श्रीगुलाबरावमहाराजांनी रा. रा. तांबे तहसीलदार यानां पाठविलेल्या पत्रातील माहिति

भूतोन्माद

(भूते आहेत की नाही?- भूतोन्माद- भूत लागण्याचे कारण- भूतांची वेळ- भूत कसे लागते- भूत लागगल्याची खूण)

उन्माद सात प्रकारचे आहेत. १- वात, २- पित्त, ३- कफोन्माद, ४-सन्निपातोन्माद, ५- विषोन्माद, ६- मानसोन्माद व ७- **भूतोन्माद.** यांतील वातपित्तकफोन्माद व सन्निपातोन्माद यांचा अर्थ आपल्यास समजलाच असेल.

५- विषोन्माद म्हणजे मद्यादिकांपासून झालेला.

६- मानसोन्माद म्हणजे कामक्रोध लोभ द्वेष किंवा मनास बसलेला झटका यापासून एकदम झालेला.

७- आतां भूतोन्मादाचे निरूपण करितो. -

(भूतोन्माद)

देवांच्या गणाला भूत म्हणतात. **पाप नव्हे असे पुण्य कर्म आग्रहाने विपरीत केले असता, या योनींत जन्म होत असावा.** ते देवादिकांचे गणच आंगामध्ये शिरतात. देवादिक शिरत नाहीत. जे प्रत्यक्ष देवादिक आंगामध्ये शिरतात असे म्हणतात त्यांना भूतविद्या येत नाही असे सुश्रुताचार्यांचे म्हणणे आहे. ते गणभूत १८ आहेत.

१. देवगणभूत, २. असुरगणभूत, ३. गंधर्वगणभूत, ४. उरग (नाग) गणभूत ५ यक्षभूत, ६. ब्रह्मराक्षसभूत, ७. राक्षसभूत, ८. पिशाच, ९. प्रेत, १०. कुष्मांडकभूत, ११. कालार्द, १२. औकीर, १३. वेताल १४. पितर, १५. गुरु, १६. ऋषी, १७. वृद्ध आणि १८. सिद्ध.

या प्रत्येक गणांचा पुन्हां कोटिकोटि परिवार आहे. या प्रमाणे अनंत असा हा भूतलोक आहे.

ही सर्व भूते रात्रीं व्यवहार करणारी, भयंकर, रक्तमांस इत्यादि भक्षण

करणारी आहेत. परंतु देवाचे किंवा ऋषीचे ज्याचे ज्याचे ते गण आहेत त्या देवादिकांच्या नांवानेच त्यांची ख्याति आहे, पालकाच्या नांवाने चाकराची ख्याति होते त्या प्रमाणे.

(भूत लागण्याचे कारण : प्रज्ञापराध)

ह्या भूतांतून कोणतेंही भूत आंगांत शिरण्याचे कारण वृद्धवाग्भटांनीं सांगितले आहे तेच येथे उतरून घेतो.

''तेषां पुनरनुप्रवेशकारणं सद्यःपूर्वकृतो वा प्रज्ञापराधो विशेषतः''

यांतील कोणत्याही भूताचे आंगांत शिरण्याचे कारण हठाने केलेला प्रज्ञापराधच आहे. (य१२-४४)

सामर्थ्य असतांही सभेत द्रौपदीला नग्न करतांना पाहिल्यामुळेच भीष्मादिक माहात्म्यांच्या शरीरांतही राक्षसभूतांनी संचार केला अशी कथा प्रमाणशिरोमणी महाभारताच्या वनपर्वांत आहे. वेदावर निष्ठा ठेवणाऱ्या हिंदूस व्यासापेक्षां अधिक कोणते प्रमाण असणार? ज्याला देहाच्या पलीकडे कांहीच दिसत नाही अशा नास्तिकाची गोष्ट निराळी. परंतु श्रुति-युक्ति-अनुभवाने ज्याचा परलोकाविषयी निश्चय आहे त्याला भूतादिकांपेक्षां व्यासांचेंच प्रमाण अधिक वाटले पाहिजे, आणि वाटतेंही. ते महाभारतांतले श्लोक येथे देतोः-

भीष्मद्रोणकृपादींश्च प्रवेक्ष्यन्त्यपरे सुराः ।
यैराविष्टाः घृणां त्यक्त्वा योत्स्यंते तव वैरिभिः ॥११॥

(वनपर्व अ.२५१)

अर्थ :- दैत्य म्हणाले दुर्योधना, तूं काळजी करू नकोस. कारण भीष्माचार्य द्रोणाचार्य कृपाचार्य यांच्या शरीरामध्ये दुसरे राक्षस शिरतील व त्यांच्या योगाने मंदबुद्धि झालेले ते भीष्मादिक करुणासागर असले तरी दयेचा परित्याग करून भूतवश झालेले ते पांडवांबरोबर निकरानें लढतील. तात्पर्य यांना शरीरांत शिरूं देण्याला प्रज्ञेनें केलेला मुख्य अपराधच कारण आहे.

(भूत केव्हां व कसे लागते?)

एकाद्या रोगानें पिडलेल्याच्याही आंगामध्ये हे भूतपिशाच शिरत असतात. ही भूतें पाप भोगण्याच्या काळी आंगांत शिरतात असे नाही. क्रियमाण

पापकर्माच्या आरंभी देखील यांचा अंमल बसतो. यांना शिरण्याची संधी सांपडण्याची ठिकाणें वृद्धवाग्भटांतील उत्तरस्थानाच्या सातव्या अध्यायांत दिली आहेत. ती येणेप्रमाणे:-

*एकटे असतांना, *ओसाड घरांत असतांना, किंवा *चौरस्त्यावर जाण्याचा प्रसंग आला असतांना, अथवा *संध्याकाळी शुचिर्भूत नसले तर अथवा *पौर्णिमेस किंवा *आमावस्येच्या दिवशी इत्यादि. आणखी पुष्कळ शिरण्याची ठिकाणे आहेत. आतां हे देव ज्याच्या आंगांत शिरावयाचे त्याच्यावर कसा परिणाम करितात ते सांगतो :-

देव व असुर ग्रह नुसते त्याच्याकडे पाहूनच अथवा त्याच्या मनांत विकार उत्पन्न करून त्याच्या आंगांत शिरतात.

गंधर्वभूत स्पर्श (य १२-४५) करून आंगांत शिरतात.

नागभूत लागावयाचा असल्यास त्याला लहरी आल्या सारख्या होतात.

यक्षभूत आपला वास त्याला देतात म्हणजे मनुष्याला कांही कारण नसता एक प्रकारचा उत्तम वास येतो, व वासाच्या द्वारे यक्षभूत त्याच्या आंगांत शिरतात.

राक्षसभूत खांद्यावर बसून त्याचे आंग जड झाल्यासारखे वाटते. ते त्याला आपले वाहन करतात व नंतर आंगांत शिरतात.

पिशाचादिक भूत आलिंगन दिल्यासारखे करतात नंतर त्याला विस्मृती पडते, व ते आंगांत शिरतात.

पितर, गुरु, ऋषी, वृद्ध व सिद्ध हे भूत तर नुसते शाप देऊनच त्याच्या आंगांत शिरतात. याप्रमाणे भूतांची रीति लिहिली. आतां प्रत्येक भूत आंगांत शिरल्याची लक्षणे थोडकी लिहितो.

भूतबाधेची लक्षणे

देवभूत लागलेला मनुष्य चांगले आचरण करूं लागतो. व थोडेसे संस्कृत बोलतो. बहुशः शुक्ल प्रतिपदेचे दिवशी त्याच्या आंगांत येते. बहुशः म्हणण्याचे कारण इतर वेळेलाही येते.

असुर ग्रह क्रोधी असतात. ते द्वादशीच्या दिवशी किंवा शुल्क १४ च्या दिवशी बहुशः येतात.

ग्रह शब्दाचा अर्थ सर्वत्र भूत समजावा. या लेखांत आलेल्या देव वगैरे शब्दांचा अर्थ त्या त्या जातीचे भूत समजावा. मुख्य देव किंवा असुर समजूं नये.

गानवाद्य आवडणारे, परस्त्रीची इच्छा करणारे, चोष्याचारयुक्त, गंधर्वभूत समजावे. हे चतुर्थी, अष्टमी, द्वादशी, किंवा चतुर्दशी दिवशी येते. परंतु बहुशः असेंच सर्वत्र समजावे. मागेपुढे सांगितलेली सर्वच भूते कोणत्याही वेळेला येतात.

झोंप घेणारे, विनाकारण रागावणारे, चपल व बहुशः ब्राह्मणाच्याच आंगांत असणारे नागभूत समजावे. हे नागभूत पंचमीच्या दिवशी किंवा माध्यान्हीं येते.

चांगलेपणा, सुंदररूप, कोणाला काय देऊं अशी वर देण्याची इच्छा आंगांत आल्यावर दिसून पडल्यास ते यक्षभूत समजावे. त्याची बहुशः तिथी शुल्क सप्तमी किंवा एकादशी.

विद्वान पण आचारहीन अशी चिन्हे दिसल्यास ब्रह्मराक्षास समजावे. याची येण्याची वेळ - शुक्ल पंचमी, अष्टमी, पूर्णिमेची चंद्रदर्शनाची वेळ किंवा संध्याकाळ.

द्वितीया, तृतीया, अष्टमी या तिथींना राक्षसपिशाच येत असतात. पाप करण्याची आवडी, दुसऱ्याचा द्वेष, कोणाला टाकून बोलणे, पुष्कळ खाणे, कृष्णपक्षांतील नवमी आणि द्वादशीच्या दिवशी रोग जास्त वाढणे (य १२-४६) इत्यादि लक्षणे झाल्यास राक्षसभूत आंगांत आहे असे समजावे.

स्वतःच्या विषयीं अभिमान बाळणारे, बहुधा खोटे बोलणारे, नानाप्रकारच्या चेष्टा करणारे पिशाचभूत समजावे. इतर भूतांची लक्षणे मी सध्या लिहीत नाही.

आपला - गुलाब

(सूक्तिरत्नावली यष्टी १२ तील पत्र १३)

श्रीमत्सद्‌गुरु गुलाबरावमहाराजांच्या संग्रहातील जडशास्त्राच्या आटोक्यांत न येणारे, सत्य व कोठें ना कोठें तरी नेहमी घडत असणारे जगांतील चमत्कार.

अदृश्य दीपिका

॥ श्री सद्गुरु सर्वत्र यशस्वी ज्ञानेश्वर माउली समर्थ ॥

यद्वस्तु सच्चिदकापकारी भक्त्यर्थमेवावयीव भूतम् ।

ज्ञानेश्वराचार्य पदं हृदब्जे बिभ्राजते तन्मुनयोर्विशन्ति ॥

श्री. त्रिपुरवारांचे स्वप्न

सरासरी ८-९ वर्षापूर्वीची गोष्ट आहे. एके दिवशी उत्तर रात्री सरासरी ३-४ वाजता मी काहीसा निद्रावश व कांहीसा जागृत अशा स्थितीत असता असा भास झाला कीं मी एका अतिशय उंच माडीवर आहे. ती जागा फारच संकुचित म्हणजे जेमतेम दोन मनुष्यांना मोठ्या अडचणींत बसता येईल अशी दिसली. त्या ठिकाणी मी बसलो असतां मला वाटलें मी केवळ अंतरिक्षांतच आहे कारण त्या ठिकाणी कोणाचा शब्द वगैरे अगदी ऐकायला येत नव्हता. व ती जागा फारच उंचीवर आहे असें वाटत होते. त्या ठिकाणी असता मनाला फारच उत्साह वाटत होता.

तेथे थोड्या वेळाने एक मध्यम वयाचा शूद्रासारखा दिसणारा पुरुष आला. त्याचा वर्ण सावळा असून त्याचे आंग अतिशय मृदु व गुळगुळीत होते. त्याच्या अंगावर कपडा वगैरे मुळीच नव्हता. कुणबी लोक नेसतात त्या प्रकारचे एक धोतर स्वच्छ धुतलेले (य.२१ पा.१) असे तो नेसला होता व ते त्याने गुडघ्याच्या वर खोचून घेतले होते व डोक्याला एक लाल रंगाची टोपी (टर्की क्याप) होती. त्याची मुद्रा इतकी सौम्य व दयार्द्र दिसत होती की त्याला पाहिल्याबरोबर मला फारच गहिंवर आला व गळा दाटून येऊन बोल फुटेनासा झाला. अशा स्थितींत मी असता त्याने मला पोटाशी धरले. त्याबरोबर मला असे कांही झाले की त्याचे वर्णनच करवत नाहीं.

नंतर अंमळ सावध झाल्यावर तो म्हणाला - ''बापा तुला इतक्या वर खांद्यावर घेऊन कोणी आणले? तूं कां चिंता करतोस?''

हे त्याचे शब्द ऐकून मी त्यांना म्हणालो ''महाराज, मी काय करू?''

यावर तो म्हणाला, ''मनास वाट्टल तें तूं करी''

तेच शब्द मी पुन्हा उच्चारले. त्यावर तो म्हणाला तसे नव्हे ''मनास वाट्टल तें तूं करी ।''

हे ऐकून पून्हा पूर्ववत गहिंवर येऊन तशीच माझी स्थिति झाली. यापुढे तो म्हणाला,

''तुज जवळीच हरी । चित्तवृत्ति त्यासी अर्पी ।
भलत्या वेव्हारी मग वर्ती ॥
तुज सांगतो निजखूण । वर्णी संतांचें महिमान ।
परते काहीच साधन । तुका म्हणे माझी आण ॥१॥''

हा अभंग त्यांनीं एक एक चरण म्हणून तेंच मी म्हटल्यावर दुसरे चरण म्हणावे. अशा रीतीने अभंग पुरा करून ते जाऊं लागले. पुन्हा मी त्यांचा हात धरून त्यांना जाऊं देईना. ते म्हणाले ''मी जेवणाचे वेळी येत जाईन' असे म्हटल्यावर ते निघून गेले. जागृत झाल्यानंतर माझी स्थिति पुष्कळ वेळ तशीच राहिली व अभंगाचे दोनच चरण आठवण राहिले. पुढे दोन तीन दिवसांनी सगळ्यांची आठवण झाली व त्या दिवसापासून संत चरित्राचे वाचन व भक्तिमान् मनुष्यांजवळ त्याची चर्चा या गोष्टी विषयी माझी आवडी वाढली.

- राजेश्वर त्रिपुरवार २२/५/१९०७

(सद्गुरुराये मज कां मोकलिले । आता कृपादान द्यावे मजला)

विष्णुपंत धामापूरकर यांची स्वप्नें

हीं स्वप्ने विष्णुपंतांनी 'पुष्पमकरंद' नांवाच्या वहीवर आपल्या हस्ताक्षरांनी लिहिली आहेत तीं पहावी.

१

इ. स. १८९६ सालीं जून महिन्यांत जबलपूरास पटकीचा रोग बराच माजला. जबलपूर कॉलेजांत या वर्षी आम्ही पांच सहा भावंडे शिकत होतो. मे महिन्याची सुटी संपल्यावर आम्ही नेहमी प्रमाणे कॉलेजांत आलो. मला वाटते कॉलेज जूनच्या १५ व्या किंवा २० व्या तारखेस उघडले. नेहमीप्रमाणे कॉलेजांतील खोल्यांत आमची यावेळी राहण्याची चांगली व्यवस्था झाली नाही. म्हणून आम्ही शहरांत जाऊन राहण्याचा विचार केला. कॉलेज सुरू झाल्यापासून सरासरी चारपांच दिवसांनी आम्ही सर्व शहरांत रहावयास गेलो. शहरांत पटकीचा रोग फार वाढला होता व कॉलेज चार पांच दिवस उघडे ठेवल्यावर बंद करावे लागले. कॉलेजची केवळ पंधराच दिवसांची सुटी दिली होती; त्यामुळें, आम्ही आतांच घरून आलो आहोत तर आता या सुटीत घरी परत जाऊं नये असे ठरविले व सुटी ज्या दिवशी सुरूं झाली त्याच दिवशी शहरांत घेतलेल्या घरांत राहण्यास जावे असेहि पण ठरले होते. तेच दिवशी रात्री मला हें चमत्कारिक रीतीने पडलेलें व अगदी खरें ठरलेलें स्वप्न पडलेः-

मी रात्री बाराच्या सुमारास हे स्वप्न पाहिले. माझे स्वप्नांत यावेळी एक अत्यंत सुस्वरूप कन्या दिसली. तिचे वय सरासरी सात आठ वर्षांचे असेल. ती जरीकाठी खणाचे परकर नेसली होती. तिच्या पायांत, हातांत, गळ्यांत, कानांत इ. सर्व ठिकाणी उत्तम व उंची दक्षिणी तऱ्हेचे दागिने होते. नाकांत लहानशी पण तिच्या चेहऱ्याला शोभेल अशी नथ होती. तिला दारांतून मी आपल्या पलंगाकडे येतांना पाहिलेले मला चांगले स्पष्ट आठवते. ती मुलगी शांतपणे माझ्या पलंगाजवळ आली आणि हाताने मला झोपेंतून जागे करूं लागली. ती मला हालवूं लागली व हालवितां हालवितांच म्हणाली, ''अरे ऊठ, निजलास काय, घरी चल, घरीं तो फार आजारी आहे व या आजारांतून तो आता तगत नाही''

हिंने तो म्हणजे माझ्या वडिलासच उद्देशून म्हटले असे मी लगेच समजलो असे मी तिला दर्शविले व स्वप्नांतच मोठ्याने 'ओ' दिली. तो शब्द तोंडांतून बाहेर पडून शेजारच्या पलंगावर माझे वडील भाऊ गोपाळराव पुस्तक वाचीत असले होते त्यांनी ऐकिला तेव्हां त्यांनी मला लगेच जागृत केले व म्हणाले तूं स्वप्नांत बरळलास. तूं कडेने नीज म्हणजे स्वप्न पडणार नाहीं.

मला चांगला जाग आला व उठून बसलो व पाहिलेल्या स्वप्नाविषयीं विचार करूं लागलो. त्यानंतर मी पुन्हा निजलो. सकाळी साडेपांच सहाच्या सुमाराला मी पुन्हा तीच मुलगी स्वप्नांत पाहिली. ह्यावेळी ती मला नीट जागवून म्हणाली.

''अरे! तुला मी थोड्या वेळापूर्वी सांगितले ते तुला खोटे वाटले, परंतु तूं तें खोटे समजूं नको. तुला घरी गेलेच पाहिजे.''

हे स्वप्न सकाळी मी कोणासच सांगितले नाहीं. ठरल्याप्रमाणे आम्ही शहरांत घेतलेल्या जागेंत राहावयास गेलो. माझ्या मनावर स्वप्नाचा चांगला परिणाम होता. सुमारे आठ वाजेपासून मला रेच होऊं लागले. ते सायंकाळ पावेतो फारच होऊं लागले. प्रत्येक पांच मिनिटांनी मला रेच येऊं लागला. माझे सर्व बंधू अगदी घाबरून गेले. त्यांनी माझे रेच थांबावे म्हणून पुष्कळ प्रयत्न केला पण सर्व व्यर्थ. शेवटी असे ठरले, कीं सर्वांनी एकदम घरी जाण्याची तयारी करावी. त्याप्रमाणे आम्ही रात्रीचे गाडीने निघालो व दुसरे दिवशी सकाळी घरी पोचलो.

निघण्याची तयारी केल्यापासून माझे रेच कमी पडू लागले व घरी आलों तो ते अगदी बंद पडले म्हटले तरी चालेल.

चार सहा दिवसापूर्वी गेलो काय आणि लगेच परत कां आलो म्हणून वडील कांही म्हणतील असे मला वाटत होते, परंतु तसला कोणताहि प्रकार न होता जणुं आम्ही येणार ही बातमी त्यांना माहीतच होती असे त्यांच्या मुद्रेवरून दिसले. त्यांनी मला पाहिले तेव्हा ''तूं आला बरे केले'' इतकेच काय ते बोलले.

आम्ही घरी पोंचलो त्याच्या दोन दिवस पूर्वी पासून त्यांना ज्वर येत होता; व यावेळी ज्वरहि फार नव्हता. ज्वराला उतारचढ असे. पण मी आलो तेच दिवशी संध्याकाळी त्यांची प्रकृति एकदम जास्त बिघडली व चवथे दिवशी ते संपले.

२

इ. स. १९०१ चे जानेवारी महिन्यांत मी बी.एस.सी. ची परिक्षा पास झालो. माझा विचार (य.२१ पा.७) पुढे डी.एस.सी. च्या परिक्षेला जाण्याचा होता. परंतु माझे वडील भावांचे व चुलत भावांचे या गोष्टीस अनुमोदन नव्हते. त्यांची इच्छा होती की मी यापुढे डाक्टरीची परीक्षा द्यावी. परंतु वडीलांची इच्छा तर मी आतां कोठे तरी चाकरीस लागावे अशी होती. यावेळी वडिलांची प्रकृति नीट नव्हती व त्यांच्या शुश्रुषेस माझ्याशिवाय दुसरे कोणी जवळ नव्हते. अशा स्थितींत त्यांनी ''तूं आतां शिकण्याचे भरीस न पडला चाकरीस लागावे असे मला वाटते'' असे उद्गार दोन चारदां काढल्यामुळें त्यांची आज्ञा न मोडतां मी चाकरी पाहण्याचा निश्चय केला. परंतु आपली शिकण्याची हांव पुरी न होतां तिला मध्येच आळा बसला, ही गोष्ट मनांत आली म्हणजे बरे वाटेनासें होई. आणखी नोकरी द्या म्हणून म्हणावे तरी कोणाला? तें कसे म्हणावे? आपणास चाकरी बरोबर बजावतां येईल किंवा नाहीं; वगैरे प्रश्न मनांत येऊन माझें मन फारच अस्वस्थ होई. अशा स्थितींत असतां एके दिवशी मी खाली लिहिलेप्रमाणे स्वप्न पाहिले:-

मी, माझे वडील व वडील बंधू आम्ही सर्व आमचे पटजन नांवाचे गांव आहे, तेथे आहोत. व तेथे चीफ कमिश्नरचा मुक्काम असून आम्ही सर्व त्यांच्या भेटीला गेलो आहोत. त्या भेटींत वडिलांनी चीफ कमिश्नरला, मला कोठे तरी चाकरी द्यावी म्हणून विनंती केली. चीफ कमिश्नरचे व माझे भाषण झाले व त्यांनी मला अर्ज देण्यास सांगितले. त्यानंतर आम्ही सर्व घरी आलो.

चीफ कमिश्नरचा तंबू आमच्या शेतांतील पांचमोट्या विहिरीजवळील मोठ्या पिंपळाच्या झाडाखाली आहे व सर्व दूर मोठी चळवळ चालली आहे. आणखी इतर मोठाल्या झाडांखाली पुष्कळ तंबू लागले आहेत. हे स्वप्न याप्रमाणें संपल्यावर, पुढे अदमासे दीड महिन्याने ही हकीकत वर लिहिल्याप्रमाणे इत्थंभूत घडून आले.

- Written by me (Sd) Vishnu Bapuji Dhamapurkar.

॥ ॐ नमो श्री भगवती ॥

सन १८९९ सालीं रामक्षेत्रांत गेलो असता महंत गोपाळ गोसाव्याचे मठांत रात्रौ निजलो असतां एक नवयौवना स्त्री सोळा वर्षाचे वय असलेली, रूप यौवनांनी युक्त असलेली, शुभ्र वस्त्र परिधान केलेली मुक्तकेशा अशी दिसली व ती म्हणाली ''ऊठ. किती वेळ निजणार. आपल्या उद्योगाला लाग.'' अशा प्रकारचे वाक्य सतत पांच वर्षेपर्यंत स्वप्नांत येऊन बोलत असे.

नंतर पंडितजीच्या आज्ञेवरून भगवतीची प्रार्थना करून तूं कोण आहेस हे विचारून निद्रावश होण्याचा क्रम सुरूं ठेवला. तेव्हा एके दिवशी तिने ''मी कोण आहे हे जर तुला जाणण्याची इच्छा आहे तर माझे मागून ये' अशा प्रकारे आज्ञा केल्यावर मी तिच्या मागून गेलो. असा बरेच दिवस शहरांतून, कधी रानांतून, तर कधी पहाडावरून असा जात जात एका टेकडीवर असलेल्या मोडक्या किल्ल्यांत गेलो व एका मोडक्या दिवाणखान्यांत तीन पाय असलेल्या सिंहासनावर एक शुभ्र वस्त्र धारण केलेली, मुक्त केश असलेली वृद्ध स्त्री पाहिली. तिला पहिल्या स्त्रीने नमस्कार करून मलाहि नमस्कार करण्यास सांगून म्हणाली, ''तुझ्या आज्ञेप्रमाणे मी याला येथे आणले आहे. आता पुढे तूं जसे सांगशील तसे''

तेव्हा ती वृद्ध स्त्री म्हणाली, ''बरे तर सध्या याला इथेच राहूं दे. मग सांगील तशी व्यवस्था करा.'' असे दोन तीन दिवस मी अपणाला त्या किल्ल्यांत श्रीमंती थाटाने राहिलेले पाहिले व पुन्हा ती पूर्व परिचीत तरुणी पुन्हा त्या वृद्धेकडे घेऊन गेली व म्हणाली, तुझ्या आज्ञेवरून हा तीन दिवस राहिला पुढे ह्याने काय करावे?''

वृद्धा म्हणाली. ''ठीक आहे. तर मी सांगितल्या प्रमाणे व्यवस्था कर''

असे तिने म्हटल्यावर आम्ही नमस्कार करून बाहेर आलो व दुसऱ्या दिवशी सकाळी दोन घोडेस्वार शुभ्र पोशाख केलेले येऊन व त्यांच्या बरोबर ती तरुणीहि आली व तिने मला जागृत करून बरोबर आणलेला पोशाख व तरवार दिली व एका घोड्यावर बसवून म्हणाली, ''तूं ह्यांच्या बरोबर जा व हे तुला जिकडे नेतील तिकडे जा'' मग मी तिच्या आज्ञेप्रमाणे त्या घोडेस्वारांच्या मागून एका नदीतीरावरून बऱ्याच लांब गेल्यावर एका आम्रवृक्षाखाली आमचा मुक्काम पडला व अझून तिथेच आहे. परंतु ज्या दिवसापासून त्या (य.२१ पा.११) घोडेस्वारांची भेट झाली त्या दिवसापासून ती बाई दिसत नाही व आतां कधी कधी स्वप्न दिसण्याचे बंद असते व कधी कधी सुरूं असते व अझून देखील तसाच क्रम सुरूं आहे.

- बळवंत आत्माराम पिंजरकर

४

आमच्या लहानपणीं रा. बालाजी गणेश रुखवंते नामक गृहस्थापासून एक यंत्र मिळाले. त्याचा हा प्रभाव होता कीं ते स्मशानांत सिद्ध करून उशाशी ठेवल्यावर इच्छीत मृत मनुष्याची भेट होऊन पाहिजे त्या गोष्टी होत होत्या.

- बळवंत आत्माराम पिंजरकर लाडिवाले

५

दोन वर्षापूर्वी बोंडगांववरून परतल्यावर सासरे गोविंदराव खराबे हे आजारी असलेले पाहिले व रात्रौ निद्रावश झाल्यावर स्वप्नदेवतेकडून त्यांचा मृत्यु समजला व स्वप्नाप्रमाणे तिसऱ्या दिवशी ते मरण पावलें

- बलवंत आत्माराम पिंजरकर लाडिवाले

६

दोन महिन्यापूर्वी मुलगा बिमार असतांना स्वप्नात असें समजले की ''लौकरच तुझ्या घरी जीवहानि होणार' त्याप्रमाणे दुसऱ्या दिवशी मैनाबाई ह्या वर्धेवरून येऊन एकाएकी त्याच रात्री प्लेगने बिमार झाल्या व दहाव्या दिवशी मरण पावल्या.

१७-६-१९०७ - बलवंत आत्माराम पिंजरकर लाडिवाले

७. दुसऱ्या गोष्टीची पुरवणी

सौभाग्यवती बनुताई ह्यांच्याशी माझा स्नेह १८९९ सालापासून झाला व तो बराच वाढला व दुर्दैवाने ती मरण पावल्यावर मी तिच्याकरीता अतिशय दुःखी होऊन कांहीं चैन पडेना तेव्हा बालाजी गणेश रूखवंते ह्यांनी माझी अवस्था पाहिली व म्हणाले. ''तुला जर तिची भेट पाहिजे तर मी एक यंत्र देतो व ते घेऊन स्मशानांत कबरी जवळ तें यंत्र भुर्जपत्रावर हरताळाने लिहून तें ठेवावे व एक लहानसा मंत्र होता त्याचा १०८ जप करून तें सिद्ध करून घरी घेऊन जा व निजतांना उशाखाली ठेव म्हणजे इच्छीत माणसाची भेट होईल.''

त्याचप्रमाणे केल्यावर मृत मनुष्य जवळ येऊन सजीवाप्रमाणे गोष्टी केल्या. असे दोन तीन वेळ केल्यावर तिसऱ्यावेळी माझ्या गालावर लिचोडा घेतल्याचे चिन्ह झाले. तें दुसऱ्या दिवसापर्यंत टिकले होते. व चवथ्या वेळी तो प्रयोग केल्यावर मध्येच मीं जागा झालो व पाहतो तों ती जवळ बसलेली पाहिली व जागृतावस्थेतच ती निघून गेल्याचे पाहिले व पुन्हा प्रयोग केला नाही व तें यंत्रहि गमावले.

- बलवंत आत्माराम पिंजरकर लाडिवाले १७-६-१९०७

८.

(ता. १२-६-०७ रोजी बळवंत पिंजरकर याचे १८९९ पासून सतत चालू असणारे स्वप्न पृष्ठ १२ वरून पुढे चालू:-)

तारीख ६-७-१९०७ ला भोजनोत्तर कांही कामाकरिता नारायण विश्वनाथ मोरे यांचेकडे गेलो पण ते कांही कामांत असल्यामुळे त्यांच्या दिवाणखान्यांत असलेल्या पलंगावर लवंडलो तो कांही वेळांत झोंप लागली व स्वप्नास सुरुवात झाली.

मागील आम्रवृक्षाखाली सूर्योदयी जागे झाल्याचे पाहिले व प्रातर्विधी आटोपल्यानंतर मी आपल्या बरोबर असणाऱ्या घोडेस्वारांना म्हटले कीं ''आपण इथें बरेच दिवसांपासून आहो तर आतां इथे राहणे पुरे असे मला वाटते तर आज आपण पुढे जाऊ या.''

तेव्हा त्यापैकी एकाने ठीक आहे असे म्हणून मला पोशाख करावयास मदत केली. व दुसऱ्याने घोड्यांना चंदी वैरण करून जीन घालून तयार केले तेव्हां मी म्हणालो की ''प्रथम तुम्हापैकी एकाने जाऊन सुगम वाटेचा शोध करून यावा. नंतर आपण सर्व एकदम पुढे जाऊ.''

तेव्हां माझ्या म्हणण्याप्रमाणे एकाने तेथून प्रयाण केले. त्याला जाऊन बराच वेळ झाला तरी तो जेव्हा लवकर परत येईना तेव्हां त्याच्या शोधास दुसऱ्यास पाठविले परंतु तो देखील जेव्हां लौकर आला नाही तेव्हा निरूपायास्तव अतिशय कष्टाने घोड्यावर बसून ते ज्या वाटेने गेले त्याच वाटेने मी देखील त्यांच्या शोधास गेलो. बराच लांब गेलो तथापि त्यांचा शोध लागला नाही तेव्हा एकटाच पुढे चाललो.

चालतां चालतां एका गर्द झाडींत एक जुनाट इमारत दिसली. तिकडे जाऊन पाहिले तों एक भव्य कोट दिसला. त्या कोटाचे दार दक्षिणाभिमुख होते. तें दार भव्य पण कपाटरहित होते. त्या दारांतून आंत प्रवेश केला तो तेथे आंब्याची, चिंचेची झाडें होती. त्या कोटाचा सर्व भाग ओसाड असाच दिसला तरी तसाच पुढे जाऊन पाहतो तों एका वटवृक्षाखाली एक सिंदूरचर्चित भीषण रूप धारिणी चतुर्भुज मूर्ति पाहिली. ती पाषाणमूर्ति असून तिला पिवळे वस्त्र नेसविले असून कपाळीं कुंकवाचा मळवट भरलेला होता. हातांत एक त्रिकोणाकृति हत्यार व एका हातांत कमल होते. त्याचा वर्ण शुभ्र होता. अशा मूर्तीला अवलोकन करून मोठ्या भक्तीने पण भयभीत चित्ताने नमस्कार केला व त्या मूर्तीच्या मागील भागांत गेलो तों त्या कोटाची मर्यादा संपलीसे दिसले, पण उत्तरेकडे एक मनुष्य जाण्यासारखे भगदाड दिसले. त्या भगदाडाच्या जवळ एका शिळेवर असे लिहिले होते की, ''ह्या छिद्रांतून दिसणाऱ्या टेकडीवर जाण्याचा यत्न करूं नको. नाहीतर धर्मभ्रष्ट होऊन संकटांत पडशील कारण ती टेकडी पीराची आहे.''

तो लेख मराठी भाषेंत होता. तो वाचून त्या छिद्रांतून पाहिले तों बरीच उंच अशी एक टेकडी दिसली व तिची चढणहि अतिशय कठीण दिसली. त्या टेकडीवर एक हिरवें निशाण फडकत होते व एक मोठेसे धुपारणे दिसत होते. हा प्रकार पाहून मी तेथून निघालो व त्या मूर्तीला फिरून नमस्कार केला व पूर्वेकडे असणाऱ्या दारांतून बाहेर पडलो.

बराच लांब गेल्यावर एक मोठे शहर लागले. त्यांत प्रवेश केला तों एका विहिरीवर पुष्कळ बाया पाणी भरीत असलेल्या दिसल्या. त्यापैकी एकीला त्या शहराचे नांव काय व बाजारचा रस्ता कोणता, म्हणून विचारतां तिने हांसत हांसत त्या शहरचे नांव 'अंबापूर' असे सांगितले व म्हणाली माझ्या मागे या म्हणजे बाजाराचा रस्ता दाखविते. ती बाई २५ वर्षांची, काळ्या वर्णाची व काळेच वस्त्र नेसलेली होती. मी तिच्या मागोमाग गेलों तों तिने आपल्या घरी नेले तों तेथे उघडा बोडका असलेला एक ब्राह्मण कांही खातांना दिसला. तो मला पाहून पुष्कळसा बोलूं लागला पण तो काय बोलला याची आठवण नाही. नंतर ओळखीचा असणारा पण मी त्याला नुसता तोंडावरूनच ओळखणारा मनुष्य पाहिला. तोही काही बोलला परंतु काय तो त्याची आठवण नाही.

त्या बाईने घोड्यावरून उतरावयास सांगितले व मी उतरलो. इतक्यांत माझे ते दोघे सोबतीहि तेथे येऊन पोहोचले व त्यांनी घोडे सोडून बांधले व त्या बाईने आम्हास एका खोलीत नेऊन बसविले. येवढ्यांत नारायणरावांनी मला हालवून जागे केलें व स्वप्नभंग झाला. जागे झाल्यावर पाहतो तों तीन वाजले होते.

ता. ६-७-१९०७ - बळवंत आत्माराव पिंजरकर लडिवाले.

श्रीमहाराजांची दोन शरीरे

सदरहू गोष्ट जरी स्वप्न म्हणून लिहितो तरी ते स्वप्न नसून अगदी जागृतीत घडलेली आहे. शनिवार ता. २ मे १९०७ इ. रोजी रात्री म्हणजे आदितवार ता. ३ चे पहाटेस चार वाजतां मी वे.मा. श्रीनिवासशास्त्री हरिदास यांचे घरच्या माडींत श्री सद्गुरु गुलाबराव महाराजांना उमरावतीचे प्रख्यात वकील रा. खापर्डे यांनी मायर साहेबांचे 'ह्यूमन परसनॅलिटी' नांवाच्या पुस्तकांचा सारांश थोडक्यांत एका वहींत लिहिला आहे. तो वाचून मराठींत सांगत होतो. हे सांगत असतां श्रीगुरु महाराजांना थोड्या वेळांत झोप लागली. श्रीगुरु महाराजांना झोप लागलीसे पाहून मी मराठींत सांगणे बंद केले व स्वतः पुढे वाचूं लागलो. अदमासे पाव तासाने माझ्या डोळ्यापुढील वही न दिसता तेथे कोणी मनुष्याच्या गुढगे व पावले यांच्या मधील भाग दिसूं लागला. हे काय? म्हणून मी दचकलो भीती उत्पन्न झाली व वर नजर फेकतो तों सद्गुरुमूर्तीच तेथे उभी असलेली दिसली. मी आपली दृष्टि पुन्हा एक वेळ खालून वर, वरून खाली फेंकली. इतक्यांत ती मनोहर मूर्ति तेथून नाहीशी होऊन अंथरूणावर परत जातांना पाहिली. मी तिकडे पाहूं लागलो. तेव्हा

एक शरीर अंथरूणावर निजले आहे व दुसरे बसले आहे असा देखावा दिसूं लागला. दोन्ही शरीरांचा कमरेपासून खालचा भाग मात्र एक. याप्रमाणे कांही कौतुक, आश्चर्य, भीति, आनंद अशा पुष्कळ विकारांनी गाठलेली माझी दृष्टि त्या मूर्तीवर सरासरी बराच वेळ लागून होती. पुढे ती एकदम दिसेनासी झाली.

दुसरे दिवशी ही गोष्ट मी श्रीगुरूंना विदित केली पण त्यावर त्यांनी कांहीच लक्ष दिले नाही. त्यामुळें मी पुन्हा ती त्यांचेपुढे काढली नाही.

दुसरे दिवशी रात्री त्याच वेळी, त्याच जागी त्याच माडींत, तसेच पुस्तक वाचीत आम्ही तसेच होतो. मी सांगत होतो ते भाषांतर कांही वेळ ऐकल्यावर मला श्रीगुरु म्हणाले ''मी आता स्वप्नांत जातो. तूं वाच''

त्याप्रमाणे मी मराठींत वाचणे बंद केले. पुढे लगेच मला पहिल्या दिवसाची आठवण झाली व पुन्हा तसेच तर कांही दिसणार नाहीना म्हणून विशेष सावधगिरीने वाचीत बसलो. सरासरी पांच मिनिटांनी मला आपल्या डाव्या बाजूस गुरु महाराजांचे अंग दिसूं लागले. तेव्हां कांहीं हालचाल न करता व मानहि न हालवितामी डावीकडे नजर फिरवून पाहूं लागलो तो मला असे आढळले की ''श्रीगुरु महाराज आपले पाय पोटाकडे घेऊन माझे शेजारी अगदी मला चिकटून बसले आहेत. त्यांचे अर्धे शरीर तर माझ्या शरीरांतच शिरलें आहे. व डोकावून मी वाचीत आहे ती वही वाचीत आहेत. हा देखावा मी यावेळी विशेष स्वस्थचित्ताने व किंचितहि न भितां चांगला पाहिला. परंतु पूर्वी प्रमाणेंच एक दोन मिनिटांचे आंत तो नाहीसा झाला. हा नाहीसा झाल्यावर थोड्याच वेळाने गुरुमहाराजांनी उठून मला विचारले ''काय झाले रे!" तेव्हां घडलेली हकीकत मी त्यांना सांगितली. तेव्हां ते म्हणाले मी मुद्दाम तुला हा प्रयोग करून दाखविला. ही हकीकत त्यांच्याच आज्ञेवरून येथे लिहून ठेवली.

- विष्णु बापूजी धामापूरकर १७/६/१९०७

खरे स्वप्न

या गृहस्थाने आपल्या स्वप्नाची हकीकत सांगितली ती अशी :-

तो म्हणाला, ''एके दिवशी सरासरी मध्यरात्रीच्या सुमारास स्वप्नांत मी आपल्या बहीणीचा मृत्यू पाहीला. पुढें थोडे दिवसांनी त्या बहिणीच्या मरणाविषयी पत्र आले. पत्रांतील वेळ जुळवून पाहिली तेव्हा साधारणतः असे आढळले की स्वप्नांत तिला पाहिले त्यानंतर सुमारे अर्ध्या तासाने तिचा खरोखर मृत्यु झाला असावा.''

- रामकृष्ण पेठे, मोरशी

श्री महाराजांस दिसलेले स्वप्न

हे खाली लिहिलेले स्वप्न महाराजांस ना. दादासाहेब चिटनवीस यांचें घरी दुपारी पडले. महिना वैशाख माहे मे १९०७. ते महाराजांनी सांगितल्याप्रमाणे येथे उतरून घेतले आहे.

''प्रथम एक स्त्री (मनकरणिका आई) दिसली. नंतर त्याच घरांत जयराम नांवाचा एक मनुष्य दिसला व त्याने मला आपल्या घरी नेले. नंतर तो तेथून कोठे बाहेर गेला. घरांत एक म्हातारी व तरुण स्त्री (म्हातारीची सून असावी) दिसली. माझी तेथे कांही वेळ राहण्याची इच्छा होती. परंतु ती म्हातारी म्हणाली, ''तुम्ही कोण आहा व येथे कां आलात?'' त्यावरून मला वाटले हिच्या मनांत कांही संशय तर आला नसेल ना? कदाचित हिची सून वाईट चालीची असावी. त्यानंतर तेथून निघून मी प्रयागास गेलो व तेथून दुसऱ्या एका गांवी गेलो. तेथल्या लोकांना मी म्हणालो, ''तुमचे गांवचा नथूराम (अगरवाला?) प्रयागास मेला तो मीच आहे. मी पुन्हा जीवंत होऊन आलो.'' हे ऐकून लोक मला भूत म्हणून मारायला आले तेव्हां मी मोठ्याने रडून काकुळतीने त्यांना सांगितले की 'गडे हो मी कांहीं भूत अगर पिशाच खरोखर नव्हे. मी मनुष्य आहे.' तेव्हा मग लोकांना ते खरें वाटलेसें दिसले.

- राजेश्वर त्रिपुरवार

जगन्नाथपुरीच्या रस्त्याने गाडींत मला दिसलेले स्वप्न

गाडी चालत असता मी वरच्या खणांत जाऊन निजलो होतो. तेथे जरी थोडी झोप लागली होती तरी गाडीचा धडधड आवाज कानांत घुमतच होता. त्याप्रसंगी मला असे स्वप्न पडले की ती ट्रेन (गाडी) घेऊन मी स्वतः एंजिनच्या अगदी पुढल्या भागावर उभा राहून तिला आपल्या मागे मोठ्या भयंकर वेगाने नेत आहे. गाडी अशा वेगाने नेत असता पुष्कळ मैल चालून गेल्यावर एक भयंकर इतका उतार की अगदी पर्वताच्या कड्याप्रमाणे सरळ असा एक घाट लागला. तेथून गाडी नीट खाली उतरवीत असतां विष्णुपंत धामापूरकर समोरून आले व त्यांनी मला नमस्कार केला. त्यांचे बरोबर आणखी कांही मंडळी होती पण ती कोण होती हे मी नीट पाहिले नाही. मी विष्णुपंताला म्हणालो, ''गाडी भयंकर वेगाने उतरून राहिली आहे. बाजूला व्हा.'' हे ऐकून ते बाजूला झाले व मी गाडी पुढे नेली.

इतक्यांत मी जागा झालो. दिवस उजाडल्यावर गाडी भुवनेश्वरच्या स्टेशनावर आली. तों खरोखरच विष्णुपंत महाराजांला बरोबर घेऊन स्टेशनावर उभे आहेत. गाडी थांबल्यावर महाराज, विष्णुपंत व भक्त हे येऊन आमचे डब्यांत बसले व आम्ही सर्व मिळून पुरीला गेलो.

- राजेश्वर त्रिपुरवार.

स्वापऱ्यांचे घरी

ता. २३/६/१९०७ रोज रविवार ह्या दिवशीं उषःकाली सरासरी तीन वाजता मला स्वप्नांत एक सुंदर वाडा दिसला. त्याच्या आंतील भागांत अगदी समोरच एक सुंदर देवघराची खोली असून त्या खोलीच्या अगदी समोर भागी मी उभा असून एक कोणी शास्त्री मला त्या घराच्या मालकासंबंधाने कांही वर्तमान कळवीत आहे असा देखावा दिसला. कांही वेळाने त्या शास्त्रीच्या बोलण्यावरून तो घरचा मालकहि तेथे येऊन एका चौरंगावर बसला. त्यांच्या भाषणांतील एकंदर विषय त्या घराच्या मालकाच्या लग्नासंबंधाने दिसला. त्या वाड्याची एकंदर रचना श्रीमंती थाटाची असून पवित्रपणा व स्वच्छता अगदी तेथे परिपूर्ण होती. जिकडे तिकडे सुगंध सुटला होता व विशेषेकरून आम्ही बसलो होतो तो भाग तर फारच चित्तवेधक होता. तेथल्या भिंती संगमरवरी दगडाच्या असून तशीच फरसबंदी होती. भिंतीला सोनेरी रंगाची वेलपत्ती काढलेली असून चांदीच्या तबकांतून मोगऱ्याचे पुष्प, गजरे, तुळशी वगैरे भरून ठेवल्या होत्या. त्यांचा परिमळ सुटून उदबत्त्यांचाहि सुवास चालला होता् वाड्याचा मालक हा ३०-३५ वर्षांचा तरुण पुरुष असून वर्ण सावळा होता. त्याच्या गळ्यांत गोफ, कंठी, वगैरे सोन्याचे दागिने होते व हातांत सोन्याची आंगठी होती. त्याच्या चेहऱ्यावर मात्र औदासिन्य दिसत होते.

शास्त्रीबोवा हे ५० वर्षाच्या वरील वयाचे असून फार विद्वान व सरळ स्वभावाचे व परोपकारी असे दिसत होते. त्यांनी त्या तरुणास जो बोध चालविला होता त्यातील विवेचन सगळे अध्यात्मिक दिसले परंतु त्याचा उद्दिष्ट हेतू मात्र त्याला लग्न करण्याला प्रवृत्त करण्याचा दिसला. भाषण संपत आल्यावर शास्त्रीबोवा त्यास म्हणाले, ''तुम्ही एक दिवस मजबरोबर चला म्हणजे मी तुमची खात्री करून देईन'' त्यावेळी ह्या शब्दांचे योगाने माझ्या मनावर असा ग्रह झाला की वधू व तिचे आईबाप वगैरे मंडळी ही किती सुशील व सद्गुणी आहेत ह्या गोष्टीची खातरी करून देण्याची शास्त्रीबोवांची इच्छा असावी. असो. हे त्यांचे भाषण मला मधून मधून ऐकायला येत होते व मधून मधून येत नव्हते ह्याचें कारण असे :-

आम्ही सगळे ज्या देवघराच्या समोर बसलो होतो त्या खोलीच्या भींतीला एक सुंदर विष्णूची मूर्ति दिसली. ही मूर्ति त्या भिंतीच्या अगदी मध्यभागीं अधर आहे अशी दिसली. ही नुसत्या सुवर्णाची असून किरीट, कुंडले, मुकूट हे सगळे सोन्यानेच होते व तींतून किरणही सोन्याचेच निघालेले दिसत होते. त्यांची पीत प्रभा भिंतींतून बाहेर फांकली होती. मी कांही वेळ त्या मूर्तीत मिळून गेलो व कांही वेळ त्यांचे भाषण ऐकत आहो असे वाटे. त्यांचे भाषण संपल्यावर ते दोघे तेथून उठले व जवळच एक लहानशी पुष्करणी होती तींतून नावेंत बसून गेले. ती पुष्करीणी फार सुंदर होती. पाणी अगदी

मोत्याप्रमाणे स्वच्छ दिसले व ती नावहि फार सुंदर असून सोनेरी रंगाने रंगविलेली व मोगऱ्याच्या गजऱ्यांनी श्रृंगारलेली होती.

त्यानंतर मला कोणी हाक मारली असावी असे वाटून जागृत झालो. पहातो तों श्रीगुरुमहाराज, भालेराव मास्तर त्यांच्या बरोबर चर्चा करीत आहेत व ''तुम्ही एक दिवस मजबरोबर चला'' हे शब्द गुरुमहाराजांनी खरोखरच भालेराव ह्यांना म्हटल्याचे कळले हे स्वप्न महाराजांना निवेदन केल्यावर लिहून ठेवण्याची आज्ञा झाली.

- त्रिपुरवार (ज्येष्ठ शु. १२ रविवार)

0

८. ता. १२-६-०७ रोजी

बळवंत पिंजरकर याचे १८९९ पासून सतत चालू असणारे स्वप्न पृष्ठ १२ वरून पुढे चालूः-

तारीख ६-७-१९०७ ला भोजनोत्तर कांही कामाकरिता नारायण विश्वनाथ मोरे यांचेकडे गेलो पण ते कांही कामांत असल्यामुळे त्यांच्या दिवाणखान्यांत असलेल्या पलंगावर लवंडलो तो कांही वेळांत झोंप लागली व स्वप्नास सुरूवात झाली.

मागील आम्रवृक्षाखाली सूर्योदयी जागे झाल्याचे पाहिले व प्रातर्विधी आटोपल्यानंतर मी आपल्या बरोबर असणाऱ्या घोडेस्वारांना म्हटले कीं ''आपण इथें बरेच दिवसांपासून आहो तर आतां इथे राहणे पुरे असे मला वाटते तर आज आपण पुढे जाऊ या.''

तेव्हा त्यापैकी एकाने ठीक आहे असे म्हणून मला पोशाख करावयास मदत केली. व दुसऱ्याने घोड्यांना चंदी वैरण करून जीन घालून तयार केले तेव्हां मी म्हणालो की ''प्रथम तुम्हापैकी एकाने जाऊन सुगम वाटेचा शोध करून यावा. नंतर आपण सर्व एकदम पुढे जाऊ.''

तेव्हां माझ्या म्हणण्याप्रमाणे एकाने तेथून प्रयाण केले. त्याला जाऊन बराच वेळ झाला तरी तो जेव्हा लवकर परत येईना तेव्हां त्याच्या शोधास दुसऱ्यास पाठविले परंतु तो देखील जेव्हां लौकर आला नाही तेव्हा निरूपायास्तव अतिशय कष्टाने घोड्यावर बसून ते ज्या वाटेने गेले त्याच वाटेने मी देखील त्यांच्या शोधास गेलो. बराच लांब गेलो तथापि त्यांचा शोध लागला नाही तेव्हा एकटाच पुढे चाललो.

चालतां चालतां एका गर्द झाडींत एक जुनाट इमारत दिसली. तिकडे जाऊन पाहिले तों एक भव्य कोट दिसला. त्या कोटाचे दार दक्षिणाभिमुख होते. तें दार भव्य पण कपाटरहित होते. त्या दारांतून आंत प्रवेश केला तो तेथे आंब्याची, चिंचेची झाडें होती. त्या कोटाचा सर्व भाग ओसाड असाच दिसला तरी तसाच पुढे जाऊन पाहतो तों एका वटवृक्षाखाली एक सिंदूरचर्चित भीषण रूप धारिणी चतुर्भुज मूर्ति पाहिली. ती पाषाणमूर्ति

असून तिला पिवळे वस्त्र नेसविले असून कपाळीं कुंकवाचा मळवट भरलेला होता. हातांत एक त्रिकोणाकृति हत्यार व एका हातांत कमल होते. त्याचा वर्ण शुभ्र होता. अशा मूर्तीला अवलोकन करून मोठ्या भक्तीने पण भयभीत चित्ताने नमस्कार केला व त्या मूर्तीच्या मागील भागांत गेलो तों त्या कोटाची मर्यादा संपलीसे दिसले, पण उत्तरेकडे एक मनुष्य जाण्यासारखे भगदाड दिसले. त्या भगदाडाच्या जवळ एका शिळेवर असे लिहिले होते की, ''ह्या छिद्रांतून दिसणाऱ्या टेकडीवर जाण्याचा यत्न करूं नको. नाहीतर धर्मभ्रष्ट होऊन संकटांत पडशील कारण ती टेकडी पीराची आहे.''

तो लेख मराठी भाषेंत होता. तो वाचून त्या छिद्रांतून पाहिले तों बरीच उंच अशी एक टेकडी दिसली व तिची चढणहि अतिशय कठीण दिसली. त्या टेकडीवर एक हिरवें निशाण फडकत होते व एक मोठेसे धुपारणे दिसत होते. हा प्रकार पाहून मी तेथून निघालो व त्या मूर्तीला फिरून नमस्कार केला व पूर्वेकडे असणाऱ्या दारांतून बाहेर पडलो.

बराच लांब गेल्यावर एक मोठे शहर लागले. त्यांत प्रवेश केला तों एका विहिरीवर पुष्कळ बाया पाणी भरीत असलेल्या दिसल्या. त्यापैकी एकीला त्या शहराचे नांव काय व बाजारचा रस्ता कोणता, म्हणून विचारतां तिने हांसत हांसत त्या शहरचे नांव 'अंबापूर' असे सांगितले व म्हणाली माझ्या मागे या म्हणजे बाजाराचा रस्ता दाखविते. ती बाई २५ वर्षांची, काळ्या वर्णाची व काळेच वस्त्र नेसलेली होती. मी तिच्या मागोमाग गेलों तों तिने आपल्या घरी नेले तों तेथे उघडा बोडका असलेला एक ब्राह्मण कांही खातांना दिसला. तो मला पाहून पुष्कळसा बोलूं लागला पण तो काय बोलला याची आठवण नाही. नंतर ओळखीचा असणारा पण मी त्याला नुसता तोंडावरूनच ओळखणारा मनुष्य पाहिला. तोही काही बोलला परंतु काय तो त्याची आठवण नाही.

त्या बाईने घोड्यावरून उतरावयास सांगितले व मी उतरलो. इतक्यांत माझे ते दोघे सोबतीहि तेथे येऊन पोहोचले व त्यांनी घोडे सोडून बांधले व त्या बाईने आम्हास एका खोलींत नेऊन बसविले. येवढ्यांत नारायणरावांनी मला हालवून जागे केलें व स्वप्नभंग झाला. जागे झाल्यावर पाहतो तों तीन वाजले होते.

ता. ६-७-१९०७ - बळवंत आत्माराव पिंजरकर लडिवाले.

०

ता. १६-६-१९०७ ला रात्री नऊ वाजता मी घराकडे चाललो असतांना आयचित बोवाचे देवळापाशी पुलाजवळ मला कोणी हांक मारीत आहे असा भास झाला मी त्या आवाजाबरोबर मागे फिरून पाहिले तों माझेसमोर कोणी चालून राहिले आहे असें वाटले. मीहि त्याचे मागोमाग चालूं लागलो. बरेच लांब गेल्यानंतर मला एक मनुष्य भेटला व म्हणू

लागला, 'बाबाजी दुकान बंद केले काय? एवढ्या गडबडीने कोणीकडे चालला?' असे ऐकल्याबरोबर मी त्याचेकडे पाहूं लागलो व मनांत विचार करूं लागलो. इकडे मी कशा करिता आलो असेल? माझे घर आयचीत बोवाचे देवळापासी असतांना, कांही काम नसतांना कप्तानाचे घरापाशी कशाकरिता आलो असेल? असा विचार येण्याबरोबर मी मागे फिरलो व घराकडे जाऊं लागलो. त्या वेळेस माझेजवळ ज्ञानेश्वरी होती. महाराजांच्या कृपेने मी लवकरच संकटांतून मुक्त झालो.

ता. १६-७-१९०७ बाबाजी वेंकटेश ग्रामस्थ.

रा. रा. दत्तात्रेय खापरे यांची गोष्ट

माझे वडील भूतासंबंधाने एक विलक्षण गोष्ट सांगत असत. ती त्यांच्या वयाच्या २०/२५ व्या वर्षी म्हणजे अंदाज हल्ली ६० वर्षापूर्वीची आहे. ती गोष्ट त्यांनी प्रत्यक्ष पाहिली आहे. ती खाली लिहिल्याप्रमाणे :-

एकदा वऱ्हाडांतून आलेला कोणी एक ब्राह्मण घरांतील गवत उपडीत असतांना एक गवताची काडी त्यांनी तोडली. तींतून रक्त निघालेले तेव्हांचे तेव्हांच त्यांनी पाहिलें. ही चमत्कारिक गोष्ट पाहण्याकरितां चोहोकडून त्या ठिकाणी कांही मंडळी जमली. तोंच त्या गृहस्थाच्या अंगांत भूत संचार झालेला त्यांना दिसला. तेव्हा त्या मंडळींनी जाणत्यांना आणवून त्याचे अंगांतील भूत काढण्याची खटपट त्यांनी सुरू केली. पण कांहीच परिणाम झाला नाही.

उलट अंगांत आलेल्या भूतांनी असें स्पष्ट सांगितले कीं तुमचा हा सर्व यत्न व्यर्थ आहे. शिवाय मी याला कोणतेच प्रकारचा त्रास देऊं इच्छित नाही. तूं कोण कोठील वगैरे त्याला प्रश्न केल्यावर तो म्हणाला, ''मी एका जन्मांत पुण्यवान असा होतो. पुढे मी एका ब्राह्मणाचे पोटी जन्म घेतला. त्याचे येथे माझी मुंज झाली व लगेच मला मरण आले. तोच मी या भूतयोनीत आलो आहे. ह्या वेळेस मी या गवताच्या काडींत प्रवेश करून होतो. ही काडी याने तोडितांच तींतून रक्त निघूं लागले व मीं याचे अंगांत संचार केला. परंतु मी याचे अंगात नेहमी राहणार नाही. पण कधी कधी माझे मताने हा फार शुद्ध असल्यामुळे मी याचे अंगांत येत जाईन.''

त्यानंतर तो कधी कधी त्याचे अंगांत येत असे. एकदा असा प्रकार घडून आला की त्या गृहस्थाचे अंगांत एकदम भूत संचार झाला. व नेहमीपेक्षा अधिक आवेशाने तो नाचू उडूं लागला. ह्यापूर्वी असा घडून न आलेला प्रकार पाहून सर्वांना फार आश्चर्य वाटले त्यांनी त्याला तुम्ही कोण? कोठील? वगैरे प्रश्न केले. तेव्हा तो म्हणाला मी यमाचा दूत असून माझे नांव मारुत वायू आहे. मी कोणा एका गृहस्थास यमाकडे नेत असता ह्याचे अंगांत येत असलेल्या मुंज्याचा व माझी गांठ पडली. तेव्हा त्या मुंज्याने हा गृहस्थ फारच

समृद्ध असलेमुळे मी ह्याचे शरीरांत प्रवेश केला व तुम्हीही कृपा करून कधी कधी याचे शरीरांत प्रवेश करीत जा अशी विनंती केल्यामुळे मी याचे अंगांत आलो आहे. व असाच कधी कधी येत जाईन.

हा मारुतवायू जेव्हा त्या गृहस्थाचे अंगांत येत असे तेव्हा तो फारच खखंदळ करीत असे. कधी कधी तर तो त्याला देवळाचे शिखरावर घेऊन जाई व त्याला तेथेच सोडून देऊन आपण त्याचे अंगांतून निघून जात असे व मग त्याला मंडळी देवळावरून काढीत असे. केव्हा केव्हा त्याला पेढे खावयास मागितले म्हणजे तो गयेचे पेढे खावयास देत होता. माझे वडील म्हणाले ''ते पेढे आम्ही प्रत्यक्ष खाल्ले आहेत.''

नंतर एके दिवशी तो मारुतवायू येऊन त्यांनी मंडळीला सांगितले की आज तुमचे येथे एक मोठे पात्र येणार आहे. त्याकरिता झाडवून सारवून आसन टाकून वगैरे सर्व व्यवस्था स्वच्छ करून ठेवा. व्यवस्था न केल्यास त्यांनी रागावण्याची भीति घातली. असे सांगून निघून गेला. व नंतर व्यवस्था वगैरे झाल्यावर मध्यस्थाचे अंगांत पुन्हा भूतसंचार झाला. आणि तो त्या आसनावर जाऊन बसला. तेव्हा नासाग्रीं दृष्टि लावल्यामुळे वगैरे तो एखाद्या मुनीसारखा दिसत होता. ''तुम्ही कोठील? कोण?'' म्हणून त्याला विचारिले असता त्यांनी दोन वाणीने सांगितले की मी पूर्वजन्मीं एक सनीराम नांवाचा संन्यासी होतो. मी नेहमी ईश्वरभजन करणारा असून माझी मुक्त होण्याची वेळ देखील आली होती. परंतु अंतःसमयी कशांत की वासना राहून मला यमाचे दूतांनीच यमाजवळ नेले. त्या ठिकाणी यमाने सांगितले की 'तुला भूत योनींत गेले पाहिजे.'

तेव्हा मी म्हणालो, ''महाराज! हा तुमचे येथे मोठा अन्याय होत आहे.'' परंतु यमाने आमचेकडे कांही नाही, तुम्ही सर्व विष्णुकडे जा असे सांगितले. त्याप्रमाणे आम्ही तिकडे गेलो असतां मी विष्णूला विनंती केल्यावर ते म्हणाले, ''तुझे जें पाप आहे हें तुला भोगलेच पाहिजे. नाही तर ईश्वर अन्याय करितो असे होईल.''

नंतर मी म्हणालो की - महाराज! भूत योनी अति नीच आहे.

तेव्हा तें म्हणाले, ''तुला या भूतयोनींत गंगा स्नानाचा अधिकार आहे आणि त्याहि योनींत तूं ईश्वराकडे लक्ष्य लावून राहात जा.'' नंतर मी भूत होऊन भागेरथीचे तीरावर नेहमी राहत असतो. या मरुतवायूचे विनंतीवरून मी येथे आलो. असें सांगून तो निघून गेला.

एकेवेळी, मध्यस्थाचा एक कारकून मित्र होता. त्याचा हजार रुपयाचा बद्रा नाहीसा झाला. तेव्हा मारुतवायूला विनंती केल्यावरून ते म्हणाले, ''आमचे हातून तुम्ही पापहि करविता.' परंतु मंडळीच्या आग्रहास्तव त्यांनी ठीक आहे असे म्हणून पुन्हा नाचूं, उडूं लागला. नाचतांना तो मरुतवायू बडाभूत असे म्हणत असे. कांही वेळ नाचणे बागडणे

झाल्यावर 'लेव, लेव' म्हणून त्यांनी हांका मारली तोच लोकांनी त्याचेपुढे एक उपरणे केले. तेव्हां त्यांत एक हजार रूपयांचा बद्रा पडला. आणि हा बद्रा आताच्या आतां वरिष्ठ अधिकाऱ्याच्या येथे पटवून देऊन पावती घेऊन या म्हणून सांगितले व मध्यस्थाच्या मित्राने तसेच केले. पुन्हा दुसऱ्या दिवशी मरुतवायू आल्यावर त्यांनी सांगितले की - कालची गोष्ट सनीराम महाराजांना त्यांनी विचारल्यावरून मी सांगितली असतां तुम्ही अशा प्रकारची पापे करतां असे म्हणून त्यांनी मला फार छळले.

'हा बद्रा आपण कोठून आणला?' असे मंडळीने विचारल्यावर त्यांनी सांगितले कीं दिल्लीचा सावकार कोणीएक बद्रे मोजीत होता. त्या मोजलेल्या बद्र्यातून हजार रूपयांचा एक बद्रा काल मी घेऊन आलो आज पुन्हा न मोजलेल्या बद्यांत त्याचा नेऊन टाकला. नंतर एके दिवशी मंडळीने मरुतवायूला भागेरथीचे तीर्थ मागितले असतां 'मी यमाचा दूत झालो म्हणून काय झाले? मला भागेरथीला शिवतां येत नाही.' असे त्यांनी सांगितले. परंतु मंडळी फारच गळी पडल्यामुळे 'सनीराम महाराजांना मी विनंती करितो. तुम्ही व्यवस्था करा' असे म्हणून निघून गेला. संकेताप्रमाणे सनीराम महाराज आले. त्यांनी 'तुम्हाला भागेरथीचे तीर्थाची इच्छा झाली आहे हे फार चांगले आहे' असे अभिवादन करून 'मीं भागेरथीचे तीर्थ आणले आहे. घ्या.' असे म्हणाले. नंतर मंडळीने एक परात पुढे केल्यावर त्यांनी त्या परातींत मूठ धरिली व त्यांतून पाणी पडत चालले असे परातभर पाणी झाले. नंतर सर्वांनी तें भागीरथीचे तीर्थ घेतले. याप्रमाणे चमत्कार होत असत. हें सर्व मीं प्रत्यक्ष पाहिलें असें माझे वडिल म्हणत असत. कळावे.

ले. दत्तात्रय गणपतराव खापरे.

(य.२१ पा.३४)

ज्ञानेश्वर माउली समर्थ

मुक्काम देऊरवाडा ता. इलिचपूर जि. उमरावती

येथे भूतांचा बराच सुळसुळाट आहे व त्यापासून कांही बळीहि पडले व ज्यांना ज्यांना त्रास झाला ते अजून हयातहि आहेत. त्यापैकी १/२ गोष्टी ज्या लोकांचा भूताविषयी केवळ अविश्वास असेल त्यांना खात्री येण्याकरिता मी जशा घडल्या तशा हुबेहुब अक्षरशः देत आहे. ह्या दोन्ही गोष्टी प्रत्यक्ष पाहिल्या आहेत.

अण्णासाहेब देशपांडे राहणार इलिचपूर यांचे येथील सखारामपंत बेरडे हे देऊरवाडा मुक्कामी सन १९०६ मध्यें नाटकांतील मुलाला तालीम देण्याकरितां विठ्ठलराव पटवारी यांचे घरी राहत असत. त्यांचे नेहमी प्रातःकाळी पयोष्णीचे स्नान असे. नित्याप्रमाणे ते स्नानास गेले असता नदीवर हातपाय घासत असतांना एकाएकी जवळच उत्तरेच्या बाजूस एक मातीचा किल्ला आहे. त्यांत त्यांना भूताने लोटून दिले.

जेवणाचे वेळी घरी हजर नसल्याकारणाने आम्ही सर्व गावांत त्यांचा तपास केला. कोठे पत्ता नाही. शेवटी बारावर दोन वाजण्याचे सुमारास आम्हास असे एका बाईने येऊन सांगितले की सखाराम पंतांचा पंचा आणि तांब्या मी आपल्या घरी आणला परंतु सखाराम पंताचा पत्ता नाहीं. म्हणून आम्हास संशय आल्यावरून त्र्यंबकराव, उकरड्या न्हावी आणि यशवंता यांनी सर्व नदींतील डोह वगैरे आंत जाऊन पाहिले. तरी पत्ता नाही.

शेवटी उकरड्या न्हाव्याने असें म्हटले की किल्ल्याचे विहीरींत तर पडले नसतील म्हणून उकरडा म्हाली एकटाच किल्ल्यांत पाहण्याकरितां गेला तर त्यांत तो चीत पडलेला दिसला. वरून तो गावांत पळत आला म्हणून मी विहिरींतून काढण्याचे साहित्य घेऊन किल्ल्यावर गेलो. पाहतों तों मला पाहिल्याबरोबर एकदम 'मला काढा' म्हणून मोठ्याने ओरडला मग कांही भोई आणि मी मिळून त्याला वरती काढण्याचे सुमारास एकाएकी वाऱ्याचा संभव नसतांना भयंकर वादळ सुटले. त्या तडाख्यांत आम्ही सर्व जण (पांच सात जण) विहिरींत पडतच होतो परंतु सुदैवाने बचावलो. परंतु त्याला वर काढताक्षणीच एकाएकी वारा बंद पडला. ही गंमत पाहण्याकरिता किल्ल्यांत दीडशे मनुष्यें होती. त्यावेळी त्याचे दोन्ही पाय मोडले होते. व कंबरहि तुटली होती. मग त्याला बंगईवर घालून गांवांत घरी आणले. नंतर घरी त्याला हरेला वगैरे पाजून त्याला विचारले, 'तूं विहीरीत कसा पडला?'

त्याचे तोंडचे शब्द खाली दिल्याप्रमाणे आहेत. तो म्हणाला, ''मी नदीवर हातपाय धूत असतांना मला असे वाटले कीं माझे कंबरीतले कांही पैसे किल्ल्यांत पडले म्हणून मी जोडा घालून खूप जोराने पळत भिंतीवरून किल्ल्यांत गेलो. (ती भींत बरीच उंच आहे) व आंत पाहतो तों एक सुंदर मुलगा चार गाढव खेळवीत असतांना दिसला. त्याने मला पाहतांच गाढवांची लढाई लावून मजवर सोडले. त्या गर्दीत मी विहीरींत पडलो की काय असें वाटले.' असे सांगितल्यावरून असाच रिपोर्ट तेथील पटवाऱ्याने लिहिला होता परंतु तेथील पाटील बाळकृष्ण शिवराम यांनी सांगितले की हा रिपोर्ट भूतांचा होईल म्हणून तो फाडून सरकारास खोटा वाटेल म्हणून दुसरा 'भ्रांती पडून एकदम विहीरींत पडलो' असा लिहिला. नंतर मी आणि तेथील पटवाऱ्याचा भाऊं त्रिंबकराव यांनी त्याला पालखींत घालून चांदुरास दवाखान्यांत नेले. तेथे दुरुस्त न झाल्यावरून रा. रा. जानराव भगवंतराव देशमुख. मुकदम कसबे शिराळे यांनी उमरावतीस डॉक्टर साहेबाकडे नेले. पाय तोडल्यावर लगेच तो मेला. या गोष्टीची मी एकटाच नाही परंतु सर्व देऊरवाड्याचे व काजळीचे लोक साक्ष देतील.

गोष्ट २ री

यंदा देऊरवाड्याजवळ काजळी येथे अक्षय्यतृतीयेच्या दिवशी रा. रा. विश्रामजी व परशरामजी पाटील यांनी मौजे मोझरीहून एक पितर आणला. त्या पितराने आपल्या बरोबर धाकटा बंधुहि आणला. घरांत येतांना मोठा भाऊ आंत आला व लहान भाऊ बाहेरचे बाहेरच नाहीसा झाला म्हणून सर्व मंडळी २०/२५ जण त्याचा शोध करण्यास लागले. त्या दिवशी पत्ता लागला नाही. सर्व डोह, विहिरी, नाले, खोरे सर्व पाहिले परंतु पत्ता नाही. दुसरे दिवशी सकाळी आठ वाजण्याचे सुमारास कोदर येथील लोकांना वेताळबुवाच्या ओट्यावर त्याचे समोर एक मोठा आंब्याचा ढीग पडलेला आहे व तो ते खात आहे असें दिसले. जवळ जाऊन पाहतात तर एकहि आंबा दिसला नाही. इतक्यांत काजळीचेहि २०/२५ लोक आले. त्यांनाहि दुरून आंबे दिसले. जवळ आल्यावर कांहीच नाही. हाती एक फोतर मात्र दिसले. या मुलाचे वय ६/७ वर्षाचे होते. त्याला विचारले असता त्याने खाली लिहिल्याप्रमाणे हकीकत सांगितली.

''मला एका बोवाने येथे आणले व म्हणाला आमचे येथे मोठी गंमत आहे. असे म्हणताच मोठा सर्प आणून त्याला नाच केला व लहान पोरं आणून पुष्कळ खेळलो. नंतर 'भूक लागली काय?' म्हणून विचारल्यानंतर त्याने पुष्कळ अन्न आणून दिले. आम्ही सर्व मुले तें जेवलो. जेवण झाल्यावर आम्हाला त्याने एका तढवावर निजून दिले. जागा झाल्याबरोबर तुम्ही दिसले.'' ह्याला नंतर घरी आणला व त्याच्या आईबापाच्या स्वाधीन केले ह्या गोष्टीला सुद्धा त्या गांवचे सर्व लोक साक्ष देतील.मी ह्या दोन्ही गोष्टी प्रत्यक्ष पाहिलेल्या आहेत.

- ले. मो. कृष्णाजी व्यंकटेश पांडे, ब्राह्मणवाडा थडी.

टेलिपथी व टेलेस्थशियाची उदाहरणे

(१) कलकत्त्याहून श्री गुलाबराव महाराज जेव्हां जगन्नाथला कांही मंडळीला घेऊन गेले तेव्हां कित्येक मंडळीचा असा विचार ठरला कीं आतां आपण जगन्नाथाचे टिकीट न घेतां खडकपूरासच जावें म्हणजे महाराज तेथे भेटतील व रेल्वेचा, जगन्नाथचा खर्चहि वाचेल. परंतु मला खात्रीने वाटत होते की आपण सगळ्यांनी जगन्नाथपुरीचेच टिकीट घ्यावे कारण महाराज जरी पुरीहून निघाले असले तरी ते पुन्हा आपणास घेऊन जगन्नाथजीचे दर्शन वगैरे करवितील व पुढे ही गोष्ट अक्षरशः घडून आली. महाराज भुवनेश्वराच्या स्टेशनावरच आमची वाट पहात होते व नंतर आम्हांस घेऊन ते पुन्हा पुरीस गेले. (पान १९ त्रिपुरवार यांचे स्वप्न पहा.)

ले. व्यंकटेश नारायण देशपांडे

(२) मुळेमास्तर यांच्या येथे (नागपूरीं) मी माडीवर लिहीत असतां मला वारंवार वाटे कीं महाराज कांहीतरी कविता करून राहिले असावेत. त्याप्रमाणे त्यांनी खरोखर त्या दिवशी ''निदिध्यासन प्रकाश'' नांवाचे प्रकरण सुरूं केले.

- ले. व्यंकटेश नारायण देशपांडे.

(३) अनेक वेळा मला असे वाटूं लागते की महाराजाकडे जावें (महाराज जेव्हां कधी कोणाच्या घरीं असून मी बिन्हाडावर असतो अगर याच्या उलट घडते) व ही गोष्ट वारंवार मनांत येऊन मन तिकडेच ओढ घेते. त्याप्रमाणे लवकर गेले नाही तर कोणी तरी बोलावयाला येतोच.

ले. त्रिपुरवार उमरावती २०/८/१९०७

खंडेराव मजलीकर यांचे स्वप्न

मागल्या वर्षी (१९०६) जेष्ठ शुद्धांतला गुरुवार होता. ते दिवशी रात्रीं उत्तर रात्रीं सुमारे ५ वाजतां आमचे कुटुंब (पत्नी) यांना असें स्वप्न पडलें की महाराज व सौ. मातोश्री आई हे उभयतां येऊन घरीं पोंचले. सद्गुरु महाराजांनी आईला सांगून एक पाट व ओटीचे सामान मागविले व पाटावर बसावयास सांगितले. त्यावर आमचे कुटुंबांनी अशी विनंती केली कीं 'महाराजांनीच पाटावर बसावें.'

महाराज म्हणाले, 'तुलाच बसावयाचे काम आहे.' असे म्हणाले. त्यावर ती पाटावर बसली. नंतर गहूं व नारळ व कुंकुमाची पुडी यांनी महाराजांनी तिची ओटी भरली व सांगितले की ''हे गहूं तूं खा. व नारळ व कुंकु राखून ठेव.'' अशी आज्ञा करून उभयतां जावयास निघाले. त्यांचे पाठोपाठ पोचविण्यास आमचे कुटुंबही दारापर्यंत गेले.

नंतर तिने निजलेल्या बाया मंडळींना जागवून वोटींत असलेलें नारळ वगैरें सामान त्यांच्या हवाली केले. त्यापैकी गव्हाची पोळी करून आज्ञेप्रमाणे भक्षण केली व नारळ मात्र तसाच ठेविला.

पुढे मी जेव्हां जन्माष्टमीकरितां यावलीस आलों ते वेळीं सौ. आई संपलेदिवशी महाराजांनी मुद्दाम विचारले कीं ''नारळ आतां जास्त दिवस ठेवूं नको. भक्षण करण्यास पत्र अगर तार पाठीव.'' त्याप्रमाणे पत्र पाठविलें व त्याप्रमाणे करण्यांत आलें. त्यानंतर कात्यायनीं व्रताचे वेळी वाठोडा येथेही तें नारळ काय केलें म्हणून प्रश्न विचारला असतां 'आज्ञेप्रमाणे भक्षण करण्यांत आलें' असें सांगितले.

वर लिहिलेल्या गुरुवारी (ज्येष्ठ शुद्ध) महाराज, सौ. मातोश्री मंडळीसुद्धा आळंदीहून परत यावयास निघाले असे मागाहून कळलें.

मो. खंडेराव मजलीवाले द. खु.

दुसरा प्रकार

ही पुढे लिहिलेली गोष्ट वर लिहिलेल्या गोष्टीचे पूर्वीची म्हणजे इ. स. १९०५ सालचे श्रावणांतली आहे. त्यावेळी कुटुंब गरोदर असतां एक दिवस रात्रौ सरासरी १२ वर दोन वाजतां जागृत असता एक सुवासिनी स्त्री आंगावर दागदागिने घातलेली हातांत वाटी घेऊन समोर उभी असलेली तिला दिसली, व तिने येऊन कपाळावर कुंकुवाचा ओला मळवट भरला. तो मी स्वतः प्रत्यक्ष पाहिला.

दुसरे दिवशी अगदी दिवसा बारा वाजतां आमचे भाच्याचे घरीं असतांना मी व माझी भाची बोलत असतां तेथें वरप्रमाणें एक कुमारी मुलगी येऊन मळवट व हाताला कोंपरापासून हळद लावून गेलेली तिला दिसली. मात्र मळवट व हळद आम्ही सर्वांनीं अगदी ओली प्रत्यक्ष पाहिली व तिसरे दिवशी वर प्रमाणेंच मळवट व हळद लावून डोळ्यांस काजळहि लाविले. त्यावर मी असें कबूल केले कीं देवीचा राहिलेला कुलाचार पुढे जरूर करीन. असें कबूल करून भाग उतरून ठेविला. पुढे तो प्रकार बंद झाला.

ले. मोरेश्वर खंडेराव मजलीवाले द. खु.

गोष्ट ३ री

मी येथे येण्यास निघण्याचे पूर्वी सुमारें ८ दिवस माझी पहिलीं स्त्री, हल्लीचे कुटुंबाचे आंगांत येऊन म्हणाली कीं महाराजांकडे गेल्यावर मला मुक्ती मिळेल.

त्यावर आम्ही प्रश्न केला की महाराज येथे ५ महिने असतांना तूं येऊन कां मुक्ति घेतली नाहीस?

ती म्हणाली 'माझ्या राहण्याचे ठिकाणी १२ जणी आहोत. त्यांनी मला येऊं दिले नाहीं.'

त्यावर मी पुन्हा विचारले, 'आता कशी येशील?'

ती म्हणाली 'मी चोरून निघून येईन.' तिला दुसऱ्या समंधाविषयी विचारले असतां ती म्हणाली, 'त्याजविषयी मी कांही सांगू शकत नाही. परंतु मी मात्र मुक्ति घेईन.

ले. मो. खंडेराव मजली द. खु.

॥श्री ज्ञानेश्वर प्रसन्न ॥

मुक्काम माधान तालुका इलिचपूर येथील

सर्पाची गोष्ट

बापुजी कुणबी याला खळ्यांतून तुराट्या ओझे आणतांना उजव्या कानाच्या बाजूला तुराटीची काडी रूतून रक्त निघाले. त्याबरोबर त्याला सर्पदंश झाल्याचा भास झाला. असा भास झाल्याबरोबर त्याला लहर आली. लहर आल्याबरोबर सर्प उतरणारा

फकीरजी अरबाडी यास बोलावून पाणी दिले. पाणी दिल्याबरोबर मनुष्याच्या आंगांत पान येऊन म्हणाला, 'हम तुराटी है। हमारा नाम लिया जब हमने झाडको पकडे.'

सर्प उतरणाऱ्याने म्हटले. 'अब छोड दे' तेव्हां तो एकदम बरा झाला. या गोष्टीस सरासरी बारा तेरा वर्षे झाली.

ले. मो. रघुजी राणोजी माधान खुद.

॥ श्रीज्ञानेश्वर प्रसन्न ॥

आमची झोप

मुक्काम ब्राह्मणवाडा थडी. सरासरी एक दीड वर्षाची गोष्ट आहे. एके रात्री मी आणि माझी पत्नी आम्ही उभयता घरीं एका खोलींत निजलो असतां आम्ही उभयता इतके झोपी गेलों की माझी मुलगी जागी होऊन इतकी जोराने रडली कीं घरांतील सर्व मनुष्ये जागे झाले. आम्हा उभयताला मुळीच जाग नाही. शेवटी ती मुलगी आम्हाला भिऊन जास्तच रडूं लागली व खोलीच्या दारांत जाऊंन कवाडावर डोकें आपटूं लागली. त्यावेळी घरांतील सर्व मनुष्ये घाबरून कांही तरी दगा झाला म्हणून मला खूप जोराने हाका मारण्याचा सपाटा चालविला. त्यासरशी महल्ल्यांतील सर्व मनुष्यें जागे होऊन माझे घरी धावत आले आणि एकच गर्दी होऊन कोणी दाराला खूप जोराने ठोके देत, कोणी जोराने हाका मारीत तरी जाग नाही. माझी आईबापे, बहीण भाऊंडे ही तर अगदी रडूं लागली.

शेवटी एकाने एक मोठा लोखंडाचा सब्बल घेऊन त्याने दाराचा साखळी कोंडा तोडला त्यासरसा मी एकदम जागा होऊन बाहेर पडलो तर घरांत सरासरी ५० मनुष्यें दिसली. आईबाप रडत होते आणि इतर लोकहि मला ''ही काय झोप'' म्हणून ओरडूं लागले ही गोष्ट अगदी अक्षरशः खरी आहे.

ले. सही (मोडीत) कृष्णाजी व्यंकटेश पांडे. देऊरवाडा.

0

॥श्री ज्ञानेश्वर माउली समर्थ ॥

ता. ९-९-१९०७ इ.स.

मौजे सावळी खुर्द ता. एलिचपूर येथील मनाजी व नागोजी सैंड हा मजला कळवितो कीं एक इसम आपल्या गाई पर्वतांतून परत आणण्यास गेला असतां त्यांची एक गाय पहाडांत पळून गेली. ती पाहण्यास गेला असता फार कष्टांनी मिळाली. तितक्यांत सूर्यास्त झाला म्हणून तेथे जवळच एक देवाचे स्थान होते तेथे जाऊन राहिला व गाईला जवळ बसवून निजून राहिला. रात्र काळोखाची होती. पुष्कळ रात्र झाल्यावर त्या पर्वतांतून एक वाघ मोठ्यानी किंकाळ्या फोडीत धांवत आला. तितक्यांत वाघाच्या आवाजाने त्याला जाग आला. ती गायहि खडबडून उठून अगदी जवळ आली व तो इसमहि फारच

घाबरून गेला. नंतर तेथील देवाची प्रार्थना केली कीं 'तूं यावेळी आमचे संरक्षण कर व तुझ्यावाचून आम्हाला रक्षण करणारा कोणीच नाहीं. मारणार तारणार तूंच आहेस' असे म्हणून गाईला घेऊन देवाच्या मागें दडून राहिला. तो वाघ देवाजवळ येऊन आरोळ्या किंकाळ्या फोडून पुच्छ आपटूं लागला तितक्यांत देव बोलूं लागला कीं 'तूं येथे आला आहेस. तर जे माझे विश्वासावर व माझे आश्रयाने जें राहिले त्याला त्रास देऊं नको.'

तेव्हा वाघ म्हणाला कीं 'मला फारच भूक लागली आहे. करितां दोघांतून एक जणाची तरी परवानगी द्या.'

तेव्हां पुन्हा देव बोलूं लागले कीं 'यांतून तुला कोणीच मिळत नाही. जा. येथून तूं लवकर चालता हो.'

तेव्हां वाघ फारच ग्लानि करूं लागला. त्यावेळी देव म्हणाला 'यापैकी तर तुला कोणीच मिळत नाही. परंतु येथील गांव जवळ आहे. तेथील तेल्याचा बैल वाडींत चरत आहे त्याला जाऊन खा.' असे देव बोलल्यावरोन तेथून वाघ निघून त्या बैलास मारिले. नंतर दिवस निघाल्यावर तो इसम गाय घेऊन त्या गांवी आला व त्याला बैल वाघाने मारिल्याची वार्ता समजली. वरोन रात्रौ झालेली गोष्ट सकळाला विदीत केली. इत्यादि झालेली गोष्ट मी आपले खात्रीने लिहित आहे. वरोन खाली सही केली आहे.

सही - गणपत अन्याजी धोटे.

0

ता. ४ माहे २ सन १९०७ इ. रोज गुरुवारी सकाळी ४ वाजण्याचे सुमारास कमळा सारख्या असलेल्या पात्रांत श्री विष्णूचा डबा श्रीमत्सद्गुरु महाराजांनी आपले हाताने उचलून नमस्कार केला तो पाहिला आहे. जीजीबाई, रमाबाई, ज्ञानेश्वरीचा पाठ करीत बसल्या असतां मी त्यांना नमस्कार केला त्यावेळी त्यांनीच बोलाविले होते व ताईबाई आकाजी बापू यांचे कुटुंब सर्वांची आज्ञा काय निघतात याची वाट पाहत उभ्या आहेत. श्रीमंत हरिभाऊ केवले आकाजी बापू महाराजांचे पायाजवळ दोन्ही बाजूने बसले आहेत इतक्यांत महाराजांस कोणी सांगितले नसतां त्यांनी एकदम कृष्णराव म्हणून हांका मारिल्या. हांका ऐकतांच एकदम मी पुढे जाऊन साष्टांग नमस्कार केला. इतक्यांत अरुणोदय झाला.

ता. २१-२-१९०७ ईसवी रोजी विचारले 'मला असे दृष्टान्त होण्याचे कारण काय तेव्हा महाराज म्हणाले तुला असेच होत जाईल.

(मोडी) कृष्णाजी व्यंकटेश पांडे

0

ता. २७-२-१९०७ ई. रोजी रात्रौ तास पक्ष्यांचा जोडा हिरवेगार झाडावर बसलेला पाहिला.

0

ता. २८-२-१९०७ ई. रोजी सद्गुरु महाराजांचे दर्शन होऊन आकाजी बापु, हरिभाऊं, नाना यांना पाहिले. महाराजांची कोणचे गांवी जाण्याची तयारी झालेली आहे. गाड्या जुंपून तयार आहेत व माझे पांडेपणाचा रिपोर्ट सरंजामे तहसीलदाराने लिहून ठेविला आहे असे दिसले. - कृष्णाजी व्यंकटेश पांडे.

0

सरासरी दीड वर्षापूर्वी मुक्काम मजली येथें वैशाख शुद्धांत सद्गुरु महाराज असतां एके दिवशीं रात्रौ सरासरी १० वाजतां गं. रमाबाई स्वयंपाक करीत होती व खाली सद्गुरु महाराज पूजा करीत होते. तेवेळी माडीवरील खिडकींतून जंगल जवळ दिसत होते. त्या जंगलांतील विहिरीजवळील पिंपळाचे झाडावरून विस्तवाचे अंगारे (निखारे) पडतांना रमाबाईने बराच वेळ पाहिले व खाली येऊन ती हकीकत तिने सर्वांस सांगितली. – नारायण गोपाळ. (य.२१ पा.५३)

0

नासिक येथील एका मुसलमान जातीच्या मांत्रिकाने मला अशी हकीकत कळविली कीं तेथील कांही कांही स्त्रिया साबरी विद्येच्या योगाने पिशाचासारख्या क्रिया जीवंतपणी करून मनुष्याचे काळीज घरांत तप्त तैल कढईंत पचवून खाण्याच्या क्रिया करतात त्याचा बंदोबस्त त्या मुसलमान मांत्रिकानें पुष्कळ दिवस करण्याचा यत्न चालविला होता परंतु एक दिवस तो रात्रौ - नापाक असतांना त्या स्त्रियांनी त्याच्यावरही प्रयोग केला. त्यावेळेस अति दुर्घट प्रसंग आला असून केवळ त्याच्या सद्गुरूच्या कृपेनेच तो वाचला. तेव्हापासून त्याने तो नाद सोडून दिला. - नारायण गोपाळ

0

मी श्री रामेश्वराच्या यात्रेला जात असतांना रेल्वेमध्ये आम्ही सगळे ३०-३५ इसम एकाच डब्यांत बसलो होतो, रात्र अंधारी असून गाडी एका लहानशा पहाडीजवळून जात असतांना त्या पहाडीवर असा चमत्कार पाहण्यांत आला की २०० मशाली लागल्या असून मध्ये एक पालखी दिसत होती. तो देखावा गाडी निघून जाईपर्यंत सारखा दिसत होता. ह्या गोष्टीला सरासरी ३/४ वर्षे झाली.

– नारायण गोपाळ

0

सरासरी पांचसहा वर्षापूर्वी मी आपल्या खळ्यांत दिवसा १२ वाजतां निजलो होतो. मला झोप लागली असतां पायापासून कमरेपर्यंत शरीराचा भाग एकदम वर जाऊन पुन्हा खाली पडला. त्यामुळे थोडी दुखापत झाली परंतु विशेष लक्ष दिले नाही पुन्हा कांही वेळाने छातीपर्यंत उचलून जोराने खाली आपटल्यामुळे जास्त भीति वाटली व उठून घरी जाण्याचा विचार करूं लागलो पण पुन्हा झोपेची गुंगी येऊं लागून कांही वेळ पडून राहिलो. परंतु थोड्याच वेळाने अगदी डोक्यापर्यंत शरीराचा भाग वर उचलला गेला व जोराने खाली आदळला. त्यामुळे फार दुखापत झाली. व कोणी मनुष्यही दिसत नव्हता. त्यामुळे फार भिती वाटली. व एकदम उठून मी घराकडे पळत गेलो.

ले. (मो.) केशव बाळकृष्ण कुलकर्णी

0

मौजे सिरसगांव बंड ता. एलीचपूर येथील जंगलांत चांदुरबाजारचे रस्त्यावर मुलेबोवा नांवाचे देवस्थान आहे. तेथील हकीकत अशी आहे की एके वेळी कोणी एक इसम चांदूरबाजार येथे गेला व तिकडून सिरजगांवास परत येतांना पुष्कळ रात्र झाली व देवाचे स्थानापाशी आल्यावर तेथे शुभ्र वस्त्र परिधान केलेला कोणी एक इसम बसलेला दिसला व जाणाऱ्या इसमास बोलूं लागला कीं - तुम्ही इतकी रात्र पर्यंत कोठे गेला होता? दिवस असतांच घरी जावे. इतकी रात्र करूं नये.

इतके बोलून तो उगा राहिला. परंतु रस्त्याने जाणाऱ्या इसमाने कांही उत्तर न देता तसाच चालता झाला. देवस्थानीं बसलेलाहि इसम त्याचे मागे जाऊं लागला व सिरसगांवाजवळ जाईपर्यंत त्याचे मागे मागे गेला. नंतर गुप्त झाला. तेव्हां जाणाऱ्या इसमास मोठे आश्चर्य वाटून तो इसम मुलेबोवाच असून त्याने मजला येथवर आणून घातले असावें. ही हकीकत घरीं जाऊन लोकांना कळवूं लागला.

- गणपत आन्याजी थोटे.ता. २१-९-१९०७

0

मौजे निंभोर ता. इलिचपूर येथें माझा आतेभाऊ जैरामजी गायकी आहे. त्याचे आईचे अंगांत मराबाईची स्वारी येत असते. प्रथम तिचे घरीं देवीचे मूर्तीची स्थापना नव्हती. पुढें नवरात्राचे दिवसं जवळ आले असतां अंगांत स्वारी येऊन सांगितले कीं आम्ही यंदा वाण्याचे दुकानांतून किंवा पोहघासींतून (पूर्णा नदींतून) येऊं. नंतर सुनेला सांगितले की नवरात्राचे दिवशी प्रथम स्वासणीकडून नदींतून पाणी आणवून सेणानी जागा सारवून तेथे पाण्याची परडी ठेवून त्या ठिकाणी राळ लावाजा, असे आगावूच देवानी सांगून ठेविले होते. नंतर नवरात्राचे प्रथम दिवशी त्या बाईची सून घट घेऊन

पाणी आणण्यास पूर्णेवर गेली व तिजबरोबर एक मुलगीहि गेली होती. त्या बाईने मुलीला पिंपरी येथून कांही सवदा आणण्यास पाठविले व आपण नदीमध्ये घरडी बुडवून नदींतच पाण्यांत घरडी बुडलेली राहूं देऊन त्या मुलीची वाट पाहत उभी राहिली. पिंपरी हे गांव नदीचे अगदीं जवळ आहे. स्वस्थ उभी राहून पाहतां ती घरडी पाण्यामध्यें आपोआप ४/५ वेळा उबडी होऊन पुनः सरकी व्हावी. हा सर्व चमत्कार झाल्यावर तितक्यांत ती मुलगी आल्यावर घरडी उचलून घरीं घेऊन आली व वर सांगितल्याप्रमाणे सर्व व्यवस्था केली. नंतर घटांत पाणी टाकते वेळीं नदींतून पाणी आणलेल्या घटांत खडखड वाजूं लागले म्हणून घटांत हात घालून पाहता त्यांतून पांच लहान लहान दगड निघाले ते काढून त्याला दुधाने स्नान घालून त्याला सेंदूर लावून स्थापना केली व त्या देवीच्या मूर्ति अजून पर्यंत आहेत. १९/२० वर्षे झाले. - गणपत आन्याजी ता.२१/९/१९०७ इ.

0

ता. १९/८/१९०७ इ. रोजी महाराजांनी ज्ञानेश्वरी घेऊन मला उपदेश केला असे दिसले. - कृष्णाजी व्यंकटेश पांडे.

0

ता. १८/९/१९०७ इ. रोजी रात्रौ मी इकडे दिवस १५/२० होऊन तूं कांहीच केले नाही असें महाराज रागावले. तेव्हां मी कांही दिवस महाराजांचे समोरच गेलो नाही. समोर गेल्याबरोबर फार रागावीत तेव्हां एक दिवस मी आणि हरिभाऊ केवले महाराज ज्ञानेश्वरांची पूजा करीत असतांना पूजा झाल्यावर एकदम महाराज 'कृष्णराव' म्हणून म्हणाले. इतक्यांत मी भीत भीत पुढें जाऊन महाराजासमोर बसलो. त्यावेळी महाराजांनी मला ज्ञानेश्वरी वाचून दाखवून नीतीसंबंधाने उपदेश केला उपदेश ऐकून मला पराकाष्ठेचा आनंद झाला. तेव्हां हरीभाऊ म्हणाले की. आमचे महाराज रागावले म्हणजे कांही तरी त्यांत फायदा असतो. उपदेश संबंध लक्षांत राहिला नाही. म्हणून लिहिला नाही.

- कृष्णाची व्यंकटेश पांडे.

0

ता. १९/९/१९०७ इ. रोजी दुपारीं बारावर एक दोन वाजतां मी निजलो असतां महाराज हाती एक बुक घेऊन उपदेश करीत होते. बुकावर कव्हरिंग ब्राऊन पेपरचे होते असें दिसले. – कृष्णाजी व्यंकटेश पांडे.

0

ता. २१-९-१९०७ इ. रोजीं सकाळीं चार वाजण्याचे सुमारास महाराजांबद्दल केसरी पत्रांत असा लेख आला असें एका मनुष्याने येऊन मला कळविले. तो लेख असाः-

गुलाबराव महाराजाला जी ही सर्व विद्या येते तिचा त्यांनी अभ्यास केल्याशिवाय येत नाही आणि मंडळी विनाकारण आढ्यता मानते.

तेव्हां मी एकदम म्हणालो टिळक एवढे शहाणे असून त्यांचे मनांत ही कल्पना कशी आली? तेव्हां मी म्हटले मी त्यांना लहानपणापासून पाहत आहे की ते आंधळे आहेत व त्यांनी कोठेहि अभ्यास केला नाही. असें असून आम्ही अशा खोट्या लेखाबद्दल कां फिर्याद करूं नये? इतक्यांत जागा झालो. - कृष्णाजी व्यंकटेश पांडे.

0

ता. २२/९/१९०७ इ. रोजी सकाळी ६ वाजतां थोडा जाग असतांना मला सभेस जाण्याचे होते. तेव्हां महाराज एकदम निजतां निजतां म्हणाले- जातांना ज्ञानेश्वर महाराजांचें नांव घेत जा हे शब्द मला एकदम ऐकूं येऊन एकदम उठलो.

- कृष्णा. (य.२१ पा.६१)

0

ता. १६/४/१९०७ इ. रोजी रात्रौ सरासरी आठ वाजण्याचे सुमारास राधाकृष्णाची शेज दिसली. ज्या ठिकाणी सेज दिसली त्या ठिकाणचा देखावा माझ्याने वर्णन करवत नाही. ज्या खोलींत ही शेज होती त्या खोलीचें मीं कोणी पाहूं नये म्हणून एकदम कवाड लाविलें. - ले. कृष्णा

0

ता. ३/५/१९०७ इ. रोजी शुक्रवारी सकाळी ४ वाजण्याचे सुमारास अनंताला घेऊन लाडवीत असतांना अनंत मांडीवर हागला आणि महाराजांचा हात भरला असे दिसले. - ले. कृष्णा.

0

ता. २७/७/१९०७ इ. रोजी शनीवारीं रात्रौं महाराज आणि मी आणि कांही मंडळी ज्ञानेश्वर महाराजांच्या पादुकांची पूजा करून ज्ञानेश्वर महाराजांची स्तुति मोठ्या जोराने म्हणत बसलो असे दिसले. - कृष्णा.

0

गुरुवार ता. १५/८/१९०७ इ. रोजी रात्रौ माझी मातोश्री महादेवाची पूजा करीत बसली असतां ती महादेवाची पिंड एकदम मनुष्याकृति होऊन आंगास विभूति लावून पांढरी दिसत होती. मूळची श्याम होती. मात्र जी मनुष्याकृति दिसली तो मनुष्य आंधळा होता व डोक्यावर पांढरी पगडी होती व कानांत रूद्राक्ष होते. तितक्यांत एका मनुष्यांशी मशी तंटा झाला तेव्हा ते मनुष्याकृति आंधळे महादेव म्हणाले की माझ्या

पाठीवर हात ठेवून कीं तूं खरा आहेस व त्याचे नांव आपले मंडळीतून काढून टाकूं.

ले. (मो.) कृष्ण

0

मौजे सिरसगांव बंड ता. एलिचपूर येथील एका मानभावाने रतनसिंग नावाच्या रजपूतास मौजे सावंग येथील आसराचा सेंदूर आणण्याकरिता पाठविले असतां सरदहू इसम तेथे जाऊन रात्रौ आसराचे सेंदूर काढूं लागला. इतक्यांत तेथे एक जख्ख म्हातारी येऊन त्याला उचलून फेंकून दिले. परंतु तो पुन्हा जवळ येऊन सेंदूर काढूं लागला. पुन्हा त्याच म्हातारीने त्याला फेकून दिले. तो म्हणाला, ''मी इतका जवान मनुष्य असून ही म्हातारी मला उचलून फेकते हे आश्चर्य आहे'' असे म्हणून पुन्हा जवळ जाऊन घाईने काढूं लागला. म्हातारीनें धरून पुन्हा फेकून द्यावें इतत्यांत त्याने थोडे सेंदूर काढले. तरी त्याला फेकून दिलेच. परंतु आपले कार्य झाल्यामुळे तो गांवाकडे परत निघाला व ती म्हातारी तेथेच गुप्त झाली. नंतर त्याला असें वाटले की ही म्हातारी कोणी तरी देवता असावी. नंतर कांही दिवसांनी त्याला रक्तपिती होऊन तो मरण पावला.

ले. गणपत आन्याजी धोटे हैदरपूर.

0

मुकाम माधान शंकराचे देऊळ

भाद्रपद व ७ शुक्रवार ता. २७/९/१९०७ रोजीं सकाळीं ९-१० वाजतां ''हिंदु स्पिरिच्युअल मागझिन'' मधील बाबू शिशिर कुमार घोष यांची बहीण ट्रान्समध्ये गेली असतां तिला स्वर्गातील देवांची लीला वगैरे दिसल्याची हकीकत सद्गुरूनाथास मी वाचून दाखविली. त्यानंतर त्यांनी आपले डोळे लावले. मला वाटले महाराज स्वप्नांत गेले. आपण स्नान वगैरे करावे. स्नान झाल्यावर भोजन आटपून पुन्हा महाराजाकडे मी गेलो. कांही वेळाने महाराजांनी मला हाक मारिली व म्हणाले 'काय रे! तुला एक मजेदार गोष्ट सांगू? इकडे ये.' मी आंत गेल्यावर (महाराज खोलीत निजले होते) ते म्हणाले पाणी प्यावयास दे. पाणी प्याल्यावर म्हणाले, 'तुला अगदी मसालेदार गोष्ट सांगू? ऐक तर:-

मी कांही वेळापूर्वी ट्रान्समध्ये गेलो तेथून स्वप्नांत गेलो. नंतर जागृतींत गेलो. पाहतो तों मी अगदी फार उंच प्रदेशांत आहे. तेथे स्पिरीट होते. ते पृथ्वीवर स्पिरीच्युआलिझम न येऊं देण्याची खटपट करीत होते. मी त्यांना म्हणालो असें तुम्ही कां करता?''

ते म्हणाले ''आमच्या स्पिरीट लोकांत कोणीच येऊं शकत नाही. तुझा सगळा देह इथरचा बनल्यामुळे तूं येथे येऊं शकलास''

मी म्हणालो ''हे कसे?''

ते म्हणाले, ''आम्हा स्पिरीट लोकांस मनुष्य जातींतला परस्परांतला द्वेष, हेवा, वगैरे मुळीच आवडत नाही. व द्वेष, वैर करणारे जे असतील ते आम्हास आवडत नाहीत. हल्ली पृथ्वीवर स्पिरिच्युआलिझमचा जो थोडासा प्रकार दिसतो तों तरी द्वेषामुळेच दिसत आहे. इतक्यांत पृथ्वीवरून त्यांना कोणी बोलावीत असल्याविषयी त्यांच्यात भाषण सुरूं झाले व पृथ्वीवर न जाण्याबद्दल त्यांचा विचार चालला होता.

ते मला म्हणाले, ''तूं एक मिडियम आहेस''

इतक्यांत एक स्पिरीट मजजवळ येऊन म्हणाला, ''मला जेवूं घाल.'' मी एका ताटांत पोळी वगैरे त्याजपुढे ठेविली व वाटलें कीं श्राद्ध आपण येथेच करावे काय? इतक्यांत आठवण झाली कीं आतां अपरपक्ष आहे. तर श्राद्ध करूनच घ्यावे. नंतर मला तेथे भगवान कपिल मुनी दिसले व एकजण सांख्यसूत्र वाचीत होता. मात्र ते सगळें सूत्र अगदी नवीन होतें. म्हणजे हल्ली पृथ्वीवर जे उपलब्ध आहेत त्याहून भिन्न होते. शेवटी त्याने एक सूत्र वाचले तें हें :- **''अतिवायुश्च ईश्वरः''** इति स्मृति! व त्याचा अर्थ त्याने असा सांगितला- ईश्वर भी वायुरूप निश्चित है।

त्यावर मी म्हणालो, 'असें नाही. ईश्वर हा वायुरूप नसून मृत्युनंतर आपणास जें अतिवाहक शरीर मिळते तें बाल अगर जरायुक्त नसून तरुण व सुंदर असते. त्या शरीराहून ईश्वर हा हजार पटीने उत्तम आहे. असा त्या सूत्राचा अर्थ आहे. तो भगवान् कपिलमुनीसहि मान्य झाला. नंतर ते स्पिरीट मला म्हणाले, ''पृथ्वीवर स्पिरिच्युआलिझमचा प्रसार तुझ्याद्वारे करण्याचा आमचा मानस आहे. पृथ्वीवर अझून पुष्कळ पुष्कळ शास्त्रे अशी आहेत कीं लोकांना त्यांचा बोध होत नाहीं. तीं तुझ्या द्वाराने प्रगट करण्याचा आमचा विचार आहे.'' यानंतर मी तेथून परत आलो. ही गोष्ट महाराजांच्या मुखाने ऐकल्याप्रमाणे लिहिली आहे.

- ले. त्रिपुरवार माधान २८/९/१९०७

गलबले बोवा

चांदा जिल्ह्यांत गलबले बोवा हे फार प्रसिद्ध आहेत. हे जातीचे ब्राह्मण असून प्रसिद्ध मांत्रिक होते. ह्यांची अशी आख्यायिका आहे कीं घरची सर्व कामे हे भूताकडून करवीत असत. पेरणी (धान्याची) रोवणे, मळणी वगैरे सर्व कामें भूतेंच करीत. असें सांगतात कीं एकदां यांचें कुटुंब गरोदर असून प्रसूत काल समीप आला व बाळंतपण करावयास कोणीच घरी नव्हते. तेव्हां बोवा आपल्या स्त्रियेस म्हणाले, ''तुझी एक मावससासू आहे. तिला मी बाळंतपणास घेऊन येतो. असें म्हणून खाचर बैल घेऊन बाहेर गेला व दुसरे दिवशी एका विधवा स्त्रियेस आपल्याबरोबर घेऊन आला. तिने बाळंतपण उत्तम प्रकारे केले.

एके दिवशी बोवाची बायको रात्रौ खोलीत जेवीत असतां दिवा विझत होता म्हणून तिने मावशीबाईस हाक मारिली. मावशीबाई तेथून थोडी लांब होती. तेथूनच तिने जीभ

लांबवून दिवा सरसा केला. तें पाहून ती बाई थोडीशी भ्याली व पति घरी आल्यावर त्याजजवळ ती हकीकत तिने सांगितली तें ऐकून बोवाने तिला धमकावून म्हटले, ''शेवटी त्वां आपला स्वभाव बाहेर काढलासच'' असें म्हणून तत्काळ तिला घरांतून घालवून दिले. ही मावशीबाई म्हणजे अर्थात चुडेल होती असे म्हणतात. - ले. त्रिपुरवार २/१०/१९०७

गलबले बोवाची दुसरी गोष्ट

एक कुणबी आपल्या बायकोसह खाचरांत बसून येत होता. घरी येऊन पाहतो तों खाचरां बायको नाही. ती मागच्या मागेच उतरून कोठे तरी गांवात गेली असेल असे समजून त्याने गावांत शोध केला. परंतु पत्ता नाही. शेवटी भूताने नेली असेल असा संशय येऊन तो गलबले बोवाकडे आला. गलबले बोवाने त्याला एक चिठ्ठी दिली व सांगितले कीं तूं गायीच्या आखरावर संध्याकाळीं जा. तेथे तुला पुष्कळ सैन्य वगैरे जातांना दिसेल. ते पाहून भिऊं नको. काही वेळाने एक हिरवा मेणा येईल. त्यांत ही चिठ्ठी टाक म्हणजे तुझे कार्य होईल. त्याने तसे केल्यावर त्या मेण्यांत एक पुरुष बसला होता. त्याने मेणा उभा करून सर्व मंडळीची मोजणी करण्याचा हुकुम दिला. मोजणी झाल्यावर एक इसम कमी भरला. त्याला पकडून आणविले. त्याज पाशी या मनुष्याची बायको होती ती त्याला परत देऊन नंतर त्या (तो भूत होता) भूतास बांधून तो मेण्यांतला पुरुष आपल्याबरोबर घेऊन गेला. असे सांगतात की तो मेण्यांतला पुरुष हा वेताळ होता व तें सैन्य म्हणजे त्याचे भूतगण होते. ले. त्रिपुरवार २/१०/१९०७

तिसरी गोष्ट

गलबले बोवाच्या गांवाजवळचा एक महार बंगल्यांतून मंत्रशास्त्र शिकून आला होता. त्याला गलबल्या बोवाची कीर्ति सहन होईना. एके दिवशी तो यांच्या गांवी येऊन तळ्याच्या पाळीवर उतरला. तेथे बोवाची सून पाणी नेण्याकरितां आली होती.

तिला तो म्हणाला, ''बाई! गलबले बोवा कोण आहेत?''

ती म्हणाली, ''माझे सासरे आहेत.''

ते ऐकून तो म्हणाला ''त्यांना माझे दंडवत सांगून निरोप सांगा कीं एक महार आपल्या दर्शनांस आला आहे.''

हें ऐकून ती बाई घरी गेली व सासरे संध्यावंदन करीत होते त्यांना तो निरोप सांगूं लागली. तेव्हां ते म्हणाले, ''मला तो निरोप न सांगता म्हशीच्या खुंट्यास सांग.''

त्याप्रमाणे तिने सांगितल्यावर तो खुंटा जळून भस्म होऊन गेला. नंतर भोजन वगैरे आटपून बोवा बसले असतां तो महार त्यांच्या दर्शनास आला. कोठील कोण वगैरे प्रश्नोत्तर झाल्यावर ह्यांच्या जवळची विद्या शिकण्याची इच्छा त्यान दाखविली. तेव्हां प्रथम त्याच्या विद्येची परीक्षा पाहावी म्हणून बोवा म्हणाले, ''कर्नाटकांत एका सावकाराची कन्या

यावेळेस तुळशीस प्रदक्षिणा करीत आहे तिला तूं आणूं शकतोस?''

तो होय म्हणाला. मग बोवांनी त्याला आणण्यास सांगितले. त्यानंतर त्याने मंत्र म्हणून प्रयोग करतांच तें वृंदावन मुलीसह आकाशांतून आंगणांत उतरले. ती मुलगी रडूं लागली. बोवाने त्या मुलीस अभय देऊन परत पाठविण्याचे वचन दिले. ते महारास म्हणाले, ''जसे त्या तिला आणले तसे नेऊन घाल.

तो म्हणाला, ''महाराज इतकीच विद्या कमी आहे.''

तें ऐकून त्यांनी विचार केला कीं हा नीच यातीचा मनुष्य असल्यामुळे या विद्येपासून लोकांना ताप होणार आहे. करिता याला येत असलेली विद्या हरण करून मनुष्यजातीचा एक शत्रु नाहीसा केल्यास आपणाकडे दोष येणार नाही. असा विचार करून त्यांनी तांदूळ मंत्रून त्याला खावयास दिले. ते खाल्ल्यावर त्याला एकहि मंत्र आठवेना. तें पाहून महारास वाईट वाटले. परंतु बोवांनी त्याची कान उघाडणी करून त्याला सदुपदेश केला व घरी परत केले. - ले. त्रिपुरवार २/१०/१९०

काशी तलाव

वऱ्हाडांत कारंजा म्हणून एक गांव आहे. (ता. एलिचपूर) तेथून सरासरी दीड मैलावर पहाडांत बह्यरम ह्या नांवाचे एक देवस्थान आहे. (बह्यरम=भैरवाचा अपभ्रंश असावा.) तेथून एका मैलावर उत्तरेस काशी तलाव आहे. ह्या तलावांत पावसाळ्यांत बिलकूल बिंदूमात्र पाणी राहत नाही. परंतु वर्षांतून श्रावण वद्यांत, दसऱ्याचे नवरात्रांत त्या तळ्यांत पाणी येण्यास सुरूवात होऊन एक दोन दिवसांत सांड वाहूं लागतो. पाणी कोठून येते हे माहीत नाही. मात्र पाणी येण्याचेवेळी जमिनीतूंन बुडबुडे निघतांना दिसतात.

ह्याची अशी कथा सांगतात कीं तेथे पहाडावर कोणी भीवसेन नांवाचा गवळी राजा राहत होता. त्याचा नेम रोज काशीस जाऊन स्नान करून येण्याचा होता. म्हातारपणी जेव्हा तो थकला तेव्हा भागीरथीने तेथेच आपण येण्याचे कबूल केले. तीच गंगा ही होय अशी लोकांची समज आहे.

ले. (मो.) रघुजी राणोजी माधान ३/१०/१९०७

एकोबा दादा वैद्य

हे मोठे प्रासादिक वैद्य होऊन गेले. हे वऱ्हाडांत एलिचपूर तालुक्यांत देऊरवाडा येथे राहत होते. ह्यांचे वडिल नागपूर येथे राहत होते. बालपणी शाळेंत जाऊन अभ्यास करीत नव्हते. (एकोबादादा) म्हणून वडील (तीर्थरूप) एके दिवशी यांना रागे भरले. त्यावरून रूसून हे देऊरवाडा येथे आले व नृसिंहापाशी अनुष्ठान केले. तेव्हां श्रीनृसिंह प्रसन्न होऊन वर दिला. त्या वरप्रसादाने ते फार प्रसिद्ध वैद्य झाले. यांचे वडीलहि वैद्यकीचा धंदा करीत होते व असाध्य रोगी कधी मरेल ती वेळ घटका ते बरोबर सांगत.

परंतु हे एकोबादादा त्यापेक्षाहि विशेष होते. ह्यांनी मरणारा मनुष्य औषध देऊन पुढें कांही दिवस जीवंत ठेवावा.

एकदां ह्यांना नागपूराहून तीर्थरूपाकडून पत्र आले कीं प्रकृति फार अस्वस्थ आहे. लौकर यावे. यांनी तीन गोळ्या व पत्र पाठविले की सांप्रत मला जरूरीचे काम आहे. पुढे येईन. गोळ्या घ्याव्या. पत्र व गोळ्या पोहचल्यावर तीर्थरूप म्हणाले, ''मी आसन्नमरण झालों व अमुक घटकेस संपणार. आतां ह्या गोळ्यांचा काय उपयोग? ह्या पोराच्याने मरण टाळवेल काय?''

त्यावर मंडळीने सांगितले ''आपण गोळ्या घ्याव्या. एकोबाची कीर्ति आहे तर मरणही टळेल.''

तीर्थरूपाने तें ऐकून गोळ्या घेतल्या. आपल्या मृत्यूची घटका ह्यांनी (तीर्थरूपाने) सांगून ठेविली होती. दोन रोज गेले. तिसऱ्या दिवशी एकोबादादा येऊन हाजर झाले. भेट झाल्यावर तीर्थरूप म्हणाले कीं माझे आयुष्य संपले. आतां जास्त दिवस राहून मला ईश्वराचे घरीं अपराधी ठरवितोस काय? हे ऐकून दादांनी मंडळीस म्हटले की ''हे उद्या अमुक घटकेस संपतील.''

मंडळी म्हणाली, ''तुम्ही यांस विष देऊन मारणार काय?''

यांची मृत्यूची घटका तर गेली. दादा उगेच राहिले. दुसरे दिवशी दादांनी एक गोळी काढून त्यांतली अर्धी स्वतः भक्षण केली व अर्धी तीर्थरूपास दिली. कांही वेळाने तीर्थरूप हे आसन्नमरण होऊन थोड्या वेळाने संपले.

हे एकोबादादा फार निर्लोभ असून श्रीमंत व गरीब, राजा व भिकारी यांना सारखे होते. पैशाच्या लोभाने हे मोठ्यांच्या घरीं वैद्यकीस न जाता घरीच येणाऱ्यास औषध देत होते. - रघुजी राणोजी माधानदस्तुरखुद ३/१०/१९०७

गोटेमारीची गोष्ट

मौजे माधान येथें विठोबा वल्लद रावजी माहोड यांच्या घरीं कोणी मांत्रिकानें बिराटीचा प्रयोग केल्यावरून गोटेमारी सुरूं झाली. ही गोष्ट सन १८६८ सालची फाल्गुनांतली आहे. शिमग्याच्या चार दिवस पूर्वी एक दिवस वरील विठोबा मोहोड याचे घरी एक दोन गोटे आले. परंतु त्यांनी लक्ष दिलें नाही. दुसरे दिवशी बरेच गोटे येऊं लागले. कोणी भाऊबंद द्वेषामुळे असे करीत असतील म्हणून शोध केला असतां कोणीच दिसेना. तिसरे दिवशी फारच धूम झाली. शिपायी वगैरेचा पहारा ठेविला तर जास्तच गोटे येऊं लागले. हे दगड कोठून येतात तें पहावे म्हणून गावांतील लोक घरांत डोकावून पाहूं लागले तों अगदी त्यांच्या डोक्याचा रोख धरूनच आंतून दगड येऊं लागले. ही गोष्ट दादाजी पांडे (केशवराव काकांचे तीर्थरूप) वगैरेंनी पाहिली आहे. हे दगड बंद होण्याकरिता

देऊरवाडा येथील शीतलभट नांवाचा एक ब्राह्मण आसन मांडून अनुष्ठानास बसला. परंतु एका मागून एक गोटे येऊन पडूं लागले. त्यामुळे डोके फुटेल या भीतीने घाबरून तो उठून पळाला.

शेवटी शिमग्याचे दिवशीं घरची माणसे बायकामुलांना उपवास पडेल म्हणून राणोजी पाटील हे त्यांना घरी घेऊन आले. परंतु आमच्याहि घरीं गोटे येऊं लागले. शेवटी जेमतेम भोजन आटोपून ती सर्व मंडळी रीतपुरास जाण्याचा विचार करूं लागली. विठोबा घरास कुलूप लावून मंडळी घेऊन रीतपुरच्या रस्त्याने निघाला. तरी गांवाबाहेर जाईपर्यंत खाचरावर गोटे येतच होते शेवटी रीतपुरी गेल्यावर दुसऱ्या मांत्रिकाच्या द्वाराने त्यांनी बंदोबस्त करवून नंतर घरी वापस आले.

(मो.) रघुजी राणूजी माधान दस्तूरखुद ३/१०/१९०७

धामतिरीचा महादेव

धामतिरी हा गांव वर्धा नदीवर आहे. तालुका चांदूर जि. अमरावती. येथे शंकराचे देवालय जुने आहे. तें स्थान फार जागृत आहे. तेथे एकदां मला जाण्याचा प्रसंग आला. मजबरोबर एक मुसलमान भन्नु नांवाचा होता. आम्ही दोघेहि देवळांत गेलो. तेथे एक ब्राह्मण अनुष्ठानास बसला होता. मुसलमानास दर्शनास येण्याची मनाई आहे, असे तो म्हणाला. तरी मी खोटे सांगितले कीं तो देशमुख आहे.

ब्राह्मण म्हणाला, ''तूं खोटे बोलूं नको. यांत धोका होईल.''

तरी देवळाच्या दरवाजांत तो मुसलमान उभाच राहिला. तेथून आम्ही देवळाच्या गच्चीवर गेलो. देवळाच्या शिखरावर चढलों म्हटले तरी चालेल. ती जागा पडून नादुरूस्त झाली होती. तेथून परत फिरल्यावर तो मुसलमान एकदम झांक येऊन पडला. मी त्याचे पाय पक्के धरून ठेवले व घाबरून हाकां मारूं लागलो. तें ऐकून तो ब्राह्मण फारच रागावला. नंतर आमची भयंकर स्थिति पाहून तो म्हणाला, 'भिऊं नका.' देवाचे स्मरण करा. नंतर कांही लोक धावून आले व त्या मुसलमानास खालीं नेऊन बिन्हाडी पोहचविले. तेथे तो कांही वेळाने सावध झाला. - केशव बाळकृष्ण कुलकर्णी ६/१०/१९०७

सर्पांचा राजा

खाली लिहीलेली गोष्ट ऐकीव आहे. व ती सरासरी १०० वर्षांचे पूर्वीची आहे. मोठा सिरसगांव ता. एलिचपूर येथें कांही लोक आले होते. त्यांच्या जवळ घोडे माणसे मिळून बरीच मंडळी होती. त्यांना लोकांनी विचारले. ''तुम्ही कोणाकडे आले? काय करीत असता व तुमचा खर्च कसा चालतो?''

ते म्हणाले, ''आम्ही येथील (सिरसगांव) एका गृहस्थाचे भेटीस आलो.'' ह्यांतील मतलब कोणाचय ध्यानांत आला नाही. दुसरे दिवशी गांवांतील फुलारी (माळी) व गौळी

लोकांस त्यांनी बोलावून सांगितले की उदईक आम्हास पुष्कळ दूध, दही व फुले पाहिजेत. ते घेऊन या त्याची सगळी किंमत आम्ही देऊं. त्याप्रमाणे सर्व तयारी झाल्यावर व गावांतील सर्व लोक जमल्यावर तेथें एकामागून एक सर्प येऊं लागले. प्रथम लहान लहान सर्प आले व मागाहून एकाहून एक मोठमोठे येऊं लागले. त्यांनी येऊन फुलांत लोळावे व दूध, दही पिऊन परत जावे. जातांना थोडा दूर पावेतो गेल्यावर ते दिसेनासे होत. व येतांना ते कोठून येत हें दिसत नसे. सरते शेवटी एक फारच मोठा व भयंकर फणा असलेला साप आला. तो मोठमोठ्या दहापांच सापांच्या खांद्यावर बसला होता. त्याच्याकरिता निराळीच व्यवस्था केली होती. तो येऊन त्याच्याकरिता तयार केलेल्या आसनावर बसला व यथेच्छ दूध दही पिऊन परत गेला. तो परत जातांना त्या लोकांत जो प्रमुख होता त्याने विनंती केली कीं आपल्या भेटीकरितां फार दिवस पडून आहो. तें ऐकून तो नागराज कांही उत्तर न देता निघून गेला. नंतर त्या लोकांनी ते सर्व दूध, दही जमीनीवर ओतून टाकले. त्यांतून सोन्याचे गोळे निघाले. ते घेऊन त्यांनी लोकांस सांगितले कीं ज्या गृहस्थाच्या भेटीकरिता आम्हीं आलो तो हाच गृहस्थ (नाग) होय. नंतर फुलारी व गौळी लोकांचे सर्व पैसे देऊन ते परत गेले.

ले. केशव बाळकृष्ण कुळकर्णी. माधान ७/१०/१९०७

भूतांना कढईंत जाळलें

ही गोष्ट मला एका मुसलमानाने सांगितली. तो सिरसगांव कसबा येथे पोस्टमन होता. तो म्हणाला, एक मुसलमान 'मोक्कल' जाणणारा होता. तो भूतांना वारंवार आपल्या मंत्राने काम वगैरे सांगत असे. एके दिवशीं तो नापाक अशुचि) असता बाहेर निघाला. इतक्यांत दोन चार पुरुष येऊन त्यांनी त्याला उचलून एका मोठ्या उंचवट्यावर नेऊन ठेवीले व त्यांनी आपसांत असा ठराव केला की चौघांनी चार वस्तु आणाव्या. इंधन, मोठी कढई, तेल व विस्तव. असा ठराव करून ते गेले. त्यांच्यापैकी एक जण तेथे राहिला.''

इकडे ह्याला वाटले कीं हे आपणास मारतात. तितक्यांत एक धनगर तेथून जातांना दिसला. त्याला याने हांक मारून म्हणाला, 'गड्या मी मोठ्या अडचणींत आहे. मला कसे तरी करून येथे स्नाना पुरते पाणी दे.'' त्या धनगराने चमड्याची मसक पाण्याने भरून दोराच्या साहाय्याने त्याला वर पोंचविली. त्याने स्नान केले. नंतर तो धनगरास म्हणाला, ''थांब. तुला मी मौज दाखवितो. असे म्हणून तो रखवालीस असलेल्या भूतास म्हणाला, 'ह्या धनगरास मसक भरून द्रव्य दे' त्याप्रमाणे त्याने केले.

इतक्यांत चार भयंकर पुरुष विस्तव, इंधन, गुळाची कढई, व तेलाचे बुधले घेऊन येतांना दिसले ते रस्त्याने हळू हळू येत होते. व झाडावरल्या गृहस्थास पाहून मागें

जाण्याचा विचार करूं लागले. धनगर त्यास पाहून भ्याला. परंतु दोराच्या साह्याने तो मुसलमान झाडाखाली उतरून त्याला 'भिऊं नको' म्हणून सांगितले. व त्या भूतास ओरडून आपणाकडे बोलावू लागला. ते सगळे भयभीत झाले व आपण योजलेला बेत त्यांनी कबूल केला. व त्याची क्षमा मागितली.

तो मुसलमान म्हणाला, 'आतां तें कांही चालणार नाही. तुम्ही ती कढई तेलाने भरून इंधन तळीं लावा. व तेल खूप कढूं द्या. तसे त्यांनी केल्यावर त्याने त्या भूतांस एकामागून एक त्या कढईंत उडी टाकण्यास सांगून सगळ्यास जाळून टाकले.''

केशव बालकृष्ण कुलकर्णी ६/१०/१९०७

चुडेलनीची मेजवानी

ही गोष्ट सिरसगांव कसबा येथे घडलेली असून वरील मुसलमानानेच सांगितली आहे. एके दिवशी तेथे एक बाई (त्या गांवची पाटलीन) गांवात फिरून सगळ्या सुवासिनी स्त्रियांस रात्रौ आपल्या येथे मेजवानीचे आमंत्रण देऊन गेली व रात्रौ ८/१० वाजतां एक मशालजी बरोबर घेऊन सगळ्यांना बोलावून नेले. तिचे घर फारच सुंदर होते व मेजवानीचा थाट पाहण्यासारखा होता. मेजवानीस गेलेल्या बायांचे जेवणे आटपत आलें इतक्यांत दिवा विझूं लागला. तें पाहून त्या बाईने आपली जीभ लांबवून दिवा नीट केला. तें पाहून त्यां सगळ्या बाया भयभीत होऊन ओरडू लागल्या. तें ऐकून तेथें एक गृहस्थ आला व तो त्या घरधनिनीस रागावून म्हणाला, ''सटवे! ह्या बिचाऱ्या बायांना घरीं आणून त्यांचा प्राण घेतेस काय? त्यांना पुन्हा सुरक्षित घरीं, नेऊन घाल. नाहीतर तुला घरांतून काढून देईन.'

नंतर तिने सगळ्या बायास त्यांच्या घरीं पोंचवून देऊन त्यांच्या सासू, आया किंवा जे कोणी वडील असतील त्यांना हांका मारून त्यांच्या स्वाधीन केले.

दुसरें दिवशीं ही गोष्ट सगळ्या गांवांत कळली. व मेजवानीचे आमंत्रण देण्याकरिता पाटलीनच्या रूपाने आलेली ती चुडेलीनच असावी असा सगळ्यांचा निश्चय झाला.

केशव बालकृष्ण कुलकर्णी माधान ६/१०/१९०७

गोविंदशास्त्री शिराळकर यांच्या गोष्टी

गोष्ट पहिली - तीन वर्षांपूर्वी चैत्र वैशाख महिन्यांत आम्ही श्रीक्षेत्र गाणगापूर येथे गेलो होतो. तेथे दत्तमंदिरांत भूत वगैरे लोकांच्या आंगांत येतांना पाहून मला वाटले कीं श्रीगुरु हे लोकांना चमत्कार दाखवितात पण मला स्वप्नांत देखील कांही चमत्कार दाखवित नाहीत. निदान सर्पाच्या रूपानें तरी कांही चमत्कार दिसावा, असें माझ्या मनांत वाटल्यावर दुसऱ्या गंगेवरून शौच मुखमार्जन करून येतांना एक करांगळी येवढा पिवळा सर्प पुढे चालतांना दिसला. हा गंगेतला सर्प असावा. श्रीगुरु नव्हेत. ह्यापेक्षा मोठा

जर दिसला तर सत्य मानीन असें म्हणून घरीं आलो.

दुसरे दिवशी संगमाला जातांना एक लाल सर्प पहिल्यापेक्षां मोठा रस्त्यांत आडवा दिसला. पण त्याच्याहि ठिकाणी अविश्वास झाला.

तिसरे दिवशीं संगमाला जातांना संगमाच्या अगदी जवळ एक महाभयंकर सर्प पायाच्या पोटरीपेक्षां मोठा व सरासरी १० हात लांब असा वेगवान मजकडेच येतांना दिसला. व माझ्याकडे तोंड करून उभा राहिला. मी घाबरून माझ्या आंगाला घाम सुटला व मी त्याची स्तुति करून नमस्कार करतांच तो रस्त्याच्या अलग होऊन एका झुडपांत गुप्त झाला. गोविंद रामचंद्र शास्त्री ७/२/१९०८

गोष्ट दुसरी – ह्यावेळी गाणगापूरास जातांना उमरावतीस जे तिकीट घेतले होतें तें तेथेच स्टेशनवर हारवले. त्यामुळे मला भीति पडली कीं माझ्या पायांत बेडी पडेल. मला कायदा माहीत नव्हता. त्या भीतीमुळे फार भिऊन मी घाबरून गेलो व डोळ्यांत पाणी येऊन श्रीगुरूचें अगदी मनःपूर्वक चिंतन केले. त्यानंतर मला झोंप येऊं लागली म्हणून मी मागें टेकून थोडी झोप घेतली व जागा होऊन पाहतो तो माझ्या गाठोड्यावरच तिकीट होतें. गोविंद रामचंद्र शास्त्री ७/२/१९०८

गोष्ट तिसरी

नंतर गाणगापुराहून पहिले मी आपल्या स्त्रियेस मुलीसुद्धां परभारे गांवाकडे रवाना करून मी नासिकास गेलो. तेथें पंड्याच्या घरीं उतरलो असतां रात्रौ मला स्वप्नांत माझी स्त्री दिसली.

ती म्हणाली, 'मी चालली.'

मी म्हणालो, 'मुलीचे कसे?'

ती म्हणाली, 'तें तुम्ही आपलें पाहून घ्या.' असें म्हणून ती दक्षिण दिशेकडे गेली.

नंतर माझें तीर्थरूपाच्या रूपानें एक ब्राह्मण दिसला. तो मला म्हणाला, 'तुझी स्त्री गेली नाही, ती मेली. परंतु तूं मात्र तिच्याबद्दल शोक वगैरे करून रडूं नको.' असें म्हणून त्याने मला पुष्कळ ज्ञानोपदेश केला.

त्याचवेळी माझी म्हातारी आईहि मला फुटाणे खात आहे व त्या ब्राह्मणाचा उपदेश ऐकून हसत आहे असें दिसले. सकाळीं जागा झाल्यावर स्त्री मरण पावल्याबद्दल दिवसाचे बारा वाजतां मला तार आली. व अशारितीने स्वप्नांतली गोष्ट खरी ठरली.

गोविंद रामचंद्र शास्त्री ७/२/१९०८

गोष्ट चवथी - तेथून मी आपल्या गांवीं शिराळ्यास परत आलो. तेथे गोळीची बिमारी फार झपाट्याची होती. व त्या बिमारीनेच माझी स्त्रीहि मेली होती. त्याचवेळी आमच्या घरासमोर राहत असलेल्या एका कुणब्याची सखूं नांवांची मुलगीहि गोळीनेच

मेली होती. त्यावेळी माझी मुलगी लहान असून तिला आईची भीति असल्यामुळे रात्रौ एक दोघी स्त्रिया तिच्याबरोबर मी निजण्याला बोलावीत असे.

एके दिवशी रात्रौ सरासरी बारा वाजून गेल्यावर मला स्वप्नांत एक ब्राह्मण तीर्थरूपाच्या रूपाने दिसला. तो माझ्या कानांत म्हणाला, 'ऊठ, ऊठ, लवकर ऊठ. दाराशी सखू आली आहे व घरांतले सर्व दिवे विझून गेले आहेत. आणि तुझी मुलगी बिछान्याच्या बाहेर पडली आहे व बायकाहि तिच्यापासून दूर अस्ताव्यस्त पडल्या आहेत.

असें स्वप्न पाहल्यावर जागा होऊन पाहतो तों खरोखरच दिवे विझले होते. रामभाऊ सोनार माझ्या शेजारी निजला होता. त्याला जागाकरून दिवा लाविला. व पाहतो तों ती मुलगी व बायका फानाफान दिसल्या. त्यांना पुनः व्यवस्थित रीतीने निजविले. - गोविंद शास्त्री शिराळेकर ७/२/१९०८

बाळाभाऊ उर्फ मारोती विठ्ठल त्रिकांडे यांची गोष्ट

उमरावती पासून पांच कोसावर कोंडेश्वर नांवाचे स्थान पहाडावर आहे. तेथे १०/१५ वर्षांपूर्वी दर्शनाला मी गेलों होतो. देवळांत उतरलो होतो. तेथें मी निरशन सुरूं केले. व शंकराजवळच बसून राहिलो. दुसऱ्यादिवशी तेथे एक बारई आला व तो शिवलिंगावरच पडून राहिला. तो आठ दिवस तसाच पडून होता. नंतर उठून गेला.

ह्यानंतर मीहि गांवाकडे परत गेलो. पुन्हा कांही वर्षांनी उमरावती येथें 'गर्गरेश्वर' आहे तेथे मी ४० दिवस अनुष्ठान केले. शिवलीलामृताचे पारायण व जप करीत असतां शिवलिंगच शिवमूर्तीच्या आकाराचे होऊन तेथें शंकराचे दर्शन झाले.

मारुति उर्फ बाळाभाऊ विठ्ठल त्रिकांडे रा. यावली.

भूत पाहिले

मी एके दिवशीं सुमारे दोन वाजतां दिवसा बाहेरचे दरवाज्यांत उभा असतां माझे चुलतभावाची मेलेली बायको उत्तर दिशेकडून येऊन दक्षिण दिशेकडे गेली. मी तिला कांही विचारणार होतो. परंतु ही मेलेली असून जीवंत कशी झाली? या विचारांत असतां ती निघून गेली. या गोष्टीला सुमारे चार वर्षे झाली. ती पिवळें पातळ नेसली होती. कपाळास कूंकू होते. हातांत बांगड्या होत्या. - ले. दामोदर

महाराजांनी स्वप्नांत निरूपण सांगितले

एके दिवशीं रात्रीं मी घरी निजलो असतांना मला स्वप्नांत महाराज व त्यांच्या समागमे एक सत्पुरुष असें दोघे दिसले व महाराजांनी जन्म व मृत्यु हा कसा होतो अशा विषयीचें निरूपण करून सांगितले व कांही वेळाने -------- दिवशी सकाळी मीं देवळांत येऊन हे स्वप्न सांगावयास लागलो तेव्हां नारायणराव वगैरे मंडळी म्हणाली कीं

हाच विषय रात्रीं देवळांत आमचे येथे चालला होता व महाराजांनीहि स्वतः सांगितले की तुम्ही देवळांत हजर नसल्यामुळे मला तुमचे स्वप्नांत येऊन सांगावे लागले.

व्यंकटभट राघवभट वाठोडकर ९/२/१९०८

महाराजांनी आवाजावरून व्याधि ओळखली

मुक्काम शुक्लेकर वाठोडा.राममंदीर ता. १०/२/१९०८

आज रोजीं (सोमवार) दुपारचे सरासरी दोन वाजतां महाराज नित्यक्रमाप्रमाणे भागवताचे प्राकृत निरूपण नुकतेच आटपून बसलें असतां बाहेर एक भिकारी ओरडला. महाराजांनी त्याला कांही भिक्षा वाढायला सांगून नंतर म्हणाले, 'त्याच्या छातींत कांही दुःख आहे की काय तें विचारा' मी स्वतःच तें विचारावयाला गेलो. तो म्हणाला, 'सुमारे ७ वर्षांपूर्वी दुष्काळाचेवेळीं मी वेडा झालो होतो तेव्हां गोट्याने मीं छाती बडवून घेतली होती. तेव्हा पासून छातींत कधीं कधी दुखत असते. त्या इसमाचे नांव दसऱ्या जात महार, राहणार मलकापूर. वय सरासरी ३७/३८ इतके आहे. तो भिक्षा मागत फिरत असतो.

- त्रिपुरवार

वामनराव मास्तर

मी शिराळे मुक्कामी असतांना दत्तात्रेय व श्रीधर ह्या नांवाचे दोन मास्तर व मी माहुली येथे गेलो. तेथे वामनराव मास्तराचे घरी उतरलों. रात्रौ दत्तात्रेय मास्तर व वामनराव मास्तर यांच्यामध्ये असा वाद झाला कीं 'तुमच्यापाशी मंत्रविद्या नाही.'

वामनराव म्हणाला, 'जास्त बोलूं नका. फजीत पावाल.'

त्यावर दत्तात्रेय मास्तर म्हणाला, 'तुमच्याने कांहीच होणे नाही.'

वामनराव म्हणाला, 'आज रात्रौं काय होईल तें तुला समजेल.'

इतकें म्हणून तो आपल्याठिकाणी निजावयास गेला. व आम्ही चारजण तेथें निजलो. रात्रौ दत्तु मास्तर मोठ्याने ओरडूं लागला. त्यावेळी मीहि फार भ्यालो. बाकीची मंडळी जागी होऊन मला धैर्य देऊं लागली कीं भिऊं नका.

मी म्हणालो, 'तो बिचारा भीतीने मरेल त्याला जागे करा.'

इतर मंडळी म्हणाली, 'कांही होत नाही त्याला पक्का अनुभव येऊं द्या.'

पुढे तो दत्तात्रय मास्तर कांही वेळाने जागा झाला. त्याला विचारले असतां तो म्हणाला, 'एक महाभयंकर स्त्री जिचे तोंड फार भयंकर होते ती माझ्या आंगावर येऊन आदळली व म्हणूं लागली की मेल्या तूं मला जाणत नाहीस काय? असे दोन तीन वार म्हणून ती गेली, आणि मी जागा झालों.'

मंडळींनी विचारले असतां त्याने याप्रमाणे वर्तमान सांगितले. वर सांगितलेली गोष्ट माझ्या मनांत राहून मी

एक दिवस त्या वामनराव मास्तरला म्हणालो कीं तो प्रयोग माझ्यावर कर.'

तो म्हणाला, 'तुम्ही या भानगडींत पडाल तर भ्याल.'

मी त्याच्या देवीला गाली प्रदान वगैरे करून त्याला इर्षा उत्पन्न केली व म्हणालो, 'त्या दिवशी जर तूं एक माळ ओढली असली तर आज सात माळा ओढ.'

तो म्हणाला 'आज तुम्ही हुशारीने राहावे.' असें म्हणून त्याने आपला प्रयोग केला व माजघरांत जाऊन निजला. ते दिवशीं मलाहि त्याच्या प्रयोगाची फार भीति वाटली व मी शुचिर्भूत होऊन नृसिंहपंजर, नृसिंहकवच व नारायण वर्म यांचा स्वतःवरा प्रयोग करून दिशाबंधन करून स्वस्थ निजलो. भीतिमुळें झोंप लौकर येईना. पण कांही वेळाने अकस्मात झोंप आली व सकाळीं उठून पाहतों तों परदेवतेचा कांहीच अनुभव नाही.

नंतर शौचमुखमार्जन करून आल्यावर वामनराव मास्तर मजकडे आले व मला नमस्कार करून म्हणाला, 'आजपासून हा प्रयोग मी कोणावरच करणार नाही' मीं विचारिलें. 'न करण्याचे प्रयोजन काय?'

तो म्हणाला कीं ज्या देवतेला मीं पाठविले होते ती असे म्हणाली कीं 'मला भलत्याकडे पाठविशील तर याचा परिणाम वाईट होईल. कारण कालरोजीं मी गेली असतां समोर जटाधारी कौपिन नेसून आंगाला भस्म लावलेला हातांत सोटा घेऊन बसला होता व पाठीमागे एक महाभयंकर विक्राळ दाढा असलेला पुरुष बसला होता. त्यांना पाहून माझे पाय मोडल्यासारखे झाले. तर आजपासून असें करूं नको.'

- गोविंद रामचंद्र शास्त्री १०/२/१९०८

छन्नुभाईची गोष्ट

खोलापूर मुक्कामीं आमच्या शेतीवर छन्नुभाई नांवाचा मुसलमान नोकर होता. तो गव्हाच्या शेतावर राखण राहत असे. एके दिवशी तो आपल्या राखणीचे काम करीत असतां रात्रौ त्याच शेतावरील वडावर राहणारे एक पिशाच येऊन त्याने असे सांगितले कीं मी या शेताचा राखण करणारा आहे. तूं येथे येऊं नको .... असे म्हणतांच दोघांचे युद्ध झाले. मुसलमान फार बलवान होता. त्याने त्या पिशाचाला खालीं पाडून त्याचा पराजय केला. तेव्हा तो म्हणाला, 'हारलो, मला सोड.' मग त्याला सोडल्यावर तो म्हणाला, 'अब हुशारीसे रहना' छन्नुभाई म्हणाला, 'ऐसे बहोत देखे।' असें झाल्यावर तो पिशाच गेला. त्याला कांही दिवस झाल्यानंतर वर सांगितलेला मुसलमान स्त्रीसंग करून असताना त्या शेतांत येऊन निजला. रात्रौ पिशाचाने येऊन मुखावर चांगली भडकून दिली. त्यायोगाने त्याचे तोंड वाकडे झाले सहा महिनेपर्यंत बिमार झाला. त्याच्या भावाने त्याला उपचार वगैरे करून दुरूस्त केल्यावर तो चांगला झाला तरी तोंड थोडे वांकडेच राहिले.

गोविंद रामचंद्रशास्त्री १०/२/१९०८

स्वप्नावरून खुनाचा पत्ता लागला

पुष्कळ दिवसांपूर्वी माझ्या चुलतीने ही गोष्ट मला सांगितली. ती अशी - माझ्या चुलतीचा बंधु हा एलिचपूर तालुक्यांतील मोठे शिरसगांव येथे राहत असे. त्याचा व त्याचे भाऊबंदाचा बेबनाव आल्यामुळे भाऊबंदानी एक माळी व पांड्या आपल्यास सहाय घेऊन त्याला जोशीपणासंबंधी कांही कामाचे निमित्त सांगून जंगलात नेले व त्याला दगडांनी (य.२१ पा.९७) मर्मस्थानी ठेचून प्राण गेल्यावर विहिरींत टाकून दिले व घरी चालते झाले. पुढें तो गावांत न दिसल्यामुळे गावांत शोध करूं लागले असतां दोनतीन दिवसांनी विहिरीचे पाण्यांत फूगून वर आलेले प्रेत दिसलें. पुढे पोलिसांनी सदरहू खूनाविषयीं तपास सुरू केला. पण लौकर तपास लागेना. तेव्हां त्यावेळचे पोलीस अधिकाऱ्याचे स्वप्नांत मयत मनुष्याने जाऊन त्याला खरी हकीकत सांगितली. त्याप्रमाणे त्या पोलीस अधिकाऱ्याने वर सांगितलेल्या तीन मनुष्यांचा तपास सुरूं केला असता खुनांचा मुद्दा त्यांचे जवळ सांपडून मुकद्दमा सेशन कमिट होऊन खुनी मनुष्यांना काळें पाण्याची शिक्षा झाली. त्यापैकी पटवारी बाळकृष्ण हा अजून शिरसगांवी जीवंत आहे. ह्या खटल्यासंबंधी चौकशीचे सर्व कागदपत्र सरकारांत (एलिचपूर जिल्हा) मौजूद आहेत.

व्यंकटभट वाठोडकर ११/२/१९०८

मंत्रशास्त्रावरून भूतप्रेत दाखविलेली गोष्ट

उमरावती तालुक्यांतील कसबे साबूर येथे एक गणपतराव नांवाचा देशमुख राहत असे. त्याच गांवी माझा जांवई गंगारामभट राहत असे. त्यांनी मला गणपतरावचे मंत्रशास्त्राच्या प्रतापाविषयीं अनेक गोष्टी अनेकदां सांगितल्या. त्यापैकी कांही माझ्या स्मरणांत आहेत. त्या सांगतो.

(१) पहिली गोष्ट अशी कीं -

गणपतराव व गंगाराम भटजी हे दोघे चौसर खेळत असतां मध्येंच गणपतरावने विचारावे कीं तुम्हास कांही गंमत पाहावयाची असल्यास पाहा. असें सांगितल्यानंतर थोडक्या वेळांनी जेथे खेळ चालला होता त्या बैठकीचे खिडक्यांतून भयंकर रूपाचे पिशाच व पिशाचीनी डोकावून पाहूं लागल्या व आम्हास भिववूं लागल्या. तेव्हा गणपतरावांनी अभय देत असावे. याप्रमाणे कांही वेळ भूतचेष्टा झाल्यावर खेळाचा उपसंहार केला.

(२) दुसरी गोष्ट :-

त्याच गावांत एका तेल्याची बायको बाळंतीण असतां मरण पावली. नंतर या देशांतील समजुतीप्रमाणे तिला दहन दिलें. त्याच रात्री गणपतरावनीं गंगाराम भटजी व इतर दोनचार गृहस्थ समागमे घेऊन त्यांचे जवळ अक्षता मंत्रून दिल्या. नंतर तेलीण ज्या ठिकाणी जाळली होती त्या ठिकाणी जाऊन तिचे चितेवर त्यांनी मंत्राचा प्रयोग केला

असता भयंकर असे पिशाच व पिशाचिनी त्या चितेतूंन निघाल्या व गपतराव बरोबर असलेले माणसांच्या आंगावर धावूं लागल्या. तेव्हा गणपतरावनी दिलेल्या अक्षता त्यांच्याच सांगण्यावरून त्या भूतांच्या आंगावर ते फेकूं लागले तेव्हा ते परत जाऊं लागले. याप्रमाणे कांही वेळ खेळ होऊन नंतर त्या पिशाच्यांच्या खेळाचा गणपतरावनी उपसंहार केला.

व्यंकटभट राघवभट वाठोडकर ११/२/१९०८

0

गंगानानी हिने बुरजांतील चुडेलनीची दाळ व भाकर घेऊन खाऊन टाकली

मौजा लोणी ता. अमरावती येथे आमच्या गुलाबराव महाराजांच्या नात्यांतील कोणी गंगानानी नांवाची आजी आहे.

मागे अठरा महिन्याचा अकाळ पडला होता. त्यावेळी ही गंगानानी एकदा गांवास जाण्याकरिता निघाली असता एका बुरूजांत तिला भाकर व त्यावर उत्तम प्रकारे शिजविलेली पिंवळी पिंवळी दाळ दिसली. ती तिने घेऊन खाऊन टाकली व तेथून निघून गेली. ती पुन्हा परत घरी आली असतां एके दिवशीं रात्री एक मुलगा घरांत शिरला. तो रात्रीचे ऐन बारा वाजतां कवाडाला लावलेला पाटा पाडून कवाड काढून आंत आला तेव्हां ही गंगानानीची आई जागी झाली व त्याला त्या पाट्याने खूप ठेंचून बाहेर काढून दिले. त्यानंतर बरेच दिवसपर्यंत मध्यरात्रीं दाराबाहेर एक चुडेलीन येत असे व गंगानानीला हाक मारून माझी दाळ भाकर दे असे म्हणत असे, ही गोष्ट मी महाराजांच्या मुखाने ऐकिलीं. तशी लिहिली आहे. - त्रिपुरवार १८/२/१९०८

स्वप्न व जागृति ह्यांतील भेद

२०/२/१९०८ गुरुवार शुक्लेश्वर, वाठोडा.

आज रोजी सायंकाळी पालखी निघण्याच्या कांही वेळ पूर्वी मी घरीं बसलो असतां थोडीशी सुस्ती आल्यासारखे होऊन डोळे लागले व समोर गुलाबराव महाराज दिसले ते म्हणाले, 'मी आतां गोपाळपुरीस न जातां येथेच राहून संतांची पूजा करतो. ही गोष्ट मी महाराजांना सांगितल्यावर ते म्हणाले कीं ह्या गोष्टी आम्ही येथे पालखी निघण्याच्यापूर्वी करीतच होतो.

मी विचारले, 'महाराज! झोंप न लागतां नुसते बसतां स्वप्न कसे दिसूं शकते?

यावर महाराज म्हणाले कीं खरोखर पाहिले तर क्षणोक्षणी आपल्याला स्वप्न पडत असतें. जागृति व स्वप्न हा भेद वास्तविक नाही. आतां तुम्ही येथें आहांत. आतां तर तुमच्या घरची स्थिति तुम्हास स्वप्नाप्रमाणेंच आहे की नाही?

- व्यंकटभट. २२/२/१९०८

प्रकृति-पुरुष विवेक

शनिवार २२/२/१९०८

उत्तररात्री मला प्रकृतिपुरुषाचा विवेक उदाहरणाने स्पष्ट झाला. त्यापूर्वी महाराजांचे चांगदेव पासष्टीचे निरूपण मी ऐकिलें होते. मला असें दिसलें कीं प्रकृति पुरुषाचे निरूपण मी लिहून काढण्याच्या विचारांत आहे. परंतु तें दृष्टांन्तानें स्पष्ट करून गुरुशिष्य संवाद रूपाने लिहिण्याची मला अडचण पडली आहे. इतक्यांत एकाएकी खाली लिहिलेला दृष्टांत मला आठविला तो असा:-

गुरु - अरे, स्त्रीराज्यांत पद्मीनीच्या मोहांत मत्स्येंद्रनाथ फसले असतां गोरक्षनाथाने त्यांना सोडविले व पद्मिनीला मीननाथ देऊन गुरूला बरोबर घेऊन आले. हा कथाभाग. प्रकृति पुरुष विवेचनाला फार उत्तम आहे.

शिष्य - महाराज येथे एक अडचण आहे. ती अशी की मत्स्येंद्रनाथांपूर्वी तेथे कोणी पुरुष जाऊं शकत नसे. त्यावेळी मारूतीच्या हुंकाराने स्त्रियांना गर्भ राहत असे. आता मारूती म्हणजे वायु व स्त्रीराज्य म्हणजे प्रकृति असे घेतलें तर वायूच्या हालण्याने प्रकृतीची साम्यावस्था मोडते असे होईल.

गुरू - असा तूं वेडेपणा करूं नकोस. मारुती हे प्रत्यक्ष शंकर होत. त्यांचा हुंकार म्हणजेच त्यांचे ईक्षण किंवा स्फुरण.

''नव्हता मायामय विकार । केवळ ब्रह्ममय साचार । तेथे झाले स्फुरण जागर । अहंब्रह्म म्हणोनी ॥ ते ध्वनि मायासत्य । तेथूनि झाले महत्तत्व । मग त्रिविध अहंकार होत । शिव इच्छे करूनिया ॥''

यावरून मारूतीच्या हुंकाराने स्त्री राज्यांत स्त्रियांना गर्भ राहणे व 'अहंब्रह्मास्मि' किंवा प्रणवरूपाने स्फुरण होऊन प्रकृतीच्या गुणांत क्षोभ होणे ही सिमिली जुळली किंवा नाहीं ? पुढे 'मत्स्येंद्रनाथ' हेहि शंकरांश असल्यामुळे प्रकृति त्यांना आपल्या वश ठेवण्याचा प्रयत्न करूं लागली असतां, ''तैसा पुरूष प्रकृति आला । स्वतेजा मुके ॥ '' या वचनाप्रमाणे तोच परमात्मा पुरुष झाला. परंतु पुढे मीननाथाला मारल्यानंतर पद्मिनी रडूं लागली असता हजारो मीननाथ आपल्या योगबलाने उत्पन्न करणारा व ''आंगीं योगाचे होय बळ । तरी मन हे केतुले चपळ । काय महदादि हे सकळ । आपु नोहे ॥'' ह्या वचनाप्रमाणे प्रकृतीच्या वश झालेल्या मनाला योगाचे सामर्थ्य कळावे म्हणून आत्मसुखाची कवतिके दाखविणारा गोरक्षनाथ हाच. विवेक उत्पन्न होऊन त्याने गुरूला प्रकृतीच्या गुणांतून निराळे केले. व पद्मिनीला मीननाथ देणे - म्हणजे प्रधान गौणतेकरितां तिच्यांत (प्रकृतींत) थोडेसें सत्व ठेवणे होय. या प्रमाणे सर्व रूपक सुंदर जुळवितां येते.

- त्रिपुरवार. २२/२/१९०८

भात खाणारे भूत

तळेगांव दशसहस्त्र येथे राहणारे वासुदेव मास्तर कृष्णपक्षी ह्याच्या बापाच्या आंगीं भूत येत असे त्याला दोराने बांधून ठेवले असता तटातट तोडून टाकीत असे. शेवटी वारत्या बांधाव्या लागत असत. तें त्याच्या म्हणजे तुकाराम रावजी याच्या आंगी येणारे भूत गोंड लोकांनी काढले. त्यावेळी त्याने आठ पायली तांदळाचा भात भक्षण केला व अंगांतून निघून गेला. - बाळाजी पांडुरंग २६/३/१९०८

पलंगावर बसून गोष्टी सांगणारी चुडेलीन

मी वेताळ पंचविसी वाचीत असतांनां एके दिवशी सगळ्यांची दृष्टि साधारण माझ्याकडे होती. तेव्हा समईच्या मागे पुष्कळ अलंकार आंगावर घातलेली अशी एक स्त्री दिसली. परंतु तिच्या कमरेच्या वरचा भाग दिसला म्हणून मी पोथी ठेवून तिच्याकडे निरखून पाहिले. असतां ती गुप्त झाली. लोकांनी विचारले असतां मी वरप्रमाणे गोष्ट सांगितली तेव्हां सर्व लोक ती गोष्ट खोटी समजले.

नंतर तेथून तिसऱ्या दिवशी एका मकानांत सर्व कवाडे लावून मी निजलो असतां मला ती वीस पावलावर उभी राहिलेली दिसली. आणि नंतर मला झोंप लागली. पुढे तेथून तिसऱ्या दिवशीं पलंगाजवळ येऊन उभी राहिली. व येव्हापासून ती दररोज येऊं लागली. आणि नंतर मी तिच्याशी गोष्टी करीत असे. ही गोष्ट. एका पडोसीच्या बाईला माहीत होती. नंतर ती भीतीने बपू पुरी या जवळ ही गोष्ट सांगितली असतां त्यांनी निंबू, विभूति वगैरे मंत्रून दिले. परंतु त्याचा कांही उपयोग झाला नाही. नंतर कोणी तिचे केस धरण्यास सांगितल्यावरून मी एके दिवशी तिचे केस धरण्याची खटपट केली. परंतु माझा हात तेथून उचलेना. नंतर मी तिला विचारिले कीं तूं माझा पापा घेतेस का? तर तिने नाही म्हणून उत्तर दिले व तूं कोण आहेस असे विचारले असतां तिने म्हटले मी कोणीहि असो तुम्हाला काय करावयाचे? शेवटी मी तिचे केस धरण्याची. खटपट केली असता माझा हात जड पडला. इतका की तो उचलेना परंतु त्याच्यापुढे मात्र ती आली नाही. अतारी, गंधी व मिठाईवाले हलवाई यांच्या दुकानावर भुतें येत असतात. त्यांची परीक्षा हीच कीं दिव्यांच्या प्रकाशांत त्यांची पडछाया पडत नाही.

- बाळाजी पांडुरंग

आंगात येणारी चुडेल

राधा तांबोळीन (पान विकणारीन) होती. राहणार बागेड ता. अमरावती येथे राहणारी आहे. अजून जीवंत आहे. इला चुडेल लागली. श्रावण वरठ्याने ती काढली. त्यावेळेस विचारले 'तूं कोण आहेस?'

ती म्हणाली, 'मी महारीण आहे' इला हळेद कुंकू होते व ही दुपारी शौचेस आली होती म्हणून मी लागली.'

मग तिला विचारले, 'तूं निघतेस की नाही?' तेव्हा तिने 'होय' म्हणून सांगितले. 'परंतु मला कांही खाण्यास द्या' असें तिने म्हटले.

वरून 'काय पाहिजे?' असे विचारले तेव्हा तिने मांस मागितले. आम्ही देत नाही असे त्या वरळ्याने सांगितले. 'दुसरे कांही माग' तेव्हा तिने भात मागितला. तिला पायलीचा भात करून दिला. तिने तो माझे समक्ष खाल्ला व धांवत एका झाडाखाली गेली. व त्या झाडांत प्रवेश केला व नंतर त्या झाडाला तिला खिळाटून टाकले. ती अजून जीवंत आहे. ही गोष्ट माझे समक्ष घडली वरून लिहून दिली.

- गणुसिंग रजपूत.ता. २६/३/१९०८

ताजा कलमः- राधा तांबोळीन इने प्रत्यक्ष सांगितले कीं मी सरासरी ४ वर्षाची असतांना बाहेर खेळावयास गेली होती तेव्हा जीवंतपणी वरील महारीणने माझी डोक्याची केसाची लट कापून घेतली व तीच मेल्यावर मला लागली. पुढें निघण्याचे वेळेस. मु. विठोबाचे सावंग येथे तिला घरच्या माणसांनी नेले व ती तीन दिवस रात दिवस सुस्त पडली होती. तिला शुद्धि मुळीच नव्हती. एकाने मांडीवर उचलावी व जेववावे व नंतर दुसऱ्याने जेवण्यास जावे. असा क्रम ३ दिवस सारखा सुरू राहून चौथे दिवशी ती चांगली झाली. ही बातमी प्रत्यक्ष आमचे समक्ष त्या तांबोळीनने सांगितली. वरील गनुसिंगची गोष्ट ही खरीच त्याने पाहिलेली आहे. दस्तुरही प्रत्यक्षच आहे. - गणुसिंग

गोचर स्वामी

हे मुळचे भानेगांव ता. हातगांव, जिल्हा नांदेड इलारवे निजाम येथील राहणारे होते. हें, यजुर्वेदी वाजसेनी शाखेचे ब्राह्मण असून याचे उपनांव पोळकट होते. कपडा वगैरे (पागोटी) विकण्याचा धंदा करीत होते. गृहस्थाश्रमांत असतांना परोपकाराकडे यांचे लक्ष असे. ढोरांना चारा पाणी देण्याचा यांचा क्रम असे. कधीं कधीं रानांत निर्जल ठिकाणीं पाणी नेऊन त्यांनी गुरांस वगैरे पाजावे. एके दिवशीं त्यांना रानांत सर्पदंश झाला व बेशुद्ध झाले. त्यांचे गुरु चिमणभट- दादा चुरमुरकर हे उंबरखेड ता. पुसद जि. यवतमाळ येथील राहणारे. गुरु असेंपर्यंत ते निस्पृहपणे राहत असत. पुडी घ्यावी व फिरत राहावे. (गोदावरी तीराने) गुरु संपल्यावर मात्र त्यांनी गोचरी व्रत धारण केले व गुरूच्या मठांत गादी वगैरे स्थापण्याकरितां द्रव्यार्जन करण्याचा उद्योग चालविला.

गाईच्या शेणाने जागा सारवून त्यावर मुगाचे वरण, भात, पोळी वगैरे अन्नाचा एकत्र गोळा तिखट, साखर गूळवर्जित खावा. तोंडाने गाईप्रमाणे खावा. हाताने खाऊं नये. ते पुडीस जात तेव्हां त्यांच्या पंक्तीला शंभर पात्र किंवा कधी त्यापेक्षाहि जास्त पात्र

राहत असत. त्यांना बायका अनेक प्रकाचे नवस करीत. कोणी चूडा भरण्याचा, कोणी मुखरा (नथ) घालण्याचा किंवा डोळ्यांत काजळ घालण्याचा, असे नाना प्रकारचे नवस करीत असत. एका बाईने त्यांना शंभर घागरी पाणी घालण्याच नवस केला होता. मुलगा झाल्यावर स्वामी म्हणाले कीं अशा नवसाने गुरू जीवंत राहतील किंवा नाही हा संशय आहे. हे त्यांनी विनोदाने म्हटले कारण शंभर घागरी पाणी आंगावर घेणे कठीण आहे. (य.२१ पा.१११) मग त्यांनी पादुकास त्या पाण्याचे स्नान घालावयास सांगितले. ह्या प्रमाणे अनेक नवस सायास करीत असत. व त्यांचें सरासरी शिष्य शाखा दहा हजार असतील. गुरूच्या उत्सवास सरासरी एक लक्षपर्यंत ब्राह्मण भोजन होत असे. व नित्यची मंडळीही बरीच असे. उत्पन्नहि त्या मानाने चांगले होते, स्वामी समाधिस्थ होऊन अठ्ठावीस एकोणवीस वर्ष झाले. गादीवर सच्चिदानंद सरस्वती व शिवरामानंद सरस्वती असे दोन पुरुष झाले. हल्ली (शके १८३० चैत्र शु. १) श्री नित्यानंद सरस्वती हे तिसरे यति गादीवर आहेत. ही गोष्ट मी मुखाने ऐकलेली आहे.

- शिवराम रामचंद्र चौधरी १/४/१९०८

तुळसीची माती

अमरोदक क्षेत्राच्या उत्तरेस चार कोसावर नामदेवाची नडसी या नांवाचे गांव आहे. (ता. इंगोली जिल्हा परभणी इलाखे निजाम) तेथे एक शास्त्री राहत होते. त्यांचे वडिल वैद्यकी चांगले करीत होते, असे ऐकण्यांत आहे. ते समाप्त झाल्यावर मागे रोगी, अबालवृद्ध लोक पूर्वीच्या वहिवटीवर औषधी मागण्यास येऊं लागले. परंतु शास्त्रीबोवांनी वैद्यकीचा ग्रंथ न पाहिल्यामुळे त्यांना चिंता पडली. नंतर त्यांनी असा उपाय योजिला कीं प्रातःकाळी सूर्योदयाच्या प्राक् स्नान करून विष्णुसहस्त्र नामाचा पाठ मुखाने बोलत श्री तुलसी देवीचे वृंदावनांतील मृत्तिका घेऊन मुगायेवढ्या गोळ्या करून ठेवाव्या. नंतर संध्या, पूजा करण्यास एका ठिकाणी बसत त्यावेळेस कोणी अल्पस्वल्प व्याधीचा किंवा महारोगी आल्यास त्यांतली एक गोळी देऊन अनुपान सांगत. त्या योगानें रोग्याची व्याधि दूर होत असे. शास्त्रीबोवाच्या विष्णुसहस्त्रनामाचा पाठ रात्रंदिवस चालत असे. त्याला खंड पडत नसे. या पुण्याच्या प्रतापाने गोळीचा गुण येऊन अनेक प्रकारच्या व्याधि निरसन होत असत - शिवराम रामचंद्र चौधरी १/४/२९०८

ऐकलेली गोष्ट : ब्रह्मसमंध

सरासरी चाळीस वर्षापूर्वी बापट उपनांवाचे श्रीमान गृहस्थ उंबरखेडांत राहत असत. त्यांचे येथे ब्रह्मसमंध होता. त्याची बहुतेक ख्याति उंबरखेडला आहेच. त्या समंधाला एक स्वतंत्र खोली नेमून दिली होती. तेथे स्नानास पाणी व धोतर व भोजनाचे

ताट नेऊन ठेवीत. कांही वेळाने त्या खोलींतून रिकामे गंगाळ, ओले धोतर व उष्टें ताट हें घरची माणसे बाहेर आणीत. असा नित्यक्रम चालला असतां एका सणाचें (य.२१ पा.११४) दिवशीं वडा पुरणाचें सामान स्वयंपाकाला काढून देऊन घरचीं माणसे कुळाचाराप्रमाणे बाहेर स्नानास गेली. मागें असा प्रकार झाला कीं स्वैपाकीण बाई स्वयंपाक करीत असता एक म्हातारा गृहस्थ खोलींतून बाहेर आला व तिला म्हणाला - काय रांधतेस?

ती म्हणाली, 'वडा व पुरणाची पोळी'

तो म्हणाला 'त्या दिवाळखोरांना काय? पैसा मिळवणारांना विचारले पाहिजे.' असें म्हणून त्याने ज्वारीचे पीठ, तुरीची दाळ व तांदुळ काढविले व भात, वरण आणि भाकरी करावयास सांगितले.

मंडळी घरीं येऊन पात्रांवर बसतात तों वडा व पुरण पोळीच्या ऐवजी वरण व भाकर वाढलेली दिसली. त्याचे कारण स्वयंपाकीण बाईने सांगितल्यावरून यजमानाची खूण पटली की खोलींतल्या महाराजाची मर्जी आज अशीच आहे, तर मुकाट्याने भोजन करावे. - श्रीराम चौधरी.१/४/१९०८

मगऱ्या उपनांवाचा ब्राह्मण

मौजे चातारी प्रागणे उंबरखेड ता. पुसद जि. यवतमाळ येथे कुलकरणी चौघे बंधु राहत होते. त्यांच्या शेजारीच कोणी एक ब्राह्मण राहत होता. त्याच्याशी वैमनस्य आल्यावरून एके दिवशी ह्या चौघांनी त्याला कुऱ्हाडीने आपल्या घरांत मारून गुप्तपणे गंगेंत टाकून दिले. पुढें तो भूत होऊन त्यांच्या घरात चौघाही भावांच्या बायकांच्या आंगांत क्रमानें एक एक वर्ष राहत असे. व श्री आईनाथ महाराज समाधि उंबरखेड यांच्या समाधीला प्रदक्षिणा करीत असे व पूजारी लोकांनी तोंडावर तीर्थ सिंचन केले म्हणजे बोलत असें कीं 'मी यांचा काय अन्याय केला. ती माझ्या घराला आली होती. असें असता माझा जीव कुऱ्हाडीने घेतला. म्हणून मी यांना कसा सोडीन?'

त्या कुळकरण्याचा अझून वंश आहे. त्यांच्याही अंगांत तो येत असतो व वरील प्रमाणेच आईनाथ महाराजांचे समाधिजवळ बोलत असतो. मंत्र वगैरेचा लाग लागूं देत नाही. - शिवराम चौधरी.१/४/१९०८

गणभट चूरमूरकर

कसबे उंबरखेड प्रागणे उंबरखेड ता. पुसद येथें गणेश नरहर चुरमूरकर या नांवाचा एक ब्राह्मण राहत असे. त्यांनी नाना तऱ्हेने कष्ट करून धन संपादन केले. अखेर पक्षवायूने अर्धांग गेले. अशा स्थितींत असतांनां मुलगा दिनानाथ गणेश याला व त्याच्या स्त्रियेला कांही इच्छीत पदार्थ त्यानें खावयास मागत असावे. तो त्यांनी देऊं नये.

शेवटी एका वर्षाने तो त्याच बिमारीने संपला. तो बिमार असतां मुलगा दिनानाथ हा त्याच्या मागण्याने त्रासून त्याला कधीं कधी मारीतही असे व इच्छित पदार्थ खावयास देत नसे.

असो. तो ह्याप्रमाणे मेल्यावर त्याच घरात समंध झाला व सुनेच्या आंगांत राहिला. अझून तसाच आहे. कधीं कधीं आंगांत आला म्हणजे मी पैसा कमावलेला असून माझी इच्छा पूर्ण केली नाही व मला ह्याने चापटा मारल्या त्यावेळेस तुला लाज कशी वाटली नाही, असें म्हणत असतो. व पैशास हात लावूं देत नाही आणि मी कमावलेल्या पैशांतील दोनशे रुपये काढून मुलीचें लग्न केलेंस म्हणून मीं तिचा जीव घेतला असें बोलत असतो. प्रत्यक्ष अनुभव शिवराम चौधरी.१/४/१९०८

भीवराव सदाशिव पाटील यांची गोष्ट

हे गृहस्थही उंबरखेडचेच राहणारे आहेत. त्यांचा धाकटा भाऊ नामें गोविंदा हा आपले तिसावे वर्षी नूतन वयाची स्त्री घरांत असतांना मरण पावला. सर्वस्वी घरांत लक्ष असल्यामुळें आपल्या पुतनसूनेच्या आंगांत समंध होऊन राहिला. त्याला काढण्याकरितां एकदां संभू तेली नांवाचा मांत्रिक बोलाविला असतां तो येऊन त्याने पट वगैरे भरला . त्याचे पूजन केल्यावर समंध आंगांत आला व नांवगांव सांगून आपली जाण्याची इच्छा दर्शविली परंतु आपल्या स्वसामर्थ्याने मला काढ असें म्हणाला. व बाईच्या आंगांतून गेला. मांत्रिकानें मामुली माफक पटावरील द्रव्य, खारका, वगैरे गोळा केले व पुढें ठेविलेल्या रुपयास हात लावला. इतक्यांत एकदम समंध पुन्हा बाईच्या आंगांत आला व त्या संभू मांत्रिकाची गच्ची धरून बोलला की 'मला काढण्याचे तर तुला सामर्थ्य नाही मग पैसा कोणाचारे घेऊंन चाललास? सर्व सामान टाक नाहीतर जीव घेतो.'

हे ऐकून मांत्रिकाने सामान टाकून घरचा रस्ता धरला. पुढे ती मुलगी त्या बाधेनेच संपली. ह्या गोष्टीला आठ वर्ष झाले.

प्रत्यक्ष अनुभव / शिवराम चौधरी १/४/१९०८ (य.२१ पा.११९)

भूत पाणी प्याले

नासिकपासून ३ तीन कोसावर माडसावंगी नांवाचे गांव आहे. तेथे माझा चुलता नामे वामनराव जोशी प्लेगच्या आजाराने मृत झाला. मरेपर्यंत यांनी पिण्याला फार पाणी मागितले परंतु सन्निपातांत पाणी दिले असता विकार होईल म्हणून पाणी दिलें नाही. त्यांच्या मरणानंतर अशौचांत असतांना आम्ही ओसरीवर निजत होतो व तांब्याच्या भरण्यांत पाणी मी पिण्याकरितां ठेवीत असून त्यावर पंचपात्री ठेवीत असे. दुसऱ्या तिसऱ्या दिवसापासून त्या भरण्यांतले पाणी नाहीसें होऊं लागलें.

माझ्या चुलत बंधूंनी मीच तें पाणी पीत असतो असा माझ्यावर आरोप केला. तेव्हां माझ्या पोटांत वात असल्याने भलत्या रात्री पाणी पिल्याने वात झाला असावा असें

वाटून त्याने आरोप आणला. नंतर ती खोटी गोष्ट मला सहन झाली नाही मी एके दिवशी जागत राहिलो. दुसरें माझ्या बोटाला कांड झाल्यामुळे अनायासेच झोंप येत नसे. ह्याप्रमाणे मी जागत असतां रात्री सुमारें अडीच किंवा तीन वाजतां त्या भरण्यावरले पंचीपात्र वाजले. तेव्हा कोण पाणी पीत आहे म्हणून मी पाहूं लागलो तों माझे चुलते दृष्टीस पडले. माझा धाकटा चुलत भाऊच (कृष्णा नांवाचा) पाणी पीत असतो असें मला वाटत होते. परंतु चुलत्याला पाहिल्याबरोबर मला भीति वाटून पांघरूण घेऊन निजून राहिलो. तीर्थरूपाला उठवावे असें मला वाटे कारण त्यांच्या स्नानसंध्येच्या तेजाने तरी हा नाहीसा होईल व माझी भीतिहि कमी होईल. परंतु तें माझ्याकडून अतिशय भीतीने कांही झाले नाही.

दुसरे दिवशी हा सर्व प्रकार मी तीर्थरूपाला सांगितला. ते म्हणाले, 'तो आला म्हणजे मला दाखवून दे. परंतु पुन्हा ते दृष्टीस पडले नाहीत. मग तेथून लवकरच आम्ही दुसऱ्या गांवी गेलों. तेथेही स्वप्नांत दृष्टीस पडत. प्रथम प्रथम स्वप्नांत दृष्टीस पडला म्हणजे तेथून दुसऱ्या ठिकाणी जाऊन बसण्याचा किंवा स्वप्नांतून जागे होण्याचा मी प्रयत्न करीत असे. पुढें पुढें तो स्वप्नांत दिसो किंवा न दिसो हे स्वप्नच आहे असें मला त्या स्वप्नांतच कळत असे. व जेव्हा तो स्वप्नांत दिसत असे तेव्हा दुसऱ्या दिवशी वाताच्या बिमारीने अतिशय वेदना होत असे. व निद्रा अगदी लागत नसे. पण पुढे मला एक असें स्वप्न पडले कीं माझ्या तीर्थरूपाचे गुरु काशीचे कृष्णानंद स्वामी हे मला दिसले व त्यांच्या भोजनानंतर गळ्यांत हार घालावा म्हणून फुलांकरिता मी बगीच्यांत गेलो. तेथे मला एक वाघ दृष्टीस पडला. पण त्याला पाहून मला वाटले कीं हा स्वप्नातलाच वाघ आहे. याला काय भ्यावयाचे आहे? असें वाटून मी त्याला भ्यालो नाही. तेव्हां तो वाघही नाहीसा झाला व स्वप्नही नाहीसे झाले. त्या दिवसापासून माझी प्रकृति सुधरत चालली व झोंपही चांगली लागूं लागली व स्वप्नांत असतांना हें स्वप्न आहे असें जे कळत असे. ती शुद्धि आतां तेव्हांपासून नाहीशी झाली.

- गणेश मोरेश्वर जोशी डिंगरे नाशिककर.४/४/१९०८

पार्सल

(मनोजगत तारायंत्र किंवा टेलेस्थिशिया)

वाईकडून देवीभागवताचें पार्सल येणार होते. तें बरेच दिवस आले नाही. एके दिवशी महाराजांना स्वप्नांत असे दिसले कीं तक्तपोसावर चढत असतां पार्सल अजून आले नाही असे ते म्हणाले. तेव्हा तेथे एक कोणी गृहस्थ बसला होता तो म्हणाला, 'ते पहा, पार्सल तुमच्या पायांजवळच आहे' महाराज पाहतात तों पार्सल जवळच दिसले. व

त्यांत खाली एक पोथी दिसली व वरले कागज फाटलेले दिसले. दुसरे दिवशी खरोखरच पार्सल आले त्यांत देवी भागवताची बुके हाती व वरले कागज फाटलेले होते.

- त्रिपुरवार ७/४/१९०८

महाराज समोर दिसत

चैत्र शु. १ शके १८७० रोजी रात्रीं गुरुवारीं मी ९ वाजण्याचे सुमारास मंदिरांतून घरी गेल्यानंतर आंगणांतील पाळण्यावर आत्मपुराण वाचीत असलो, असतां कांही वेळाने माझें डोळे आपोआप लागल्यासारखे झाले. ती झोप मात्र नव्हे. तितक्यांत महाराज समोर उभे असलेले दिसले. डोळे उघडून पाहतो तों कोणीच दिसेना. असे तीन वेळा झाले. हा काय प्रकार असावा असें विचारण्याकरितां मी पुन्हा महाराजांकडे गेलो असतां ते म्हणाले, 'ही गोष्ट लिहून ठेवा.'

पोथी वाचतांना डोळे लागून महाराज दिसत व पुन्हा डोळे उघडून पाहतांना कोणीच दिसेना. परंतु पुन्हा एका मिनिटाच्या आतंच डोळे लागून महाराज दिसत.

- व्यंकटभट वाठोडकर ७/४/१९०८

माधवराव कावलीकर यांची कैदेंतून सुटका

माझा भाचा नामें माधवराव कावलीकर याजवर इं.पि.को.१४७/१४८ प्रमाणे आरोप आला होता. व त्याच्या दहा साथीदारासह त्याला कैदेची शिक्षा झाली होती. तेव्हां मी नागपूर येथे अपील करण्याकरिता गेलो. अपीलाच्या दोन तीन तारखा झाल्यावर वकीलांच्या तक्रारी झाल्या व निकालाकरिता मुकदमा तहकूब राहीला. निकाल कोणत्या दिवशी होणार याचा नेम नसल्यामुळे मी सेंदुरजने येथे गेलो. तेथे ता. १६/१/१९०८ रोज गुरूवारीं सायंकाळी मी जेवून निजलो असता दोन प्रहर रात्री नंतर मला स्वप्न पडले कीं श्रीगुरुमूर्ति गुलाबराव बाबा माधवरावला घेऊन आले आणि म्हणाले, ''हा माधवराव आला.'' असे सांगून महाराज मागच्या मागेच निघून गेले व माधवराव आपल्या पूर्वीच्या कपड्यासह तेथेच उभा राहिला. मी महाराजांचे मागे जातो तों ते अदृश्य झाले व मी चकीत होऊन एकदम जागा झालो. तेथून तिसऱ्या दिवशी म्हणजे शनीवारी मला माधवराव सुटल्याचे समजले. व दुसऱ्याच दिवशी (रविवारीं) मी कावलीस गेलो.

त्याच दिवशी माधवरावहि घरी आला. व त्याने सांगितले की वर दिलेल्या तारखेस म्हणजे गुरुवारीच मला सोडण्याचा कोर्टाचा हूकूम झाला परंतु तेथून तो हुकूम सेशन कोर्टांत व तेथून अवल कोर्टात व तेथून जेलमध्ये आल्यावर माझी सुटका झाली. याला एक दोन दिवस लागले. मात्र स्वप्न दिसले त्याच दिवशी हुकूम झाला ही गोष्ट खरी आहे.

- गणेश अवचित देशमुख यावली ७/४/१९०८

बापुजी पितळयांची गोष्ट

खोलापूर मुक्कामीं बापूजी पितळे नांवाचा सावकार ब्राह्मण राहत असे. त्याची अशी हकीकत ऐकण्यांत आहे कीं त्याच्या घरीं द्रव्याचे बरेच हांडे भरलेले होते व त्यांतून तो द्रव्य काढून त्याचे व्याजावर दानधर्म व व्यवहार करीत असे. व व्याजापैकीं थोडासा भाग आपल्या प्रपंचाकडेहि लावीत असे. व मुद्दल पूर्ववत् जेथल्या तेथें टाकीत असे. क्वचित् असेहि ऐकण्यांत येते कीं तो मुद्दलांतूनहि धर्म करीत असे. त्याचे येथे सहस्त्रभोजनांत एकेवेळी मी जेवायलाहि गेलो होतो. आणखी तो पर्वकाळासारख्या प्रसंगी कोहळ्यांत द्रव्य भरून गुप्तदान करीत असे. त्याच्या दानाची संख्या कधी कधी एक लाखापर्यंत जात असे. परंतु मुद्दलांतून प्रपंचाकडे मात्र खर्च करण्याची त्याला आज्ञा नसे. पुढें तो वारल्यानंतर त्याच्या मुलाने एकदा मुद्दलांतून गृहकृत्याकडे खर्च केला असतां त्यांचा सगळा वंशच तेथून खंडण झाला. - व्यंकटभट.१४/४/१९०८

कवठीच्या झाडाखालचे धन

वाठोडे मुक्कामीं श्री गुलाबराव महाराज हे दरवर्षी कात्यायनीव्रत पयोष्णीच्या पैलतीरावर करीत असतात. तेथून जवळच एक कौठीचे झाड आहे. तेथे चारपांच जण - एक देवाजी वाढी सुतार, बाळाजी बेलसऱ्या माळी, गोविंदा सोनार मु. वाठोडे आणखी एक दोन माणसे असें एका पायाळाला घेऊन तेथे गेले व त्या जागीं खणले. खणतां खणां एक मातीचे भरणे दिसले त्यांत द्रव्य होते. खणतांना कुदळीचा एक घाव त्या भरण्याला लागून त्याला एक भोंक पडले. अर्धे भरणे वर आल्यावर त्या खणणाऱ्याचा जीव घाबरा झाला. व तो वर आला. आंगाला आळेपिळे देऊन चिलम मागितली. जवळ पायाळ उभा होता.

तो म्हणाला, 'तें पहा. त्या माळीपुऱ्याच्या पाणोथ्या जवळच्या चिंचेवर किती अक्राळ विक्राळ मूर्ति आहे ती.' 'ती अक्राळ विक्राळ मूर्ति मला भेडसावीत आहे' असें तो पायाळ म्हणाला.(तें चिंचेचे झाड हल्ली नाही. पूरांत वाहून गेले.) चिलम ओढण्याकरिता खणणारा वर आल्याबरोबर त्या चिंचेवरच्या अक्राळ विक्राळ मूर्तीने आपला पाय लांबवून तें भरणें पुरून टाकले. कौठीचे झाड व चिंचेचे झाड या मधील अंतर ५००/६०० कदम आहे. या गोष्टीस १०/१२ वर्षे झाली. - शिवनारायण ता. १८/४/१९०८

नथनीचा सर्प (धनावरला)

ही माझ्या लहानपणची गोष्ट आहे. त्यावेळी माझे वय १०/१२ वर्षांचे होते. मी पैठणाजवळचे चांदगांव घेवरी येथे रहात होतो व शाळेंत शिकत होतो. एकदां माझ्या नारायण इसरवाड्या नांवाच्या सोबत्याने सांगितले की आमचें घरीं एक मोठा सर्प आहे . तो आमचे आंथरूणावर येऊन निजत असतो. परंतु कधी दखल करीत नाही. मला ते

खोटे वाटले. एकदा मी त्याला शाळेंत जाण्याकरिता घरी बोलावणे गेलो असतां उतरंडीमध्ये त्याने मला तो सर्प दाखविला. त्याच्या नाकांत सोन्याची नथ होती. या गोष्टीस ३० वर्षे झाली. - शिवनारायण ता. १८/४/१९०८

परदेशाच्या धनावरला हत्ती

वाठोडे आणि डोंगरगांव यांचे दरम्यान एक टेकडी आहे. त्या टेकडींवर एक परदेशी झोपडी करून आसपासच्या शेताची राखणी करीत होता. कांही कामाकरितां माती पाहिजे होती म्हणून त्याने झोपडीच्या बाजूस खणले. रात्रीं स्वप्न पडले कीं या ठिकाणी खणूं नकोस कारण येथे द्रव्य आहे. त्या माणसास लालूच लागून त्याने नारळें आणलीं फोडली व खणले बरेच खणल्यावर एक मोठा हत्ती पूर्व दिशेकडून त्याच्या अंगावर आला. हत्तीच्या गळ्यांत एक मोठी घंटा होती. तो मनुष्य भिऊन पळाला. ही गोष्ट मी ऐकलेली आहे. स्वतः पाहिलेली नाही. या गोष्टीस ७/८ वर्षे झाली.

- शिवनारायण ता. १८/४/१९०८

लक्ष्मण पोवार माळी

हा लक्ष्मण पोवार माळी वाठोडे मुक्कामीं राहत होता. तो मेला. हल्ली त्याचा पोरगा आहे. एकदा त्या लक्ष्मण पोवार माळ्याला सर्प चावला. मग त्याला धुरबंद दिला. (धुरबंद दिला म्हणजे अंगातलें विष रोखलें जाते.) पुढे नागपंचमीच्या दिवशी धुरबंद सोडल्यामुळे त्याच्या अंगांत आलें. व तो म्हणाला, ''तुम्हाला चमत्कार पहावयाचा असला तर नदीपलीकडील वाडग्याच्या कुपांत यावेळी मी बसलो आहे. पाहून या कांही जण पाहण्याकरिता तेथे गेले तों तेथें खरोखरच सांगितलेल्या जागीं बसलेला. असो. पुढे तो लक्ष्मण बरा झाला व पुढे कांही रोगाने मेला. ही गोष्ट पाहिलेले हयात आहेत व त्यांनीच मला सांगितलेली आहे. या गोष्टीस १०/१५ वर्षे झाली.

- शिवनारायण दस्तूरखुद.ता. १८/४/१९०८

पंढरपूरला जाऊं दिले नाही

मी सन १९०६ सालच्या मे महिन्यांत पंढरपूर व आळंदीस जावयास निघालो. १०/१५ कोस गेल्यावर तिसरे दिवशी सकाळी ६ वाजतां मी वाटचालीस लागलो असता २०/२५ कदमावर मला एक मनुष्य कंबरेला धोतर व अंगावर उपरणे पांघरलेला दिसला मी लवकर चालत जाऊन त्यांस गाठले. सदर्हु गृहस्थ दोन्ही डोळ्यांनी अंध होता व त्यांच्या डोक्यावर माशा गुण गुण करीत होत्या. जरी तो गृहस्थ दोन्ही डोळ्यांनी अंध होता तरी त्या खड्ड्याच्या रस्त्यांतून मोठ्या वेगाने व न अडखळतां चालला होता. जणूं काय त्यास त्या रस्त्याची चांगलीच माहिती होती. माझ्या संबंधी त्यांनी विचारपूस केली. मी आपला पंढरपूरचा बेत सांगितला.

ते म्हणाले कीं तुम्ही एकटे आहात. जाणे योग्य नाही. परत जा.

आतां निघालोच आहे तर जातो. व निघालों म्हणून आपल्या सारख्यांचे तरी दर्शन घडले. बरे बुवा!

तुमची मर्जी. असें म्हणून ते मजबरोबर चालूं लागले. त्यास रामतीर्थास जावयाचे होते. जातां जातां न कळे त्यांनी माझा मार्ग कसा परत फिरवला तो, कीं मी थेट बडनेऱ्याच्या पलीकडेस अकोल्याच्या बाजूस दुसऱ्या स्टेशनवरच आलो. मला वाटते तें स्टेशन टाकळी असावे. रस्त्याने जातांना ते एखाद्याचे नांव घेऊन हांका मारीत. त्यांच्या पायांत कांटा मोडला तो मीं सुईने काढला. मी श्री गुलाबराव संबंधी ऐकले होते. तेच तर हे नसतील तर असें वाटून मी त्यांस साष्टांग नमस्कार केला. पुढें दोन महिन्याने मला श्री गुलाबरावांचे दर्शन झाले. तो त्यांच्यांत व ह्यांच्यांत कांही साम्य दिसले.
ह्या गोष्टीची नोंद माझ्या ह्या सालच्या डायरींत सांपडेल.

- त्र्यंबक श्रीधर पिंपरकर ड्रॉईंग मास्तर, अमरावती.२०/४/१९०८

कुत्रीचे दूध पिणारा रंगारी

मनासा नांवाचा एक रंगारी कारंजास अद्यापि हयात आहे. त्याला लहानपणी कुत्रीचें दूध पिण्यावी संवय लागली होती. असे तो कित्येक वर्षे पीत राहिला. पुढें पुढें लोकांच्या म्हणण्यावरून त्याने सोडून दिले. त्याचा एक परममित्र महामारीने आजारी झाला व तो अगदी मरावयास टेकला. भुईवर टाकल्यावर मनासाने त्याला मांडीवर घेतले. इतक्यांत बाहेर कुत्र्याचे ओरडणे सुरूं झाले व एक मोठा काळा कुत्रा (भयंकर जबड्याचा) दाराच्या फटींत तोंड घालून आंत येणार इतक्यांत मनासाने दाराला लाथ मारून त्याला मागे लोटले. इतक्यांत त्यााच मित्र थोडा शुद्धीवर आला व थोडे पाणी पिऊन बोलूं लागला.

त्याने सांगितले, 'मला न्यावयास मोठे शरीराचे चार गृहस्थ आले होते. मी घाबरून गेलो. लागलीच ते 'चाल जाऊं' असे म्हणून परत गेले तो कुत्रा यमदूत असावा असे वाटते. - गोविंद रामचंद्र भक्त अमरावती २०/४/१९०८

दत्तुमामास दिसलेलें कुत्रें

मौजा देऊरवाडा येथें असतां (शके १८२९ भाद्रपद) मारुतीच्या देवळाच्यामागे जी गढी आहे तेथल्या पडक्या भिंतीवर मला एक कुत्रा दिसला. ती वेळ सायंकाळची असून सुमारे ६/७ वाजले होते. मी गाडी घेऊन येत होतो. नाल्याच्या पलीकडे गाडी आल्यावर गढीकडे पाहिले तों भिंतीवर एक कुत्रा सरासरी छाती इतका उंच उभा असून मजकडे पाहून मोठ्याने भुंकत होता.

- दत्तात्रय गणाजी भुयार २४/४/१९०८

जमनाबाईची गोष्ट
वरठीन मरून जीवंत झाली

एक वरठीन मौजा टाकळखेड (संभू) येथे राहत होती. तरूण असून तिला सासू, सासरा व नवरा वगैरे आहेत. सुमारे दीड महिन्यापूर्वी ती कांही बिमारीने मरण पावली. तिला न्हाऊ घालून वटी वगैरे भरून दहन करण्यास नेण्याच्या तयारींत घरची माणसे होती.

इतक्यांत 'माय वो' असे ती म्हणाली. व कांही वेळाने तिने आपला हात उचलून वर केला. तेव्हां तिला जीव परत आला असें समजून पुन्हा बाजेवर नेऊन निजविले. तिने कांही खावयास मागितले त्यावरून खाण्यास दिले. नंतर ती मग हळूहळूं चांगली झाली.

तिला विचारले असतां ती म्हणाली, 'मला एक मोठा चांदीचा दरवाजा दिसला. आंत गेल्यावर एक दाढीवाला मोठ्या तोंडाचा मनुष्य हातांत एक कागज घेऊन बसला होता. तो मला पाहून म्हणाला कीं ''ही नव्हे. हिच्या नांवाची दुसरी आहे तिला आणा.''

इतक्यांत माझा मेलेला भाचा तेथें माझ्या समोर येऊन म्हणाला कीं ''मामी तूं येथे कशास आलीस? मी तर आलो होतो.''

नंतर तेथल्या मनुष्यांनी मला दुसऱ्या लहान दरवाजांतून खाली लोटून दिले. ही वरठीन अजूनपर्यंत जीवंत आहे. तिच्या संबंधाची घडलेली हकीकत मला प्रथम त्या गांवच्या म्हणजे टाकळखेडच्या एका मनुष्याने सांगितली. ती मला खरी वाटली नाही म्हणून बाला हवालदार व एक धनगर ह्यांना पुन्हा विचारली असतां त्यांनी ती अगदी खरी असल्याविषयी सांगितले. व असेंहि सांगितले की ती वरठीन जीवंत झाल्यापासून पुन्हा त्या गावांत प्लेग आला नाही. - जमनाबाई २५/४/१९०८

लहान मुलगा

उमरावतींत आपल्या घरच्या माडीवर रात्रीचे सुमारे अकरा वाजतां मी अभंग वगैरे (य.२१ पा.१३७) म्हणून गुरूचे स्मरण करीत बसले असतां एक लहान मुलगा एका एकीं दरवाज्यांत उभा असलेला मला दिसला. त्याला पाहून किंचित् भीति वाटली पण पुन्हा पाहते तों तो दिसेनासा झाला. - जमनाबाई २५/४/१९०८

*सारजाताई व चिमुबाई

महाराजांची माय लाहनपणी मरण पावली. तेव्हां त्यांचे पाळण सारजा (ताई) नांवाच्या त्यांच्या चुलतीने केले. तसेंच चिमुबाईचेहि पाळण तिनेच केले. कांही दिवसांनी चिमुबाई घरी असतां सारजाताईला कॉलरा झाला व ती आसन्नमरण झाली. मरायच्या वेळेला तिने चिमुबाईची फार आठवण केली व लवकर येण्याविषयी निरोप पाठविला. परंतु त्याचवेळी तिचा सासरा संपल्यामुळे ती येऊं शकली नाही. इकडे सारजाताई शेवटी

मरण पावली. चिमूबाईची व तिची भेट झाली नाही. नंतर सारजा ताईच्या अकराव्या दिवशी किंवा त्यापूर्वी चिमुबाई येऊन पोहोचली.

ती आल्याच्या दुसऱ्या दिवशींच सकाळीं सांगू लागली की रात्री सारजाताई येऊन तिच्या उशाशीं बसली व म्हणाली, ''बाई! बाई!! मी तुझी फार आठवण केली. आतां कशास आलीस कोण जाणे?'' ही गोष्ट महाराजांच्या मुखाने ऐकली आहे.

- त्रिपुरवार २५/४/१९०८

अवधुती भजन

माधानांत एक महार अवधुती भजन करीत असे. एके दिवशी लोक त्याला म्हणाले, ''तुझ्या भजनाचा कांहीच चमत्कार दिसत नाही.''

तो म्हणाला, ''कोणता चमत्कार दाखवूं?''

लोक म्हणाले, ''पाणी आला पाहिजे.''

तो म्हणाला, ''बरे आहे''

त्याने लोकांना बसवून भजनास आरंभ केला. आभाळांत ढग येऊन पाणी येऊं लागला. जोराने पाणी येऊं लागल्यावर लोक उठून जाऊं लागले.

महार म्हणाला, ''आता कोणी उठून गेले तर गोटाच मारीन.''

नंतर त्याचे भजन संपल्यावर रात्रौं पाऊस अगदी निघून गेला व स्वच्छ चांदणे पडले. लोकांनी गणपतीचा उत्सव वगैरे केला. महाराजांनी सांगितल्यावरून लिहिली

- त्रिपुरवार २५/४/१९०८

भीतिमुळे प्लेग व कॉलरा होणे

सुमार पांच वर्षांपूर्वी वाठोडा येथे भयंकर प्लेग उत्पन्न झाला होता. तेव्हा मनाला वाटे कीं आपल्यासही प्लेग होईल किंवा काय? त्या भीतीने खरोखरच एके दिवशी माझ्या जांघेमध्ये गाठ उत्पन्न होऊन ज्वर आला. तेव्हां गांठीला औषध वगैरे लावले पण मनाला बाहेर गेल्याशिवाय स्वस्थ वाटेना. तेव्हा दुसऱ्या दिवशीं ७/८ कोसावर मुऱ्हे नांवाच्या गांवास गेलो. तेव्हां मनाला स्वस्थ वाटले व गांठहि कमी होत जाऊन शेवटीं नाहीशी झाली व तापही गेला. तसेच पांच सात वर्षांपूर्वी मला कॉलराहि भीतीनेच उत्पन्न झाला होता तो औषधी उपचारानें गेला. - मणुसींग रजपूत २६/४/१९०८ ले.

तसाच दुसरा प्रकार

वर लिहिल्याप्रमाणे मी जेव्हां मुऱ्हे मुक्कामीं प्लेगच्या भीतीने गेलों व मनास स्वस्थ वाटल्यावर प्लेगची गाठ व ज्वर कमी होऊं लागला होता. तेव्हां माझ्या सासऱ्याने एका दाजीपंत पांडे नांवाच्या वैद्यास माझा हात दाखविला. तो पाहून वैद्य म्हणाला, 'तूं पुन्हां आम्हाला धांवधूप करण्याचा प्रसंग आणशील. तुला अझून ताप आहे. असे त्याने

मला घाबरून सोडले. तेव्हां एकदम माझें मस्तक भणभणून आलें व घरी येऊन पडलो. तेव्हा मला उचलून कांही जणांनी माझ्या सासऱ्याच्या घरीं पोंहचवून दिले. त्या वैद्याच्या सांगण्यावरून आणखी आठ दिवस माझा ताप जास्त वाढला. नंतर दुरूस्त झालो.

- मणुसींग रजपूत २६/४/१९०८

महाराजांचें टेलीपथीचे उदाहरण

काल रोजीं शनिवार ता. २५/४/१९०८ महाराजांना दुपारी असें वाटलें कीं मी शौचेहून आल्यावर शिंगणापूरची गाडी आलेली मला दिसेल. तसाच प्रकार खरोखर घडून आला. - त्रिपुरवार.२४/४/१९०८

रायजा मावशी

हिच्या स्वप्नांत कोणत्याहि गोष्टीचा निवाडा होत असे. एकदा तिला उन्हाळी लागली होती तेव्हां स्वप्नांत नागोबाने तिला चंदनाच्या गोळ्या दिल्या असे दिसले. दुसऱ्या दिवशींच तिची उन्हाळी बसली. - त्रिपुरवार. महाराजांच्या सांगण्यावरून २६/४/१९०८

मारूतीचे दर्शन मुक्काम शिंगणापूर

वैशाख शु. ११ मंगळवार ता. १२/५/१९०८ रोजी महाराजांना शौचेला नदीकडे घेऊन गेलो. रात्रीची वेळ असून सुमारे ९/१० वाजण्याचा सुमार होता. महाराजांना शौचेकडे बसवून मी थोड्या अंतरावर बसलो असतां किंचित् सुस्ती आल्यामुळें मी जरा तेथेच वाळूंत कलंडलो.

इतक्यांत श्री मारूतीची फारच मोठी उंच अशी मूर्ति मला दिसली. वर्ण सांवळा होता. मूर्ति पाहण्याबरोबर मी भिऊन मोठ्याने ओरडलो. तेव्हा ''बाळ भिऊं नको'' असे म्हणून महाराजांनी मला अभय दिले. - दत्तात्रय गणाजी भुयार १६/५/१९०८

ॲनी बिझांट

शुक्रवार तारीख १५/५/१९०८ रोजीं मुक्काम शिंगणापूर येथे दुसऱ्या चौकांतील खोलींत तिसरा प्रहर दिवसा मी नाथ महाराजांना ''स्पिरीट टीचिंगस्'' वाचून दाखवीत होतो. त्यावेळी महाराजांना किंचित् झोंप आल्याप्रमाणे वाटले. इकडे मलाहि थोडी झोंपेची गुंगी येऊन असा भास झाला कीं ॲनी बेझंट ही तेथे आली व ती महाराजांची भेट घेण्यास त्या खोलींत येणार असल्यामुळें कोणी मला म्हणाले, ''आता वाचन थोडे बंद करा.''

कांही वेळाने ही गोष्ट मी महाराजांना सांगूं लागलो असता ते म्हणाले, 'ॲनी बिझंट खरोखरच येऊन ''आस्ट्रल प्लेन'' विषयी कांही बोलली पण तिचे बोलणे मला चांगले आठवत नाही. पण भास मात्र अगदी झाला व हें मीं तुम्हाला सांगणारच होतो इतक्यांत तुम्हीच मला सांगितले.' - त्रिपुरवार. १६/५/१९०८

0

अलीकडील साधारण सुशिक्षित म्हणवून घेणाऱ्या मंडळींत भूत पिशाच्च इत्यादिकांवर विश्वास ठेवणे म्हणजे एक प्रकारचे बुद्धि दौर्बल्याचे आणि धर्मवेडेपणाचे लक्षण समजले जाते. माझ्याहि मनाची स्थिति पूर्णांशाने नसली तरी बहवंशी तशीच होती. पण खाली वर्णन केलेली गोष्ट मी प्रत्यक्ष डोळ्यांनी पाहिल्यापासून भूतादिक योनींत कर्मानुसार मनुष्यांना मरणानंतर प्रवेश करावा लागतो. अशी माझ्या मनाची खात्री झाली आहे.

वणी गांवावरून सहा कोसांवर मार्डी म्हणून एक लहानसे खेडे आहे. तेथील नारायणराव देशपांडे यांना माझी मावशी दिलेली आहे. तिचे वय सरासरी ३१-३२ वर्षाचे हल्ली असेल. तिचे नांव माहेरघरचे कृष्णाबाई सासरचे नांव यावेळी मला आठवण नाही. आज सुमारे १५/१६ वर्षे झालीं असतील. ती गाडींत बसून वणीहून मार्डीत चालली होती. वाटेंत वनोजे नांवाचे खेडे असून तेथें जंगलांत देवीचें मंदीर आहे व त्या जवळच एक लहानसे कुंड आहे. तहान लागल्यामुळे त्या कुंडावर ती पाणी प्यावयास उतरली. पाणी पितांनाच तिला किंचित दचकल्यासारखे झाले. पुढें मार्डीला पोंचल्यावर रात्रीं ताप आला. कांही औषधोपचार करून जेव्हां ताप उपशमास येईना. तेव्हां एका मांत्रिकाला बोलावण्यांत आले. त्यांनी कांही प्रयोग केल्यानंतर तिचा अंगांत संचार होऊन ती मुखाने वेदांतील वाक्ये, याज्ञिकाचे प्रयोग वगैरे म्हणावयाला लागली. पुढे, कोण आहे प्रश्न करतांच तिने ''मी चंद्रपूर येथील हरबाशास्त्री याचा तीर्थरूप आहे'' असे उत्तर दिले. त्याचे नांव गणेशशास्त्री सांगितले. पण ते मला आता आठवत नाही. चौकशी अंती असे समजले की माझ्या मावशीच्या जन्मापूर्वी कित्येक वर्षे त्या कुंडांत बुडून तो शास्त्री मरण पावला. त्याला याज्ञिकाचें ज्ञान होते. व वैदिकहि होता. त्या शास्त्रीचे नांव माझ्या मावशीच्या ऐकण्यांत देखील नव्हते. अजूनहि श्रावणी वगैरेचे दिवशी अंगांत संचार होत असतो. असा संचार झालेला व तोंडाने ती मंत्र वगैरे म्हणत असतां मी कित्येकदां पाहिले आहे. आजपर्यंत पुष्कळ मांत्रिकांकडून उपाय करण्यांत आले पण त्या ब्रह्मसंमंधापासून तिची सुटका अजून झाली नाही. या दोन तीन वर्षांत त्या समंधापासून अतिशय शारीरत्रास होत आहे. आतां ती दुरूस्त होण्याची आशा तिच्या आप्तवर्गाला मुळीच नाही. तिला एक मुलगी आहे. तिचे दहा वर्षाचे वय आहे. तिचे गेल्या एकादशीस लग्न झाले.

आपला

माधव श्रीहरी अणे. बी. ए. बी. एल. उमरावती.

(लोकनायक बापूजी अणे)

ता. २१/५/१९०८ मिति. वैशाख व. ६ रोज गुरुवार.

मृत्युलोकांतील शेतकरी विष्णुदूत झाला

एलिचपूर येथें एक कचेरींत कारकून होता. तो हल्ली आहे, म्हणतात मला ठाऊक नाही. तो फार सात्विक होता. तो नेहमी गीता वाची व त्यावेळी एक तेथील राहणारा शेतकरी येऊन ऐकत असे पुष्कळ दिवस गेले. शेतकरी ती वेळ कधी चुकूं देत नसे. एकदां तो शेतकरी आजारी पडला त्याने आपल्या बायको कडून त्या कारकूनास बोलावून आणवून, आजारी आहे तो पर्यंत येथे येऊन गीतेचा एक अध्याय वाचून दाखवीत जावा, अशी मोठ्या काकुळतीने विनंती केली. कारकुनाने कबूल करून त्याप्रमाणे पाठ ठेविला. सात आठ दिवसांनी दुखणे जास्त होऊन तो शेतकरी मेला.

पुढे तीन महिन्यांनी तो कारकून देवपूजा करीत असतां तो शेतकरी त्याच्या दरवाजांत उभा असलेला त्याने पाहिला.

कारकून म्हणाला, 'अरे तूं मेला होतास ना? मग कसा आलास?''

शेतकरी म्हणाला, ''महाराज! हा तुमच्या पायाचा प्रताप आहे. आपण मला गीता ऐकविली म्हणून मला विष्णुदूताची जागा मिळाली आहे. व जे पुण्यवान लोक मरतील त्यांना आणण्याचे काम माझ्याकडे आहे.'

''मग तूं आतां कोणाला न्यायाला आलास?'' असें कारकुनाने विचारले.

शेतकरी म्हणाला, ''आपल्या गांवांतील रिसालदार आहे. त्याला कदाचित् न्यावे लागेल. त्याच्याकरिता यमदूतहि निघाले आहेत.''

''हे कसे, तो तर चांगला धट्टा कट्टा आहे.''

विष्णुदूत म्हणाला, ''१५/२० मिनिटांनी यमदूत त्याच्या घोड्याच्या मागल्या पायाचे दोर सोडतील. त्यामुळे घोडा बिघडून जाईल. तो चाकर माणसाला आटोपत नाही पाहून तो रिसालदार येईल व त्याला शांत करीत असतां घोड्याची मागील टाप त्याच्या डोक्यांत बसून तो लांब फेकल्या जाईल. तेथें एक तुळशी वृंदावन आहे. त्यावर पडला तर मी नेईन व बाहेर पडला तर यमदूत नेतील. तुळशी वृंदावनावर पडला तर मला न्यावे लागेल व मग आपली भेट होणार नाही. म्हणून आता आलो.''

''मी येऊं का हे पहावयास?'' असें कारकूनाने विचारले.

''ये पण सांगू नको'

''बरे'' म्हणून पूजा लौकर आटोपून तो तेथे गेला. या बसा झाल्यावर चाकराने घोडा बिघडल्याची बातमी सांगितली.

'हा गाढवांना येवढा घोडा आवरेना'' असे म्हणून स्वतः स्वारी निघाली. सांगितल्याप्रमाणे टाप लागून तो तुळशीवृंदावनावर पडला व विष्णुदूताने त्यास नेले.

खामगांवची एक वेश्या

खामगांव येथे एक वेश्या होती. तिचे दोन तबलजी होते. त्यांचा असा करार झाला कीं जो अगोदर मरेल त्यांनी मागल्याची व त्यांच्या पोराबाळाची व्यवस्था करावी. ते तबलजी मेले. कराराप्रमाणे हिने त्यांच्या पोरांची व्यवस्था केली नाही.

पुढे तीहि मेली व ती एका ब्राह्मणाच्या घरी मुलगी झाली. ८/१० वर्षांची झाल्यावर बाळापूर येथील एका देशपांड्याच्या घरीं तिला दिले. पुढे तिला ते तबलजी लागले. मांत्रिक आणून तिला बोलाविले. तिने वरील मजकूर सांगितला ''आतां काय करावयाचे?''

ते म्हणाले, 'हिच्या खामगांव येथील घरांत अमुक कोपऱ्यांत द्रव्य आहे. ते आमच्या पोराबाळास द्यावे.'

तें घर एका मारवाड्याकडे गेले होते. तेथें तो देशपांडे व आणिक काही लोक गेले व मारवाड्याला लोकांच्या मध्यस्थीने वळवून त्या जागी खणले. द्रव्य निघाले व त्या तबलजीने आंगांत येऊन पोरांचे पत्ते सांगितले होते त्याप्रमाणे त्यांस बोलावून आणून दिले. त्यावेळी तिच्या आंगातले गेले.

शास्त्रीबोवांची गोष्ट आणि यमदूतांची अडचण

गांवाचे नांव नक्की आठवत नाही पण नारायणगांव असावे. तेथे एक कुणबी राहत होता. तो मेला. त्याची तयारी चालली. पण (य.२१ पा.१५१) तो जीवंत झाला व त्याने पुढील हकीकत सांगितली.

''मला यमलोकी नेले. तेथें वह्या काढून हिशोब पाहत होते तों मी एक दरवाजा पाहिला व एकास विचारले, ''मी इकडे पाहावयास जाऊं काय?''

'जा' म्हणून सांगतांच मी गेलो. तेथे अपूर्व सौंदर्य पाहिले. स्वच्छ पाणी, मोठमोठी रमणीय झाडें, कोणी स्नान संध्यादि करीत होते. पुष्कळ लोक कांही काम करीत होते. 'हें काय करितां' म्हणून मीं विचारले.

'अरे हो! बरी आठवण झाली' असें ते म्हणालें तुझें अझून आयुष्य सरलें नाही . तूं मृत्युलोकांत पुन्हा जाशील. आमचे एक काम कर. तुझ्या गावांत अमुक एक शास्त्री रहात आहे. तो मोठा सत्पात्र आहे, असें लोक समजतात. पण तो रोज रात्रीं एका महारणीशी रतिभोग करतो. यामुळे त्याच्याकरितां हा आम्ही शूळ आज कैक दिवस झाले करीत आहोत. पण तो एकादशी करीत असल्यामुळे दर १५ व्या दिवशी या शूळाचे पाणी होते. असें कैक वेळा झाले. आम्ही चौदा दिवस काम करावे आणि पंधराव्या दिवशी याचे पाणी व्हावे. अशा क्रमाने आम्ही त्रस्त झालो आहो. तर त्यास सांगा कीं कोणते तरी एक कर.''

नंतर त्याला तेथून ढकलून दिल्यावर कांही दिवसांनी तो शास्त्रीबोवाकडे जाऊन निरोप सांगितला. शास्त्रीबोवाने त्या महारणीस ५०० रूपये देऊन आपण कोठें निघून

गेला त्याचा पत्ता नाही.

वरील तिन्ही गोष्टी :- विष्णुदूत, खामगांवची वेश्या व शास्त्रीबोवा; या मला रामभाऊ दाजी पोस्टमन उमरावती याने सांगितल्या व या खऱ्या असल्याबद्दल खुद्द आकोले येथील प्रसिद्ध दादासाहेब कोल्हटकर डॉक्टर एल. एम. ॲन्ड एस. यांनी जास्त खात्री करून दिली. त्या मी माझ्या माहिती प्रमाणे लिहिल्या आहेत.

आपला - त्र्यंबक श्रीधर पिंपरकर

ड्राईंग मास्तर, सरकारी हायस्कूल, उमरावती.

बापू गडीचे स्वप्न

इ. स. १९०६ रोज गुरुवारीं मुक्काम बाकीपूर येथे असतांना पाहाटे पांच वाजतां झोंपेंतून जागा झालो. परंतु आळसामुळे व अभ्यासही विशेष नसल्यामुळे त्या वेळेस उठण्याची त्या दिवशी आवश्यकता वाटली नाही. म्हणून प्रातःस्मरण करीत तसाच अंथरूणावर पडून होतो. व किंचित डोळा लागला इतक्यांत कोणी एक मनुष्य येऊन माझ्या बरोबर चालतोस काय? असे विचारून मी होय म्हटल्यावर माझा हात धरून कांही एक असाधारण मार्गाने व वेगाने मला घेऊन गेला. दूर एका वाळवंटांत गेल्यावर नंतर तेथे मला एका गोट्यावर बसवून आपण थोडा दूर जाऊन अदृश्य झाला. नंतर खालील प्रकार झाला:-

॥ पद॥

नंदनदना ॥ नंदना सुंदरास्या ॥ विलसशी मधुरमितहास्या ॥धृ॥

यामुनीं तटीं । तटी करीसी केली । मनमोहन मुरलीशाली ॥ मंद वाजवी । वाजवी मंजु पावा । वदति ऐकूनि गोपि धावा ॥ गोपिकांगना । अंगना धरूनि लास्या । विलसशी मधूर मितहास्या ॥१॥

गोपिकावशा । वशा जणूं भवती । वेढिती गजराजासम भवति ॥ मुखर चंद्रमा । चंद्रमा तव देवा । बघुनि पावति अमृतमेवा ॥ राधिकाप्रिया । प्रियासह टिपऱ्या । हरी खेळत घेऊनि टिपऱ्या ॥ वर्तुळाकृति । कृती कृष्णमूर्ति मोर मुकुटी सोज्वळ कीर्ती ॥ रंग मध्यगा । मध्यगा करीसी लास्या । विलसशी ॥२॥

पीतवाससा । वाससा बद्ध परिकरा । गोपिजनमन रंजनकारा ॥ गोपिकायुगीं । युगीं मध्यवर्ती । तव साजिरी पृथङ्मूर्ती ॥ झळकती हरी । हरी कांति भारी । भवति मागति टाळि नरनारी ॥ हरी झडकरी । झडकरी करिती लास्या । विलसशी मधुर ॥३॥

राधिका मुकुंद । मुकुंद हरी गोविंद । राधिका मुकुंद हरि गोविंद । गाति सुंदरा । सुंदरा वदनि आनंद । राधिका मुकुंद हरी गोविंद ॥ पावती परा । परा, परानंद । सुर वंदित

ब्रह्मानंद । गोप बालिका । बालिका करिती लास्या । विलसति मधुर मितहास्या ।।४।। करिती आनंद । आनंद नंदनही । इंदिवर लोचन सुखसांदी । वंद्यवंदिता । वंदिता मुनींवृदी । सारीशी नतजन भवनंदी । केलि खेळीशी । खेळशी गोपिवृंदी । जयजय मुकुंद हरिधुंदी । गुलालांबुधी । अंबुधी माजि कन्या । तळपती जणु सौदामिन्या ।। हरी भोवती । भोंवती करिती लास्या । विलसति मधुर ।।५।।

रम्य कौमुदी । कौमुदी मध्यरात्री । युवति जन आवृत नवगात्री । मूर्ती सांवळी । सांवळी रासरंगी । रक्तच्छबीयुत मुरलीसंगी । मधुर वाहतो । वाहतो मंदवायु । शीत सुगंधित करितो कायू ।। सदा श्रीहरीच्या । हरीच्या करी दास्या । विलसशी मधुर ।।६।।

हृदयीं शोभती । शोभती कुसुम माला । सुगंधित करि वनकुंजाला । वेणु वादनी । वादनी षट् वदनी । कायि मंजुलरव कुंजवनी । रवे बालिका । बालिका मुग्ध होती । हरी चरणी तल्लिन होती । विसरती तनू । तनू करिति लास्या । विलसती ० ।।७।।

तेथ देखिली । देखिली एक बाला । वाटली परिचित नयनाला ।। सगुण सुंदरी । सुंदरी रूपभारी । नेसली पट भरजरतारी । प्रेम भरवशे । वशे श्रीरंगा । वरि सुभगा टाकी रंगा । कमल लोचना । लोचना पंकजास्या ।। विलसती मधुर ।। ८।।

रंग लोटिला । लोटिला रासरंगी । सकल तन्मय सुखसंगी ।। पुष्प उधळिलें । उधळिले पुष्पभारी । अति सुगंधित अंबरपारी । गोकुलांगना । अंगना सकल अंगे । भेटती शामल तनुसंगे ।। पावती सत्या । सत्या सामरस्या । विलसती ।।९।।

धन्य धन्य हा । धन्य हा रासरंग । सुरमुनिवर मागति संग । धन्य बालिका । बालिका धन्य धन्य ।। तत्पदरज शिरसामान्य । धन्य सद्गुरु । सद्गुरुनाथ धन्य । ज्ञानेश्वर चरणानन्य । शरण कृष्ण हा । कृष्ण हा चरणदास्या । विलसती मधुरमितहास्या । नंदनंदना ।।१०।।

गद्य :- हा प्रकार चालला असतां त्यांत माझ्या ओळखीचे एक गाणे निघाले. त्याची टूक म्हणत मी जागा झालो ।। इत्यनेन अलम् ।।

- कृष्ण श्रीनिवास हरिदास उर्फ बापूगडी वाटोडा ता. ३१/५/१९०८

दोन यमदूत

खालीं लिहिलेली गोष्ट मी दत्तात्रेय कृष्ण कोल्हटकर उर्फ दादा ह्यांच्या जबानी ऐकली :-

ते म्हणाले, 'मी एकदां अकोला येथे माडीवर दासबोध वाचीत बसलो होतो. खाली शंकरराव दातार माझे संबंधी निजले होते. त्यांच्या आंगावर उपरणे पांघरले होते.

त्यांच्या उशाकडे व पायथ्याकडे दोन भयंकर मनुष्य येऊन उभे राहिले. नंतर त्यांच्या तोंडावरचा कपडा काढला आणि म्हणाले, 'हा नव्हे' असें म्हणून जाऊं लागले. तोंच शंकरराव जागे होऊन पाहतात तो त्यांना असे शब्द ऐकूं आले कीं अझून याचे बारा वर्षे आयुष्य आहे. नंतर हे कोण म्हणून पाहण्यासाठी बाहेर आले तोंच ते सडकेवरून कोणाला न दिसता अद्दश्य झाले. नंतर त्याने मला विचारले, ''दादा, इकडून दोन भयंकर मनुष्य गेलें ते तुम्हाला दिसले नाहीत काय?''

''मी दासबोध वाचीत होतो. मला कांही ठाऊक नाही.'' असे मी सांगितले. नंतर त्यांनी आपली हकीकत मला सांगितल्यावर मी म्हणालो, ''बरे झाले. तुमचें आयुष्य तरी समजले.'

नंतर लवकरच पांडुरंग गोविंद वकील यांचा शंकरराव नांवाचा भाऊ मरण पावला. दातार हे नागपूरला अझून हयात आहेत. पांडुरंग गोविंद उमरावतीस व दादा आकोल्यास आहेत.

- रामचंद्र दाजी पोस्टमन उमरावती.१२/६/१९०८

स्वप्न खरें झालें.

गोष्ट १ ली.

मी धुळे (जिल्हा खानदेश) येथे शिकण्याकरितां होतो. माझें वय ११/१२ वर्षांचे होते. धुळें येथे बर्वे उपनांवाचे एक प्रख्यात घराणे आहे. त्यांचे घरी मी राहत होतो. माझी आई शहाद्यास राहत होती. धुळ्याहून शहादे ३० कोस लांब आहे. त्यावेळी मी फार अधिक (खोडकर) होतो. बर्व्यांच्या घरी लग्न होते. प्रयोजनाच्या आधलें दिवशी पाण्याचा एक मोठा हौद (१००/१५० घागरींचा) भरून ठेविला होता. मी व माझे कांही साथी दार मिळून त्या रात्रीं हौदाजवळ गेलो. व हौदाचा बोळा काढून पळून गेलो. व अंथरूणावर जाऊन निजून राहिलो. दुसरे दिवशी डोळ्यास लावण्याकइतके सुद्धा पाणी राहिले नाही. हें काम करणारा कोण असावा ह्या विषयी कोणासही चर्चा करावी लागली नाही. कारण बाळ त्यांच्या पूर्ण ओळखीचे होते. असो. त्याबद्दल मला जे बक्षीस मिळाले ते फारच मोठे होते. त्यामुळे मी थोडासा बेशुद्धहि झालो. त्याच दिवशी रात्रीं आईस ''मला फार मारीत आहे'' असें स्वप्न पडले व दुसरे दिवशी भाड्याची गाडी करून ती निघाली. ती तिसरे दिवशी रात्रीं आठ वाजतां आली. शोध करिता तिला आपले स्वप्न खरे आढळून आले.

टी.एस.पिंपळकर ड्राईंग मास्तर,उमरावती१३/६/१९०८

गोष्ट २ री

मला १५ दिवसापूर्वी असे स्वप्न पडले कीं माझ्या एका चुलतभावास कैद केले. कांही तरी स्वप्न पडलें म्हणून मी तिकडे लक्ष दिले नाही. आज माझी सासू शहाद्याहून

आली. तिने मला सांगितले कीं नारोपंत पिंपरकर यांजवर कांही अरिष्ट आले आहे व बहुतकरून त्याला शिक्षा होईल. मला लागलीच माझ्या स्वप्नाची आठवण झाली. हे स्वप्न मला पडले त्या दिवशी त्रिपुरवार येथेंच होते व त्यांना मी ते सांगितले होते.

- टी. एस. पिंपळकर १३/७/१९०८

आंगात येऊन चोरी सांपडली

तालुके नंदुरबार जिल्हा खानदेश येथे एक क्लासर होते. नांव आठवत नाही त्याच्या बायकोचे रामभाऊ कमळाकर यांचे घरी जाणे येणे होते. या क्लासरच्या बायकोने डोळा ठेवून रामभाऊ कमळाकराच्या बायकोची दागिन्याची पेटी चोरून नेली. पुष्कळ शोध केला पण शोध लागला नाही. रामभाऊ कमळाकराची आई मेली होती व ती आपल्या सुनेच्या अंगांत येत असे. शोध लागत नाही पाहून ती एकदा तिच्या अंगांत आली व म्हणाली की ''विनाकारण काळजी कां करता? क्लासरच्या बायकोने दागिण्याची पेटी चोरली आहे व तिने ती पेटी आपल्या घरी पाण्याच्या हंड्याखाली पुरवून ठेविली आहे.'''

हे सर्वांनी ऐकले पण क्लासर सारख्या माणसाच्या घरी जाऊन याची सत्यता पाहण्याची कोणाची छाती होईना! तो क्लासर फार सज्जन होता. कांही मंडळीनी भीत भीत ही गोष्ट त्याच्या कानावर घातली. तो म्हणाला ''तुम्हाला संशय असेल तर पहा''

लगेच मंडळींनी गांवांतील एक दोघा संभावितास बोलावून आणून सांगितलेली जागा खणून पाहिली. आश्चर्य हे की पेटी खरोखरच तेथे निघाली. ही गोष्ट पोलीसांत कळविली होती. त्यामुळे त्या बाईला कैदेची शिक्षा झाली. तिला विद्रूप केले. ही गोष्ट माझ्या आईने प्रत्यक्ष पाहिले आहे. व मी नंदुरबार येथील कैक विश्वसनीय म्हाताऱ्या माणसांच्या तोंडून ऐकली आहे. प्रत्यक्ष पाहिलेले आज हयात आहेत. या गोष्टीस २५/२६ वर्षे झाली. सरकारांतही याचा दाखला सांपडू शकेल.

- टी. एस. पिंपळकर १३/७/१९०८

बिराटीचे चमत्कार

जीजीची गोष्ट

मुक्काम भेलसे येथे गणपत या नांवाचा कनोजा ब्राह्मण आहे. त्याची भूत काढण्याविषयी प्रसिद्धी आहे. तो दूर देशांतील कोणाच्या घराची वगैरे माहिती सुद्धां बिरांना विचारून सांगत असतो. त्यावेळी कोणाला निरोप सांगितलेसे करून हुंकारादिकांनी पुन्हा निरोप ऐकल्यासारखे करतो. मी एकवेळ त्या गांवास आपल्या आतेच्या घरी दोन महिने राहावयास गेले होते. तेव्हा माझा भाऊ वासुदेव हा बी. ए. च्या परीक्षेहून आला होता. परंतु निकाल कांही समजला नव्हता. त्या निकालाविषयी मी त्याला विचारिले, असतां पूर्वीप्रमाणे त्याने बिरांना विचारून नापास होईल असे सांगितले.

नंतर वासुदेवाची स्त्री रमा ही गर्भिणी असून इच्या अंगांत भूत येत होते. तेव्हा मी हिला अपत्य काय होईल व हिचे भूत जाईल किंवा नाही असें विचारिले. तुम्ही ब्राह्मणाचे हातून पूर्वीच बंदोबस्त केला आहे म्हणून ते भूत हिच्या अंगांत येणार नाही व हिला मुलगा होईल हे त्यांनी सांगितले. परंतु एकंदर त्याचे सांगणे खरे ठरले.

रतिराम महाराजाची गोष्ट

जळोद्यास एक रतिराम महाराज होते. यांची हर्दा तहसिलीमध्यें फारच प्रसिद्धी आहे. गणपत गद्र्याचा बाप व माझा आजा आबाजी चार्वेकर हे दोघे त्यांचे शिष्य होते. त्यांतील गणपतराव गद्यांचा बाप टेंभुरणीस व माझा आजा चारव्यास रहात असे. त्यांनी (दोघांनी) कांही दिवस नोकऱ्या केल्या. पुढे माझा आजा मध्यंतरी आंधळाही झाला होता. हे दोघे एके ठिकाणी बसले म्हणजे रतिराम महाराज काय करीत असतील अशी गोष्ट मंडळींत निघाली असतां आतां ते स्नान करीत आहेत किंवा जेवीत आहेत असे त्या दोघांपैकी कोणीही अचूक सांगावे. नंतर जळोद्यास रतिराम महाराजांच्या शिष्यास विचारले असतां ते बरोबर उतरत असे.

एके दिवशी मंडळीने रतिराम महाराजांचे तीन दिवसांचे सर्व कृत्य एकसारखे पाहण्यास सांगितले. आणि या दोघांनाही विचारण्याचा क्रम ठेविला. ते पुढें मिळवून पाहिले तर जसे तेथे होत असे तसेच हे दोघे सांगत असत. टेंभूरणीचे व जलोद्याचे ८/९ कोसांचे अंतर असून चारव्याचे अंतर सरासरी २० कोस होते.

बाबाजी पुराणिकाची गोष्ट

टेंभुरणी येथे बाबाजी पुराणिक हे भिक्षुक रहात होते. त्यांची मुलगी माझा भाऊ बाळकृष्णा याचा सासरा रावजी पिदडकर याला दिली होती. ते देवी उपासक होते.

एक वेळ पूजेंत मांस घेऊन बसले असता कोणी छल करण्याच्या इच्छेने ताटांत काय आहे? म्हणून येऊन विचारिले असतां त्यांनी उघडून दाखविले. त्यांत ताटभर मोगऱ्याची फुलें होती.

एके दिवशी पूजेंत बसले असतां कोणी आज तिथी कोणती म्हणून विचारिले. तेव्हां पौर्णिमा असेल असें त्यांचे तोंडून निघाले. परंतु तें दिवशी अमावस्या होती. नंतर त्यांनी तक्रार घेतल्यावर त्यांना बाहेर नेऊन बाबाजींनी सर्वांना चंद्र दाखविला परंतु पौर्णिमा होय म्हणतच राहिला.

यांना पांच पिढीपर्यंत गादीवर कोणीही बसले तर एकदम भागवत सांगता येईल असा देवीने वर दिला होता व तसे घडूनही आले. पुढे पुढे तर हे काम बारा बारा वर्षांच्या मुलांच्या हातूनही झाले. मग ते शिकलेले असोत किंवा न शिकलेले असोत. परंतु आतां त्यांचा मात्र निर्वंश झाला आहे.

उमरावतीचे शामराव नरव्हेलकर यांचे घरांतील

चुडेलनीची गोष्ट

माझा भाऊ वासुदेव याला उमरावती प्रायव्हेट हायस्कूलांत नोकरी लागल्यामुळे आम्ही सर्व येथे राहावयास आलो परंतु जागा मिळत नव्हती म्हणून रेणकोपंताचे घराजवळील शामराव नरव्हेलकर यांच्या घरांत राहिलो. तेथे सर्वजण आम्हाला भूताची भीति सांगत होते. आम्हाला तर कांही दिसले नाही. परंतु एके दिवशी रात्री ८ वाजतां माझी आई आंगणांत उभी होती. तिच्या समोरून एक बाई जोराने आंगणांतून निघून गेली.

त्यासरसे तिने रमा तूं माडीवर जातेस कां? असें आपल्या सुनेस विचारिले तेव्हां ती तर घरांतच आहे असे तिने सांगितल्यावरून, तर माडीवर कोण गेले? म्हणून दिवा घेऊन पाहिले पण कोणी दिसले नाही. ती चुडेलच होती. तेव्हांपासून पुढे कांही दिसले नाही.

तिथेच शेजारी एक सोनबा बारी रहात असे. तो एके दिवशी मला म्हणाला 'बाई! तुम्ही या जागेत कसे राहता?'

तेव्हा मी म्हणाले, 'आम्हाला तर येथे कांही दिसत नाही'

फिरून तो म्हणाला, 'तुम्ही नव्हता तेव्हां इथे आपोआप आवाज होत असत. अमावास्या, पौर्णिमेला कोणी नसतांनाही झुला वाजत असे. पाय वाजत असत. माणसं वावरतातसे वाटत असे. एके दिवशी दोन प्रहरी रात्री मी पानाच्या गाड्या भरून आणल्या असता या घरांतून एक मोठा विस्तवाचा लोळ निघून माझ्या दोन्ही पायामधून पलीकडे गेला.'' असे तो म्हणाला. वरील गोष्टी मी जशा पाहिल्या व ऐकिल्या तशाच लिहिल्या आहेत.

- सही. जीजी.ता. १३-६-१९०८

बापू गोखले

मी लहान असतांना पंढरपूरच्या यात्रेला जाण्याच प्रसंग आला. समागमे वडील व मातोश्री वगैरे घरचीं माणसे होती. बारशीहून पलीकडे पंढरपूरला जाण्याला तेव्हां रेल्वे नव्हती. म्हणून बारशीहून बैलगाडीने आम्ही पंढरपूरला निघालो. वाटेंत आष्टीला मुक्काम झाला. तेथे आम्ही दिवसा सुमारे बारा वाजतां पोहचलो. त्या ठिकाणी पोहचल्या पासून माझ्या मनांत एक प्रकारचा भीतीचा विकार उत्पन्न होऊन तेथून केव्हां जाऊं असे झाले. तेथे असतांना माझ्या मनाची काय स्थिति होती हे सांगता येत नाही. पण भीति मात्र होती.

कांही वेळाने आम्ही ओढ्यावर गेलो. ओढा अगदी मैदानांत असून जंगल वगैरे कांहीच नाही. ओढ्यांत पाणीहि फार नाही. सारांश भीतीचा कांहीच संभव नसतांना तेथेहि मला भीति वाटतच होती. आष्टीचा पूर्व इतिहास मला त्यावेळी मुळीच माहीत नव्हता.

नंतर सुमारे ११/१२ वाजतां रात्रीं आम्ही तेथून निघालो. ते स्थळ सोडल्याबरोबर माझ्या मनाला फार बरे वाटूं लागले व छातीवरले ओझे हलके झाल्याप्रमाणे आनंद वाटला.

पहाटे **पहाटे चंद्रभागेच्या** कांठी पोहोचलो व तेथून पंढरपूरचा देखावा दिसूं लागला. तो देखावा व चंद्रभागेंतील नांवा वगैरे पाहून असा निश्चय झाला कीं हे स्थळ पूर्वी आपण कधी तरी पाहिले असले पाहिजे. परंतु आईला विचारतां ती म्हणाली, 'आम्हीच येथे कधी पूर्वी आलो नाही, मग तूं कसा येशील?'

परंतु माझ्या मनावर जे परिणाम झाले होते ते मात्र तसेच कायम राहिले. त्यानंतर चार पांच वर्षे झाली असतील. मी जबलपूर कॉलेजांत शिकत असतांना कांही मंडळीबरोबर आमचे मित्र कृष्णराव पावणस्कर यांचे इथे गेलो. त्यांच्या बैठकींत पुष्कळसे फोटो लागले होते. त्यांतला एक फोटो पाहून माझे मन तिकडे वेधल्यामुळे तो काढून मी हातांत घेतला व त्याच्याकडेसच पुष्कळ वेळ पाहत बसलो. मंडळीच्या इकडे गप्पाच चालल्या होत्या पण मी मात्र एक साराखा त्या फोटोकडे पाहत होतो. त्या फोटोंतील गृहस्थ माझ्या फार परिचयाचा व अत्यंत प्रेमाचा आहे असे मला वाटून त्याला सोडावेसे वाटेना. शेवटी मंडळी घरोघर जाऊं लागली असतां ते मला म्हणूं लागलें कीं ''तेव्हांपासून तुम्ही फोटोच पाहात आहात, तर त्यांत असे काय विलक्षण आहे?''

मी म्हणालो, 'हा गृहस्थ माझ्या परिचयाचा दिसतो. पण ह्यांना मी कुठें व केव्हां पाहिलें तें मुळीच आठवत नाही.''

त्यावर कृष्णराव हांसून म्हणाले, 'ह्यांना तुम्ही पाहिले असेल हे मुळीच संभवत नाही.'

मी विचारले 'हे कोण आहेत?'

कृष्णराव म्हणाले, 'हे बापू गोखले आहे. व ते आष्टीच्या लढाईत मारले गेले. लढाईत जाण्याच्या पूर्वी ते पंढरपूरला विठोबाच्या दर्शनास गेले होते व तेथून ते पैदल परत येत असतांना त्यावेळी घेतलेला हा त्यांचा फोटो आहे.'

हे ऐकतांच आष्टीला मुक्कामाला उतरलो असतां जी माझ्या मनाची स्थिति झाली होती त्याची एकदम आठवण झाली व मी त्यांना विचारले, 'बार्शीहून पंढरपूरला जातांना जी रस्त्यांत आष्टी लागते तेथली ही गोष्ट आहे काय?' ते 'होय' म्हणाले.

ह्या एकंदर गोष्टीवरून काय निष्कर्ष निघत असेल तें मला सांगतां येत नाही. वरील कृष्णराव पावणस्कर हे हल्ली राजपुतान्यांतील एका स्टेट (किशनगड.) मध्ये (नांव आठवत नाही) दिवाण आहेत.

- व्ही. बी. केकरे. १४/६/१९०८ उमरावती

मानस तारायंत्राचें उदाहरण

हरद्याहून आमचे गांव सरासरी सात कोसावर आहे. हर्दा येथील मिड्ल स्कूल मध्ये मी शिकत असतांना एके दिवशी शाळेची सुट्टी होऊन घराकडे जात असतांना मनाला एक प्रकारचा हर्ष वाटूं लागला. व जसे कांही वडील गांवाहून आले म्हणजे गाडीबैल वगैरे दारापुढे सुटलेले दिसतात तशा प्रकारचा देखावा डोळ्यासमोर दिसूं लागला. घरी जाऊन पाहतो तों अगदी खरोखरच गाडी बैल सुटले असून वडील गांवाहून आले होते. त्यापूर्वी वडील गांवाहून येणार या संबंधाने कांहीच बातमी अगर पत्र आले नव्हते.

- व्ही. बी. केकरे.१४/६/१९०८

साडी चोळीचा मान

सरासरी दहा वर्षापूर्वी मी येवतमहालास असतांना एके दिवशी दोन प्रहरी आठवडे बाजारांत भाजीपाला आणण्याकरिता कपडा घेऊन निघालो. रस्त्यांतच माझे अतिशय पोट दुखू लागले म्हणून मी तसाच घरी आलो. आणि घरी वडील भाऊ अनंत नारायण यांस सांगितले की माझे पोट दुखते म्हणून मी बाजारात जात नाही. व घरच्यांनीहि नको जाऊं म्हणून सांगितले. नंतर माझे पोट अतिशयच दुखूं लागले व मी निजलो. माझे बंधु वैद्य होते, त्यांनी मला औषधी दिली. परंतु गुण आला नाही. नंतर माझे दुसरे बंधु कमलाकरशास्त्री यांनी मला हनुमत्कवच वाचावयास सांगितले. त्यांपासून मला किंचितसे बरे वाटले. परंतु त्याचवेळी दुसरा एक चमत्कार झाला.

वाटखेडगांवी एक मारोती वैश्य सोनार या नांवाचा माझा एक स्नेही होता. तो कचेरीच्या कामाकरितां अकस्मात तेथे आला होता. आमच्या शेजारी तुकाराम सोनार होता, त्याजकडे तो उतरून जेवणखाण आमच्याच घरीं करीत असे. त्याच्याबरोबर त्याचा एक नौकर गुरव जातींचा असून तो प्रसिद्ध मांत्रिक होता. परंतु तो सोनार काही प्रसिद्ध मांत्रिक नव्हता. मग त्याला कांही येत असेल हे परमेश्वरास ठाऊक. परंतु त्या सोनाराने माझ्या मनगटाची एक शीर दाबली. त्याबरोबर माझ्या पोटांतील कळा बंद झाल्या. व तो उठून गेल्यावर पुनः सुरूं झाल्या. असे एक दोन वेळ झाले. पुढें पुढें त्याला शीर दाबावयाचेहि कारण पडेना. कळा अतिशय निघूं लागल्या म्हणजे आम्ही त्याला हाक मारावे व त्याने येऊन जवळ बसून कसें आहे तुमच्या पोटाचे दुखणे? इतके विचारल्याबरोबर दुखणे नाहीसे होऊन मला बरे वाटते असे सांगावे लागे. यावर तो म्हणाला आज ग्रहण आहे. ते मुक्त झाल्यावर मी ह्याला पाणी देईन. मग ग्रहण मुक्ति नंतर त्या गुरवाकडून त्याने मला पाणी मंत्रावून देवविले. त्याच्या योगाने माझे पोट दुखणे बंद झाले. मला

थंडीच्या दिवसांत पोट दुखण्याची संवय आहे. परंतु कांही घेतले म्हणजे ते बसते. परंतु ते दिवशीचे पोट दुखणे उन्हाळ्यांत वैशाखांत असून कोणत्याच औषधाने बसले नाही. त्या दिवशी मी इतकी औषधें घेतली कीं, तेव्हांपासून कांही गरम खाल्ले म्हणजे हिरड्या सूजून माझे दाताचे रक्त निघूं लागते. असो.

पुढे दोन तीन दिवसांनी आमचे वडील बंधू जगन्नाथ नारायण ह्यांची बायको आनंदीबाई दोन तीन वर्षापूर्वी मरण पावली होती. ती माझी दुसरी भावजयी म्हणजे कमळाशास्त्रीची बायको रमाबाई इच्या आंगांत आली व म्हणाली कीं ''ते दिवशी जे भाऊजीचे पोट दुखत होते, त्याचे कारण असें कीं त्यांच्या लग्नांत मला साडी चोळी वगैरे काहीच मान मिळाला नाही.''

नंतर आम्ही तिचा मान पान सर्व दिला. ही केव्हां केव्हां रमाबाईच्या आंगांत येत असे ही गोष्ट जशी घडली तशी लिहिली आहे.

आपला

त्र्यंबक नारायण विद्वांस वैद्य.उमरावती ता.२०/६/१९०८

यथार्थसदृश अन्यार्थक स्वप्न

(१) माझ्या वडलाचे नांव गणेश आपाजी मुन्शी. ते वरुडास एक वेळ फार मानगींत पडले असतां त्यांना जे स्वप्न पडले व ते त्यांनी आपल्या तोंडाने जसे सांगितले ते खाली लिहिल्याप्रमाणे आहे. ते म्हणाले की -

''मी मानगीत असतां मला एके रात्रीं स्वप्न पडले. व त्यांत मी आपल्या गुरूच्या दर्शनास गेलो. त्यांचे नांव गोपाळशास्त्री गावली बाळापूरकर होते. तेथे त्यांनी मला सांगितले की ''अरे तूं येथे थांबू नको. तुझा काळ आला आहे.''

तेव्हां मी म्हणालो ''आतां मी आपले चरण सोडून कोठे जाऊं?''

त्यावर त्यांनी आज्ञा दिली कीं ''तूं ह्या समोर दिसणाऱ्या नाल्यावर जा.''

त्याप्रमाणे मी चाललो असतां बऱ्याच वेळाने मागे वळून पहातो तो हातांत एक नागवी तरवार घेऊन एक आक्राळ विक्राळ. पुरुष माझ्याकडे धावत येत आहे असे दिसले. त्या सरसी मी नाल्याकडे वेगाने पळालो व तेथे पोहोचलो. इतक्यांत तो पुरुषही तेथे येऊन त्याने अतिशय आवेशाने माझ्या अंगावर तरवार हाणली. तितक्यांत मी खाली दबलो व ओरडलो. ती तरवार मला मुळीच न लागतां उलट त्या झटक्या सरशी तो पुरुषच खाली डबक्यांत पडून बुडून मेला. मी थोडा वेळ तेथे थांबून पुन्हा पलट आपल्या गुरुकडे गेलो. व झालेला वृत्तांत सांगितला. तेव्हा ते म्हणाले ''तोच तुझा काळ होता. तू येथेच थांबता तर खास मेला असता. आता तो बूडून मेला. तुझे गंडांतर टळले. आता तूं सुखाने जा.''

हे झाल्यावर मी जागा झालो व त्यानंतर माझ्या मानगीस पालट पडून मी लवकरच बरा झालो.

प्रेताने पछाडले

(२) माझ्या आईचे नांव भागीरथी होते. ती एकवेळा नदीवर धुणे धुण्याकरिता गेली असता मागून एक प्रेताची गाडी आली व ती भ्याली. ती घरी येऊन हिंव येऊन निजली असतां तिला तेंच प्रेत दिसे व त्यामुळे ती ६ महिने बिमार झाली. पुढे एके दिवशी एका आष्टीच्या कोळ्याने तिला दोरा बांधला व तो आपल्या गांवाला पलट गेला. कांही दिवसांनी आष्टीचा पाटील माझ्या वडिलास भेटला असता त्याने सांगितले कीं तो कोळी तुमच्या येथून दोरा बांधून आल्यानंतर त्यालाच भूताने खूब घोळसले.

इकडे माझ्या आईला चार पांच महिनेपर्यंत कांही त्रास झाला नाही. परंतु पुढे तो दोरा सडल्यामुळे माझ्या वडिलांनी तो तिला नदींत टाकून देण्याला सांगितला. तसे केल्यावर त्याच दिवशी पूर्ववत हिंवताप सुरू झाले. नंतर पुष्कळ उपाय केले परंतु कांही उपयोग झाला नाही. शेवटी ती त्यानेच मेली.

चिताभस्माचे महत्व

(३) माझे वडिल पुन्हा एक गोष्ट सांगत असत, ती अशी- वाशमास एकाच्या घरांतील पुरुष बाहेर गेले असतां भुताने घराच्या चौकावर एक पाय इकडे व एक तिकडे ठेवून नग्न असा उभा राहून स्त्रियांना भेडसावीत असे व रात्रीं घरांतील मडके हंडके वस्त्र इत्यादि फोडफाड करीत असे. दुसरीकडे तो राहावयास गेला असतां तसाच त्रास होई. पुष्कळ उपाय केले पण व्यर्थ गेले.

शेवटी तेथे मुकाजीव बाबाजी आले. हे मोठे शिवभक्त होते. त्यांचे पाय यांनी जाऊन धरले व त्यांना भूत काढण्यासाठी विनंती केली. नंतर त्यांनी त्या घरी येऊन तेथे स्नान करून त्या घरच्या सर्व मंडळीला त्यांनी चिताभस्म लावून दिले असतां भूत नाहींसे झालें.

भूतांचा बाजार

(४) एक सतारची सांगत असे कीं आम्ही कांहीजण प्रवासांत असतां रात्रीं मुक्काम केला तेथे जवळच कांही अलौकिक चमत्कार दिसूं लागल्यावरून (य.२१ पा.१७९) आम्ही तिकडे गेलो तेव्हा आम्हाला भूतांचा बाजार दिसला. त्यांत फारच नामी नामी वस्तू होत्या. त्यापैकी मी एक समईचा जोड व मिठाई घेतली. व घरी आणून ठेविली. दुसऱ्या दिवशी त्या समईच्या दोन हड्ड्या झाल्या व मिठाईचे शेण झाले.

सर्प भाऊ झाला

(५) माझ्या आजोळी वंशांत कोणाला सर्प झाला होता त्याचे श्राद्धादिक अजूनहि चालतात.

एके ठिकाणी एका बाईला एक सर्प व मुलगा जुळे झाले होते. पुढें तो सर्प एके दिवशी एका खोलगट जाग्यांत जाऊन निजला असतां त्यावर कोणी चुकीने विस्तव आणून टाकला. त्यामुळे तो भाजून मेला. त्या सरसी त्याचा जुळा भाऊही तडफडून मेला. पुढें तो सर्प त्याच्या आईच्या स्वप्नांत आला व मृत्यूची हकीगत सांगितली.

चुडेलनीची संतती

(६) एके ठिकाणी एका चुडेलणीने सुंदर स्त्रीचे रूप घेऊन एका पुरुषाच्या घरीं राहीली व त्यापासून तिला संतती झाली. पुढे एके दिवशी एक मांत्रिक त्याच्या दाराशी भिक्षा मागण्याकरिता आला. तेव्हां त्याने आपल्या बायकोस भिक्षा वाढण्यास सांगितले. परंतु ती पुढे येईना व त्या भिकाऱ्यास हांकून देण्यास सांगे. परंतु त्याने भिक्षा तिने वाढण्या संबंधाने पुष्कळ आग्रह धरला. पण ती पुढे येईना. शेवटी त्या मांत्रिकाने सांगितले कीं अरे ती चुडेलीण आहे. असे त्याने सांगितल्यानंतर ती आंतल्या आंत गुप्त झाली. पुढे त्या मांत्रिकाने ती न येण्याचा बंदोबस्त केला. तिची संतती अजून आहे असे म्हणतात.

मांत्रिक जळून मेला

(७) एका मांत्रिकाने एका सबरजिस्टारला सांगितले की मी तुला द्रव्यसिद्धि साधून देतो. मजबरोबर रात्रीं चल. ठरल्याप्रमाणे तो त्याला रात्रीं स्मशानांत घेऊन गेला. तेथे त्याने एक प्रेत उकरून त्यावर बसून त्याच्या तोंडांत समंत्रक आहुती देण्यास सुरुवात केली त्यासरशी प्रेताच्या तोंडांतून अग्नीचा लोळ निघून वर आकाशांत जाऊन जवळच त्याने बांधलेल्या कांही बकऱ्यावर वगैरे पडत असे. या रजिस्टारला त्याने एका झाडाशी बांधून ठेविले होते व पुढे कांही कारणाने एक ज्वाळा निघून त्या मांत्रिकाच्या आंगावर पडून तो मेला. पुढे तो रजिस्टार स्वतःला सोडून घेऊन पळून गेला. त्याच्यामागे एक स्त्री त्याच्या बरोबर आली. व तिने असे सांगितले की ह्याला भिक्षा वाढण्याला आले असतां त्याने मला बकरी करून येथे आणले. आताच स्त्री केले होते व ह्याच्या मरणामुळे आतां मी मुक्त झाले. पुढे ते दोघेही सुखरूप गावांत आले. ही गोष्ट माझ्या चुलत्याने मला सांगितली.

ताटाला नमस्कार केला

(८) माझी आई मानगींत असतांना एक दिवस जेऊन उठली व ताटाला नमस्कार केला. माझ्या वडिलाने असें करण्याचे कारण तिला विचारले असतां ती म्हणाली, आपले

ह्या लोकांतील अन्नोदक संपले.

पुढे ती रात्रीं जेवली नाही व ती दुसऱ्या दिवशी सकाळी वारलीं.

बेशुद्धींतील चमत्कार

(९) माझी आई मानगींत असतांना एकदा तिची प्रकृति अतिशय घाबरली. ती कांही वेळ बेशुद्ध झाली नंतर सावध होऊन तिने सांगितले कीं मला कांही पोलीसचे शिपाई नेण्यास आले असे दिसले व नंतर कांही वेळाने विमान दिसले व त्यांतून कांही ब्राह्मण उतरून त्यांनी त्या शिपायास मला नेण्याची मनाई केली. ह्यानंतर मी सावध झाली

सात चुडेलनी

(१०) माझ्या वडिलानें त्यांच्या आतेस ७ चुडेलनी लागल्या होत्या त्याविषयी खालील प्रमाणे हकीकत सांगितली. ते म्हणाले - माझ्या आतेस एकदा ७ चुडेलनी लागल्या होत्या. त्याच्या उपायासाठी बरेच उपचार केले, पुष्कळ पैसेही खर्च केले परंतु त्याचा कांही बंदोबस्त होईना. अखेरीस ती मरणोन्मुख झाली असतांना एक वृद्ध मांत्रिक आला व त्याने सांगितले की ''या बाईस ७ चुडेलनी लागल्या आहेत.''

तेव्हा माझी आजी म्हणाली ''असेंच पुष्कळ मांत्रिक आले व भूत पिशाच लागले म्हणून सांगितले व पैसेहि पुष्कळ घेतले. परंतु कांही इलाज होत नाही.''

तेव्हां तो वृद्ध म्हणाला ''बाई मला याबद्दल कांही पैसा नको. फक्त १/२ आण्याचे पैसे मात्र लागतील. मग उपाय करण्याचे ठरल्यावर त्याने मडके आणविले व सात प्रकारचे धान्य व कांही चिल्लर जिनस आणविले. नंतर ते धान्य त्याने दळउन पीठ करवून आणले व त्याचे सात पुतळे करून आत्या आंत निजली होती तिच्या आंथरूणाभोवती ते पुतळे बसविले. नंतर त्याने कांही धान्य जवळ ठेविले होते ते त्या पुतळ्यावर मंत्रून टाकी. कांही वेळ मंत्र म्हटल्यावर ते मडके ठेवले होते त्याच्या जवळ ते पुतळे उडत उडत आले. मांत्रिकाने सांगितल्या प्रमाणे ते सगळे त्या मडक्यावर चढले. माझे वय (य.२१ पा.१८४) त्यावेळी लहान होते. मी हा प्रकार प्रत्यक्ष डोळ्याने पाहिला. त्यावेळी त्या पुतळ्यांत जणू जीव आहे असे वाटत होते. पुढे त्या मांत्रिकाने त्या पुतळ्यास म्हटले ''ह्या विहिरींत उड्या टाका.''

त्याप्रमाणे त्या पुतळ्यांनी मडक्यांत उड्या टाकल्या. नंतर त्या मांत्रिकाने आणखी कांही धान्य त्यांच्यावर टाकून त्या मडक्याचे तोंड बंद करून जंगलांत नेऊन पुरण्यास सांगितले त्याप्रमाणे केले व नंतर माझी आत्या दुरुस्त झाली.

माझी माहिती प्रमाणे सदर्हु हकीकती लिहून दिल्या.

- लक्ष्मीकांत गणेश उर्फ कांतोपंत रा. उमरावती.

भयाजी बुटीचा समंध

विनायक जागेश्वर बुटी यांचे वडील बंधु भयाजी बुटी हे समंध झाले आहेत. बुटीचे घराणे (य.२१ पा.१८५) नागपूर येथे सीताबर्डीवर आहे. त्यांचे नागपूर येथें वाड्यांत भयाजीं बुटी हे फिरतात. त्यांची एक गादी आहे त्यावर कोणालाहि ते निजूं देत नाही. निजल्यास त्याला थोबाडीत बसते. पंच पक्कांनाचे ब्राह्मणास भोजन दिले म्हणजे त्यांना बरें वाटते. या समंधाने बापूसाहेब बुटी यांच्या दोन बायकास फारच छळीले. बापूसाहेब बुटी यांचे तिसरे बायकोसही त्याने फारच छळले. पण बापूसाहेब वारल्यापासून त्याच्या बायकोस त्यांनी छळण्याचे सोडून दिले व हल्ली ते आता दाजीसाहेब बुटी यांचे बायकोस छळीतात.

चकव्यानें भुलविलें

एक वेळेस १८९७ सालीं मी (श्रीनिवास बळवंत डाके) बडनेर इकडे फिरावयास गेलो. व कांही कारणामुळे मी तो रस्ता सोडून दिला व आडवाटेने जावयास लागलो. वाट चुकली व मी बराच भटकलो. भटकता भटकता मी कोस दोन कोस निघून गेलो. पुढे माझे मनांत परमेमश्वराचे नांव घेण्याची इच्छा झाली. त्या इच्छेमुळे वाटेंत भेटलेल्या गौळ्यास रस्ता विचारण्याची इच्छा उत्पन्न झाली व त्यांनी मला रस्ता दाखविला व त्याप्रमाणे मी रात्री नव वाजतां घरी येऊन पोहचलो.

मिरण महाराज

मिरण महाराज या नांवाचे देवळी मुक्कामी मुसलमान साधु राहत असे. हे विठोबाचे मोठे भक्त होते. यांचे पायास मोठे गळू (फोड) झाले. त्या गळूस, त्यांचे भक्ताचे मनास औषध उपचार करावा असे होते. परंतु त्यांना (मिरण महाराजांना) ही गोष्ट कळली. त्यांनी स्नानाचे वेळेस त्या गळूस विटकराने घासीले व त्यामुळे कांही वेळाने त्याचा पाय जश्याचा तसा झाला.

- श्रीनिवास बळवंत डाके.

गणपतराव साधू

एके दिवशीं देवळी येथे एक चमत्कारिक गोष्ट झाली. ती अशी- गणपतराव नांवाचे पोलिसमध्ये नौकर होते. त्यांना उपरती झाली व त्यांनी आपले घरदार सर्व लोकाकडून लुटविले व मिरण महाराज यांचे दर्शनास गेले. त्यांनी (मिरण महाराज) गणपतराव यास आंजुळभर पोहे दिले ते पोहे एका टोपलीमध्ये ठेवले होते. ते लहानशा टोपलीभर पोहे पुन्हा जसेचे तसेच राहिले.

मिरन महाराज स्वप्नांत दिसले.

एकवेळ बळवंतराव डाके याजवर मोठा प्रसंग झाला. त्या प्रसंगांत ते खात्रीने कैदेंत गेले असते. परंतु मिरण महाराज यांचे कृपेमुळे झाले नाही. पण चमत्कार असा कीं ज्या दिवशी त्यांचे बळवंतरावाचे मुदकम्याचा निकाल झाला त्या दिवशी रात्रीं त्यांचे बायकोला असे स्वप्न पडले की १५ रुपये दंड झाला. ते स्वप्न असेः-

एक मुसलमान त्या बाईला दिसला. त्यांनी लाह्या व दही त्या बाईला दिले व सांगितले की १५ रूपये दंड झाला. ते स्वप्न अक्षरशः खरे ठरले.

रुखड बुवा

रूखड बुवा म्हणून एक सत्पुरुष मांडळमध्ये राहत होते. ते नेहमी असे म्हणत ''वैराग्य-भाग्यासारिखे भाग्य नाही.'' एक वेळ नानासाहेब काळीकर नागपूरचे राजे यांचे दिवाण त्यांना भेटण्याकरितां आले. महाराजांनी नानासाहेब यास नारळ दिला. लोकांनी हे पाहून प्रत्येकाने महाराजास नारळ दिला. व असे हजारो नारळ बाजारांतून न आणिता पुरून उरले. इतके नारळ महाराजांनी कोठून आणिले हे कोणालाच कळले नाही. - श्रीनिवास

गंगानानी

गंगानानी लोणी येथे राहणारी हिने चुडेलनीची भाकर खाल्ली हे मागें लिहिले आहे. ती चुडेलीन एके दिवशी पहाटे गंगानानीच्या घरीं आली व तिला दळू लागणारी एक सखु होती तिच्या रूपाने येऊन तिला हाका मारून उठवूं लागली. गंगानानी ही उठल्यावर तिला वाटले की ही आपली सखूच आहे. ती म्हणाली शौचेकडे जाऊन मग दळू. असे म्हणून ती शौचेकडे गेली असतां सखूही तिच्याबरोबर गेली. पण पुन्हा परत येतांना रस्त्यांतच ती दिसेनाशी झाली. ते पाहून गंगानानीहि त्या सखूच्या घरी गेली व तिला विचारले कीं 'तूं अर्ध्या रस्त्यावरून कां आलीस. दळू लागत नाहीं काय?'

परंतु तिने अर्थातच उत्तर दिले कीं 'मी पहाटे तुझ्या घरी आलेहि नाही व रस्त्यांतून परतही आले नाही.' - वामन कृष्णाजी देशमुख. लोणी.९/७/१९०८

लोकांना जंगलांत भुलविले

लोणी येथील कांही लोक चांदूर (स्टेशन) येथे मेजवानी करितां गेले होते. ते परत येतांना रात्र झाली. तरी गांवाजवळ येऊन पोहचले. परंतु गांवाजवळ आल्यावर असा चमत्कार झाला कीं. त्यांच्या भोवताल मशाली दिसूं लागल्या व ते रस्ता भुलून वावरांत भटकत फिरूं लागले. रात्रीची वेळ असून पाऊस फार येत होता. पावसांत भिजले तरी गांवचा रस्ता दिसेना. शेवटी चकव्याने भुलविले म्हणून वावरांत राहिले व

सकाळी. गांवी परत आले. हे लोक १०/१५ जण होते परंतु एकासही रात्रीं रस्ता समजेना. ही गोष्ट गेल्याच्या मागल्या मंगळवारी घडली.

- वामन कृष्णाजी देशमुख लोणी.९/७/१९०८

छत्री मागणारा फकीर

एके दिवशी एक गोसावी येऊन उन्हाळ्यांत छत्री मागूं लागला. तेव्हां मी त्यास देत नाही असें म्हटले असतां त्याने जवळचे झाडाखालील रेती घेऊन त्याची खडीसाखर करून मला खाण्यास दिली. हा चमत्कार पाहून त्यास मी छत्री दिली. या गोष्टीस अंदाज १२ वर्षे झाली. - रामभाऊ डोळे. ता. १५/७/१९०

विलक्षण काळा दोरा

अकोला येथे सुमारे १८८९ सालीं मी असतांना माझे नजरेस चमत्कारिक चमत्कार दिसून आला तो असा -

आकोला येथील खानावळींत दोघे बंधू परभणी कडून आले होते. त्याच्यापैकी एकास कोणी करणी केली होती. त्यास अमावास्या व पौर्णिमा या दिवशी कोण्याही वेळेस प्रथम डोळ्याची आग होऊन कांही वेळाने एकदम काळा दोरा ज्यास पांच किंवा सात गांठी असलेला दंडाला आवळून टाकीत असे. तो दोरा कोणीकडून कसा येत असे हे बिलकुल समजत नसे. मात्र तो दंडाला आवळू लागला म्हणजे त्या मनुष्यास दुःख होत असे. नंतर तो दोरा चाकूने कापून टाकणे भाग पडे. दोरा कापून टाकल्यावर तो मनुष्य श्रम झाल्यामुळे थकलेला दिसे. त्या मनुष्याच्या आंगांत कपडे घातले असले तरी कपड्यावरून दोरा न आवळता कपड्याच्या आंत दंडाला बांधला जात असे सदरहू मनुष्य लबाडीने कांही तरी कृति करून पैसे मिळविण्याची इच्छा करीत असेल अशी पुष्कळांची समजूत झाल्यामुळे त्याबद्दलची खात्री त्यास उघडा बसवून करून घेतली, त्यामुळे त्याच्यावरील आरोप खोटा ठरला व करणी खरी असावी असें पाहाणाऱ्यास वाटले.

सदरहु मनुष्याचा त्रास एका फिरस्त्या फकीराने आपले जवळ बसवून कमी केला व पुढे त्यास त्या करणी पासून त्रास होऊ नये म्हणून ताईत करून दिला. व पन्नास ब्राह्मण भोजन घालण्यास सांगितले. त्याप्रमाणे त्याने अकोले मुक्कामीं केले. पुढे कांही दिवसांनी तो ताईत तुटून पडला म्हणा किंवा काय झाले ते खात्रीपूर्वक समजले नाही. परंतु तो ताईत हरवल्यावर त्यास पुन्हा तीच पीडा होऊं लागली.

अकोला स्टेशनवर एक तारमास्तर नौकर होता. त्याच्या शरीराच्या निरनिराळ्या भागावर निरनिराळ्या वेळी एकाएकीं एका रेषेंत बिब्याच्या + (अधिक) चिन्हासारख्या खुणा पडत असत. त्यापासून शरीराला त्रास होत असे. कांही दिवसांनी त्या फुल्या वाळून जात.

- गोपाळ विनायक बापट मास्तर उमरावती शाळा नं. ३.

कालूरामची गोष्ट

मुक्काम हर्दा येथे सुमारे तीन महिन्यापूर्वी एके दिवशी माझे येथे तुलसीकृत रामायणाची कथा चालली होती. त्या ठिकाणी बसून मी जप करीत होतो. इतक्यांत एक काळा पोशाख केलेला उंचसा व शरीराने मोठा असा पुरुष येऊन माझ्यासमोर उभा राहिला. त्याला नीट पाहण्याकरिता मी डोळे उघडले तों तो दिसेनासा झाला. त्यानंतर पुन्हा सरासरी आठ दिवसांनी मी ध्यान करीत बसलो असता माझ्या बाजूस एक मनुष्य येऊन बसला. तो अगदी उघडा म्हणजे आंगावर कपडा वगैरे न घेतलेला असा होता व माझ्याकडे डोळे वटारून पाहूं लागला. तेव्हा मला भिति वाटून मी तेथून उठून गेलो.

- कालुराम रा. रहटाकळा. हली हरदा.२३/८/१९०८

आज्ञेत राहणारे सर्प

(१) मी मकडाईस होतो. त्या गोष्टीला सरासरी ७/८ वर्ष झाले. तेथे फार सर्प आहेत. त्यावेळी तेथें एक मोहनसिंग नांवाचा मनुष्य आला होता. त्याला एक मी ५ रुपये पगाराची नोकरी दिली. मी मकडाईचे राजाकडे नायब दिवाण होतो. त्याच्याजवळ एक विलक्षण चमत्कार होता. सर्पाला त्यानी जेथे बसावयास सांगितले तेथे सर्प बसत असे व जेथे जावयास सांगितले तेथे जात असे. त्यांनी आपल्या आज्ञेने घागरींत सर्प घालून ठेवले होते. तेथून ती कोस शिराळी गांवांत आठवडा बाजार भरत असे तेथे जातांना पुष्कळांच्या गळ्यांत तो सर्प घालून देत असे. बहुतेक त्या सर्पाचे खेळच करीत असे. सर्पाचे तो दांत पाडीत नसे किंवा विषही उतरीत नसे. एकेवेळी एका मुलास सर्प दंश झाला. तो त्यांनी उतरण्याचे कबूल केले. परंतु डॉक्टरने औषधी दिल्यामुळे मी आतां औषध देत नाही असे त्यानी सांगितले. नंतर तो मनुष्य मेला. हें मी प्रत्यक्ष पाहिले व डॉक्टरलाहि पाहून आश्चर्य वाटले.

देवाने रोग दूर केला.

(२) इकडे या देशांत पढियार लोक प्रत्येक गांवी फार आहेत व ते बहुधा ब्राह्मणेतर जातीचे असतात. ह्यांच्या अंगांत देव येत असतो. ते हातपाय धुवून बसले व जेव्हां त्याची इच्छा झाली तेव्हां त्यांचे अंगांत येत असतो. असे ऐकण्यांत आहे कीं दसऱ्याच्या व रामनवमीच्या नवरात्रांत ते कांही अनुष्ठानहि करीत असतात. ह्या पढीयार लोकांच्या चमत्काराविषयीं एक दोन गोष्टी मला माहीत आहेत त्या मी सांगतो.

चारव्यास एक नरोत्तम नांवाचा ब्राह्मण होता. नारमदेव ब्राह्मण होता. त्याला अर्धांगवायू झाला. त्याने पुष्कळ औषध घेतले पण कांही उपयोग झाला नाही. शेवटी तिथे एका पढियारवर त्याची निष्ठा बसली. त्याने मंत्रून दाणे द्यावे नि काही मंत्रून तीर्थ द्यावे.

त्यांत कांही मिळविले असेल अशी शंका घेण्याचे कारण नाही. कारण जो कोणी जातो तो दाणे व एक पैसा नेत असतो व त्यातलेच तो दाणे खावयास देत असे. त्याच्या त्या पाण्यानी व दाण्यानीच तो अर्धांग गेला. मी चारवीस जात येत असे. सबब माझ्या ते पाहण्यांत आले. या गोष्टीला २५ वर्षे झाली.

कुत्र्यानें (वाघाने) घोडे मारले

खालील गोष्ट सरासरी ५० वर्षांपूर्वी घडली आहे व ते पाहणारे पुष्कळ लोक असलेमुळे तिला खोटीहि म्हणतां येत नाही. मी तेव्हां बराच लहान म्हणजे १०/१२ वर्षांचा होतो. बाळकृष्ण शास्त्रीचे देवराव केशवराव (मामा) होत. त्यांचे दाजी केशव धाकटे बंधु हल्ली चारव्यास आहेत. हे देवराव बाबा मोठे धर्मशील असत. परंतु **यांचा पढियारावर किं**वा भूत प्रेतावर विश्वास नसे. हे पोखरणी भुसकुदे साहेबाकडे जहागीर असलेमुळे व हे त्यांचेकडे नोकर असलेमुळे, तिथे एका पढियाराकडे पूजा देण्यास त्यांना जावे लागत असे. त्याप्रमाणे ह्या वेळीहि ते गेले. घोडे आपल्या घरांतच बांधले. त्याची परीक्षा पाहण्याकरिता त्यांनी घोडे घरांतच बांधले व घर व खळे अशी दोन कुलुपे लावून पढियाराकडे गेले. तो घुमावयास लागल्यावर पुष्कळांनी विचारल्यावर तुम्ही कांही विचारा म्हणून लोकांनी म्हटले असतां माझे घोडे तीन दिवस झाले कोठे गेले सांपडत नाही असे त्यांनी लोकाकडूनच पढियाराला विचारविले. तेव्हा त्या पढियारानी यांना हाक मारून सांगितले कीं ''तूं आमचा कां छल करितोस? तुझें घोडें आतां सांपडत नाही.''

हे म्हणाले ''कुठे आहे ते सांग.''

तेव्हा तो पढियार म्हणाला ''जेथे तुला माहित आहे तेथेच आहे परंतु ते माझ्या कुत्र्याने मारून खाल्ले असल्यामुळें ते तुला जीवंत सांपडणार नाही, मेलेले सांपडेल व त्यापासून तुला क्लेश होतील.''

नंतर ते घरी जाऊन कुलुप काढून पाहतात तो वरील कवेलू काढून व पटाव फोडून (पटाव लाकडाचा होता की तट्याचा होता हें चांगले आठवत नाही) आंत जावून वाघानी घोड्याला मारून टाकले होते. नंतर पुष्कळ भंग्यांना काढावयास सांगितले परंतु देवानी मारले असल्यामुळे आम्ही त्याला शिवत नाही असे त्यांनी सांगितले तेव्हां घोडे कोणी काढावे याचा मोठा विचार पडला. नंतर देवाची बैठक करून पुन्हा त्यांनी हुकुम दिल्यावर घोडे काढून टाकले. ता. ५/९/१९०८ ई. सही

भिलाव्याचें भय

या देशांत मनोवृत्तीच्या तीव्रपणाचे एक निदर्शन आहे. चारवे हे माझे गांव आहे, हे वरील गोष्टींत लिहिले आहे. येथे एक नारोजी पाटील अथवा नांदभट त्याला भिलावा

फार उधळत असे. भिलाव्याचे नांव देखील त्याला सहन होत नसे. एका मनुष्याने तपकीरीची डबी हातांत घेऊन त्याला सांगितले हा भिलावा आहे, हा तुझ्या आंगावर टाकतो. इतक्यावरूनच त्या डबीत भिलावा नसूनहि अंग सूजणे वगैरे भिलाव्याची विकृति त्याला झाली. ही गोष्ट मी ऐकलेली आहे व तो मनुष्यहि मी पाहिलेला आहे. चाळीस वर्षाच्यावर झाले असतील.

स्वप्नांत खुनी पकडला

इंदुरास एक सोनार होता. तो सराफ्यामध्ये राहत असे. त्याचा धंदा द्रव्य लोभार्थ मनुष्य मारण्याचा असे. त्याची मनुष्य मारण्याची कृति येणेप्रमाणे होती :- घराच्या तीन दालनाच्या आंत दोन चार मनुष्ये घन हाती घेतलेले राहत असत. जो मनुष्य रुपये घेऊन जाणारा म्हणजे सराफ्यांतून रूपये ने आण करणारा तेथे आला म्हणजे त्याला बसवून घेई व चिलमेचा विस्तव आणण्याकरिता तिसऱ्या दालनांत जेथे आंधार असे तेथे पाठवी. तेथे घन घेतलेली माणसे असत ती त्याच्या डोक्यावर घन मारून त्याला मारून टाकीत. अर्धरात्रीनंतर त्या प्रेताला त्यांनी उंटावर घालून गांवाच्या बाहेर नेऊन पुरून टाकावे. एकें दिवशी त्याने एका मुलीला तिच्या आंगावर अलंकार असल्या कारणाने खाण्याच्या लालचीने घरांत नेऊन मारले. ती मुलगी रात्रौ बापाच्या स्वप्नांत येऊन मारले गेल्याची हकीकत सर्व सांगितली. त्यावरून तिच्या बापाने कोतवालींस जाऊन मुलीच्या मरणाची सर्व हकीकत कळविली. नंतर चौकशींत तिने सांगितल्याप्रमाणें तिचे प्रेत जेथे गाडलेलें होते तेथे सांपडले. त्यावरून त्या सोनारास धरला व तोहि पाठले पुढले सगळे गुन्हे कबूल झाला व त्यावरून त्यास फाशीची शिक्षा झाली. फाशीच्या वेळेस त्याच्या आंगास लाल चंदन लावून गळ्यांत लाल फुलाच्या माळा घालून व मुसक्या बांधलेला असा गाडींत घालून नेला. त्यावेळी जवळ असलेले द्रव्य तो चवल्या पावल्या वगैरे फांशीच्या खांबापर्यंत उधळत गेला. नंतर त्याला फाशी दिले. ही इंदूर येथे पंचवीस वर्षापूर्वी तुकोजीराव होळकर यांचे कारकीर्दीत घडलेली गोष्ट मी मुकाम अजनास येथे ऐकली ती ही लिहून दिली.

- कृष्णराव नारायणजी.२८/९/१९०८

सैतानी वाहाटूळ व अग्निप्रलय

(मौजा आजनास -सन १९४२ वैशाख शुद्ध पौर्णिमा ११ वाजता दिवसा)

एक जाठाच्या बाईला पोर होत नव्हते. तिला एकाने सांगितले की तूं सात घराला आग लाव म्हणजे तुला पोर होतील. त्यावरून तिने आपल्या घराच्या भोंवती घासाच्या लहान लहान सात झोपड्या करून त्या शिलगवल्या व शेजारच्या घरी वेणी घालण्याकरिता जाऊन बसली. इतक्यांत त्या झोपड्या जळून तिच्या घरालाहि आग लागली. ती खबर आम्हाला कळली. त्यावेळेस आमच्या वाड्याचे काम चालूं असल्यामुळे

कोणी १०० माणसे काम करीत होती. त्या सर्वांनी जाऊन तिचे घर विझविले. व कांही विस्तव शिल्लक राहिला म्हणून तो विझविण्याकरिता पाणी आणण्याकरिता गेले. तितक्यात वाहाटूळ येऊन तो राहिलेला विस्तव आकाशांत उडून सर्वत्र पडला. त्यांत अगोदर पाण्याला जाण्याचे रस्ते व विहीरीचे राहाट चौखटी वगैरे **प्रथम व एकदम जळाल्या**. नंतर घराच्या प्रत्येक खांबाभोंवती अग्नि फिरून खांबाला पेटवू लागला व अशा रितीने सर्व गांव मोठ्या चमत्कारिक रितीने पेटला. त्या सामानांत कांही पेट्या काढून आणल्या व पाण्याच्या हौदांत टाकल्या. आग्नि विझल्यानंतर पेट्या काढून पाहिल्या तो पेट्या वरून साबूत होत्या परंतु त्यांतील पांघरून जळून गेली. बोचके डोक्यावरून नेणारांच्या डोक्यावर ती आपोआप पेटली.

- कृष्णराव नारायणजी

भूतासारखा प्रकार

मौजा छिदगांव त. हरदा येथे शंकरराव म्हणून एक गृहस्थ आहे. त्यांच्या पत्नीला चार पांच वर्षापासून कांही विकार होता. त्यामुळे ती कधी कधी आवेशांत येऊन उन्मत्ताप्रमाणे शिवीगाळ वगैरे प्रकार करीत असे. श्री गुलाबराव महाराज मंडळीसह येथे असतां सदरहू शंकररावच्या विनंतीवरून वेद.नानाजी कविमंडन, नारायणराव वगैरेंना बरोबर घेऊन त्यांच्या घरी गेले. भूतबाधा झाली असेल त्याच्या डोळ्यांत घालावयाचे एक अंजन त्या बाईच्या डोळ्यांत नानाजी यांनी घालून पाहिले असतां असे ठरले कीं हा प्रकार भूतबाधेचा नसून दुसरा कांही प्रकार असावा.

ते दिवशी विकार बराच प्रबल असून शिवीगाळ करण्याकडे सपाटून प्रवृत्ति होती. तेव्हा नानाजी यांनी समयीं प्रसंगावधान राखून न घाबरतां बेताच्या काठीचा उपचार करून पाहिला. त्या उपचाराचे योगाने बाईला थोडा त्रास झाला परंतु विकार मात्र अगदी नाहीसा झाला. तेच दिवशी रात्रीं केकरे यांचे येथील सावित्री काकूला वरील गंगाबाई स्वप्नांत दिसली व सांगूं लागली की ''आज (पूर्व रात्रीं) तुमच्या येथल्या पाहुण्यांनी मला बेताच्या काठीने मारले.'' इतके पाहून नंतर सावित्री काकूला जाग आला.

ह्यावरून मनांत कोणताहि विचार प्रबल झाला असतां ते मन शरिरांतून वेगळे होऊन गमनागमन करण्यास समर्थ होते असे ठरते. ही हकीकत घडली तशी यथार्थ लिहीली आहे.

- त्रिपुरवार.मु.छिदगांव ता. २८/१०/१९०८

गोविंदशास्त्री आले

मला मंगळवारी (ता. २४/११/१९०८) पहाटे असे स्वप्न पडलें कीं गोविंदशास्त्री छिडगांवास व्रतारंभाकरिता आले. ते दिवशी ते खरोखरच रात्रौ येऊन पोहोचले.

- त्रिपुरवार.२६/११/१९०८

देवतादेश सूचक स्वप्ने

॥ श्री ज्ञानेश्वर माउली ॥

स्वप्न पहिले - सुमारे दहाबारा वर्षापूर्वी मी कोल्हापूरला श्री जगदंबेच्या दर्शनास गेलो, असें स्वप्न पाहिले. स्वप्नांत मंदिराच्या द्वाराजवळच एक पांढरे पातळ नेसलेली देवी नाकांत मोत्याची नथ घातलेली व फार तेजःपुंज अशी दिसली. तेजामुळे फार चकीत झालो. तिने काय पाहिजे म्हणून विचारले.

मी म्हटले 'मला जे कमी आहे ते आपण जाणतच आहा.'

त्यावरून त्यांनी सांगितले, 'कोपऱ्यांतल्या नारळाच्या खोबऱ्याच्या करट्या पडल्या आहेत, त्यांतला प्रसाद घे.'

मी उत्तर दिले 'आपण हातांनी द्यावा. त्यावरून त्यांनी चांगले खोबरे ज्या करटीला लागले होते त्यांतून दोन चिटका (तुकडे) काढून माझ्या हातावर टाकले. मी ते खिशांत टाकून उभा राहिलो. देवी सिंहासनाकडे जाऊं लागली तेव्हां त्यांच्यामागे मीहि जाऊं लागलो. तेव्हां देवीने गाभाऱ्याच्या आंत जाऊन कवाड लावून घेतले. इतके पाहून मी जागृत झालो. यानंतर मला दोन मुलें झाली.

स्वप्न दुसरे - वर सांगितल्याप्रमाणे देवीच्या प्रसादाने झालेली मुलें दहा व आठ वर्षांची अनुक्रमे होती. त्यावेळी असे स्वप्न पडले कीं पाण्याचा मोठा प्रवाह वाहत आहे व त्या प्रवाहांत माझी मुले व शेजारची इतर मुलें खेळतात आहेत. पाणी थोडे होते म्हणून धोका होण्याची भीति नव्हती. परंतु जास्त वेळ पाण्यात डुंबल्याने सरदी वगैरे होईल या शंकेमुळे मी धाकट्या मुलाला हाती धरले व मोठा मुलगा ज्या मंडळींत होता तिकडे गेलो असतां तो तेथे दिसला नाही. कोठे आहे म्हणून मुलास विचारतां ते म्हणाले तो घरी जातो म्हणत होता. कदाचित घरीं गेला असेल. आम्हास माहित नाही. इतके पाहिल्यावर माझी झोप उडाली.

स्वप्न तिसरे - नंतर तो मुलगा दोन महिन्याच्या आंत वारला. पुढे एक महिन्याच्या आंत मला स्वप्न पडले की तो मुलगा मधल्या खोलीत निजलेला आहे व मी त्याच्या शेजारी बसलो आहे. तेव्हा त्याने मला विचारलें 'तूं माझे कांही केले काय?' ते ऐकून मी स्वतः कुंठीत झालो व जाग आला . - नारायण विनायक गोखले हरदा.१९/१/१९०९

0

पांच तेथे परमेश्वर. पांचामुखी परमेश्वर. वगार विहीरींत पडली होती. तिला दोर बांधून ओढीत असतां पोरे कल्ला करीत होती. ते कां कल्ला करितात म्हणून विचारले असतां बकाराम काका म्हणाले कल्ला केल्याने भूतावळ जमा होते व ओढायला साह्य करते.

आसरा आंगांत येतात

वऱ्हाड प्रांतांता माडी पौर्णिमे (आश्विन १५) च्या दिवशीं माडीचे गाणे बायका म्हणता असतात त्यावेळी आसरा आंगांत येतात अशी त्यांची समजूत आहे.

- त्रिपुरवार.१०/१/१९०९

अदृष्टपूर्व स्थानें स्वप्नांत पाहिली

सवंत १९१७-१८ मध्यें मी हंडियाला फारशी भाषा शिकत असतां कधी कधी तेथील किल्ले घाटावर स्नानास जात असे. एकदा मला असे स्वप्न पडले की मी किल्लेघाटावर स्नानास गेलो. बुडी मारली व बाहेर निघून पाहतों तो काशीस मणिकर्णिकेच्या घाटावर निघालो असे दिसले. पुन्हा तेथे बुडी मारली व पुन्हा बाहेर निघतो तो पंढरपुरास चंद्रभागेच्या तिरावर पुंडलिकाचे देवळाजवळ निघालो. विठोबाचे मंदिर वगैरे सर्व दिसले. पुन्हा चंद्रभागेंत बुडी मारली व बाहेर निघतो तो किल्ले घाटावर दिसलो. तेथे पुन्हा बुडी मारली व बाहेर निघालो तो बिछान्यावर आहो असे वाटले व जागृत झालो. तेथून सुमारे सात वर्षांनी पंढरपूरास व बारा वर्षांनी काशीस गेलो असतां तेथील स्वप्नांत पाहिलेली स्थाने अगदी मला प्रत्यक्ष पाहावयास मिळाली व तीं स्थाने जशीची तशीच बऱ्याच वर्षापूर्वी स्वप्नांत दिसली होती. त्यापूर्वी मी तेथे कधीहि गेलो नव्हतो. मात्र ते स्वप्न दिसले (य.२१ पा.२०९) तेव्हा मी भक्तिविजय वाचीत होतो. व त्यांत काशी व पंढरपूरची वर्णने वाचण्यांत येत होती.

- कृष्णराव नारायणजी मु. हरदा२६/१/१९०९

टीपः- ही स्थाने स्वप्नांत पाहण्यापूर्वी त्यांची चित्रे व वर्णने कृष्णरावांनी वाचली होती.

हर्दा- ता. ८/३/१९१४

अद्भूत नजरबंदीचा खेळ

सुमारे पंधरा वर्षापूर्वी हरदा येथे एक मनसाराम नांवाचा गुजराथी ब्राह्मण आला होता. त्याने नारायण गोविंद परुळकर यांच्या दारी एक खेळ केला तो असाः-

त्याने प्रथम पाण्यांत आपले हात स्वच्छ धुवून टाकले व सर्व मंडळीस ते दाखवून आपण हातांस कांही लावत नाही अशी त्यांची खातरी करून दिली. नंतर आपल्या हातास त्याने चिडीचे तेल चोळले व पुन्हा सर्वांस त्याचा वास दाखविला. त्यानंतर त्याने हातांत एक कापसाचा बोळा घेऊन सर्व मंडळीस म्हणाला ''तुम्ही मला न सांगता आपआपल्या मनांत कोणताहि सुगंध घ्या.''

नंतर प्रत्येकाजवळ जाऊन त्याने म्हणावे ''माझ्या डोळ्याकडे पहा.''

ते डोळ्याकडे पाहत असता त्यांच्या हाताला त्याने तो कापसाचा बोळा चोळावा. व

तसे केल्यावर जो वास त्यांनी मनांत घेतला होता तोच त्यांच्या हातास येऊं लागला.

माझ्याजवळ येऊन त्याने माझ्या हातास जेव्हां कापूस चोळला तेव्हा माझ्या मनांतला गुलाबाचा वास मला न येता माझ्या शेजारी नारायण गोविंद बसले होते त्यांनी मनांत धरलेला हिन्याचा वास मला आला. ह्याचे कारण मी त्याला विचारले असतां तो मनसाराम म्हणाला ''तुम्ही आपल्या डोळ्यावरला चष्मा काढून माझ्या डोळ्याकडे पाहा. म्हणजे तुमच्या मनांतला वास तुम्हाला येईल.''

त्यानंतर मी मनांत बकुळीचा वास धरला व त्याच्या म्हटल्याप्रमाणे डोळ्यावरचा चष्मा काढून त्याच्या डोळ्याकडे पाहूं लागलो. तेव्हा त्याने माझ्या हाताला कापसाचा बोळा चोळल्यावर माझ्याहि हाताला बकुळीचा वास येऊं लागला.

- कृष्णराव नारायणजी हरदा. ता. २६/१/१९०९

रंगूबाईचे देहाहून वेगळे होणे

शनिवार ता. २३/१/१९०९ रोजी संध्याकाळी महाराज छिदगांवास गेले. ते दिवशी रात्रौ सुमारे साडेदहा वाजतां रंगूबाई येथे हरद्यास नारायणराव लष्करवाले यांच्या घरी माडीवर निजली असतां एका एकीं हासूं लागली व मधून मधून कांही बोलतहि असे. ते ऐकून त्याच माडीवर असलेली मंडळी कविमंडन, मी, व्यंकटराव देशपांडे, नारायणराव पंडित वगैरेंना आश्चर्य वाटले.

व्यंकटराव मला म्हणाले ''आईला जागी करा''

त्यावरून नारायण पंडित याने तिला उठवून बसविले असतां ती म्हणाली ''मला त्रास देऊं नको. निजूं दे.''

त्यावर मी म्हटले कीं ''तुम्ही तिला निजूं द्या. घाबरण्याचे कांही कारण नाही. पाहिजे तर मी तिच्या जवळ निजतो.'' असे म्हटल्यावर ती पुनः निजली व मीहि तिच्या शेजारीच होतो.

पुढे सरासरी अर्ध्या तासानंतर पुनः ती पूर्ववत मधून मधून हासूं लागली. व मधून मधून ''वा! महाराज! वा, महाराज'' असे म्हणूं लागली.

तेव्हां मी तिला विचारले की ''महाराज कोठे आहेत?''

तर ती म्हणाली की, ''हे पहा समोरच पाटीवर बसले आहेत.''

तेव्हां त्रिपुरवार म्हणालें की तेथे कोण कोण मंडळी आहे हे तिला विचारा. तसे विचारले असतां, ती म्हणाली ''कीं महाराज, दुर्गाआई व गंगाधर बसले आहेत व महाराज दुर्गा आईसी छानदार गोष्टी बोलत आहेत''

तेव्हां मी विचारले की तेथे ''त्रिपुरवार व नारायण पंडित व मी आहेत काय?''

ती म्हणाली, ''दिसत नाहीत.''

याप्रमाणे मधून मधून हंसणे सरासरी तास दीडतास चालले होते. त्यानंतर ती म्हणाली, ''कां ग काकूं तूं अशी दूर कां बसलीस?''

त्यानंतर मी म्हटले कीं ''काकू कोठे आहे?''

ती म्हणाली, '''आताच खाली गेली.''

याप्रमाणे पुढे पुढे तर ती सारखीच हसूं लागली. ती इतकी की सारखा पाउण तास झाला. तेव्हां मी तिला उठवून बसविले. तिला विचारले तेव्हा ती म्हणाली की, ''मला तुम्ही कां उठविले? महाराजांचे फारच चांगले निरूपण मी ऐकत होते. मी विचारले कीं, काय काय निरूपण चालले होते?''

तेव्हा ती म्हणाली, ''स्मरत नाही.''

नंतर दुसरे दिवशीं महाराज छिदगांवाहून येथे आले, त्यांनी सांगितले कीं खरोखर असाच प्रकार त्या दिवशीं रात्री त्याचवेळी होत होता व दुर्गा आईहि त्या रात्रीं फारच हंसत होती.

– **हरी गणपत केवले.**मु. हरदा ता. २६/१/१९०९

वर लिहिलेली हकीकत माझ्या समक्ष घडली. - त्रिपुरवार.२६/१/१९०९

मीही या वेळेला जागा होतो. - व्यंकटेश नारायण देशपांडे.

मी या वेळेला जागा होतो. - नारायण पंडित.

बापू गडीचा स्वकृत भ्रम

शनिवारी ता. २३/१/१९०९ रोजीं रात्रौ ३ वाजतां मी हर्दा येथे नारायणराव लष्करवाले यांचे माडीवर बिछान्यावर पडलो असता नाना, हरिभाऊ वगैरे मंडळी जागी असून वरील सौ. मायबाई रंगुताईचे त्या रात्रीचे स्थितीबद्दल गोष्टी बोलत होती व मीहि त्या ऐकत होतो. मी जेथे पडलो होतो. त्या जागेच्या समोरच एक दरवाजा असून पलीकडे एक दुसरी माडी होती. त्या माडींत आंधार असल्यामुळे दरवाज्यांतहि किट्ट आंधार होता. अशा वेळेस मी कल्पना केली कीं या आंधारांत जर आपण एखाद्या मोठ्या पुरुषाची आकृति पाहिली तर भीति वाटेल काय? असे म्हणून त्या आंधारांत तो पुरुष कल्पिता येतो किंवा नाही म्हणून तिकडे निक्षून पाहूं लागलो. तों लगेच कांही आकार दिसावयास लागला परंतु हा आंधाराचाच भ्रम आहे असे मात्र मी पूर्ण जाणत असल्यामुळे मी तिकडें जास्तच लक्ष देऊन त्या पुरुषास कल्पनेने आंधाराहून अधिक अधिक भिन्न करून पाहूं लागलो. आंधारांत हा पुरुष आपणच आता कल्पिलेला आहे ही जरी मला पूर्ण स्मृति होती तरी मला भीति वाटूं लागली व 'आतां आपण याकडे जास्त वेळ पाहूं नये' असे वाटण्यास लागले. हे व्यर्थ भ्रमाने आंधारांत मी आपल्याच कल्पनेने पहात असून

यांत भीतीचे प्रयोजन नाही असेही वाटे. परंतु हे खोटे जरी आहे तरी फार वेळपर्यंत आपण हे पाहूं नये व त्याकरितां त्या कल्पित पुरुषाचें अस्तित्वाचा नाश व्हावा अथवा माझे मन तेथून निघावे असें जेव्हां फार वाटले तेव्हा जवळच बोलत असलेल्या मंडळींनी मला हाक मारल्यास बरे होईल असें वाटलें व मी त्यांना हाकाहि मारल्या परंतु माझें तोंडांतून शब्द निघेना. जेव्हां ही मंडळी मला हांक मारीत नाही असें वाटले तेव्हां मात्र मला जास्त भीति वाटून हा पुरुष भ्रमानेंच आंधारांत कल्पिलेला असून अझून निवृत्त होत नाही म्हणून संतापही आला व मग मी मोठ्याने ''खोटाच आहे पण लवंढीचा भोसडीचा'' अशा शिव्या देण्यास लागलो.

इतक्यांत मंडळींना मी स्वप्नात भीत वगैरे आहे असा संशय आल्यावरून त्यांनी मला हाका मारिल्या व तसेच मी ही सर्व हकीकत त्यांनाहि सांगितली. यावर त्यांनी माझ्या शब्दांपैकी एकही शब्द न ऐकिल्याचे कळविले. कल्पना करण्याचे पूर्वीपासून तो कल्पना संपेपर्यंत मंडळी जवळच बोलत होती हे मला पक्के स्मरत होते. त्यांचे भाषणाचा आवाज ध्वनिमात्र कानावर येत होता परंतु अक्षरे स्पष्ट नव्हती.

- कृष्णा श्रीनिवास हरिदास.ता. २७-१-१९०९

भाय काकाची गोष्ट

खाली लिहिलेली गोष्ट बंगाल मधील बाबू दुर्गाचरण चक्रवर्ती इंजिनीयर यांनी ''हिंदु स्पिरिच्वल मागझीन ÷ऊड्ढत्त्ुि ग्ळिज्ञड्ढदञिण क्ञडञेड्ढत्ठ÷ च्या ऑगष्ट १९०८ च्या अंकांत छापून प्रसिद्ध केली आहे. ते म्हणतात :-

आमच्या गावांत काली पूजेचा समारंभ एकाच्या घरी झाला. तो पाहण्याला मला बोलाविले होते. त्यावेळी माझे वय सरासरी १३ वर्षाचे होते. व यदु (जदु) नांवाचा माझा एक चुलतभाऊ होता. त्याचे वय माझ्या वयापेक्षा एक दोन वर्षांनी जास्त होते. आम्ही दोघेहि रात्रीचे ८-९ वाजतां तेथे जावयास निघालो. रात्र किर्र काळोखी असल्यामुळे. वाटेने चालतांना आमचे मन अगदी निर्धास्त नव्हते. कारण त्या वर्षी त्या प्रांतांत हिवज्वराची साथ येऊन पुष्कळ लोक मेले होते. व त्याच कारणामुळे येथलीहि वस्ती बरीच कमी झाली होती. आमचा रस्ता गांवाच्या ओसाड भागांतूनच एका पडक्या घरातून होता. त्या घरांत पूर्वी एक मोठे कुटुंब राहत होते, पण आतां तेथल्या मधल्या घरांत दुपारचे वेळी गावांतली उडाण टप्पू मंडळी जमून त्यांचा गप्पासप्पा, बुद्धिबळे किंवा पत्त्यांचा खेळ चालत असे. त्या घरांतली सगळी माणसे मरून घर ओसाड पडल्यामुळे तेथे भूतें राहतात असा लोकांचा समज होता. त्या भीतीने दिवसा देखील तेथे आम्हां मुलांपैकी कोणी जात नसत. अशी वस्तुस्थिति असल्यामुळे त्या ठिकाणी आम्ही जेव्हा येऊन पोहोंचलो तेव्हां आमची भीति अधिक वाढली व आम्हाला धैर्य येण्याकरिता कोणाचे तरी साह्य हवेसे वाटूं लागले.

पण तेथे ते मिळणार कसे? तेव्हा जदूने अशी कल्पना काढली की एखादे गाणे गात आपण चालावे. त्यावेळी एक शृंगारिक गाणेहि आम्हाला आठवले व तें मोठ्याने म्हणत आम्ही पुढे चाललो. इतक्यांत एकाएकी लाकडी संदला घातलेल्या पावलांचा आवाज ऐकून आम्ही दचकलो. तो असे दिसले की समोरच्या ओसाड घरांतून एक मनुष्य पायांत लाकडाच्या संदला घालून आमच्याकडे लवकर लवकर येत आहे. अशा रात्रीं त्याचे त्या घरांतून निघणे शंकेला कारणच होते, पण तो मनुष्य दिसत असल्यामुळे आम्हाला थोडे धैर्य आले. इतक्यांत त्या मनुष्याने अकस्मात येऊन माझा हात धरला व म्हणाला, ''संभाविताची मुले असून तुम्ही अशी हलकट गाणी गाता काय?'' तें ऐकून मी त्याच्याकडे पाहूं लागलो तों तो ''भायकाका'' आहे असें मला दिसून आले.

हा भायकाका म्हणजे त्याच गांवांत राहणारा 'भैरव' नांवाचा एक गवळी होता. हा उंच धिप्पाड मनुष्य असून शरीरानेहि चांगला आडदांड होता. तो आमच्या मुलांत मिसळून वागत असे व मुलेंहि त्याला 'भायकाका' असें म्हणत. 'भाय' हा भैरव शब्दाचा संक्षेप आहे. माझ्यावर त्याचा विशेष प्रेम होता. प्रत्यक्ष 'भायकाकाच' जवळ येऊन अनीतिदर्शक गाणे म्हटल्या विषयी मला दोष देत आहे हे पाहून मी थोडा शरमलो व त्याला म्हणालो - 'भायकाका मला क्षमा कर. अशी गाणी आम्ही गात नसतो पण ही जागा अगदी निर्जन असल्यामुळे फक्त येथेच हे गाणे मी म्हटले. पुन्हा मात्र मी अशी गोष्ट कधीच करावयाचा नाही, हे वचन देतो.''

तो म्हणाला, 'बरे, तर हे तुझे बोलणे ऐकून मला मोठी खुषी वाटली.'' असें म्हणत त्याने माझा हात सोडला व त्यावेळी जेथे कोणीहि जाण्याचा संभव नव्हता अशा एका आड वाटेंत जाऊन दिसेनासा झाला. आंता खरोखर पाहतां पुन्हा त्याच घरांत त्याने परत जावयाचे होते किंवा सरळ रस्त्याने पुढे जावयाचे होते. पण तसे न करतां तो अशा एका आडवाटेंत जाऊन दिसेनासा झाला की तेथे तशा रात्रीच्या वेळी कोणीच जाण्याचा संभव नव्हता. दुसरे त्या घरांतून निघतांनाहि तो अगदी अकस्मात् निघून माझ्या जवळ आला होता व पुन्हा तशाच आकस्मिक रीतीने दिसेनासा झाला होता. ह्या शिवाय त्या घरांत भूतें राहतात असा लोकांचा समजहि होताच. म्हणून त्यांच्या एकंदर हालचाली वरून ज्याला मी 'भायकाका' समजलो तो दुसरा कोणी तरी अथवा दुसरे कांही तरी असावे असा मला संशय आला. ह्या खेरीज ती रात्र काळोखी होती तरी चांदणे असल्यामुळे मला त्याच्या आकारावरून व आवाजावरून तो 'भायकाकाच' होता अशी ओळखी पटली. 'भायकाका' चांगला धिप्पाड मनुष्य होता हेहि मला ठाऊक होते पण माझ्याशी जो बोलला तो मात्र अतिशयच उंच म्हणजे सुमारे दहा फूट उंच होता. म्हणून त्याच्या संबंधाने मी थोडा साशंक होऊन आपल्या चुलत भावास म्हणालो ''माझे हात

धरणारा हा भायकाकाच नव्हे काय?''

त्यावर जदू म्हणाला ''तो भायकाका होता ह्या विषयी तर मलाहि खात्री वाटते, पण तो येथे कसा यावा हे मात्र मला समजत नाही कारण त्याला मरून आज तीन चार आठवडे झाले आहेत.''

शेवटी आम्हाला जे दिसलें तें भायकाकाचे भूतच होते असे खास ठरले व मग काय विचारता आम्ही दोघेहि अर्धे मूर्छित झालो, त्याच स्थितींत कसे तरी त्या दुर्गापुजेच्या ठिकाणी जाऊन पोहोचलो. तेथे पोहोचल्यावर तेथील मंडळीला आम्हाला शुद्धीवर आणण्यास कांही वेळ लागला. त्या मंडळीने आमची हकीकत ऐकून आम्हाला सांगितले कीं ''त्या भूताचें तुमच्याशीं वागणे कांही अपायकारक नव्हते. उलट त्याचा तुमच्यावर असलेला पूर्वीचा लोभ त्याने कायमच ठेवला व तो तुमच्याशी मित्रत्वाच्या नात्यानेच वागला. म्हणून तुम्ही भीति बाळगण्याचे कारण नाही.''

तें ऐकून आम्ही निर्धास्त झालो. पण वास्तविक तो 'भायकाकाच' आम्हाला भूताच्या रूपाने भेटला होता हे मात्र खरे.

माझ्या मुलीचे पत्र

(ही गोष्टहि बाबू दुर्गाचरण चक्रवर्ती यांच्याच अनुभवाची आहे व ती त्यांनी 'हिंदु स्पिरिच्वल मागझीन' इ. स. १९०८ च्या ऑगष्ट महिन्याच्या अंकांत छापून प्रसिद्ध केली आहे.)

बिहार प्रांतांत मी नोकरीवर असतांना माझी मुलगी माझ्या जवळच असून फार बिमार होती. परंतु घरी माझी आजी संपल्याची बातमी आल्यामुळे तिची क्रिया करण्यास सगळ्या मंडळीस घेऊन मला जावे लागले व सुटी फार थोडी असल्यामुळे व मुलीची प्रकृति फार क्षीण झाली असल्यामुळे पुनः तिला आपल्या बरोबर मला परत नेता आले नाही. घरून निघतांना मी तिचा निरोप घ्यावयास गेलो असतां फार गंभीर मुद्रेने तिने मला दोन गोष्टी मागितल्या. एक अशी होती की, माझ्या बहिणी कडून मला जी भेट आली होती ती मी परत करूं नये व दुसरी गोष्ट अशी होती की तिच्या दुरूस्त होण्याबद्दल दुर्गा देवीला जी पूजा मी देऊ केली होती ती पुजा ती (मुलगी) दुरूस्त झाली नाही तरी द्यावयाची. हे तिचे मागणे ऐकून अर्थातच मला ती मरणार असे वाटले व निरूपाय होऊन मी रडूं लागलो. तेव्हां ती पुनः माझे सांत्वन करण्याकरितां म्हणाली ''आपण असा विपरीत समज करून घेऊं नका. मी अगदी वचन देऊन सांगते कीं, मी बरे झाल्यावर तुम्हाला जरूर पत्र लिहीन.''

नंतर मी बिहार प्रांतांत पोहोचल्यावर एकें दिवशी सकाळी मला असे स्वप्न पडलें कीं माझ्या मुलीचे मला पत्र आले व तिच्या नेहमीच्या पद्धतीप्रमाणे तें लाल शाईने लिहिले होते. ती मुलगी फार विचारी होती व बंगाली सुंदर लिहीत असे. त्या पत्रांत असा मजकूर

आढळला :- ''तात, बरे झाल्यावर पत्र लिहिण्याचे मी आपल्यास कबूल केले होते त्याप्रमाणे कळविण्यास मला मोठा आनंद वाटतो. माझी प्रकृति आतां उत्तम असून मी मोठ्या सुखांत आहे, पण आपण शोक कराल तो मात्र करूं नये कारण आपला जर माझ्यावर लोभ आहे तर मी सुखांत आहे हे ऐकून आपल्यास आनंदच वाटला पाहिजे.''

या पत्रांत 'शोक करूं नका' असे जे तिने लिहिले होते त्याचा अर्थ काय असावा याचा विचार करीत असतां मी दचकून जागा झालो. व बिछान्यावर त्या पत्राचा शोध करूं लागलो व तेथे तें न दिसल्यामुळे कोठे आहे म्हणून विचारूं लागलो. इतकें ते स्वप्न मला सत्य वाटले. माझे बोलणे ऐकून माझे नौकर आंत आले पण अर्थातच पत्र कोठे आहे हें ते सांगूं शकले नाहीत. त्यानंतर थोड्याच वेळाने डाकेंतून माझ्या नांवाने आलेले एक पत्र मला मिळालें त्यांत माझी मुलगी खरोखरच रोगमुक्त होऊन परलोकास गेल्याची बातमी लिहिली होती.

सौ. मातोश्री रंगूबाईला देवतादर्शन

सौ.मा.रंगूबाईला २/३ दिवसापासून ताप येत आहे. काल रोजी रात्रौ सुमारे बारा वाजल्यापासून तिचा ताप उतारीस लागला होता. त्याच स्थितींत ती निजून असतां देहाचा अभिमान सुटून ती आनंदाच्या अगदी भरांत येऊन मोठ्या आश्चर्ययुक्त व प्रेमळ स्वराने ''वा महाराज वा'' असे म्हणून लागली, पण हा प्रकार सुमारे एक ते दीड वाजल्यापासून सुरूं झाला. त्यापूर्वी कांही वेळ ती बेशुद्ध झाली होती. तेव्हा नारायण पंडित, हरिभाऊ, व्यंकटराव, नारायणराव वगैरे मंडळी तिच्याजवळ बसली होती. वेद. बाळकृष्णशास्त्री उर्फ दादा यांना बोलावून तिचा हात दाखविला असतां त्यांनी सांगितले की ''हिचा ताप उतरत आहे. दुसरा कफ, वात किंवा पित्त यांतून कशाचाच प्रकोप नसून दुसरा कोणताच विकार दिसत नाही.'' जीभ पाहिली असतां काटेहि दिसत नव्हते. म्हणून मूर्च्छा येण्याचे कांहीच अनुमान होईना. शेवटी ती हासूं लागली व त्यानंतर मोठ्या प्रेमळ व आश्चर्ययुक्त शब्दाने ''वा, महाराज वा'' म्हणूं लागली.

नीलकंठ धर्माधिकाऱ्यांनी तिला विचारले ''तुला काय दिसते.''

ती म्हणाली ''देवाची सुंदर मुर्ती दिसत आहे व महाराज तेथे बसले आहे.'''

एकंदरीत तिला तीन चार देखावे दिसले प्रथम रास दिसला त्याचे वर्णन असेः-

ती म्हणाली ''साजरा प्रकार दिसत आहे! देवाची मूर्ति किती साजरी आहे!'' ही सगळी वाक्यें ती मधून मधून उच्चारीत असे. मधून मधून हांसत असे.

''महाराज तेथे आहेत काय?'' म्हणून विचारिले असतां ती म्हणाली आहेत. ''कोणत्या वेषाने आहेत?'' म्हणून पुनः विचारिले असतां ती म्हणाली ''स्त्रीवेषाने आहेत.'''

हा प्रकार चालला असतां व्यंकटराव मला म्हणाले तुम्ही येथे येऊन बसा. (मी

दुसऱ्या माडींत निजून हा सर्व प्रकार ऐकत होतो) मी तेथे जाऊन बसलो व म्हणालो ''ज्वराने फार थकून गेल्यामुळे आई ह्यावेळी 'सबकानशसनेस' मध्ये (गटिट्टतत्थट्टड्डतथि-त्ठथथ) जाऊन तिचे सात्विक संस्कार उद्भूत झाले आहेत.''

हे ऐकून ती म्हणाली ''तुझं बोडकं. ही मजा तर पहा.''

यापुढले तिचे भाषण म्हणजे तिचेच मधून मधून निघणारे उद्गार होत. ते असेः- ''वा! महाराज वा! काय प्रभा आहे! निळी निळी प्रभा दिसते! नाचत आहेत!! देवाची मूर्ति काय साजरी आहे? वा महाराज वा!! अरें पाहणारे ! डोळे असून तुम्ही काहून नाही पाहातरे? बेटे लोक संसारांतच गडून राहतेत !! ही मजा कोणीच पाहात नाही. वा! काय रास आहे?

धर्माधिकारी म्हणाले ''आतां महाराज कोठे आहेत?''

उत्तर - आता दिसत नाहीत, त्यांत मिळून गेले !! प्रकाश किती सुंदर निळा आहे? सुंदर नाद ऐकूं येत आहे !!''

दुसरा देखावा :-

कमळाचे झाड पहा किती सुंदर आहे. झाडावर देव वस्त्र घेऊन गेले! गोपी उघड्याच उभ्या आहेत! गोपी वस्त्र मागत आहेत! नंदजीके लाल देव मेरे कपडे!!

देखावा तिसरा :-

वा ! काय प्रकाश आहे? देवाची साजरी मूर्ती आहे! तुम्ही यावलीत देवाला बांधीत होते. आता पहा बरे देवाचा कसा थाट आहे? देवाकडे पाहण्याची कोणाची छाती नाही. देवाचे पाय किती सुंदर आहेत? कोमळ आहेत! पायांत वांकी आहेत! घुंगरू आहेत! वा! कसे साजरे पाय आहेत!!''

तिला लेखक म्हणाले ''त्या साजऱ्या पायावर नमस्कार कर बरे.''

हें ऐकून पडल्या पडल्याच दोन्ही हात जोडून (य.२१ पा.२२७) मान वाकवून तिने नमस्कार केला !! सगळ्या गोष्टी इतक्या साहजिक रितीने घडत होत्या की त्यांत ढोंगाचा किंवा लबाडीचा संशय घेण्यास मुळीच जागा नव्हती. देवाची नाभी कशी साजरी आहे? व्यंकटेश स्तोत्रांत सांगितल्याप्रमाणेच आहे ! देवाचे वक्षस्थळ कसे चमकत आहे ? कानांत कुंडले चमकत आहेत! वा! देव हांसत आहेत! बासरी किती गोड वाजवीत आहेत! वा ! महाराज! वा! देवाच्या हातांत पावा आहे!

देखावा चवथा :-

पहा शेषाची फडा केंवढी मोठी आहे! वा! शेषशाई भगवान पहा! अहाहा! काय साजरी मूर्ती आहे!!

देखावा पांचवा :-

याप्रमाणे आई मधे मधे हांसत असे, मधे मधे वा! महाराज वा! म्हणतसे व मधून मधून वर लिहिल्याप्रमाणे शब्दहि उच्चारित असे. पुनः ती हांसू लागली असतां त्याचे कारण विचारले तेव्हा ती जास्त हासूं लागली व म्हणाली देवाने राधेच्या कानांतली कुंडले काढून घेतली. पुनः हासत हासत म्हणाली हे पहा देवाने सोंग घेतले! हा प्रकार दिवस निघेपर्यंत चालला होता. दिवस निघाल्यावरहि मधून मधून त्या मूर्तीची व पाहिलेल्या प्रकाराची आठवण करून रडत असते व मधून मधून बेशुद्ध होऊन व लिहिल्याप्रमाणे आनंदाने हांसत असते व तसेच उद्गार काढीत असते. हा प्रकार पाहिल्याविषयी पाहणारे मंडळीच्या सह्या खाली घेतल्या आहेत.

सही - त्रिपुरवार मुक्काम हरदा. ता. ८/२/१९०९ सोमवार.

सह्या :- हरि गणपत केवले, नीलकंठ धुंडीराज धर्माधिकारी, व्यंकटेश नारायण देशपांडे, नारायण पैकाजी पंडित, नारायण गोपाळ लष्करवाले.

आज आदिनाथ, गणेश व दत्तात्रेय यांचे दर्शन

आज प्रातःकाळी सौ. मातोश्री रंगूबाई निजून असतांना मला म्हणाली 'हा पहा गोसावी' हा कोण आहे रे?'

हे ऐकून मला वाटले काल रोजीं हिला रास दिसला, आज शंकराचे दर्शन झाले असेल. म्हणून मी म्हणालों 'ते भगवान् शंकर असतील. त्यांना नमस्कार कर.'

त्यावर ती म्हणाली - खरेच 'अगबाई त्यांच्या गळ्यांत केवढा सर्प आहे? त्यांना ओझेहि वाटत नसेल काय?' असे म्हणून तिने नमस्कार केला. पुन्हा म्हणाली 'हा पहा गणपती. त्यानंतर दत्तात्रेय दिसतात म्हणून सांगितले.

- **गंगाधर मुळे,** हर्दा ता.ड ९/२/१९०९

मंत्राचा प्रभाव / दुधावरली साय खाणारे भूत

'हिंदी स्पिरिचुअल म्यागझीन'च्या माहे ऑगष्ट १९०८ च्या अंकात भरतचंद्र चौधरी हेडमास्तर करीमकंज हायस्कूल यांनी ता. १५/६/१९०८ च्या पत्रांत खाली लिहिलेली गोष्ट छापून प्रसिद्ध केली आहे. ही गोष्ट त्यांच्या एका अत्यंत विश्वासू ब्राह्मण मित्राने प्रत्यक्ष पाहिली आहेः-

जिल्हा सिल्हट, करीमगंज सबडिव्हिजन मध्ये, जालधम पोलिस स्टेशनच्या हद्दींत नसीरपूर नांवाचे एक खेडे आहे. तेथे गऊरचरणदास सरकार नांवाचा एक सधन शेतकरी राहत असतो. तो कुटुंबवत्सल असून त्याच्या येथे दुधाच्या पुष्कळ गायी आहेत. त्याच्या येथे कांही महिन्यापूर्वी असा प्रकार होत असे कीं, दूध तापायला ठेविले असतां त्यावरील साय कोणास न कळत कोणी काढून खात असे. तें कुटुंब मोठे असून सामायिक

असल्यामुळे मुलें हे काम करीत असतील असा त्याला संशय आला, पण तो खोटा ठरला. नंतर एक दोघी बायांचा (सामाईक कुटुंबातील) संशय आला. पण तोहि खोटा ठरला; व साय पहिले सारखीच जाऊं लागली. तेव्हां गुप्त रितीने व हुशारीने सतत टेहळणी सुरूं ठेवली असतां पहिल्याच दिवशी असा प्रकार घडला कीं एक दहा वर्षाची मुलगी आड लपून दूधाकडे पाहत असतां तिला एक चमत्कारिक व भयंकर प्राणी त्या दुधाच्या पातेल्यावरील जाड झांकण काढीत आहे असें दिसले. हे पाहून ती मुलगी मोठ्याने ओरडली. तिचे ओरडणे ऐकतांच तो प्राणी अकस्मात गुप्त झाला पण साय मात्र वाचली. दुसरे दिवशीं अधिक सक्त पाहरा ठेवला व भूताला साय काढता आली नाही, पण ते दुधाचे तपेलेच एकाएकीं उपडे होऊन सर्व दूध खाली जमिनीवर सांडले.

दुसऱ्या दिवसापासून मात्र भूताला फार चीड आली. आजपर्यंत त्याने दुधाची सायच खावी, पण आतां मात्र तें जास्त त्रास देऊं लागले. जेवतांना भातांत धानाचा कोंडा व राख टाकून अन्नाची माती करावी. स्वयंपाकाची भांडी घरामागे एका एकीं गलीच्छ जागेंत जाऊन पडावीत. कधी कधी पाण्याच्या कळशाला कोणी स्पर्श न करतां त्या आपोआपच स्थलांतर करीत. एके दिवशीं रात्रीं घरची एक बाई मुलाला शौचास बाहेर नेत असतां कोणी एकाएकी तिला हाताने गच्च आवळून धरले. धरणारा कोणीच दिसेना. तेव्हा ती मोठ्याने ओरडली. एव्हां तिला हवेमधून असें शब्द ऐकूं आले की, ''मांत्रिक बोलावण्याविषयी जे शेजारचे लोक तुला सांगतात त्यांना हाका मार'' असा प्रकार बरेच दिवस चालला व कित्येक मांत्रिकाचे भूतास काढण्याचे प्रयत्न व्यर्थ गेले. शेवटी पांच दिवसांनी एका न्हावी जातीच्या मांत्रिकाने त्याला बेदखल करून मधल्या घरांत पूरून टाकले.

भूतांवर मंत्रांचा प्रभाव इतका कां चालावा याचे सयुक्तिक कारण आपल्या वाचकांपैकी कोणी दिल्यास फार संतोष होईल. ह्याचे उत्तर शिशीर कुमार यांनी त्याच अंकांत असे दिले आहे कीं या गृहस्थाचा (भरतचंद्र) आपल्या मित्रावर जरी विश्वास आहे तरी त्यांनी स्वतः त्या गावीं जाऊन जास्त चिकीत्सा केली असतां मित्राच्या मुखाने ऐकल्यापेक्षा आणखी जास्त माहिती त्यांना तेथे मिळण्याचा संभव आहे. इतकेच नव्हे तर त्यांच्या प्रश्नाचा उलगडाहि त्यांना तेथे मिळण्याचा संभव आहे. इतके करूनहि त्याचे समाधान होणार नाही तर होईल तेवढे करून मी त्यांच्या प्रश्नाचा उलगडा करीन. माझ्या मताने असे निःसंशय वाटते कीं त्या भूताची अझूनपर्यंत पूर्ण वाढ झाली नाही. व तो मनुष्य जिवंत असतांना सदरहु कुटुंबाशी त्याचा द्वेब असावा व तो द्वेष उगवण्याकरिता आतां भूत होऊन असा खोडसाळपणा करीत असावा.

भाऊसाहेब खापरेना बटुरूपाने दर्शन

॥ श्री ज्ञानेश्वर माउली समर्थ ॥

ई. स. १९०६ च्या जानेवारी महिन्यांत मी आपल्या लाडकीं नामक मालगुजारी गावी असतांना श्री गुलाबराव महाराजांचे सहवासांत कात्यायनी व्रताची आठवण होऊन मला करमत नसे. ह्यावेळी माझे शालक रा. रा. नारायणराव पंडित हेहि होते. मी निजून राहलो म्हणजे वाठोडा येथे असल्याप्रमाणेच सर्व गोष्टी स्वप्नांत दिसून आनंद वाटत असे. त्यामुळे मी बहुतेक निजूनच राहात असे.

पुढे श्रीज्ञानेश्वरकृत हरिपाठाचे एकदा पारायण केले व नंतर पारणे केले. त्या दिवशी श्री ज्ञानेश्वर महाराजांचे नांवाने एका लहान ब्राह्मणास आमंत्रण देण्याविषयी कारकुनास मी मुद्दाम सांगितले होते. परंतु तसा ब्राह्मण मिळाला नाही. दुसरे निमंत्रित ब्राह्मण येऊन भोजनाची तयारी झाली. इतक्यांत एक आगंतुक ब्राह्मण तेथे आला. हा साधारण बावळट सारखा दिसत असून वर्ण सावळा होता. मऱ्हाटी भाषा त्याला येत नसून कन्नड सारख्या भाषेंत काही शब्द बोलत होता. त्याची चर्या व्यवस्थित दिसत नव्हती. मी त्यास संस्कृत भाषेंत प्रश्न विचारले असतां ''यन्था संस्कृतम्'' असें विस्मयपूर्वक त्याने उत्तर दिले. जेवतांनाहि तो नीट व्यवस्थित जेवला नाही. भोजनोत्तर त्याला दक्षणा दिली. ती त्यानी तेथेच टाकून दिली. कांही वेळ तेथे राहून.जाते समयी ''पोता महाराजा'' असें म्हणून चालता झाला मला त्याच्या स्थितीविषयी विलक्षण वाटले व आदर बुद्धि उत्पन्न झाली.

एके दिवशी मला तोच ब्राह्मण स्वप्नांत दिसला व 'मला ओळखले काय?' असें विचारू लागला.

'मी आपणास कसे ओळखावे' असें मी त्याला म्हणालो

तो मला म्हणाला 'मी कोण आहे हे तुला आतां सांगतो, असें म्हणून दोन्ही हातांच्या नखाने त्याने आपले हृदय दुभंग केल्यासारखे केले. तोंच एकाएकीं लख प्रकाश पडला, व त्या प्रकाशांत श्री ज्ञानेश्वर महाराजांची रम्य मूर्ति दिसूं लागली तत्काळ माझा कंठ दाटून येऊन मी रडूं लागलो. तेव्हां 'असें करूं नये' असें म्हणून प्रेमळ शब्दाने त्यांनी मला उचलून धरलें. झाले स्वप्न संपले.

ही सर्व हकीकत पुढें मी भेटीअंती महाराजांस विदित केली असतां ''मध्ये मध्ये दर्शन देत असावे असें तूं मला म्हटले होते त्यावरून तुला श्री ज्ञानेश्वर महाराजांनी त्या रूपांनीं दर्शन दिले असे ते म्हणाले.

सही :- दत्तात्रय गणपत खापरे

हल्ली मुक्काम उमरावती ता. ३०/८/१९०७

चांद्रायण व्रतांतील गोष्ट

शुक्रवार माघ पूर्णिमा तें दिवशी मी चांद्रायण व्रताला सुरुवात केली. त्यानंतर तीन दिवसांनी म्हणजे रविवारी रात्रौ चार वाजतां सद्गुरु महाराज गुलाबराव हे विष्णुपंत धामापूरकर यांच्यासह उभे आहेत असे मला स्वप्नांत दिसले. मी त्यांच्याजवळ जाऊन उभे राहिले पण भाषण केले नाही. तितक्यांत माझे डोळे उघडले.

पुन्हा दुसरे दिवशी म्हणजे सोमवारी रात्रौं तीन वाजतां महाराज गीतेचा श्लोक म्हणत आहेत असे स्वप्न दिसले. पण श्लोक नुसतां ऐकूं आला.

नंतर गुरुवारी रात्रौ ४ वाजतां असें स्वप्न पडले कीं मी बसले असतां सद्गुरु महाराज आले व आईहि आली. ते आईला म्हणाले - अग तूं कोणीकडे आलीस? असें म्हणून तिला जवळ घेतले. हे पाहून मला किंचित् हसूं आले व हंसत असतांनाच जाग आला. पुन्हा झोंप लागली नाही.

दिवस निघाल्यावर त्याच दिवशी दिवसाचे १२ वाजतां महाराजांकडून तार आली व दुपारचे दोन वाजतां महाराज येऊन पोहचले.

सही - सावित्री मुक्काम मुंगावली ग्वालेर स्टेट

दत्तूमामाची टेलिपथी

श्री समर्थमहाराज हे वृंदावनास गेले असतां मी हरद्यास होतो. तेथें नारायणराव लष्करवाले यांच्या माडीवर मी निजलो असतां असे स्वप्न दिसले की. रा. रा. विष्णुपंत धामापूरकरांनी येऊन कवाडावर थाप मारली. व म्हणाले 'कोण आहे. ऊठ लवकर, कवाड काढ. महाराज आले.' ती वेळ दुपारी तीन वाजतांची होती. हे शब्द ऐकल्याबरोबर मी खरोखरच जागा होऊन कवाड उघडण्याकरिता खाली गेलो तों खरोखरच महाराज गाडींतून उतरून दारांत येऊन उभे होते.

दुसरी गोष्टः- त्या मंगळवारी घडली. त्यावेळी महाराज आळंदी - नासीककडे जाऊन सरासरी पंधरा दिवस झाले होते. मंगळवारी सकाळीं (ता. १६/३/१९०९) मी माडीवर निजलो असतां सरासरी आठ वाजतां गंगाधरची आई माझ्या स्वप्नांत येऊन म्हणाली ऊठ लवकर. महाराजांचे पत्र आलें. हें ऐकून खाली जाऊन पाहतों तों महाराज खरोखरच येऊन बसले होते.

- दत्तात्रय गणाजी भुयार हरदा ता. २२/३/१९०९

स्वप्नांत मंत्र व गुरुदर्शन

(१) एक ब्रह्मचारीजी जिनका नाम योगानन्दस्वरूपजी था ये नैपाल के रहनेवाले थे व इनकी योग में प्रवृत्ति थी इन्होने मेरेको प्राणायामकी रीती बताकर आज्ञा दी की २ मासके भीतर तुमको स्वप्नमे दो मंत्र - याने एक मंत्र दो अक्षरका और एक मंत्र चार अक्षरका मिलेगा. इनके वचनानुसार दोनो मंत्र मुझको मिले (१ नर और २ नारायण) सही - गणेशप्रसाद अग्रवाल मंडला. ३/४/१९०९.

देवतादेश स्वप्न

(२) श्रीमद्‌सद्गुरु ज्ञानेश्वरस्वरूपी श्री गुलाबराव महाराज जब नयनपूर गये थे तब विठ्ठलराव केकरे वकीलके पास नयनपूर आनेका तार भेजे थे. तब तार मिलनेके पहिले रात्रि को मैने यह स्वप्न देखा था की उक्त महाराज मंडला आये है. कचहरीमे जब विठ्ठलरावने मेरेसे महाराजके तार आनेका हाल बताया तब मैने उनसे कहा कि मैने रात्रि को ऐसा स्वप्न (जैसाई उपर लिख चुका हूं) देखा है। तब विठ्ठलरावने भी मुझसे कहा कि मैने भी ऐसाहि स्वप्न रात्रि को देखा है।

सही - गणेशप्रसाद अग्रवाल मंडला ३/४/१९०९

सूचक स्वप्न : विष्णु बापुजी धामापूरकरांचे स्वप्न

मी जबलपूरास शिकत असतां चि. सौ. साळूबाई पारनेरवाली व सावित्रीबाई ह्या तेथेच होत्या. सावित्रीबाई बरोबर सौ. साळूबाई तेथे आली होती. हिचे वय तेवेळी लग्नायोग्य झाले होते. व तिच्या लग्नाविषयी प्रयत्न चालला होता. परंतु योग्य स्थळ सांपडले नव्हते. गं. सावित्रीकाकू व आम्ही तिच्या लग्नाविषयीं पुष्कळवेळां गोष्टी करीत असूं. एके दिवशी मला असें स्वप्न पडले की. सौ. साळूबाईचे लग्नाचा समारंभ चाललेला आहे व आम्ही घरची सर्व मंडळी लग्नाचे व्यवस्थेंत अगदी गुंग झालो आहोत. वऱ्हाडी मंडळी आमचेकडील नसून दक्षिणे कडील दिसली. लग्न समारंभ आटोपल्यावर तिला मंडळी बरोबर रवाना केले तेव्हा मी तिच्या बरोबर गेलो. तिच्या घरीं गेल्यावर आम्ही सर्व मंडळी तिच्या घरातील एका घरांत जाऊन उतरलो. त्या घरांतील मधल्या घरांत एक लाकडी झुला टांगलेला होता. त्या घराच्या आणखी खुणा मला चांगल्या स्मरत नाहीत, परंतु तेवेळी त्या फार स्पष्ट दिसत होत्या. हे स्वप्न पाहिल्यावर सुमारे एक महिन्याने तिचें लग्न झाले व तिला स्थळ आमचेकडील प्रांतांतील राहणारे न मिळून पारनेरचे मिळाले व ती घरी होऊन आल्यानंतर मी वर्णन केल्याप्रमाणे तिचे घरहि निघाले. मी अद्याप तिचे (य.२१ पा.२४०) घर पाहिले नाही. परंतु हें स्वप्न मी सावित्री काकूस सांगितले होते. ती पारनेरला गेली होती. ती तेथून परत आल्यावर मी म्हणत

होतो त्याप्रमाणे सौ. साळूबाईचें घर आहे असें तिनेहि मला सांगितले होते.

सही - विष्णु बापूजी धामापूरकर

रा. नथुभैय्या केकरे छिपानेरवाले यांचे स्वप्न

कांही वर्षापूर्वी श्री शीलनाथ महाराज हरद्यास आले होते. ते वेळी हरद्यास आम्ही नामसप्ताह करीत होतो. श्री शीलनाथ महाराज हरद्यास आले त्या दिवशी काकड आरती होती. काकड आरतीस प्रातःकाळीं जायचे होते. तेथे जाण्याचे पूर्वी मला स्वप्न पडलें कीं श्री शीलनाथ महाराज स्टेशनावर उतरले आहेत. ही स्वप्नाची हकीकत मी एक दोन मंडळीस सांगितली. पुढे काकड आरती संपल्यावर आम्ही परत घरी येत असतां वाटेंत आम्हाला समजलें की शीलनाथ महाराज खरोखरच स्टेशनावर उतरले आहेत. पुढे लगेच आम्ही त्यांचे दर्शनास गेलो व त्यांची उतरण्याची व राहण्याची नीट व्यवस्था केली.

गीताश्रवणाने यमदूत झाला

एक महात्मा से सुना कि दक्षिण देश में एक ब्राह्मण भगवतद्गीताका नित्यपाठ वैकुंठमे तुलसी के समीप पढा करते थे । एक सेवक जो मेरा काम करता था, सुना करता था । थोडे दिनोके बाद वह सेवक मर गया । मरनेपर यमदूत हुवा । कुछ समय बाद वह एक आदमी को लेने उसी गांवमे आ गया । उसने अपने मालिक की याद कर के मकान मालिक मे आया वो अपने मालिक से मिला ।

मालिकने पूछा की क्या हाल है । उसने जवाब दिया की मैं भगवद्गीता जो आप पढा करते थे, मैं सुना करता था । उसकी प्रतापसे मुझे यह पदवी मिली । तब वही मालिकने पूछा की मेरा क्या हाल है ।

थोडे रोजमे इसका जवाब दूंगा - फिर आकर बताया कि आपके लिये वह जगह याने ब्राह्मणको जो जगह है, उसी जगह आपके लिये तजबीज हो गई.

सही - मुंसीजी कारकून मंडला.ता. १४-५-१९०९

अदृश्य सहायक

काल रोजी रात्रौ सुमारे बारावर एक वाजतां बहुतेक सगळी मंडळी गच्चावर निजली होती. श्रीगुरु महाराजहि गच्चावरच निजले होते. इतक्यांत पाऊस येऊं लागला. त्यामुळे गडबड होऊन मंडळी खाली येऊं लागली. त्या गडबडींत माझी मुलगी चि. गजाबाई हीहिं उठून खाली येण्याकरिता चालूं लागली. तिचे डोळे आले असून ते बांधले असल्यामुळे व डोळ्यांत झोप असल्यामुळे जिन्याकडे न येतां चुकून ती सरळ पुढेच गेली. (गच्चाच्या पूर्व भागाकडे) व तेथून खाली पडली. ती पडतांच तिला भयंकर जखम वगैरे झाली असावी. ह्या भीतीने आम्ही पाहूं लागलो तों तिला अगदी (य.२१ पा.२४३) इजा न होतां ती पडल्याजागींच एका लाकडावर उभी होती. किंबहुना तिला आपण पडलो किंवा

काय हाहि संशयच होता. पडल्यामुळे पायांची हाडें मोडणें, किंवा मेंदूला त्रास होणे ह्यांतून एकहि शारिरिक (ख्ड्डीथड्ढतण्तडड्ढट्टञण) परिणाम तिच्यावर झाला नाही. तिचे वयहि सरासरी ९/१० वर्षांचे आहे व ती जेथून पडली ती जागा बरीच उंच म्हणजे सुमारे तीन पुरुष उंच आहे. इतक्या उंचावरून पडून अगदी सुरक्षित राहणे हे आश्चर्य आहे.

- व्ही.बी. केकरे ३१/५/१९०९मुक्काम मंडला

धनतृष्णासे भूत भया

एक वृद्ध ब्राह्मण जो बहुत लालची था । मरा । मरने के २-३ दिनके बाद वह अपने मकान मे आकर आवाज इसतरहि था जैसा कि जिंदगीमे पुकारा करता था । बादको १०/१५ मिनिट अपनी भाषामें कुछ कहता रहा । बादको चला गया । - मंडला.

यथार्थ सदृशतम अपार्थक स्वप्न

सुमारे सहा महिन्यापूर्वी मी चांदा मुकामी असतां मला एक स्वप्न पडलें ते येणेप्रमाणें:- मी महाराजांचे दर्शनास एका गांवी गेलो परंतु गांवाचे नांव मला आठवत नाही. तेथे महाराज ज्या घरी राहत होते तेथेंच मी उतरलो. त्या घरासमोर एक दरवाजा होता. त्या घरांत कांही पुरुष व कांही स्त्रिया होत्या. मी आंत गेल्यावर तेथील एक जणास 'महाराज कोणते होत' म्हणून विचारले. त्यांनी जवळच बसलेल्या पुरुषाकडे बोट दाखविले. त्यांना पाहून मी नमस्कार केला व त्यांच्याजवळ बसलो. त्यांच्या रूपाचे वर्णन विशेष आठवत नाही. तरी ते आंधळे असून आंगांत कापड उघड्या आंगाने बसलेले होते. मी नमस्कार करण्याबरोबर ते उठून डाव्या बाजूच्या दरवाज्यांतून पलीकडे गेले. तेव्हा मला वाटले कीं मला पाहून मला दर्शन देऊ नये म्हणून तिकडे गेले असावे. याचे कारण माझा मुलगा नारायण हा हल्ली घरचा उद्योग सोडून त्यांच्या बरोबर राहत असल्यामुळे मी त्याजला घरगुती संबंधाने बोलत असे. त्यांच्यामागे मीहि तिकडे गेलो. तेथे महाराज माझ्याशी कांही बोलले परंतु ते बरोबर आठवत नाही. नंतर मी महाराजांच्या दर्शनास मंडला मुक्कामी आलो. तेव्हां स्वप्नांत पाहिले त्या घरा सारख्या खुणा बहुतेक महाराज राहत असलेल्या घराशी मिळाल्या व हल्लीचे महाराजांसहि डोळे नाहीत.

सही- **पैकाजी गोविंद पंडित.**

मायाळू सिंह - आनंद

कांही वर्षापूर्वी इंग्लंडांत एक पशु संग्रहालय होते. त्यांत एक सिंह होता. तें पशुसंग्रहालय पाहण्यास कांही दर ठेविला होता. परंतु तो देण्याची ज्यांना ऐपत नसेल, त्यांनी सिंहाच्या आवडीचा एखादा जिन्नस आणावा अशी चाल होती. एकदां एका पंधरा सोळा वर्षांच्या मुलाला तो सिंह पाहण्याची इच्छा झाली. तेव्हा एक लहानसे सुंदर कुलुंगे कुत्रे घेऊन तो तें पशुसंग्रहालय पाहण्यास निघाला पुढें तेथे पोहोचल्यावर त्या मुलाने तें

कुत्रें जाळींतून आंत सोडले. तें पाहण्यास पुष्कळ लोक जमले होते. त्यांना त्या कुत्र्याकडे पाहून फार वाईट वाटले. आतां आपल्याला सिंह खाणार असें त्या कुत्र्याला वाटून तेंहि थरथर कापूं लागले व अगदी दीन मुद्रेने त्याच्या तोंडाकडे पाहूं लागले. परंतु असा चमत्कार झाला कीं, तो सिंह त्या कुत्र्यास न खाता उलट लाडी गोडीने त्याला चाटूं लागला. तेव्हां सर्व लोक आश्चर्याने थक्क झाले. पुढे तो सिंह आपले खाणे रोज त्याच्यापुढे ठेवीत असे व त्याने खाल्ल्यांवाचून आपण खात नसे. जणु काय हा एक आपला छोटा मित्रच आहे अशा रितीने तो सिंह प्रेमाने त्याच्याशी खेळत व वागत असे. असें किती एक दिवस चालले होते. पुढे काही दिवसांनी त्या कुत्र्याला आजार होऊन तें तेथेच मेले. तेव्हा त्या सिंहाला फार वाईट वाटले. त्यास उचलून नेण्यास लोक आले पण तो सिंह त्यांना हात लावू देईना. त्याने त्या कुत्र्याला दोन तीनदां हुंगले चाटले. तरी रोजच्या सारखा तो खेळेना. हे पाहून त्याला फार वाईट वाटले. दोन तीन दिवस त्याने भक्ष्याकडे ढुंकुनही पाहिले नाही. पुढें एके दिवशी त्याला खायला घालायला लोक आले, तेव्हा तोहि त्या शवाला बिलगून मेलेला त्यांना आढळला. तात्पर्य - सिंहासारखे क्रूर प्राणी जर असे प्रेमाने वागतात, तर आपण मनुष्यांनी एकमेकाशी किती ममतेने वागले पाहिजे बरे?

सही - गीता हेरलेकर.

राणी लक्ष्मीबाई

(माझ्या आत्याबाई)

धारेस सन १९०० च्या मे महिन्यांत मला येणे प्रमाणे स्वप्न पडले.

एके वेळीं मी एका घरीं जेवण्याकरितां गेलो. तेथे इतर लोक जेवावयास बसले होते. व मला पोचण्यास उशीर झाला. त्यामुळे दुसऱ्या ठिकाणी बसण्याची व्यवस्था केली होती. तेथेच मला असें कळले की, त्यांच घरांत झांशीच्या राणीसाहेब आल्या आहेत. मी थेट स्वयंपाक घरात गेलो. तेथे एक बाई पांढरे पातळ नेसून नारिंगी रंगाची शाल पांघरून बसली होती. तिचा चेहरा शांत असून त्यावर किंचित दुःखाची झांक दिसत होती. त्याच **झांशीच्या राणी (माझ्या आत्या)** असाव्या असा माझ्या मनाचा पक्का निश्चय होऊन मी त्यांच्याशी बोलूं लागलों. त्यांना इंग्रजी येते किंवा नाही हा तपास न करतां मी त्यांच्याशी इंग्रजींत बोलूं लागलो.

मी - Where have you been hidden so long.

त्या - Why I have been waiting all along for all of you. Where is your father?

मी - He is at Chanda at present. May I enquire if you have read your biography written by Mr. Parasnis.

त्या - Yes.

मी - What do you think of the book?

त्या - It is mercenary & nonsense. It states that I died on the 15th of June, where as I died on the.............

येथे त्यांनी कोणती तारीख सांगितली हें चांगलेसे आठवत नाही. पण त्यांच्या मरणाबद्दलच्या तारखेंत कांही चुकी असली पाहिजे. गेल्या एप्रिल मध्यें 'पायोनियर' मध्ये एका गृहस्थाने बंडाच्या हकीकतीचे एक पुस्तक लिहिले होते. त्याचा रिव्हू आला होता. त्यांत असें शब्द होते.

"The fact is that the Rani died on the 17th of June in an action with the 9th Hursars" sd) G.C.T.

येथे माझें स्वप्न संपले. पुढें काय झालें ते आठवत नाही.

- सही. गोविंद चिंतामण तांबे रायपूर - १६जुलै१९०९

एफ.ए.परीक्षेचा रिझल्ट स्वप्नांत कळला

सन १९०७ चा एफ्. ए. चा रिझल्ट होण्याच्या एक दिवसपूर्वी मला स्वप्न पडले ते येणे प्रमाणे:-

आम्ही कांही मंडळी मेमोरीयल हास्पीटलमध्ये डॉ. कुळकर्णी यांचे घरी गप्पा मारीत बसलो. रिझल्ट बद्दल चर्चा निघाली. इतक्यांत रा. रा. केळकर आमच्यापैकी एक गृहस्थ याने कांही मुलांची नांवे घेतली व ही मुले पास झाली असे सांगितले. मीहि माझ्या विषयी विचारले. त्यावर त्याने इंग्रजीत सांगितले कीं, तूंहि पास झालास व वर्तमान पत्रांत तुझे नांव पाहिले आहे. इतके ऐकून आनंदाच्या भरांत मी जागा झालो. तो दिवस रिझल्ट येण्याचा होता. वर्तमानपत्र आल्यावर पाहिले तो हुबेहुब तसेच निघाले.
- दिनकर वामन गोखले मुक्काम - लष्कर

कनवाळु "बाईसाहेब"

पुढे दिलेली गोष्ट महाराजांच्या सांगण्यावरून मी माझ्या मातोश्री समोर लिहित आहे.

माझे मामा रा. ब. कृष्णराव मुळ्ये यांच्या पहिल्या पत्नी सौ. जानकीबाई (यांच्या वयाच्या १५व्या वर्षी) त्यांच्या आंगांत त्यांची सासू म्हणजे माझी मातामही येऊ लागली. त्यावेळी त्यांना फार त्रास होत असे. लाकडासारखे निश्चल शरीर होऊन जाई. एके वेळी ६० घाघरीच्या हौदांत सुमारे दोन तास बुडून राहिल्या. महिना महिना अन्न न खाता शरीर मुळीच कृश होत नसे. अन्न त्यांचय समोर नेले तर त्यांना ते क्रिमीमय किंवा विष्ठामय दिसे. कधी कधी त्यांना चाबूक मारल्यासारखे वाटे, फटके ऐकू येत नसत पण त्याचे वळ मात्र दिसत. असा त्रास सुरू झाल्यापासून सुमारे दीड वर्षाने असेल, एके दिवशी मामीच्या आंगांत नेहमी पेक्षा कांहीतरी निराळा प्रकार झाला असें वाटलें. कारण

त्या दिवशी कांही विवक्षित माणसांस मोठ मोठ्याने हांका मारणे, बरीच मोठी मजल केल्यावर प्रवासी जसा थापा टाकीत येतो व बंद असलेल्या दारावर मोठ्याने परंतु श्रांत स्वराने हांका मारतो तशा सारखा प्रकार झाला. तात्या (माझ्या मातामहांचे चुलते) बाई (त्यांच्या पत्नि, या बाई अजून जीवंत आहेत) आणि इतर कांही मंडळीचे नांव घेऊन त्यांना हाक मारली.

ती सर्व मंडळी मामीच्या पलंगाजवळ जमली त्यावेळी या नवीन संचार केलेल्या आत्म्याने सांगितले कीं ''मी नाशकाहून इतक्यांत आले; माझें नांव लक्ष्मी. त्यांना निवर्तून त्यावेळेस ३० वर्षे झाली होती. त्या मामीच्या माहेरच्या आप्त होत्या. त्यांना बाईसाहेब म्हणत असत. त्या आमच्या मामीच्या आजाची चुलती असाव्या असे वाटते. आमच्या बाईबरोबर त्या जास्त सलगीने बोलत व त्यांना अन्नदाता म्हणत. माझी मातोश्री त्यावेळेस सुमारे ८/९ वर्षाच्या वयाची असेल. ती बाईबरोबर नेहमी राही. आमची आजी लहानपणीच निवर्तल्यामुळे बाईनेच सर्व भावंडांचे पालन केले; त्यामुळे बाईबरोबरच आमची आई राही. आमच्या मातोश्रीस - लक्ष्मीबाई उर्फ बाईसाहेब - आई म्हणून हाका मारीत असत. माझ्या आईने कधीं लहानपणीं हट्ट करावा. बाईसाहेब मला खिचडीच करून द्या, फोडणीचे वरणच करून द्या, बेसन भात करून द्या. असें म्हटले म्हणजे त्यांनी स्वयंपाक घरांत जाऊन तो पदार्थ तयार करून द्यावा. त्यांनी नुस्ता भात कालवून दिला तर गोड लागे. पापड तळण्याची त्यांची पद्धती फार विचित्र असे. कढई किंवा तव्यावर न तळतां निखाऱ्यांवरच ठेवून त्यावर वरून तेल ओतीत म्हणजे तो निखाऱ्यांवरच न जळता तळला जाई.

बाईसाहेबांनी आमच्या मामीचे रक्षण करण्यास जेव्हांपासून सुरुवात केली तेव्हांपासून त्यांना बरें वाटूं लागले व पूर्वीची बाधा जरी फारशी कमी झाली नाही तरी त्रास किंचित कमी झाला.

यानंतर काही दिवसांनी माझ्या मातोश्रीचे लग्न झाले व प्रथमच इंदूर सोडून सागर जिल्ह्यांत खुरईस राहण्याचा प्रसंग आला तेथे त्यांना मुळीच करमत नसे. त्यांना बाईसाहेबाची नेहमी आठवण येई. एके दिवशी त्यांच्या नाकांतून एका एकी फार रक्त वाहूं लागले. कांही केल्या बंद होईना. तेव्हा त्यांनी बाईसाहेबांचे स्मरण केले; त्याबरोबर त्यांच्या नाकांतून रक्त वाहणे बंद झाले. तेव्हांपासून आजपर्यंत पुन्हा रक्त वाहिले नाही. कांही दिवसांनी पुन्हा जेव्हां मामीची व मातोश्रीची गाठ पडली तेव्हां सहज एकदा नाकांतील रक्ताबद्दल गोष्ट निघाली तेव्हा मामी म्हणाल्या कीं बाईसाहेब मागे एकदा म्हणत होत्या की आईच्या नाकांतून रक्त पडत होते तें आतांच बंद करून तिच्या नाकांत गुलाब पाण्याचे बोळे ठेवून आले. बाईसाहेब नेहमी म्हणत कीं आमची चिमूटभर राख

आणि तुमचे रुपये सवाल बरोबर नाहीत. त्यांचे गुरु कोणी झगाजी महाराज नांवाचे सत्पुरूष असत. त्यांचे नांव त्या नेहमी घेत व प्रसंग विशेषी त्यांच्या नांवाने शेरणीहि वाटीत. बाईने एक दिवशीं त्यांना विचारले कीं ''वेणू इतकी चांगल्या स्वभावाची असून हिला त्रास कां बरे होतो?'' तेव्हां बाईसाहेब म्हणाल्या कीं ''मागल्या जन्मी वेणू ही झगाजी महाराजांजवळ पाळलेली बेगी नांवाची मुलगी होती. तिच्याजवळ एक दिवशी दोन चिमण्या भांडत आल्या. त्यांच्यावर हिने दगड फेकला तो एका चिमणीस लागून ती मरण पावली. निरपराधी चिमणीला दगड लागल्यामुळे बेगीचे सर्व पुण्य चिमणीला गेले व ती मनुष्य जन्म पावली.''

आमचे मातामह वासुदेव माहादाजी मुळ्ये यांचा भूतावर मुळींच विश्वास नसे. माराला भूत भिते हेंच तत्व मनांत बाळगून त्यांनी एक दिवशीं मामीला पिशाच इव्हिल स्पिरीट संचार झाला असतां चाबूक मारले. कांही वेळाने बाईसाहेब आल्या व त्यांनी मामीच्या आंगावरील वळ पाहून म्हटले कीं ''कांही अपराध नसून मारणाऱ्या माणसाचे डोळे जातील.'' आमच्या मातामहाचे डोळे पुढे सुमारे १५ वर्षानंतर नाहीसे झाले.

बाईला एके दिवशी बाईसाहेब म्हणाल्या कीं मला तुम्ही कशाही रूपांत ओळखाल काय?'' बाई होय म्हणाली. एक दिवशी तिला स्वप्नांत एक वासरूं दिसले. त्याला हाकून देण्यासाठी बाईने त्याच्या पाठीवर एक कांठी मारली. दुसऱ्या दिवशी बाईसाहेबांनी बाईस म्हटले कीं, 'वा, अन्नदाता, तुम्ही तर मला खूप कांठी मारलीत. माझी पाठ देखील सुजली.'

माझ्या मातोश्री एकदां फार आजारी झाल्या, तेव्हां त्यांनी औषध आणून दिले, व एक सोन्याची आंगठी मंत्रून दिली. ती अजून त्यांच्या बोटांत आहे.

१९०१ साली मी इंटरमिडीयटच्या परिक्षेस बसलो. तेव्हां मी बाईस सांगितले कीं तूं मला परिक्षेस विनंती करण्यास बाई साहेबास विनंती कर. त्याप्रमाणे प्रत्येक पेपरच्या दिवशीं बाईसाहेबांचे स्मरण करून त्यांना माझ्याविषयी व बापूविषयीं बाई सांगे. म्याथेमेटिक्सच्या पेपरच्या दिवशी मी बाईस सांगितले की आजचा फार कठिण विषय आहे. त्यांत मदत अवश्य पाहिजे. मी परीक्षेच्या जागीं बसून पेपर मिळाल्यावर अवश्य तितके मार्क मिळण्यास एक प्रश्न (य.२१ पा.२५६) सुटावयास पाहिजे होता. बऱ्याच वेळाने तो सुटला दुसऱ्या दिवशी असे कळले की, मला मदत करण्यास बाईसाहेब तेथे आल्या होत्या व परीक्षा संपेपर्यंत त्या तेथे होत्या. त्यांना इंग्रजांचा विटाळ झाला म्हणून त्या संध्याकाळी स्नान करावयास गेल्या. मामीला मूल झाल्यानंतर पिशाच संचार नाहीसा झाला. या मुलाची बाईसाहेबांनी घ्यावी तितकी काळजी घेतली व सर्वांना बजाऊन सांगितले की ''जो या मुलाला चांगले वागवेल त्याचे मी कल्याण करेन. पण जर कोणी

वाईट वागविले तर मी याचा चांगला समाचार घेईन.'' मुलगा सुमारे दीड वर्षाचा असतांना मामीस क्षय रोग झाला. त्यांत त्यांच्या भव्य शरीराचे अस्थिपंजर झाले. व सुमारे १८८१ च्या सुमारास त्यांतच त्यांचा अंत झाला. बाईने बाईसाहेबास विचारले कीं ''आपण आजपर्यंत मला वेणूमुळे दिसत होता. पण आतां आपली भेट कशाने होणार.'' तेव्हां बाईसाहेबांनी सांगितले कीं ''जो माझे प्रेमाने स्मरण करील त्याला मी यथाशक्ति मदत करण्यास तयार आहे.'' त्या आपले पर्ववृत्त सांगत असत कीं ''मी देखील पूर्वी त्रास देणारी होते. स्वतः जावेला एक दिवशीं विहिरीच्या कोनाड्यांत बसवून आले. पण आतां (य.२१ पा.२५७) मी लोकांना त्रास देण्याचे अजीबात सोडलें आहे. होईल तितके लोकांचे कल्याणच करीत असते.'' - गोविंद चिंतामण तांबे ता. १२/१०/१९०९

स्वप्रासंबंधी प्रश्न

आरंभी स्वप्रासंबंधी माझे मत असें की पाहिलेली वस्तु मात्र स्वप्नांत दिसावयाची. परंतु सरासरी दीड महिन्यापूर्वी ज्या महात्म्यांना कधी मी पाहिले नाही, अशांचे दर्शन स्वप्नांत झाले. तदनंतर त्या महात्म्याचे प्रत्यक्ष दर्शन झाले तेव्हां मी फार आश्चर्यचकित झालो, आणि मनांत म्हणालो की ह्या मूर्तीचे मला स्वप्नांत दर्शन झाले तेव्हांपासून मनाची ओढ दर्शनाकडे होत असते, काय चमत्कार असेल तो ईश्वरास ठाऊक. ह्या विषयी आपण अज्ञानी आहो. झालेली गोष्ट मात्र अगदी खरी आहे.

ज्या महात्म्या विषयी वर लिहिलें आहे ते गुलाबराव महाराजच आहेत ह्यांत संशय नाही. - घटे मास्तर रायपूर ता. ३१/१०/१९०९

''पगडी कंगनेदार''

सुमारे पन्नास वर्षापूर्वी चंद्रपुरास एक कृष्णशास्त्री ग्रामस्थ नांवाचा ब्राह्मण राहत असे. त्यांचे वडील बंधू हरबाशास्त्री हेहि मोठे विद्वान होते. त्यांचे नातू सध्या आहेत. कृष्णशास्त्रीचे लग्न न झाल्यामुळे ते वेश्यारत होते. हे शास्त्रामध्ये पारंगत असून गाणे बजावणे व वेदविद्या व दफ्तराचे कामही जाणत होते. त्यांनी कांही कारणामुळे आत्महत्या केली होती.

कृष्णशास्त्रीच्या निधनानंतर याच गांवांतील व्यंकटेश बळवंत झाडीकार म्हणून कोणी एक गृहस्थ एके दिवशी महाकालीच्या दर्शनाहून येत असता त्यांना असें वाटलें की मागे कोणी येत आहे. घरी पोहोंचताच दारांत बेशुद्ध होऊन पडले. पुढें मांत्रिकांनी प्रयोग केल्यावर कृष्णशास्त्री आंगांत येऊन बोलूं लागले. कृष्णशास्त्री हे पूर्वी सदाचरणी असल्यामुळेम ते भूतयोनींत गेले असतील हें लोकांस खरे वाटेना. म्हणून शास्त्रीबोवाला ज्या लावण्या येत होत्या त्या व आणखी कांही म्हणावयास सांगितले. त्यावर त्या संचारित पुरुषाने पूर्वीच्या शास्त्रीबोवाच्या स्वरांत त्यांनाच येणाऱ्या 'पगडीकंगनेदार बांधली थेट कोकनेशाई'

इत्यादि लावण्या व महिम्न सुरेख म्हणून दाखविले. भूत संचार झालेला व्यंकटशास्त्री याला महिम्न किंवा गाण्याचे अंग मुळीच नव्हते. म्हणून कृष्णशास्त्री पिशाच झाल्याची सर्वांची खात्री झाली. - गोविंदराव कासीनाथ कुसरे.

नूतन स्त्री भोगणारें भूत

धमतरी तहसिलींत (जि. रायपूर) बखत नांवाच्या राउतास कोणी एका मऱ्हाठ्याने मारून टाकल्यामुळे तो भूत झाला आहे. तो पूर्वी बाबाजी किरदत मऱ्हाटे यांच्या आंगांत येत होता, हें मी डोळ्याने पाहिले. आतां तो सध्या हयात असलेल्या दुधाररावच्या आंगांत येतो. त्याच्यापुढे कोणी मांत्रिक येऊन इलाज करूं लागला व यंत्र मांडून ठेविले कीं तोही पाहून म्हणत असे 'क्योंजी तुमने अपने बीर भेजे क्या. ये देखो मैने भगाये. ये तो मंत्र मेरे को आता है तुम क्या इलाज करोगे.' असे म्हणून चुकटी जमीनीवर आपटावी. हल्ली त्याची वर्तणूक अशी आहे कीं त्या मऱ्हाटपाऱ्यांत कोठेहि नवीन इदंतिक असेल म्हणजे पहिले श्रृंगार करून ती स्त्री त्या भूतास अर्पण करावी लागते व तसे नेले तर तो सगळे घरचे घर पछाडून टाकतो व मारून टाकतो. तो विधी असा कीं त्या स्त्रीस श्रृंगारून प्रथम दिवशीच तिला उत्तम शय्येवर निजवून सर्व जण निघून जातात व तो भूत प्रत्यक्ष येऊन तिच्याशी भोग करितो.

एकेवेळी आम्ही दहा बारा मंडळी असता त्या संचारित मनुष्याला म्हटले की 'भाई हमको जगन्नाथका महाप्रसाद तो ला दे.' तो म्हणाला ठीक है. व कांही वेळाने पाहतो तों एका चिंधीत जगन्नाथचा भात बांधून येऊन पडला. (वरून) तो आम्ही प्रत्यक्ष पाहिला. कोणाला कांही रोग वगैरे झाला व त्याला इलाज विचारला तर तो म्हणे 'ओ चांदेमे एक महालीके घर इसका मलम है ओ लगाव.' त्यावर कोणी म्हटले कीं 'हम अब चांदेको कैसे जाय?' त्यावर त्याने म्हणावे की 'अच्छा मै ला देता हूं.' असें म्हणत त्याने तेथे अकस्मात मलम तयार करून तो लावून रोग दुरूस्त करून द्यावा. तो भूत हल्लीहि आंगांत येत असतो. ज्याला वाटेल त्याने जाऊन पाहावे.

- गोविंदराव कासीनाथ कुसरे.

''बलदेवनाथका शरीर''

जबलपूर कॉलेजला लागून दोन बोर्डिंग होते. पैकी मोठ्या बोर्डिंगचे नांव मेन बोर्डिंग व लहानाचे नांव मराठा बोर्डिंग होते. आम्ही मराठा बोर्डींग हाऊस मध्ये राहत होतो. १८९१ च्या फेब्रुवारी महिन्यांत मेन बोर्डींग मधील बलदेवनाथ तिवारी नांवाचा एक विद्यार्थी पटकीच्या आजाराने एकाएकीं वारला त्याचा दहनविधी नर्मदेच्या काठी ग्वारीघाट येथे जाहला. मृताचे शव मराठा बोर्डींगच्या मंडळीने दहन करण्यास नेले व तेथून मंडळी सायंकाळच्या वेळेस परत आली. रात्रीं एका खोलींत इलायजा जेकब, पुरूषोत्तम, विष्णु,

जोगदण्ड व काशीनाथ वामन कुळकर्णी ही मंडळी दशावतारी गंजिफा खेळत बसली होती. जवळच एका खाटेवर मी पडलो होतो. सुमारे बारा वाजल्यानंतर बाहेरचे दार ठोठावल्याचा आवाज व ''दरवाजा खोलोना भय्या'' हे शब्द ऐकूं आले. तेव्हा इलायजा जेकब हा 'कोण आहे' असें म्हणून दार उघडण्यास चालला इतक्यांत 'बलदेवनाथका शरीर' असे उत्तर ऐकूं आले. तें ऐकल्याबरोबर इलायज दचकला व परत आला. नंतर लगेच सर्व बोर्डिंगची मंडळी जागी केली व बाहेर कोण होते त्याचा शोध करण्याकरितां हातांत सोटे घेऊन मंडळी निघाली. बराच शोध केला परंतु कोणी दिसले नाही. व आवाज देणाऱ्या माणसाचा पत्ता लागला नाही. आवाज मात्र बलदेवनाथाच्या आवाजासारखाच होता

दुसरें दिवशीं ही गोष्ट मंडळीने जीवनचंद्र मुकरजी सायन्सचे प्रोफेसर ह्यांना सांगितली. त्यांनी आपलें मत असें दिलें की, हे भूतच असण्याचा संभव आहे. कारण त्या विद्यार्थ्यांचा अकस्मात् मृत्यु झाल्यामुळें त्याच्या कांही वासना राहिल्या असतील. असे म्हणून त्यांनी आणखी एक दोन भूताच्या गोष्टी सांगितल्या व त्यावरून असे भूताचे चमत्कार बऱ्याच लोकांना दिसले आहेत. असे दर्शविले.

- बी. के. केकरे. १३/११/१९०९

गोष्ट १ ली ''कुलंजन''

१९०६ साली रायपूर जिल्ह्यांतील आरंग नांवाचे गावांत खासगी इंग्रजी शाळेंत मी मास्तर असतांना खाली लिहिलेली गोष्ट ऐकलीः-

वरील शाळेंत कुलंजन नांवाच्या एका गृहस्थाचा मुलगा मॅट्रीकमध्ये शिकत होता. तो एके दिवशी आपल्या नित्य नेमाप्रमाणे प्रातःकाळी तळ्यावर स्नानाकरिता गेला. तेथे त्या मुलाचे कांही मित्रहि हजर होते. त्यांनी कुलंजनास पोहण्याकरितां आग्रह केला. त्याने उत्तर दिले - बाबानो मला पोहता येत नाही. पण मित्रांनी त्याला बळेच पाण्यांत ओढिले. ज्या स्थानीं कुलंजन बसला होता तें स्थळ स्नानाकरितां दगडांनी बांधले होते पण काशींत किंवा इतर ठिकाणचे घाटासारखे या घाटाला पाण्यापर्यंत पायऱ्या नव्हत्या. या कारणाने तो मुलगा एकदम तळाशीच गेला त्याचे हातांत त्याचा तांब्याहि होता. तांब्यासह पाण्यांत पडल्याकारणाने तो पुनः वर आला नाही, अशी लोक कल्पना करितात. कसेहि असो. तो आपल्या प्राणास मुकला. मागाहून लोकांनी त्याचे शव बाहेर काढून त्याचे दहन केले. मरणानंतर सुमारे आठ दिवसांनी त्याचे भूत रात्री या शाळेंत बसत असे व कांही इंग्रजींत बराव वेळ बडबडत असे. ही शाळा ज्या घरांत मालगुजाराचे धान्य ठेविले जात होते त्याच्या एका सोप्यांत भरत असे. रात्रौ मालगुजाराचे पाहरेकरी तेथे निजत असत. ते या मृत मुलाचा आवाज ओळखत होते. प्रथम दिवशी जेव्हा त्यांनी समोरच्या सोप्यांतून येणारा आवाज ऐकला तेव्हां त्यांना आश्चर्य वाटून ते तेथे पहावयास गेले तों तो मुलगा

खुर्चीवर बसून बडबडत असलेला दिसला. असे पाहतांच भैयाने गांगरून जाऊन परत आपल्या जागेवर जाऊन बसले. दिवस उजाडल्यावर त्यांनी ही गोष्ट आपल्या मालकांना सांगितली. त्यांना ती खरी वाटली नाही व नेहमीप्रमाणे त्या माणसास त्याने पाहऱ्यावर पाठवून दिले. दुसरे दिवशीहि तसाच प्रकार त्यांच्या दृष्टीस पडला. तो मुलगा कधी खुर्चीवर कधीं आंगणांतील विहरीवर बसून बडबडत असे. माणसांनी हा मृत कुलंजनच होय असें पक्के ओळखलें. पुढें गांवांतील लोकांनीहि त्याला मार्गावर नेसते धोतर पांघरून उभा असलेला पाहिला तेव्हां सर्वांची या गोष्टीबद्दल खात्री झाली.

ही गोष्ट ज्या माणसांनी स्वतः पाहिली त्यांच्या तोंडून मी ऐकिली आहे.

- बाळकृष्ण गोविंद कुसरे रायपूर १३/११/१९०९

गोष्ट दूसरी -

क्या इल्लत है ?

रायपूर शहराहून सहा कोस मैलांवर आमचे आभासिवनी नांवाचे खेडे आहे. या खेड्यांत हिंदु व चांभाराशिवाय इतर जात म्हणजे मुसलमान लोक बिलकुल नाहीत. आमच्यापूर्वी या खेड्याचा मालगुजार मुसलमान होता. त्याच्या कुटुंबांतली एक स्त्री येथे मरण पावली होती. व ती पिशाचरूपाने आम्ही ज्या घरीं राहलों त्याच घरीं आहे. अशी गांवांत वदंता होती. पण आमच्या कानावर कोणत्याही प्रकारची या भूताविषयीं माहिती आली नव्हती. या गांवाच्या देखरेखीकरितां आमचे वडील बंधु येथे नेहमी राहत असत. एके दिवशीं रात्रीं ते घरीं एकटे पलंगावर पडलें असता पायथ्याच्या कोपऱ्यांतून कोणी स्त्री मंजुळ स्वरानें स्पष्ट उर्दू भाषेंत असें म्हणाली ''क्या इल्लत है हमारे ईद का इंतजाम कुछ भी नही होता'' हे ऐकून तें चकीत झाले. व स्वराच्या दिशेकडे लक्ष लावून बराच वेळ पावेतो बसले. कांही दिसले नाही व ऐकूंहि पण आले नाही. प्रातःकालीं त्यांनी ही गोष्ट गांवाच्या लोकांना सांगितली तेव्हां त्यांनी त्या मृत स्त्रीची भूत रूपाने घरांत असण्याची वार्ता सांगितली.

- बाळकृष्ण गोविंद कुसरे.रायपूर १३/११/१९०९

गोष्ट तिसरी -

''भूताचा पाठलाग''

वरील गांवांत आमचे बंधु तेथे असतां एके दिवशी रात्रीं कांही माणसांचा कलकलाट त्यांच्या कानी पडला, हें ऐकून ते कंदील घेऊन बाहेर आले तों कांही माणसे भूत भूत असें ओरडत होते व एक अहीर धापा टाकीत उभा आहे असें त्यांना दिसलें. विचारल्यावर असें कळलें कीं एक महिन्यापूर्वी एक तेली मरण पावून भूत झाला व त्याचे भूत गांवांत कधी कधी येत असते. आजहि तेंच भूत या अहिराच्या घरांत शिरले व ते यांनी पाहिले व

हे भूत त्याच मृत तेल्याचे होय, असे ओळखून त्या भूताचा याने गावाच्या वेशीपर्यंत पाठलाग केला पण तें येथें एकाएकीं नाहीसे झालें. अहीर हयात आहे. या प्रसंगीं मीहि तेथे हजर होतो. - बाळकृष्ण गोविंद कुसरे रायपूर १३/११/१९०९

''मावशी''

गोष्ट चौथी -

रायपूरहून कांही मैलावर भिलाई नांवाचे एक रेल्वे स्टेशन आहे. या गांवाची मालगुजारीण (अन्नपूर्णा ढोक) आमच्या लहानपणीं एका जिन्नाच्या (जिंद) बाधेने पीडित होती. मी हिला शिवलीलामृतांतील कठीण कठीण शब्दांची ओळख करवून देण्याकरितां रोज जात असे. एके दिवशी नेहमीप्रमाणे मी गेलो असतां मला तिची आकृति पूर्वीपेक्षां कांही गंभीर दिसली पण मी तिकडे लक्ष पुरविले नाही. व तिला नेहमीप्रमाणे मावशी या नांवाने मी हाक मारिली. त्यावर तिने दरडावून उर्दू भाषेंत असें उत्तर दिले ''क्यों रे किसे मौसी कहता है''

मला हे ऐकून लोकांच्या म्हणण्याची आठवण झाली व मी माघारा फिरलो. या स्त्रियेला उर्दू भाषेचा गंधहि नाही. ही स्त्री हयात आहे. पण तिला आतां जिनबाधा नाही.

- बाळकृष्ण गोविंद कुसरे रायपूर १३/११/१९०९

सत्यगोदावरी तीर

कर्नाटकांतील रामदासी बोवा माझ्या परिचयातील असून गोदावरीच्या तीरावरींल खाली लिहिलेली गोष्ट त्यांनी प्रत्यक्ष पाहिली आहे ती अशी -

मंथन काळेश्वराच्या पलीकडे गोदावरीच्या प्रवाहाला सत्य गोदावरी तीर असे नांव आहे. या सत्य गोदावरीच्या तिरीं एक विवर असून त्यांत एक ऋषीं राहत असतात, व प्रातःकाळीं गंगास्नानाला ते बाहेर येत असतात. त्यावेळी कदाचित् ते कोणाच्या दृष्टीस पडले तर क्वचित् भाषण करतात. पण स्पर्श कोणालाच करूं देत नाहींत. त्यांच्या आंगावर लांब लांब केस आहेत. एकदा एक राजा त्यांच्या दर्शनास तेथे गेला व ऋषी बाहेर निघतांच त्यांना नमस्कार करावयास तो जवळ जाऊं लागला असतां ऋषी म्हणाले ''तूं अशुद्ध आहेस. मला स्पर्श करूं नकोस.''

राजाने विनंती केली कीं ''भगवन् आपला अंग स्पर्श होण्याचा अधिकार मला कधीं प्राप्त होईल?''

ऋषी म्हणाले, ''तूं तप कर.''

त्यांच्या आज्ञेवरून तो राजा अझूनही तेथेच तप करीत आहे. त्याचे मुलगे वगैरे त्याला न्यावयास आले होते पण तो राजा मोहवश झाला नाही. तेथेच अझून तप करीत आहे. - नागेश शिवराम पु. वाशीमकर.

नागस्वामी

म्हैसूरच्या राज्यांत एक नागाचे देऊळ आहे. तेथे ब्राह्मणभोजन समयीं एक तेजःपुंज नाग पंक्तीतून फिरत असतो व कोणाला कांही पदार्थ अपेक्षित असल्यास त्याच्या पात्रासमोर फणी काढून बसतो. ते पाहतांच तेथील पुजारी वगैरे मंडळी जेवणारास अपेक्षित पदार्थ आणून वाढतात. - नागेश शिवराम पुराणिक.

यमाजी बोवा

मी सरासरी एक महिन्यापूर्वी ज्वराने आजारी होतो. आजारांत एके दिवशीं रात्रीं अदमासें आठ नऊ वाजतां मी आपल्या बिछान्यावर निजलो होतो. मला झोप लागली नव्हती. मी अगदी जागा होतो असेहि नाही. थोडी तंद्रा होती. ज्वर बराच होता अशावेळी मला एक शाममूर्ति महिषावर बसलेली व महिषाच्या वेसणीस बांधलेली दोरी हातांत धरलेली दिसली. ही मूर्ती पश्चिमेकडून पूर्वेकडे जात आहे अशी त्या महिषाच्या गतीवरून मला वाटले. ही मूर्ती माझ्या समक्ष आल्यावर मी त्या मूर्तीकडे पाहिले व मी त्यांना नमस्कार करून हंसून विचारले ''महाराज आपण कोणीकडे आला आहांत?''

त्या मूर्तीने उत्तर दिले ''मी इकडेच आलो आहे इकडे कांही काम आहे.''

मी म्हणालो ''इकडे म्हणजे कोणीकडे? माझ्याकडे येणे झाले असेल तर आपले स्वागत मी कसें करूं ते मला समजत नाही. आपली भीति मात्र मला वाटत नाही, कारण आपण कोणत्याही रूपांत आलात तरी मी आपणास ओळखतो.''

इतके भाषण झाल्यावर ती मूर्ति मजकडे पाहून हंसली. पुढें जातांना मला दिसली. पुढें चार वाजण्याचे सुमारास एकाएकी कोणी मोठ्याने शेजारच्या घरांत - म्हणजे माझ्या घराच्या पूर्वेकडे कांही शेतकीच्या कामावर असलेल्या माणसांची घरें आहेत; त्यापैकी एका किरस्तानी जमादाराच्या घरांत ही आरडा ओरड आहे असें ऐकूं आले. त्यावेळीं त्या जमादाराचा सुमारे एक वर्षाचा मुलगा वारला असें मला समजलें.

व्ही.बी. धामापुरकर ३१-१२-१९०९

आमेन येथील भटीण

किंवा इजिप्त देशांतील प्रेत पेटिकेचें विलक्षण झांकण

(नंबर २२५४२) प्रिस्टेस ऑफ अमेन / डेली एक्स्प्रेस

Priestess of Amen - ra

A curious story is related in the "Daily Express" in connection with the Egyption coffin Lid No. 22542 which stands in a corner of First Egyption Room of the British Museum.

The coffin lid has a painted face of the priesless of Amen-ra, who live some where about 1600 B.C. and misadventure has dogged the lives of many who have come in contact with it.

Not long ago two men discussed the story of the painted face and it's reputed mysterious power. One of these men was a scientist of repute and the other an engineer of position in London. As a result of their discussion they went to the Museum, inspected the cold, staring face on the coffin lid and laughed then and there at the notion that there could be any evil spirit hovering over a carboard coffin lid.

The scientist was Known to have occasionally expressed the view that suicide is an unthinkable and unpardonable crime. Some time after visiting the Museum he committed suicide by taking a rare poision. About the same time his friend, the engineer, had an unaccountable fall, which dislocated his shoulder and caused internal injuries. He refuses none to talk about the priesless of Amen-ra.

The history of the coffin lid was investigated some time ago, it may be remembered, by the late Mr. Fletcher Robinson, and he narrated one following series of events connected with the painted face.

1) The coffin lid with its painted portrait, was bought by an Englishman at Thebes, from an Arab who found it in the tombs. On the way back to Cairo, a gun exploded, injuring the purchaser's arm so that it had to be amputated.

2) The coffin lid passed into the possession of another member of the party, who on arriving at Cairo heard that he had lost a large part of his fortune. He died soon afterwards.

3) A third member of the party died in poverty.

4) A fourth member of the party was shot.

5) The coffin lid was given to a lady in London. All kinds of mis fortunes overlook her family, who suffered large financial losses.

6) Madam Blavatasky, the Theosophist visited the house on one occasion, became very disturbed on entering and declared that there was something with a malign influence in the house. On finding the coffin lid she begged her hostess to get rid of it.

7) The coffin lid was sent to a BakerStreet photographer to be photographed. The photographer was startled to find that the photograph he produced showed what seemed to be the living face of a women, with a malevolent expression, insted of the cold, staring face painted on the coffin lid. The photographer died mysteriously soon afterwards.

8) The owner agreed to get rid of the coffin lid and sent it to the British Museum. The carrier who took it there died within a week.

9) A man who helped him met with a serious accident.

Such was the story of the painted face of the priestess of Amen-ra as Mr. Fletcher Robinson told it. Mr. Fletcher Robinson's death took place a few months afterwards.

000

श्री गुलाबराव महाराजांचे दर्शन

(यथार्थ स्वप्न)

ता. २१-१-१९१० रोजीं मला नागपूर येथें पहाटेला असें स्वप्न पडलें की माझी व श्री गुलाबराव महाराज यांची गांठ पडली. ह्या दिवशीं महाराज रायपूर येथें होते तें दुसरे दिवशी म्हणजे ता. २२-१-१९१० इ. रोजीं नागपूर येथे आले व स्वप्नांत दिसल्याप्रमाणे त्यांचे दर्शनाचा लाभ घडला.

सही - बळवंत राघव देशमुख वकील चांदा. नागपूर ता. २२-१-१९१०

चार्ज ठेविला

(यथार्थ स्वप्न)

चालुं जानेवारीच्या दुसऱ्या आठोड्यांत मला असें स्वप्न दिसलें कीं नागपूरचे विनायकराव जानेफळकर व वर्धेचे मुकुंदराव यांचेवर चार्ज ठेविला गेला. ह्या दोघांवर फौजदारी खटला चालू होता व आरोपी सुटतील असें वाटत होते. परंतु ज्या दिवशीं स्वप्न पडलें त्याचे दुसरेंच दिवशीं सकाळी वरील दोन गृहस्थ माझेकडे आले व त्यांनी सांगितले कीं त्यांचेवर चार्ज ठेवला गेला. -बळवंत राघव देशमुख चांदा. २२/१/१९१०

सदाशिवराव चंद्रपूरकर यांचे स्वप्न

मी १८९२ सालीं चांदा येथे जंगल कचेरींत कांही काम करीत होतो. इतक्यांत डेपुटी कमीशनर साहेब चांदाचे कचेरींत २० रु.ची पक्की नौकरी मिळण्याचा योग आला. जंगल कचेरींत काम करीत असतांनाच जिल्हा कचेरींतील नौकरी मिळण्याचे पूर्वी मी बिमार पडलो. व बिमारीमुळे ती जिल्हा कचेरीची जागा मिळाली नाही. ती बिमारी सरासरी ६ महिन्याचे वर लांबली. बिमारी दुरूस्त झाल्यावर आपली नौकरी गेली या संबंधाने थोडीसी काळजी झाली. त्या काळजीमुळे म्हणा किंवा दुसऱ्या कारणामुळे म्हणा मला असें स्वप्न पडले कीं मला मे. डेपुटी कमीश्नर साहेबाने आपले समक्ष बोलावले व हेडक्लर्क साहेबाचे मन अनुकूल नसतांना मी तुला नौकरी दिली म्हणून सांगितले.

हाच फार्स वजीनसी नौकरी मिळण्याचे वेळी झाला. ती नोकरी जिल्हा कचेरींत मला हें स्वप्न पडल्याचे १ वर्षानंतर मिळाली.

सही - सदाशिव गोविंद आंदनकर चांदा. हल्ली मुक्काम चीतगांव.

धनु ठाकऱ्याची गोष्ट

धनु ठाकऱ्या हा माधान येथे राहत असतो. त्याला चार पराई (पऱ्या) ची गोष्ट येते. परंतु ती कोणाला सांगितली असतां तो बिमार पडतो. श्री महाराजांनी एकदां त्याला गोष्ट सांगण्याचा आग्रह केला. त्याने सांगितली परंतु बिमार पडला. ती बिमारी सुमारे

चार महिने लांबली. त्यांतून बरा झाल्यावर मी पुन्हा त्याला गोष्ट सांगण्याचा आग्रह केला. पहिल्यावेळी त्याने एकाच पराईची गोष्ट सांगितली होती, म्हणून दुसऱ्या पराईची गोष्ट सांगण्याचा विषयीं मी त्याला आग्रह केला. त्याने सांगितली व पूर्वीप्रमाणेंच बिमार पडला पुन्हा ती गोष्ट कोणालाहि सांगण्याचे त्याने सोडून दिले.

ही गोष्ट महाराजांच्या तोंडून ऐकली तशी लिहिली आहे.

सही - त्रिपुरवार ता. १२/२/१९११

स्वप्नांतील चुडेल जागृतींत

माझे मामा नारायण विठ्ठल सावदेकर यांचे स्वप्नांत एक बाई नेहमी येत असे व ती त्यांच्याशी संयुक्त होऊन जात असे. त्याचे योगानें ते बरेच क्षीण झाले व अगदी कंटाळून गेले. शेवटी ते रात्रभर जागत बसत व आपले जवळ तिला मारण्याकरिता जोडे ठेवित असत तरीहि थोडीशी झोंप लागताच ती येऊन आपला कार्यभाग उरकवून जाई.

एकदा ती स्वप्नांत येतांच हे एकदम जागे झाले व तिला मारण्याकरिता धावले. तेव्हा कोणी बाई त्याचे पुढे धांवत जात असून तिचे पायांतील अलंकार वाजत आहेत असें त्यांनी पाहिले. सही - दत्तात्रय गणपत खापरे.

श्री गुलाबराव महाराजांनी स्वप्नांत अभ्यास सांगितला

माझ्या स्वप्नाचा वृत्तांत खाली लिहिलेप्रमाणें आहे :-

सुमारे १ महिन्यापूर्वी (अथवा १५/२० दिवसापूर्वी मला नीट आठवत नाही) पहाटे ४ वाजताचे सुमारास मला स्वप्नांत एकाएकी असा भास झाला कीं श्रीमत् गुलाबराव महाराजांनी मला बोलाविले व नंतर ताबडतोब मी त्यांचेकडे गेलो. महाराज त्यावेळी खुर्चीवर बसले होते.

हल्ली मला दिसत आहे त्याप्रमाणेंच महाराजांचा वर्ण पण चेहऱ्यांत व डोकीवरील केसांत अंमळ फरक, एक साधारण जीर्ण पटेदार रेशमी किनारीचे धोतर, अंगावर दुसरा मुळीच कपडा नाही अशी एकंदर महाराजांची स्थिती.

मी यापूर्वी महाराजांना कधींच पाहिले नव्हते. मी महाराजांसमोर पोहोंचल्याबरोबर महाराजांनी मला विनायक म्हणून हांक. मारली व लगेंच मला असें सांगितले कीं ''तूं चांगलीसी निर्वाण जागा पाहून गीता वाचण्यास प्रारंभ कर.''

यावर मी महाराजांस म्हटलें, ''महाराज निर्वाण जागा म्हणजे जंगलांत की काय, कारण माझें घरीं अशी एखादीहि जागा नाहीं की जेथे मी स्वस्थ मनानें गीता वाचूं शकेल. कारण घरीं हमेशा मुलें बाळें गोंगाट करीत असतात.''

तेव्हां मी महाराजांस म्हटलें की ''महाराज ही गोष्ट सध्या माझेंकडून घडणे अशक्य दिसतें. तेव्हा मला आपण दुसरें कांही स्वल्पसे साधन सांगा.''

तेव्हा महाराज लगेच खुर्चीहून उठून उभे राहिले व मला आपले समोर उभे करून माझे दोन्ही कानांत दोन बोटे दाबलीत व दोन्ही डोळ्यावर दोन्ही हाताचे आंगठे दाबून मला नीट पाहायला सांगितले. व असेच नेहमी करीत जा असा उपदेश केला.

तितक्यांतच माझी झोप उघडली व मला फिरून त्या दिवशीं झोप आली नाही-

विनायक केशव अंधारे

यांप क्लर्क टू डेप्यूटी इनस्पेक्टर जनरल ऑफ पोलीस ईस्टर्न रेंज. सी. पी. नागपूर.

'शकून / अपशकून म्हणजे काय?'

(श्री. शरच्चंद्र मित्र यांचा निबंध-सयाजी विजय ६/५/१९११)

आर.ई.एंथोवन यांच्या अध्यक्षतेखाली अंथ्रोपालाजिकल सोसायटीची एक सभा गेल्या बुधवारीं येथील टाऊन हॉलमध्यें भरली होती. त्यावेळी सन्मा. सक्रेटरी मि. आर. के. दादाचानजी यांनी मि. शरच्चंद्र मित्र यांजकडून आलेला एक निबंध वाचून दाखविला. तो असा -

मनुष्यमात्र रानटी किंवा सुधारलेल्या कोणत्याहि स्थितीत असो, त्याच्या मनावर कांही एक प्रकारचे संस्कार झालेले आढळतात / होतात. हे संस्कार दोन प्रकारचे असतात. गतानुगतिक झालेले संस्कार व पाश्चिमात्य शिक्षणाने झालेले मनावर निरनिराळे परिणाम हे ते दोन प्रकार होत.

उदाहरणार्थ, ग्रहण लागतें म्हणजे सूर्य चंद्राला खाण्यासाठीं कोणी राक्षस येतो अशी कांही दिवसापूर्वी समजूत होती. खगोलविद्येचे अज्ञान म्हणजेच वरील समजूतीचे दृढीकरण होय. हल्ली ही समजूत नाहीशी होऊन ग्रहण लागते म्हणजे काय होतें, हे लोकांना समजूं लागले आहे.

चंद्रप्रकाशांत लोकांनी निजूं नये, असे पूर्वी इंग्रज लोक म्हणत असत. याचे कारण चंद्रप्रकाशांत निजले असतां मनुष्य लुला होतो अशी समजूत होती असें कां होतें हे मात्र त्यांना माहीत नव्हते. परंतु हल्लीं चंद्र किरणांचा शोध लागल्यापासून वरील समजुतीस पुष्टि मिळाली आहे. या किरणांत मनुष्याच्या मेंदूवर कांही विशिष्ट परिणाम करण्याचा गुण आहे असें हल्लीं प्रसिद्ध झाले आहे. इतकेंच नव्हे तर सूर्यकिरणांतही वरील गुण आहेत असें सिद्ध झालें आहे.

अपशकुनी माणसें, दिवस व वस्तू

एकादी गोष्ट एकाद्या दिवशीं वाईट झाली कीं, त्या दिवसाला नांवे ठेवावी किंवा त्या गोष्टीचे खापर त्या दिवसावर फोडावें, अशी मनुष्यमात्राची चाल आहे. व त्या दिवसाची वाईट म्हणून कर्णोपकर्णी झालेली प्रसिद्धि त्या दिवसाचा बहिष्कार घालण्याला कारणीभूत झाली असावी असें होते. इंग्रज लोक शुक्रवार हा दिवस अपशकुनी समजतात.

पण शुक्रवारामध्यें कांही दोष आहेत असें शास्त्र सायंस म्हणत नाही. परंतु एकाद्या मोठ्या इसमास एकाद्या गोष्टींत शुक्रवार नडला असेल व गतानुगतिक या नात्याने शुक्रवार हा अपशकुनी वार म्हणून जें एकदा ठरलें तें ठरलें. अशीच स्थिति मनुष्य मात्राची व वस्तूंची.

एकादी मुलगी- सून घरांत आली- घरभरणी होऊन घरांत आल्यानंतर कांही अनिष्ट गोष्टी झाल्या किंवा कांही नुकसान झालें तर त्या सुनेस अपशकुनी अथवा पांढऱ्या पायांची बया असें म्हणण्याची बंगालात व महाराष्ट्रांत चाल आहे.

एखाद्या माणसानें एकादी टोपी घातली व तो मेला व दुसऱ्याने पुन्हा तीच टोपी घातली व तोहि मेला, तर त्या टोपीसही शकुनी टोपी म्हणतात. असें जरी मानलें तरी या बाबतीत अक्कल गुंग करणारे असें कित्येक दाखले सांपडतात.

जनरल ह्यूम आपल्या ओल्ड मेमरिज या पुस्तकांत एके ठिकाणी म्हणतात कीं कानपूरच्या ५७ सालच्या कत्तलींत लेफटेनंट सालमंड हे धारातीर्थी पतन पावले.

त्यांची टोपी पांचव्या पंजाब पलटणीचे लेफटेनंट- बिचारे यंग हसबंड यांनी विकत घेतली. ही टोपी इतकी सुंदर होती कीं, मला ती विकत घ्यावीसें वाटलें. परंतु लिलावांत यंग हसबंड साहेबांनी जास्त किंमत केल्याने अखेरीस सदर टोपी त्यांनाच मिळाली. मला या टोपीचा थोडासा अंदेशा आलाच, व दुःखाची गोष्ट ही की ही टोपी घातल्यावर लेफ. यंग हसबंड साहेबही करण पावले.

त्यानंतर ही टोपी विकत घेण्याचा मी पुन्हा प्रयत्न केला परंतु लेफ्ट. हॅवलॉक यांनी ती विकत घेतली व थोड्याच दिवसांत लेफ्ट. हॅवलॉक हेही मरण पावलें.

एका कफनीचा वृत्तांत

वरील सारखीच एक चमत्कारिक हकीकत डेली एक्सप्रेस पत्रांत कांही दिवसापूर्वी प्रसिद्ध करण्यांत आली होती. सध्या ब्रिटीश म्युझियममध्यें असलेल्या एका कफनीचा (कॉफिन) वृत्तांतही असाच चमत्कारिक आहे. ही कफनी ज्या ज्या ठिकाणी गेली त्या त्या ठिकाणी धुळधाण झाल्यावाचून राहिली नाही. ती इतकी कीं ही कफनी म्युझियममध्ये नेऊन ठेवणारा मजूर व त्यासंबंधीचा लेख लिहिणारा लेखकहि मृत्यु पावला. या कफनीपासून घडलेल्या हृदय द्रावक गोष्टी येणे प्रमाणेः-

१) ही कफनी थीबस शहरीं एका अरबापासून एका इंग्रज गृहस्थाने विकत घेतली. ही कफनी घेऊन सदर इसम कैरो येथे येत असतां वाटेंत सदर इसमाच्या हातूनच बंदूक उडून त्याला इजा झाली.

२) त्यानंतर ही कफनी दुसऱ्या एकाच्या ताब्यांत देऊन सदर इसम कैरो शहरास जावयास निघाला. कैरो शहरीं आल्यावर त्याची सर्व माल मिळकत नाहीशी झाल्याचें त्यास समजलें. व नंतर तोही थोड्याच अवकाशांत मरण पावला.

३) त्यानंतर ही कफनी एका तिसऱ्या गृहस्थाकडे देण्यांत आली. हा गृहस्थही फार गरीब होऊन शेवटीं मरण पावला.

४) नंतर ही कफनी एका चौथ्या इसमानें खरेदी केली. पण थोड्याच दिवसांत या इसमास एकाने गोळी घालून ठार केले. अर्थात् हा इसमहि अकाली मरण पावला.

५) त्यानंतर ही कफनी लंडन येथे एका बाईने विकत घेतली. या बाईवर व तिच्या घरच्या मंडळीवर हजारो संकटे आली. एकें दिवशी असे झाले की थिऑसॉफिकल सोसायटीच्या प्रमुख बाई मॅडम ब्लाव्हटस्की सदर बाईच्या घरीं आल्या. त्यांना ते घर कांही चमत्कारिक दिसूं लागलें. कांही तरी चमत्कारिक या घरांत आहे असें त्यांना वाटूं लागले. शेवटी घरांत असलेली कफनी कुटुंबाच्या कल्याणासाठी म्हणून तुम्ही काढून टाका, असें मॅडम ब्लॉव्हटस्की यांनी घराच्या मालकीण बाईस सांगितले. विशेष आश्चर्याची गोष्ट ही कीं या कफनीचा फोटो घेण्यास एका फोटो ग्राफरला सांगितले असतां व सदर फोटोग्राफर त्या कफनीचा फोटो घेत असतां त्याला त्या कफनीमध्ये एक विचित्र जिवंत स्त्रीचा चेहरा दिसूं लागला. तेव्हा भिऊन सदर फोटोग्राफर ताबडतोब मरण पावला.

६) शेवटी ही कफनी ब्रिटीश म्युझियम मध्यें पाठविण्यांत आली. ज्या इसमाने ही कफनी नेली, तो इसमही एका आठवड्यांत मरण पावला व ज्याने वरील इसमास मदत केली तोही थोड्या दिवसांत आजारी पडला.

७) आश्चर्याची गोष्ट ही कीं संग्रह स्थानांतील दोन नोकरहि नंतर लगेच मेले, त्यायोगे कोणीहि नोकर या कफनीजवळ येत नाहीत. कांही विषारी जंतु तीमध्ये भरलेलें आहेत व जवळ जाणाऱ्याच्या अंगांत शिरतात व मृत्यु येतो अशी त्यांची भावना आहे.

मि. फ्लेचर बेनस नांवाच्या गृहस्थांनी वरील हकीकत डेली एक्सप्रेस पत्रांत लिहिली व सदर पत्र म्हणते कीं, लेखक मि. फ्लेचर हेही मरण पावले.

थोड्या दिवसापूर्वी जपानांत एक पुस्तक प्रसिद्ध करण्यांत आलें आहे. एका धर्मगुरूस वरण्याचे आपल्या मनांत आहे असें एका मुलीने आपल्या बापास सांगितले. सद्गुरूनी या गोष्टीस आपली संमति दर्शविली नाही ही गोष्ट आपल्या मुलीस सांगितल्यास ती फार कष्टी होईल. म्हणून चार हजार पेन खर्चून त्याने एक उत्तम सुंदरसा पोषाख आपल्या मुलीसाठी आणला. हा पोषाख घातल्यावर सदर मुलगी मरण पावली. त्यानंतर हा पोषाख देवळांत पाठवून देण्यांत आला. पण तेथील एका धर्मगुरूने तो चोरून विकला. ज्याने हा विकत घेतला त्याची मुलगी, आरंभी हा पोषाख घालून मेलेली मुलगी. ज्या तारखेस मेली होती, त्याच तारखेस दुसरें वर्षी मरण पावली. ज्या तिसऱ्या ठिकाणीं हा पोषाख गेला तेथेंही वरील प्रमाणेच स्थिती झाली.

हरबर्ट स्पेन्सर यास वाटलेले आश्चर्य

हरबर्ट स्पेन्सर आपल्या जीवनचरित्रांतील एका गोष्टी संबंधाने एका ठिकाणीं लिहितात कीं १८४४ साली मी सब एडीटर होतो व ४८ सालीहि सब एडीटरच होतो. या दोन्ही वेळचे माझ्यावरचे मुख्य अधिकारी स्कॉटलंडातीलच होते. त्या दोघांची नांवे विलसन होती - नव्हे जेम्स विलसन अशींच होती. वरील गोष्टीबद्दल हरबर्ट स्पेन्सर यांस आश्चर्य वाटत असे.

अशारीतीचा आपला निबंध पुरा करितांना मि. शरच्चंद हे म्हणतात की अशा प्रकारचे देखावे होऊं नयेत म्हणून कांही निर्बंध घालता येतील काय? कितीएक गोष्टी संबंधाने सायन्सने आपले हात टेकले आहेत. एका इटालियन स्त्रीनें असें कांही चमत्कारिक दाखले दिले आहेत कीं अलिकडच्या शास्त्रज्ञांनी त्यांच्यापुढे हात टेकावे. अशी एक गुप्त सत्ता आहे कीं तिचा अद्याप पर्यंत शोधच लागलेला नाही असेहि कित्येक शास्त्रवेत्ते आज म्हणू लागले आहेत. शास्त्राद्वारें वरील गोष्टींचा कोणी उलगडा करील काय?

गुरुचरित्राचें पठण करण्याविषयीं स्वप्न

हे वरील स्वप्न पडण्यापूर्वी साधारण १ महिन्यापूर्वी मला आणखी एक स्वप्न पडले होते. त्याचा वृत्तांत खाली लिहिल्याप्रमाणे आहेः-

साधारण मे महिन्यापासून मी कोणच्या तरी ग्रंथाचा एक अध्याय दररोज निजायच्या अगोदर नेमानी वाचीत असे. अशा रितीने मी श्री संतलीलामृत व नाथलीलामृत असे दोन ग्रंथ खतम केलेत. नंतर दुसरा कोणचा ग्रंथ सुरूं करावा ह्या विवंचनेत होतो. नाथलीलामृत संपल्याचे दुसरें दिवशींच एका सद्‌गृहस्थाने मला श्रीगुरुचरित्र वाचावयास सांगितले. पण त्यावेळी मजजवळ श्रीगुरुचरित्र नव्हते. तेव्हां मी दोन दिवस त्या ग्रंथाचे शोधांत राहलो. तिसरे दिवशीं मला एका गृहस्थाने तो ग्रंथ आणून दिला. त्या दिवशी ग्रंथ सुरूं करावयाचा पण निष्काळजीमुळे मी सुरूं केला नाही. तसाच स्नान करून जेवून कचेरींत गेलो. कचेरींतून ५ वाजतां जेव्हां मी वापस घरीं आलों तेव्हां पाहतो तों माझ्या चुलत भावाची बायको रखमा (वय १२वर्षे) इला भयंकर भूतज्वरासारखा ताप आलेला. घरची मंडळी सर्व काळजींत पडलेली. रात्रीचे जेवण झाल्यावर जेव्हां मी निजलों. तेव्हां पहाटेस सुमारे ४ वाजतांचे सुमारास एक ब्राह्मण मजजवळ येऊन मला म्हणूं लागला कीं ''अरे श्रीगुरु चरीत्राची पोथी नाही पोथी नाही असें म्हणत होता, पण आतां घरी पोथी येऊनहि तूं सुरूं केली नाहीस. तेव्हां ती तूं केव्हां सुरु करणार?''

असा भास झाल्यावर एकदम मला जाग आला. नंतर मी त्याच दिवशी पोथी सुरूं केली व चि. सौ. रखमा त्याच दिवशीं पूर्वीप्रमाणें आपले कामास लागली व तिचा ताप अजिबात नाहीसा झाला. - विनायक केशव अंधारे.

स्वप्नांत यमाचा उपदेश व राघू

मी काशीस दुर्गाघाटीं राहत असतो. माझ्या तीर्थरूपांचे नांव राजेश्वर भट होते. (य.२१ पा.२९४) ते मला अशी गोष्ट सांगत असत.- ''एकदां मी निजलो असतां स्वप्नांत महिषारूढ यम येऊन मला त्यांनी एक मंत्र सांगितला. तो मी नेहमी जपत असतो'' व त्या प्रमाणे ते आमरण जपत असत. मंत्र मात्र त्यांनी कांही सांगितला नाही.

दुसरे वर्षी पूर्वी मरण पावलेला भाऊ स्वप्नांत येऊन तुला मी एक राघो दिला तो चांगला बोलतो असें म्हणाला. दुसरे दिवशीं माझ्या घरच्या स्त्रिया सहज बसल्या असता एक राघो येऊन तेथें बसला. माझ्या स्त्रियेला धरण्याची इच्छा होऊन तिने तो धरला व दोन दिवसांनी चांगला बोलायला लागला.

- विश्वनाथ राजेश्वर भट तमन पट्लवारू तेलंग

नृसिंहदर्शन

माझें नांव नागेश भट. मी सरासरी १४-१५ वर्षाचा असतांना भयंकर दुष्काळ पडला. पुष्कळदा आम्हाला उपवास करावा लागे. एकदा माझ्या आईच्या स्वप्नात एक आस्वल आला व तो म्हणाला ''तूं कांही भिऊं नको. मी नृसिंह आहे. तुझ्या घरची सर्व पीडा मी पिऊन घेतो.'' असें म्हणून तेंच दिवशी १ पासरीभर तेल आणून ठेवले होते ते त्याने आणून पिऊन टाकले. माझी आई जागीं झाली व तिने माझ्या तीर्थरूपांना उठवून जागे केले व हे सर्व सांगितले व त्यांनी दिवा लावून पाहिलें तर तेलाचे भांडे तसेच असून तेल त्यांत नव्हते. तेल चांगल्या ठिकाणी ठेवले होते.

संमंधाविषयीं प्रत्यक्ष प्रभाण

नानासाहेबाचे पाथूर येथील महाजनांच्या सुनेला एक संमंध लागला आहे. तो जेव्हां आंगात येतो तेव्हां ती विहीरींत जाऊन उलटी टांगून घेते, तिचे नुसते पायाचे आंगठे कठेड्याला चिकटले राहून सर्व शरीर विहीरींत असते. तो संमंध कांही पदार्थ मागतो व देण्यांत त्रास वगैरे वाटून शिव्या दिल्या तर ''काय शिव्या देता?'' असे तो समंध म्हणतो.

पूर्वजन्माविषयीं प्रमाण

देऊळगांवी (बालाजीचे) एक ब्राह्मण राहत असे. तेथील एक रंगारीण त्या ब्राह्मणाला भाऊ समजत असे. ती म्हातारी होती मरण समयी तिने त्याला भेटीला बोलावून सांगितले कीं मी आतां मरते व तुला कांही संतती नाही हें पाहून वाईट वाटते. म्हणून मी तुझ्या पोटी जन्म घेणार? याची साक्ष जन्मसमयीं माझा एक हात लाल राहील. ह्या प्रमाणें सांगून तिने प्राण सोडला.

हे वर्तमान सर्व लोकांना त्या ब्राह्मणाने सांगितले पुढे त्या ब्राह्मणाची बायको गरोदर राहिली व मुलगी झाली तिचा एक हात लाल होता त्या मुलीचे नांव सुंदराबाई आहे.

सही - नागेश शिवराम पुरा.

जिंदाचा चमत्कार

इ. सन. १८७७ सालामध्ये मी मु.बंडा तहसील जि. सागर येथे नायब तहसीलदार होतो. तेथे मौलवी जहुरूल हसन तहसिलदार होते. ज्या घरांत ते राहत होते त्या घराच्या एका खोलींत त्यांच्या बायकोच्या निजण्या बसण्याची जागा होती. त्या खोलीवर एके दिवशी दगडाचा वर्षाव सुरूं झाला. दगड पडतात असे कळल्या बरोबर चौकशी सुरूं झाली परंतु पत्ता लागेना. दगड पडून आवाज झाल्यावर दगड पडला असे समजत असे. रात्रीमुळे कोणी तरी दगड फेकतो. पण तो दिसत नाही हा संशय होता. दुसरे दिवशी ८ वाजतां सकाळी आम्ही कचेरीची मंडळी त्या खोलीसमोरील चौकावर जमा झालो. तेथे आमच्यासमोर दगड पडत होते. पण कोठून येतात हें समजलें नाही. रात्रीप्रमाणें दिवसाही चपराशी ठेवले होते. भीतिमुळे तहसिलदाराचे कुटुंब जेव्हां बेशुद्ध झाले तेव्हां सर्वांच्या सांगण्यावरून तिला मेण्यांत बसवून सरईत नेली पण मेण्यावर सुद्धा दगड पडत होते. सरईमध्यें दिवालीला बारीक छिद्र होते. त्यांतून बारीक दगड येऊं लागले. हा प्रकार दिवसाचे १२ पर्यंत सुरूं होता. बाई तेथेच राहिली. पुढें लौखनीला एक अवलिया आहे असे समजल्यावरून त्यांना तार देऊन बोलावले व चार दिवसांनी आले व त्यांनी मंत्र सामर्थ्यांनी तिच्या आंगचा जिंद काढला व घरीं पोहचती केली. तेव्हांपासून भूतावर माझा विश्वास आहे.

५०० रुपयाचा ढीग

माझे वय १३-१४ वर्षाचे असतांना मी इंदोर छावणींत श्रीमंत दामोदरराव झांशीवाले यांचेकडे राहत होतो. तेव्हां तेथे एक मुसलमान वृद्ध मनुष्य होता. त्याला मंत्रविद्या येत होती. तो पाहिजे ती गोष्ट पाहिजे त्या ठिकाणाहून आणून देणार, असें ऐकिलें होते. ते आले तेव्हां ५०० रूपयाचा ढीग आणण्यास सांगितले. त्यांनी रात्रौ सुमारे ८ वाजतां हा खेळ केला. कापड पांघरूण तो बसला व ५-७ मिनिटानंतर ते कापड दूर करून तो दूर झाला. जेथे तो बसला होता तेथे ५०० रुपयाचा ढीग दिसला. त्यापैकी त्याला २ रूपये मिठाईकरितां मागितले तेव्हां मला जे घ्याल त्यापैकीं २ रुपये यांत टाकावे लागतील असें तो म्हणाला. त्या प्रमाणें २ रु. ची मिठाई मागवून दुसरे दोन रुपये त्यांत टाकले गेले व नंतर ते रूपये त्यांनी नाहीसे केले.

- चिंतामण मोरेश्वर तांबे.

भूतांनी घराकरिता दगड जमविले.

माझी आई चारवा येथील राहणारी असून ती मला आपल्या लहानपणी आपल्या बापाच्या पाहण्यातली भुतांची गोष्ट नेहमी सांगत असे. ती ही :- एक कामदार येथे (चारवे मुक्कामी) होता. त्याच्या अधिकाऱ्याने एक घर बांधण्याकरितां दगड वगैरे गोळा करून ठेवण्यास सांगितले होते. परंतु अलगर्जीने म्हणा किंवा कार्यबाहुल्यामुळे म्हणा ही गोष्ट त्याच्या अगदी स्मृतिपथांतूनच गेली. घर बांधावयास सुरूवात होण्याच्या एक दिवस पूर्वी त्या कामदाराच्या अधिकाऱ्याने त्यास निक्षून सांगितले की हें कार्य (दगड गोळा करण्याचे) उद्यां झाल्यास ठिक, नाहीतर तुम्हास नौकरींवरून बरखास्त करण्यांत येईल. बिचारा कामदार सचिंत बसला. तेव्हां तेथील आसपासच्या एका जादुगाराला त्याची ती सचिंत मुद्रा पाहून दया आली व त्याने एका रात्रीं जितका गोटा घराकरितां लागत होता तितका गोटा भूतांकरवी जमा केला. अधिकारी खूष झाले व कामदाराची बढती झाली व जादुगार प्रसिद्धि पावून मजेनें राहूं लागले. ही गोष्ट माझ्या आजाच्या (आईच्या बापाच्या) प्रत्यक्ष पाहण्यांतली आहे. गप्प नव्हे.

- वासुदेव वामन मुळे असि.सुपरि.नीलसिटी हाययस्कूल नागपूर सिटी (राहणार- हरदा जि. हुशंगाबाद)

व्याधीवर मेस्मेरिझमचा प्रयोग

अमुक बाईला ऊीथदठझड्ढट्टञण डोकें दुखणे आज पांच सहा वर्षे आहे. आताशा त्याला डोळ्यासंबंधी रोग झाला होता, म्हणून माझा उपचार चालूं झाला. नंतर डोके दुखणे बंद करण्याचे उद्देशाने औषधी चालूं केली. परंतु कांही उपयोग झाला नाही. नंतर मेस्मेरिझमचा प्रयोग करून पाहिला त्या दिवसापासून डोके दुखणे फार फार कमी झाले.

नागपूर ७/६/१९११ (सही)

ता. क. झोप येण्याकरितां पुष्कळ औषधी दिली परंतु झोंप आली नाही. मेस्मेरिझमने झोप आली.

सर्प जुळा भाऊ

माझ्या आजीला म्हणजे बापाचे आईला एक सर्प व लहान मुलगा असे जन्मले. मुलाचे नांव लक्ष्मण तो लहानपणी म्हणजे ९ वर्षाचा होऊन संपला. आणि सर्प ४० वर्षेपर्यंत राहिला होता. तो घरोघर फिरत असे. त्याला कोणी मारले नाही. तो माझ्या लहानपणीं होता. आता अझूनहि आमच्या येथे सर्प येत असतात. कधी कधी मी त्यांना हातहि लावतो. सरासरी ८-१५ दिवस झाले. मी कोनाड्यांत विड्या काढावयास गेलो तेव्हां एका सर्पाने माझे बोट धरले व रक्ताची धार लागली. तरी मी सांगितले कीं याला मारूं नका. दाबून मी रक्त काढून टाकलें. त्याचे माझ्या नखाला अझून दुःख आहे. हे

आपण सर्व पाहतांच आहा. वर लिहिलेली सर्प जन्मल्याची गोष्ट बहुतेकाना त्यांना माहित आहे. कळावे ता. १९/७/१९११ ई. सही -

(१) महाराजांचे स्मृतिगामित्व

मला महाराजांच्या दर्शनाची अत्यंत उत्कट इच्छा झाली तेव्हां एके दिवशी स्वप्नांत मला महाराज दिसले व तुला मी लवकरच ज्ञानेश्वरींतले कांही सांगणार आहे असें म्हणाले. त्यानंतर १० वे दिवशीं मुळे यांचे घरी मला महाराजांचे दर्शन झाले.

सही. काशीनाथ जनार्दन आठवले

(२) स्वप्नांतील खापरे

मी एकदा खापरखेड्यांस असतांना महाराजांच्याकडे जाण्याची इच्छा झाली. परंतु मला सोमवारीं रात्रीं खापरेने स्वप्नांत येऊन सांगितले कीं महाराज आज उमरावतीकडे गेले. त्याप्रमाणे खरोखरच मी गुरुवारी छिंदगांवी गेलो असतां सोमवारीच महाराज उमरावतीला गेले असें समजलें. मी खापरेला यासंबंधी विचारले असतां ते मला यापैकी कांही माहित नाही असे म्हणतात. सही. काशिनाथ जनार्दन आठवले.

वेडा

आपले शरीर साखरेचे आहे अशी भावना असलेला वेडा मी पाटण्याचे मेडिकल स्कूलमध्ये विद्याभ्यास करित असतां (१८९५ ई.) सोमवारी महादेवाच्या घाटाच्या जवळील गंगेच्या तटावर एक वेडा मनुष्य जवळ जवळ नागवा फिरत असे. तो पाण्यांत पाय किंवा हात देखील भिजवीत नसे. असा त्याचा समज होता कीं मी साखरेचा असून पाण्याचे स्पर्शाने मी वितळून जाईन.७-८ दिवस तो अशा स्थितीत असतां एका साहेबाने त्याच्या अंगावर एक तांब्या पाणी टाकलें असतां तो एकदम घाबरून बेशुद्ध झाला व तो पुन्हा शुद्धींत आलाच नाही. त्यांतच तो मरण पावला. ही मी गोष्ट स्वतः पाहिली आहे.

- काशीनाथ गोपाळ पावणस्कर

डिपुटी सुपरिन्टेन्डेन्ट पागलखाना नागपूर ५/७/१९११

0

चिरंजीव सौभाग्यवती दुर्गाबाई माझी मुलगी दोन महिने झाले देव आज्ञा झाली. ती चार महिने पावेतो आजारी असून अंतकालाचे पूर्वी चार दिवस हात पाय व आंगावर सुजण आली असून अशी संधि आली कीं याच वेळेस प्राणोत्क्रमण होते. त्यावेळेस बाया वगैरे सर्वत्र २५ मंडळी जवळ असून एकदम आपले दर्शन होऊन सुजण वगैरे सर्व उतरून शुद्धीत आल्यावर जी हकीकत सांगितली ती अशी कीं -

''मला कोणी वर खेचून घेऊन जाऊन खाली सोडीत होते. असे तीन वेळ

जाहलेवर तो सर्व त्रास नाहीसा झाला. व आम्हा सर्वत्रास सांगितले कीं महाराज माझे जवळ उभे असून तुम्हास कसे दिसत नाहीत. तुम्ही येथे कांही गडबड करूं नका व सर्वजण बाहेर जा व मला देऊरवाड्यास जाण्यास सांगितले. त्याप्रमाणे मी त्याच गाडीला निघून देऊरवाड्यास गेलो. पुढें तीन दिवस तबीयत चांगली राहून चवथे दिवशी मागले रात्री तीन वाजतां प्रकृति बिघडली. त्यावर मात्रा वगैरे दिली. नंतर अरुणोदयाचे वेळी तिच्याशी तिचा बंधु बोलत असतांना एकदम ती म्हणाली महाराज आता आले आहे. मी त्यांच्याशी बोलत आहे. तूं मध्ये बोलूं नको सरासरी पांच मिनिटे जाहल्यावर तिने आपले सासूस नमस्कार करून मी जाते असे म्हणून प्राणोत्क्रमण झाले.

मिती फालगुन व. १० साल १९६८ -सही

मरणाचे वेळीं दिसलेला मनुष्य

माझी बहीण मथूताई ही हरद्यास संगमनेरकरांकडे दिली होती. ती गेल्या डिसेंबर महिन्यांत येथे आली. ती गरोदर होती. एप्रिल महिन्यांत प्रसूत झाली. तेव्हांपासून तापाने आजारी पडली. पुढे तिला उरस्तोयाचा आजार झाला. येथील सिव्हील सर्जन उपचार करीत होता. परंतु आजाराने पिछेहाट घेतली नाही व क्षयाचीहि चिन्हें स्पष्ट दिसूं लागली. श्री गुलाबराव महाराजांनीहि तिला पाहिली आणि औषध योजना केली परंतु ती अत्यंत क्षीण झाली असल्यामुळे आणि उपचार सहन करण्याची तिला शक्ति नसल्यामुळे तिला कांहीच गुण आला नाही. तिला ता. १३ ऑगष्ट रविवारीं प्रातःकाळी साडेतीन वाजतां देवाज्ञा झाली. मृत्यूच्या आठ दहा दिवस पूर्वीपासून ती बनेल तितका वेळ ध्यान व जप करीत असे. प्राणोत्क्रमणाच्या दोन तास पूर्वीपासून मी तिला तिच्या ध्येय मूर्तीची आठवण देत होतो. तीन वाजायच्या सुमारास तिला अधिक वेदना सुरूं झाल्या. कांही वेळाने मी तिला विचारलें कीं तुला कोणास कांही सांगावयाचे आहे काय. ती म्हणाली 'नाही' ''तूं धैर्य धर. कोठे मन ठेवूं नकोस. असें सांगितल्यावर ती म्हणाली कीं माझें मन कोठेहि गुंतून नाही. मला वेदनाच फार होते आणि जीव घाबरतो.' कांही मिनीटांनी ती म्हणाली कीं 'माझ्याजवळ हा कोण मनुष्य आला आहे. याला दूर करा.' मी म्हटले की 'कोणी नाही.' त्यावर ती कांही बोलली नाही. मला तो शेवटचाच क्षण वाटल्यामुळे मी उठून बाहेर गेलो तोंच तिने प्राण सोडले.

- सही. रघुनाथ माधव भगाडे चांदा.१७/८/१९११

सकाम कर्माचे फळ

मी व्यंकटेश स्तोत्राचा नित्य पाठ करीत असे. पुढे नोकरीत बढती मिळावी या उद्देशाने संकल्प करून व्यंकटेश स्तोत्राचा दुसरा एक पाठ नित्य करूं लागलो. तों मला रात्रौ भयंकर स्वप्ने पडूं लागली व त्या स्वप्नांत मी मोठ्याने ओरडून जागा होत असे.

म्हणून आपण हा स्तोत्रपाठ सकाम करावा अशी श्री व्यंकटेशाची इच्छा नाही असे समजून तो क्रम बंद केला व फक्त नित्य नेमाचा एकच पाठ चालू ठेवला. हा सकाम पाठ बंद करण्याला मला दुसऱ्या एका गोष्टीचे स्मरण झाले. ती गोष्ट मला माझ्या चुलत्यांनी सांगितली होती. ती अशी :-

एक ब्राह्मण व्यंकटेश स्तोत्राचा पाठ मध्यरात्रीं शुचिर्भूत होऊन तुपाचा दीप लावून करीत असे. त्या अनुष्ठानांत एके दिवशी तो श्राद्धाला भोजनास गेला. रात्रौ स्नान करून पाठ करीत असतां मागून कोणी येऊन त्याला पाठीवर जोराने गुद्दे मारले त्यामुळे तो मूर्च्छित पडला. त्याच रात्रीं त्याला देवतेने स्वप्नांत सांगितले कीं यापुढें तूं पाठ बंद कर नाही तर तुझा नाश करील. - त्रिपुरवार चांदा ता. ३१/८/१९११

संन्यासी झालेले बॅरिस्टर

सयाजी विजय २५-२-१९११ चमत्कारिक हकीकत

एका संन्यासी झालेल्या बॅरिस्टरानी आपल्या आयुष्याचा वृत्तांत थिऑसफी ऑफ इंडिया नांवाच्या पुस्तकांत लिहून हल्ली प्रसिद्ध केला आहे. हे संन्यासी झालेले गृहस्थ जगांतील कोणतीहि जात श्रेष्ठ मानीत नसून सदर वृत्तांत खरा असल्याबद्दल 'इंडियन मिरर' वगैरे पत्रें साक्ष देण्यास तयार आहेत असे म्हणतात. सदर संन्यासी झालेले गृहस्थ पूर्वी उटकमंड येथे मोठ्या मानमान्यतेने राहत असत. त्यांचे नांव सी. अखिलानंद असे होते. चहाचे कित्येक मळे व ट्यूडम हॉल नांवाचा एक उत्तमोत्तम बंगला त्याच्या मालकीचा होता. सी. अखिलानंद यांनी ही सर्व इस्टेट हल्ली देऊन टाकली असून ते संन्यासी झाले आहेत. त्यांचा जन्म १८४६ मध्ये झाला. १८६९ मध्ये ते मद्रास विश्वविद्यालयाचे पदवीधर झाले. त्यानंतर अरणीच्या महाराजांचे शिक्षक या नात्याने कांही वर्षे त्यांनी नोकरी केली. १८८२ साली ते विलायतेस गेले व बॅरिस्टर होऊन परत आल्यानंतर दक्षिण हैद्राबादमध्ये सी. अखिलानंद हे वकीली करूं लागले. २० वर्षेपर्यंत बॅरिस्टर या नात्याने काम केल्यावर त्यांनी एक नवीन धंदा सुरूं केला. औरंगाबाद स्पिनींग व वीव्हिंग कंपनीचे ते मालक झाले व निलगिरी पर्वतावर दारू गाळण्याचा एक कारखाना त्यांनी काढला. त्याशिवाय चहाचे मळे वगैरे दुसरी इस्टेट त्यांची होती ती होतीच. त्यानंतर ६० वर्षाच्या वयाच्या सुमारास म्हणजे १९०६ चे सुमारास मि. अखिलानंद बॅरिस्टर संन्यासी झाले. हे संन्यासी कसे झाले त्याची हकिकत विचार करण्यासारखी आहे.

बॅरि. अखिलानंद यांचे एक बंधु मीनाक्ष हे म्हैसूर संस्थानांत जज्ज होते. व दुसरे बंधु सध्या विलायतेत अभ्यास करीत आहेत. बॅरि. अखीलानंद हे संन्यासी होण्यापूर्वी युरोपियन धर्तीने राहत. ते जडवादी होते. युरोपियन लोकांना ते मोठमोठ्या मेजवान्या देत, व ते मोठमोठ्या ऐष आरामांत राहत. इतक्यांत १९०६ मध्ये त्यांची पत्नी मयत

झाली. या स्त्री समवेत ते ४० वर्षे पर्यंत राहत होते. म्हणजे त्यांच्या विसाव्या वर्षी त्यांचे लग्न झाले होते. स्त्रीच्या मरणाने बॅरि. अखिलानंद इतके विरक्त झाले कीं, त्यांनी आपले घरदार, इस्टेट वगैरे सर्व सोडून हिमालयावर जाऊन राहण्याचा त्यांनी निश्चय केला. यावेळी त्यांना मधुमेहाचा विकार जडला होता व त्यांना फार पीडा होत असे. अखेर हिमालयावर जाऊन आपल्या वयाच्या ६२ व्या वर्षी त्यांनी गीता पठणास सुरूवात केली. संस्कृत शिकून भगवद्‌गीतेचा अभ्यास केल्यावर उपनिषदे वगैरे सारखे चांगले चांगले ग्रंथही त्यानी समजावून घेतले. एके रात्री आपल्या शय्येवर ते ध्यानस्थ बसले असतां त्यांच्या शरीरांतून ज्वालेचा लोट बाहेर पडूं लागला व एक तीक्ष्ण विजेची बॅटरीच त्यांच्या शरीराला जोडण्यांत आली आहे की काय असे त्यास वाटूं लागले. तीन दिवस तसा प्रकार होत असे. आश्चर्याची गोष्ट ही कीं, चौथे दिवसापासून त्यांना जडलेल्या मधुमेहाचा व संधिवाताचा वगैरे विकार नाहीसे होऊन त्यांची प्रकृति निरोगी झाली. वरील गोष्टी किती आश्चर्याने घडून आल्या हे सांगणेच मुळी कठिण आहे. थोडक्यांत सांगावयाचे असल्यास ज्यावेळी ते रोगग्रस्त होऊन पडलेले होते, त्यावेळी त्यांना देवीचा साक्षात्कार होई. मृतपत्नीच्या रूपाने ती त्यांना भेटे. तुला पकडून मी आतां संन्यासी करिते, असेहि स्वप्नांत दिसणाऱ्या त्याच्या मृत पत्नीने त्यांना एकदा सांगितले होते. हैद्राबादेस कांही दिवसापूर्वी जो जलप्रलय झाला त्यावेळी बॅरि. अखिलानंद यांचा बचाव त्यांच्या स्वप्नांतील देवीने केल्याचे त्यांनी लिहिले आहे. स्वामींनी उत्तम प्रकारचा योगाभ्यास केलेला असून ते कडकडीत व्रताने हल्ली वागत असतात.

स्वामीचे परममित्र नाम. सर विल्यम मेयर के. सी. एस. आय. यांच्या विनंतीवरून स्वामींनी वरील हकीकत लिहून प्रसिद्ध केली. स्वामी दिव्यानंद हे हल्ली कलकत्त्यास असून या १० महिन्यापूर्वी ते हिमालयांत होते. 'ख्रिस्ती मंडळीत तुम्ही शिरून ईश्वरापासून तुम्ही दूर दूर जाता आहा असा उपदेश त्यांना करा, असा देवीचा आपणास हुकुम आहे' असे स्वामी दिव्यानंद यांनी प्रसिद्ध केले असून हल्ली ते कलकत्त्यांत मुक्काम करून आहेत

गणपतराव करोडे यांच्या संबंधी यथार्थ स्वप्न

काल रात्री मी निजलो व निजला असतांना माझा उजवा डोळा थरथर कापायला लागला. त्या वेळेला मी म्हटले की, आज माझा उजवा डोळा थरथर कां कापतो बोवा, असें म्हणतां म्हणतां मी कांही वेळाने निजलो व सकाळी अगदी मोठ्या पहाटेस माझे डोळे उघडले. त्या वेळेला मी म्हटले कीं अझून शाळेत जायला पुष्कळ उशीर आहे थोडेसे आणखी घटकाभर निजून घ्या. असे म्हणून मी निजलो व पंधरा वीस मिनिटांनी उठलो व त्या पंधरा वीस मिनिटाच्या अवसरांत मला असे स्वप्न पडले कीं जसें कांही माझे बाबा घरी आले व मी त्यांना विचारले कीं ''तुम्ही घरी कसे आले बोवा.''

ते म्हणाले ''मी सुटलो.''

मग मी म्हटले ''हं हं म्हणूनच माझा काल रात्रीं उजवा डोळा थरथर कांपत होता.''

असे म्हणून मी निजून उठलो व शाळेंत गेलो.

ता. ५-८-१९११ नागपूर शनिवार.

या स्वप्नानंतर थोड्याच दिवसांनी गणपतराव सुटल्याची बातमी आली.

श्रावण शु. १३ ता. ७/८/१९११ सोमवारीं गणपतराव घरी आलें असे जीजीबाईच्या सांगण्यावरून समजले. - त्रिपुरवार २/१२/१९११

गंगाधर मुळेंचे स्वप्न

गणपतराव करोडे हे पोलीसच्या अटकेंत होते. त्याच सुमारास गंगाधर मुळे याला एक स्वप्न पडले ते असे की गणपतरावला पोलिसवाले धरून चालले होते. इतक्यांत महाराज आले व त्यांना सोडवून आपल्या कवचांत घेतले. ह्या स्वप्नानंतर गणपतराव २०/२५ दिवसांनी सुटल्याची बातमी आली.

वरील हकीकत माझ्या अनुभवाची असून खरी आहे.

सही - गंग्या.

ता. १/१२/१९११ शुक्रवारीं गंगा भा. जिजीबाई आल्या. त्यांना मी सदूचे स्वप्न सांगितले असतां त्या म्हणाल्या खरोखरच गणपतराव अगदी अकल्पित घरी आले. त्या दिवशी ते येतील असे कोणासहि वाटले नव्हते. श्रावण शु. १३ सोमवारी (७/८/१९११) सायंकाळचे ५ वाजतां तांग्यांत बसून घरी आले. विचारले असतां म्हणाले आज ४ वाजता जेवण झाल्यानंतर कचेरीतून बोलावणे आले. त्याप्रमाणे गेलो असता घरी जाण्याचा हुकूम झाला. म्हणून आलो. सदूच्या स्वप्नाच्या तिसऱ्या दिवशी गणपतराव सुटून आले असे यावरून दिसते. सही - त्रिपुरवार

वरील हकीकत अक्षरशः खरी आहे. गणपतराव या प्रकरणांत सुटतील असें अगदी वाटत नव्हते. - जीजीबाई देऊरवाडा ता. २/१२/१९११

चि. सौ. वेणूबाईचे स्वप्न

रा. रा. गणपतराव करोडे हे अटकेत असतां सौ. वेणू त्यांची पत्नी ही कोटा येथेच होती. तिला एके दिवशी पहाटे सुमारे ३ वाजतां थोडी झोपेची गुंगी येऊन असें वाटले की जसे कांही गुलाबराव महाराज समोर उभे राहिले व म्हटले कांही घाबरूं नको. कोर्टात मी उत्तर करून घेईन. हा प्रकार तिने लगेच मला सांगितला. तेथून एक महिन्याने गणपतराव अचानक सुटून सोमवारीं सायंकाळी घरीं सुखरूप येऊन पोहचले.

- जीजीबाई देऊरवाडा ता. २/११/१९११

अलौकिक पतिप्रेम

('भारतधर्म', मुंबई कार्तिक वद्य १२. १६/११/१९०३)

या जिल्ह्यांतील केतकी नांवाच्या गांवी दामोदर पाठक नांवाचा एक ब्राह्मण आपल्या स्त्रीसह राहत असे. तो सुमारे एक महिनाभर आजारी पडून १ ल्या आक्टोबरच्या दिवशी सकाळी निवर्तला. त्याची स्त्री मोठी पतिव्रता होती. तीस पतीच्या मागे एकटे संसारांत राहणे असह्य वाटल्यामुळे, तिने पति बरोबर सती जायाची तयारी केली व लोकांस प्रार्थना करूं लागली कीं मला नवऱ्याच्या प्रेताबरोबर दहन करा. परंतु लोकांनी हे सर्व औपचारिक भाषण समजून तिच्या म्हणण्याकडे फारसे ध्यान दिले नाही. पुढे ते प्रेत रीतीप्रमाणे लोक स्मशानांत घेऊन गेले.

इकडे पतिव्रतेने सर्व श्रृंगार केला, कपाळास शेंदराचा मळवट लावला, फुले वगैरे पूजेचे साहित्य घेतले. आणि सती जाण्याच्या एकंदर तयारीने स्मशानांत येऊन पोंचली. परंतु लोक तिला सम्मति देईनात. तिने पुष्कळ विनवण्या केल्या, धमकी दिली, शेवटी शाप देण्याचे भय घातले. परंतु कायद्याविरूद्ध गोष्टीस कोण मदत करितो! एकीकडे लोक ऐकेनात, दुसरीकडे सती आपला हट्ट सोडीना. शेवटीं तें सतीचें उग्र स्वरूप पाहून लोकांनी नवऱ्याचे प्रेत स्मशानांतून घरी आणून ठेविले.

पतिव्रता पतीच्या शरीरावर आपला हात ठेवून मोठ्याने 'सत्यराम' घोष करूं लागली व लोकांजवळ विनवण्या करूं लागली की आम्हा दोघांना येथेच जाळा. पण ऐकतो कोण! थोड्या वेळाने सतीने सर्व दागदागिने व नवरा ज्या साहित्याने रोज पूजा करीत असे ते सर्व साहित्य हातांत घेऊन, तोंडाने 'सत्यराम' जप करीत घरातून बाहेर पडली, तों तिच्या वस्त्रांतून धूर निघत असलेला दृष्टीस पडला. पाहतां पाहतां शरीर जळूं लागले. लोकांनी आग विझविण्याचा प्रयत्न केला, परंतु सर्व व्यर्थ. पोलीसनेही पुष्कळ खटपट केली पण फुकट गेली. सती 'सत्यराम' घोष करीत आंगणांत प्रदक्षिणा घालीत होती व लोकास आग्रह करीत होती कीं माझ्या नवऱ्याला माझ्या जवळ आणून ठेवा. होतां होतां तिची सगळी मांडी जळून गेली, तेव्हां ती खाली पडली. परंतु तोंडांतून जप चाललाच होता, व नवऱ्याला जवळ आणून ठेवण्याबद्दलचा आग्रहही चालूंच होता. अशा रितीने ती आतां वाचत नाही अशी लोकांची खात्री झाल्याबरोबर त्यांनी नवऱ्याचे प्रेत. तिच्याजवळ आणून ठेविले व शेजारी लाकडेहि रचून ठेविली. मग सतीच्या आनंदाला काय, पार राहिला नाही! तिने नवऱ्याकरितां भांग व साखर मागितली. ती लोकांनी चितेंत टाकिली. तिची छाती जळून जाईपर्यंत ती शुद्धीवर होती. छाती जळून खाक झाल्यावर, ती बेशुद्ध पडली आणि थोड्याच वेळांत दोघां पतिपत्नीच्या पार्थिव शरिराचे भस्म होऊन, आत्मा एकरूप होऊन स्वर्गाप्रत गमन करता झाला. लोक आश्चर्यचकित

होऊन पहात उभे राहिले.

आम्हीहि म्हणतो की, धन्य सती तूं व धन्य तुझे अलौकिक पतिप्रेम! आम्ही तुझी ही पवित्र कथा ऐकूनच पुनीत झालो!! नवरा मेल्यानंतर सासऱ्याने व दिराने आपले केस काढून आपल्यास विद्रूप केल्याबद्दलच्या फिर्यादीची हकीकत वाचून बुद्धीस जे मालिन्य आले होते तें तुझ्या या विमल चारित्र्याने दूर झाले! धन्य पतिव्रतांनो! या दुर्धर कालांत तुम्हीच या अनाथ भारतधर्माचे कांही तरी बरे करूं शकाल! परंतु आमच्या 'सोशल रिफार्म असोशिएशन' कडून तुम्हास जी निरनिराळ्या तऱ्हेची विशेषणे मिळतील ती मात्र सहन केली पाहिजेत.

देवताप्रभाव

(भारतधर्म, मुंबई, कार्तिक व १२ सोमवार)

बंबईके वॉटसन हॉटेल में रहनेवाले एक बडे युरोपियन सर्जनने गणेश चतुर्थीके दिन गणेशजीकी एक मृण्मय मूर्ति ले आकर अपने कमरेमे रक्खी और वह हिंदुओकी चाल के अनुसार नित्य उसकी पूजा, पुष्पांजलि करके अपने नित्यके खाद्य पेय पदार्थोंका भोग लगाता था. साहब बहादूर यह सब खेल हंसी दिल्लगीके लियेही करते थे. कुछ दिनोके बाद साहब गणेशजीको एक संदूकमे बंद करके बीवीके साथ कही सफरमे गये. उसके दस बारह दिनमे उनके मृत्यू का समाचार अंग्रेजी पत्रोमे पढने में आया. लोक इसको देवताकी हंसी करनेका कत्ल मानते है। ईश्वरकी माया अपार है।

धार्मिक चर्चा / स्वप्नकी सचाई

कुछ दिन पहले हैद्राबादमें जो भयंकर जलप्रलय हुआ था उसके संबंधमेम एक विचित्र खबर वहांके लोगोसे मालूम हुई है। ऐसा कहते है कि बाढ आनेसे एक दो दिन वहाकी नदी देवी का स्वरूप धारण करके निझाम साहब और दीवान सर विल्सन प्रसादके सपनेमें गई और उनसे कहा की ''इधर कई वर्षोसे मुझको मेरी पूजा-भेट नही मिली, सो देनेका शीघ्र प्रबंध करना. वरना मै प्रलय करूंगी.''

परंतु दोनो महोदयने इस सपने को सपनाही समझकर ठीक समयपर पूजा नही की. फिर जब नदीमें बाढ आकर सैंकडो हजारो मकान वह जाने लगे तब उन्होने सपनेकी बाते सत्य मानकर सरकारी तौरपर पूजाका यथोचित प्रबंध करवाया. पीछेसे शहरके बहुतसे प्रतिष्ठित धार्मिक लोगोने भी अपनी अपनी तरफसे पूजा करके साडी, नारियल वगैरे भेट चढाई। यही इस युग का धर्म है। बिना कीसी लौकिक प्रयोजन के धर्माचरण करनेवाले मनुष्य विरलेही होते है। भीष्माचार्यने भी महाभारत में एक जगह युधिष्ठिरसे कहा है कि,

''नाभीतो यजते राजन्नाभीते दातुमिच्छति।
नाभीतः पुरुष कश्चित्स्वधर्मे स्थातुमिच्छति''

विना भयके कोई धर्मको नही पालना चाहता. ऐसी दशा में धर्मभी समय समयपर अपना प्रभाव दिखाकर अपना पालन करा लेता है।

सर फ्रेडरिक ब्रामवेल

इंग्लंडांतील प्रसिद्ध यांत्रिक इंजिनीयर सर फ्रेडरिक ब्रामवेल हा मरण पावला. याचा जन्म सन १८१८ सालीं झाला होता. ह्यास ९ वर्षाचे वयापर्यंत वाचता येत नव्हते; परंतु तो सहा वर्षाचा होण्यापूर्वीच त्यास वाफेच्या इंजिनाची रचना समजली होती. इतकेच नव्हे तर तो त्याचा नमुनाही तयार करीत असे.

यात्राळु

नाशीक ८-९-१९०३

काशीस मणिकर्णीकेच्या घाटावर मात्र बेल तळाशी जातो, भागीरथीचे इतर ठिकाणी तो बुडत नाही, पण गोदावरीचे पाण्यांत तो सर्वत्र तळाशी जातो! याची कारणे कोणी शास्त्रज्ञ शोधक सांगेल काय? असे विचारतात. भारतात तीर्थयात्रांचे वर्णनांत द्वारकेजवळ सिंधुनद व महासागर यांचा संगम झाल्याचा उल्लेख आहे. त्यावरून पूर्वी सिंधुनद कच्छचे रणांतून येऊन समुद्रास मिळाला असावा, पण कालांतराने नद पश्चिमेकडे वळला; आणि द्वारका समुद्रांत बुडाली, असा संभव दिसतो. अजूनही सिंधुनद २/४ मैलांचे स्थलांतर करतो. या बाबतीत शोधपूर्वक तर्काची आवश्यकता आहे असे म्हणतात.

नागपंचमीचा एक अपूर्व देखावा

पुणे जिल्ह्यांतील पुरंदर तालुक्यांत मावंडा कडेपठार हे एक खेडेगांव आहे. या ठिकाणी ब्राह्मणाचे फक्त एकच घर असून मराठे वगैरे वर्गातील लोकांची वस्ती अदमासे साडेचारशे पर्यंत आहे. नागपंचमीच्या दिवशी नित्याप्रमाणे काही बाया विहिरीवरून पाणी आणण्यासाठी जात येत होत्या. त्यांतील एका बाईने पटांगणात एक नाग वेटोळे घालून फणी वर करून बसलेला पाहिला. या ठिकाणी झाडझूड किंवा बिळ वगैरे कांही एक नव्हते. त्या सर्पावर एका मुलाची नजर जाऊन तो त्यास दगडाने ठार मारण्याच्या बेतात होता, तोंच त्या बाईने त्याला मारूं नको असे ओरडून सांगितले. ही ओरड ऐकताच आजूबाजूच्या घरांतील मंडळीचा मोठा जमाव तेथे जमला. तरी तो नाग आपली जागा सोडून गेला नाही. इतक्यांत गेनबा किनाळ नांवाच्या मनुष्याने आपल्या अंगावरचे धोतर भीत भीत त्याच्यापुढे पसरतांच तो नाग त्याच्यावर येऊन बसला. नंतर त्यास पंचवीस तीस पावलावर असलेल्या श्री मारूतीच्या देवालयांत आणून ठेविले. एवढे मोठे विषारी जनावर असून त्याला हातावरून नेत असतां, आपली हालण्याची किंवा वळविण्याची

क्रिया त्याने मुळीच केली नाही. नंतर कांही बायका पूजेचे साहित्य घेऊन व कांही हळदकुंकु घेऊन देवळांत आल्या. कांहींनी त्यास वाटींत दूध पाजले, काहींनी त्यास आरती ओवाळिली व कित्येक त्याच्या पाया पडल्या. हा क्रम सुमारे अर्धा तास चालल्यावर तो नाग देवळांतून खाली उतरला व पुढे असलेल्या मैदानांत जाऊन दिसेनासा झाला.

मानसिक शक्तीचे चमत्कार

वि. ८/९/१९०३

पाश्चात्य देशात नवेनवे शोध लावण्याचा सपाटा चालला आहे. अलीकडे या शोधकांनी मानसिक शक्तीचे चमत्कार काय काय आहेत ते शोधण्याकडे लक्ष लाविले आहे. नुकताच या विषयीचा एक प्रयोग विलायतेतील एका प्रसिद्ध असलेल्या मासिक पुस्तककाराच्या येथे झाला. हा प्रयोग करणारा मनुष्य रिचर्डसन नांवाचा एक अमेरिकन एम्. डी. झालेला डॉक्टर होता. याचा दुसरा साथीदार नॉटिंगहॅम येथे होता. लंडन व नाटिंगहॅम या दोन शहरांमध्ये ११० मैलाचे अंतर आहे. घराच्या एका खोलीत डॉ. रिचर्डसनला एकट्याला कोंडले आणि जमलेल्या मंडळीने सुचविलेला ५७९ हा आंकडा केवळ मानसिक शक्तीने त्याने नॉटिंगहॅम येथील फ्रॅक्स याला कळवावा. असे त्यांना सांगितले. रिचर्डसनने आपल्या मनोबलाने हा आंकडा आपला साथीदार फ्रॅक्स याला कळविला व त्याला तो पोचला, असेहि त्याला अंतर्ज्ञानाने कळले.

नंतर नॉटिंगहॅमच्या मंडळीकडून एक तार आली. तींत फ्रॅक्सने ५७९ हा आंकडा आपल्यास कळविला म्हणून मजकूर होता. नंतर असा एक उलट प्रयोग मंडळीने केला कीं लंडनहून एकदम फ्रॅक्सला तार केली. व ७७७ हा आंकडा त्याला कळविला आणि त्याने मानसिक शक्तीने रिचर्डसनला तो ताबडतोब कळवावा अशी इच्छा दर्शविली. ही तार लंडनहून पांच वाजतां पाठविली व ती मानसिक शक्तीने ७ वाजून २० मिनिटाच्या आंत रिचर्डसनला कळली पाहिजे अशी त्यांनी अट घातली होती. ह्या वेळीहि रिचर्डसनला मानसिक शक्तीने उत्तर कळले आणि त्याने ७७७ हा अंक फ्रॅक्सने आपणास कळविला म्हणून सांगितले!

अशा तऱ्हेने ११० मैलांच्या अंतरावरून कोणत्याहि यंत्राशिवाय बिनचूक बातमी पोंचविण्यांत आली. तरी या ज्ञानाचे महत्व व तें कसे होते, याकडे लक्ष दिले म्हणजे असल्या शोधाचा अतिशय चमत्कार वाटतो!

आपल्यांत अंतर्ज्ञानी ऋषि होते व ते ज्ञानबलाने असे सर्व कांही जाणत होते त्या गोष्टी अशा प्रयोगावरून विश्वसनीय आहेत.

सही - विद्या.

चमत्कार तर खराच, पण रहस्यमय
रशियाचा झार सम्राट

(भारतधर्म माघ.व.१ गुरुवार ता.१२फेब्रु.१९०३)

अमेरिकेंत 'ओहीओ' म्हणून एक गांव आहे. तेथे मि. रॉबिन्सन नामें एक आगगाड्यांचे कंत्राटदार गृहस्थ आहेत. त्या गृहस्थास एक अविवाहित मुलगी आहे. मुलीला मागे फेंपरे येत असे. खरे काय होत असे देव जाणें. पण हा रोग सांगण्यांत येतो. हा उपद्रव जेव्हां फार झाला तेव्हा तिला डॉक्टराकडे नेण्यांत आले. आणि या फेंफऱ्यास पुढे चमत्कारिक स्वरूप येऊ लागल्याने, डॉक्टर लोक जिज्ञासाप्रेरीत होऊन आपण होऊनच तिचे घरी येऊं लागले.

हें फेंफरे पुढे बोलकेपणा पावले; म्हणजे फेंफरेपणांतच ती बोलूं लागली. प्रथमतः तिच्या भाषणाकडे दुर्लक्षच होत गेले; पण पुढे ती जे बोलूं लागली ते वेडगळपणाचेच असेल असे म्हणवेना. म्हणून तिचे विचारांकडे सहजच पुष्कळांचे लक्ष वेधले गेले. पुढे पुढे तर चांगल्या विद्वानांनी थक्क होऊन जावे अशा प्रकारचे तत्त्वविचार ती सांगूं लागली व हे वेड नसून दुसरेच कांही प्रकरण आहे असें दिसू लागले. ही मुलगी आपण अमुक एक मोठी व्यक्ति आहो असे समजून बोलत असे. आज आपण प्रसिद्ध वॉशिंग्टन आहो, उद्या फ्रॅंक्लीन आहो असे समजून जेव्हा ती बोले तेव्हां हे ढोंग नसून कांही तरी संचार असलाच पाहिजे असे वाटत असे.

ही मुलगी अवघी १६ वर्षाची आहे आणि सुशिक्षित तर नाहीच, असे असून तिचे विचारांत जर विद्वानांचीहि अक्कल गुंग करणारी क्रांति, केवळ एकाएकी होते तर संचारच नव्हे काय? अशी लोकचर्चा सुरूं झाली.

अलीकडे तिला असेच अंगांत आल्यासारखें झाले व आपण होऊन तिने रशियाचे निकोलस झारची हकीगत सांगितली. सदर हकीकत, कलकत्त्याचे अमृत बझार पत्रिकेने मुद्दाम साग्र दिली आहे व ती येथे नमूद करण्याजोगीहि आहे.

सदर मुलगी म्हणाली की, झार निकोलसचे आत्म्यास त्याचे मृत्युपश्चात पांच दिवस बरेच जड गेले. प्रथमतः तो नीट स्थितींत नव्हता, पण पुढे आपण कोण हे त्यास अर्धवटसे कळूं लागले. या स्थितीत त्यास स्वतःचे भोवती काही लोक दिसले. त्यास प्रथमतः हे स्वप्नच वाटले. पण पुढे आपण पाहत आहो हा प्रकार खराच आहे अशी खात्री झाल्यावर त्याने लागलेच एका मनुष्यास जरा ऐटीनेच ''इकडे ये'' म्हणून हुकूम केला. पण तो मनुष्य ऐकूनहि जाग्यावरून हलेना. या गोष्टीचा प्रथमतः झारला मोठा राग आला व मोठ्या रागाने ही स्वारी त्याकडे चवताळून निघाली. झार थोडासा पुढे गेला नाही तोंच त्याचे मागील मंडळी त्याकडे पाहून मोठ्याने खो खो हसूं लागली. त्याने मागे पाहिले तों,

कधी न दिसणारा वरील चीड आणणारा देखावा त्याचे नजरेस पडला. आतां तर झारचा क्रोध अगदीच अनावर झाला. तो अगदी खवळून गेला व म्हणाला- काय, झारला आणि लोक त्याचे तोंडावरहि हसूं शकतात? काय, मी स्वप्न तर पहात नाही? इतकी शंका मनांत येते तोंच दोन वर्षापूर्वी त्याने मारलेला एक कप्तान त्याचे दृष्टीस पडला. त्याला पाहून झार म्हणाला ''काय तूं जीवंत आहेस? मी तुला मारला होता ना?''

यावर कप्तान म्हणाला ''होय- आपण मारलेंत खरे, पण मी मेलो नाही- पण काय हो, आपली ती तलवार कोठे आहे बरे!''

या खोंचदार जबाबाची झारला इतकी चीड आली कीं या कप्तानास पुन्हा एकदा ठार मारण्याकरिता तलवार काढावी म्हणून त्याने कमरेस हात घातला पण आतां तेथे काय होते? बापड्याची पुरती निराशा झाली आणि बाजूच्या मंडळीत केवळ असह्य हंशा मात्र पिकला! शेवटी ठोसा तरी मारीन म्हणून ही स्वारी धडपडूं लागली! पण तेहि होईना! त्या हंसणारास मात्र हा एक नवा प्रसंग मिळाला. झारचे भोवती या हंसणाराचा गराडा कांही दिवस पडला होता व त्यांतील पुष्कळ जरी त्याचे परिचित व हाता खालचे होते तरी ते झारची आतां मोठीशीच नव्हे, तर किंचितहि प्रतिष्ठा न ठेवता बेलाशक त्याला हांसत होते. या मंडळीत त्याचे विशेष परिचयाचा तरूण मनुष्यहि होता. रागाने झार अगदी बेफाम होई, चवताळे व दम देई, पण व्यर्थ! शेवटी आपला क्रोध व्यर्थ आहे. त्याची येथे किंमत नाही हे कळून आले व नम्र होऊन त्याने जवळील एका सेवकास हाक मारली. पण तो पुढे आलाच नाही. आणि ही स्वामी पुन्हा चिडली व बहकू लागली! पुन्हां कांही दिवस गेल्यावर त्यास असेहि दिसून आले की, या ठिकाणी आपण एकटेच आहो. (हा धडा शिकण्यास या स्वारीने कांही महिने घेतले) अशा प्रकारचे विचार मनांत येतांच, जवळच्या बोलावलेल्या मनुष्याने डुलत डुलतच, 'पण येण्यास सुरूवात केली. हाही एक अपमानच होता पण तो सहन करण्याशिवाय आता त्यास गत्यंतर नव्हते. तो जवळ येतांच झार पुन्हा रागावला व बोलूं लागला, पण त्याने शांतपणे जबाब दिला कीं तुम्ही आतां मेलेले असून झार नाही, व येथे आम्ही तुमचे सेवकहि नाही! प्रकार ऐकून या गर्दीतून निसटण्याचा त्याने यत्न केला, पण तो व्यर्थ गेला, आणि अखेरीस चवताळून खुद्द ईश्वरासहि शिव्या हासडल्यावर ''कुणी नव्हे कुणाचा सखा'' हा अनुभव त्यास स्पष्ट आला. ईश्वरास त्याची यावेळी दया आली व त्याचे कृपेने याचवेळी एक चमत्कार घडून आला.

झार तरुण असतां त्याच्या पत्नीशिवाय एका बाईस त्यापासून एक मुलगी झाली होती. ती व तिची आई ही उभयता त्यास आवडत असत. ती दोन्ही मेलेली होती. ही मुलगी भीत भीत पुढे आली व त्यापुढे गुडघे टेकून रडूं लागली! झारला पुढें ती कोण हे समजून आले व उभयतः तर एकमेकांस प्रेमाने भेटून रडूं लागलीं. बराच वेळ गेल्यावर

सद्विचाराने किरण झारचे हृद्भूमींत प्रकाश पावले. कांहीसा सावध होऊन पाहतो तों गर्दी साफ मोडली होती व तेथे फक्त तो व त्याचे ते प्रेमळ अपत्य हींच काय तीं होती.

झारचे डोळे आतां साफ उघडले. पूर्वी जग हे आपले सत्तेकरिता आहे व आपण धनी आहो असे तो मानी; पण तें मानणे जाऊन त्यास आता असे दिसले कीं, देवाचे घरचे आपण एक प्राणी आहो इतकेच; या पलीकडे आपली सत्ता काहीं नाही. त्यास आता अगदी पुरा पश्चात्ताप झाला.

झार हल्लीं, पूर्वी ज्यास त्याने छळले त्याचा शोध करून त्याचे पाया पडत आहे. क्षमा मागतो व ती मिळाली कीं त्यास बरे वाटते. तथापि परमात्म्याची अद्वितीय शांती अझूनहि त्यास मिळाली नाही. बापडा रडतो - सद्गदित होतो व काकुळतीसहि येतो. आतां त्यास कळले आहे की देव एक आहे, तो (य.२१ पा.३३२) चांगला असून, सर्वांचा पिता आहे. आणि निरपेक्षतया त्याची सेवा करणारा, उदार व पवित्र हा त्यास फार आवडतो. झार आतां लीनाहून लीन झाला आहे व (ती मुलगी - तें वारे अगर तो संचार म्हणतो) मला त्याने असे सांगितले कीं, ''अधिकाराची कडक अम्मलबजावणी, मनुष्याचा पुढे इतका नाश करितें, तसा कोणत्याच दुसऱ्या कारणांनी होत नाही,'' हे मी लोकांना कळवावे.

उद्धारकांच्या मुलाखती

भारतधर्म, आषाढ शु. ११ बुधवार.१६ जुलै १९०२

''सत्पुरुषकथा अद्भुत रसदा म्हणतो इलाच सुरभी मी''

संत, यति, योगी यांचे सामर्थ्य खरोखरच अवर्णनीय असते. आपल्या धर्म ग्रंथांतून याचे दाखले जसे आपणांस मिळतात तसे ते इतर धर्म ग्रंथातहि आहेत. युरोपियन लोकांतही आतां या श्रेष्ठतर पुरुषांचे अवर्णनीय पराक्रमावर भरंवसा ठेवून त्यांचे चरणी लीन होणारे लोक थोडे नाहीत अलिकडे या सिद्ध पुरुषांची माहिती मिळविण्याकरितां विधर्मी लोकहि फार कष्ट घेत आहेत, हें आबालवृद्धांस ठाऊक आहेच. अशावेळी या बाबतींत कांही विश्वसनीय माहिती आमच्या वाचकांचे संग्रही असणे गैर होणार नाही.

ग्वाल्हेरचे एक सिद्ध पुरुष ''बाबा''

श्रीमंत शिंदे सरकारचे, ग्वाल्हेर मुक्कामीचे परेडीचे मैदानाजवळच एक छोटासा व टुमदार आश्रम होता. या आश्रमांत एक बोवा राहत असत. यांचे अंगावर वस्त्र वगैरे कधीच नसे - ते नेहमी नग्नच असत, आणि म्हणूनच त्या बाबास 'नग्न बाबा' असेहि म्हणत असत. बाबांचा आश्रम त्या मैदानावर परेडचे जागेवरच आल्याने महाराजांनी बाबांनी दुसरा आश्रम निराळे ठिकाणी बांधावा म्हणून हस्ते परहस्ते बरीच खटपट केली होती

पण त्याचा उपयोग कांहीच झाला नाही. या 'परेड' भूमीवर ज्यांची कवाईत होई त्यांतील एका कामगाराने इ. स. १८८० त बाबा संबंधाने लिहिलेली हकीगत मोठी मनोरंजक आहे. तो गृहस्थ म्हणतोः-

कर्नल जेन्किन्सनचे ताब्यांत असलेली आमची पलटन इ.स.१८८५ त ग्वाल्हेरचे बाहेर ३ मैलांवर होती. आमच्या पलटणीतील कांही लोक आणि विशेषतः सोभासिंग नामे एक शीख शिपाई बोवांचे भजनी लागले होते. बोवांचे आश्रमाजवळचे त्यांचे हद्दींतील झाडांस हा शिपाई दररोज एक पाखालभर पाणी टाकावयाचाच! या बाजूला पाण्याची म्हणजे कोण टंचाई! पण या भक्ताची सेवा आपली सारखी व गुपचुप चालूच होती. बोवा सिद्धच होते. त्यास हा भक्त ठाऊक नव्हतासे नाही. पण ते आपले सर्वांस विचारावयाचे कीं, ''या झाडांस रोज पाणी कोण घालतो.''

या सेवेने एक दिवस त्या भक्तास सुदिन उगवला! त्या सिद्ध पुरुषाचे मनांत त्यास कृतार्थ करण्याचे आले! एके दिवशी नित्याप्रमाणे हा शिपाई भक्त झाडास पाणी घालीत असतां 'बाबा' बाहेर आले आणि त्यांनी ''रात्रीं कोण येथे गडबड करीत आहे'' म्हणून अंमळ दरडाऊनच प्रश्न केला! यावेळी शिपाईबोवांची पांचावर धारण बसली! ते तसेच त्या झाडांत कांपत कांपत लपून राहिले!

बाबा पुढे गेले व म्हणाले - ''कोण सोभासिंग, तुम्ही फार तसदी घेता बोवा मज करिता.''

बाबा पुढे चालले व मागून मनांत संतोष पाऊन हे शिपाईबोवाहि चालले. बाबा पर्णकुटींत आले व बसले शिपाईही त्यां समोरच सद्गदीत होऊन बसला. ती रात्र - दुसरा दिवस व त्या दिवसाची रात्र गेली तरी या शिपायास तो आश्रम सोडण्याची वासना होईना! शेवटी उजाडले तेव्हां त्या सिद्ध पुरुषाने त्यास आपल्या पलटणीत परत जा म्हणून सांगितले. यावेळी झोंपेतून उठावे असे त्यास झाले. तो नीट ठिकाणी आला आणि म्हणाला ''बोवा, जातो. पण हे जाणे अखेरचेच! माझा काल पाहरा होता तो मी चुकविला, कायदे कडक आहेत; तेव्हां हे शेवटचेच जाणे आहे.''

इतके म्हणून तो घाबरलेला स्वार निराश होऊन डेऱ्याकडे वळला. ठिकाणी येतांच जोडीदारास त्याने आपले मागे कांही गडबड झाली की काय आणि दफेदाराने आपले गैरहजिरीबद्दल तक्रार तरी केली काय म्हणून प्रश्न केला. हा प्रश्न ऐकून जोडीदारास मोठे अजब वाटले आणि तो म्हणाला, 'खुळ्या! एक तासापूर्वी ना तूं पहाऱ्यावरून गेलास आणि पोशाख उतरून येऊन असा वेडगळा सारखा काय विचारतोस?''

ही मस्करी चालली आहे असे सोभास सहजच वाटलें आणि त्याने 'अरे, हा मस्करीचा का विषय आहे' म्हणून काकळुतीने विचारतांच जोडीदारास याचे मेंदूस विकार झाला असे वाटले व तो वरिष्ठाकडे धांवत गेला आणि त्याने हा प्रकार त्यास कळविला! हां हां म्हणतां त्या सोभासिंगाभोवती लोकांची गर्दी झाली. जो तो त्याचें डोकें फिरले हे समजून वाईट वाटून त्यास प्रश्न विचारूं लागला! यावेळी त्या सोभासिंगाचे मनाची स्थिति काय झाली असेल बरे? हा त्यापुरुषाचे अगाध सामर्थ्याचा प्रभाव हे मनांत येऊन तो सद्गदीत झाला व त्या स्थितींत त्याने सर्व वृत्तांत सर्वांस उघडपणे सांगितला. हा पाहऱ्यावर नव्हता दुसरेच कोणी तो केला व आपणच चुकलो आहो हे कळतांच सर्वजण थक्क झाले.

वाचक हो, इतक्या साक्षात्कारानंतर तो शिपाई त्या 'हडेल हप्पींत' राहील काय? नाही. त्याचा सुदीन उगवला. त्याने नोकरीवर त्याचवेळी लाथ मारली. या भाग्यवान भक्ताने नोकरी सोडू नये म्हणून पलटणींतल्या लोकांनी शिकस्त केली पण त्याचा कांही उपयोग झाला नाही! जवळचे सर्व पैसे घेऊन तो त्या सिद्ध पुरुषाकडे आला आणि त्यापुढे उभा राहिला. त्यास पाहतांच त्या साधूनें म्हटले. 'अरे, तूं आलास एकूण!' आणि पुढे ठेवलेले पैसे परत देऊन वर त्या भक्तास त्याने ५०० रू. दिले व म्हटले - 'घरी जा, दोन मुलींची लग्ने कर आणि मग आपल्या अधिकाराप्रमाणे देवाची आराधना कर. पुन्हा इकडे येऊं नकोस. जा. या बाजूचा तूं एक मोठा महात्मा बनशील!'

सोभासिंग पुढें त्या उपदेशानुसार चालला व दूर दूरचे लोक त्याचे दर्शनास येऊं लागले. चार वर्षांनंतर 'बाबांनी' भूलोक सोडला! सोभासिंग हा नुसत्या बाबांचे नेत्र कटाक्षानेच पूर्ण विरागी बनला.

वाचका, हा काय चमत्कार आहे याचा शोध तूं करशील काय?

अद्भुत दृष्टीचे चमत्कार

आपल्या आर्यधर्मात अनेक प्रकारचे चमत्कार निरनिराळ्या धर्मग्रंथांतून नमूद केलेले आपल्या पाहण्यांत येतात. या चमत्कारांचे मुळाशी कोणत्याप्रकारची सिद्धी असावी आणि ती जगास प्राप्त करून घ्यावयाची असल्यास त्याने, कोणत्या मार्गाचे अवलंब केले पाहिजे यासंबंधाने वस्तुतः आमच्या आधुनिक विद्वानांनी विचार करावयास पाहिजे आहे व होता पण तो प्रकार तसाच राहिला व या प्रकारांसच उलट ते 'बाजार गप्पा' म्हणू लागले! पण सत्याचा महिमा थोर आहे व सत्पुरुषांचे सामर्थ्यहि अगाध आहे. ज्या थोर पुरुषाजवळ या विद्या होत्या व आहे त्यांचे आशीर्वादाने आता 'थिऑसॉफिकल सोसायटी' व ती प्रमाणेंच इतर संस्था व व्यक्ती या शोधांचे विचारार्थ श्रम घेत आहेत ही समाधानाची गोष्ट होय. असो. आमचे आधुनिक कालांतील साधु पुरुषांकडेहि पाहिले तरी इतर जनांहून त्यांमध्ये एक अद्भुत बल होते हे कबूल करावे लागेल. परलोकवासी सत्पुरुष सखारामबोवा कावडकर या संबंधाने अशी आख्या इकडे सांगण्यांत येते कीं, त्यामध्ये पुढे

दृष्टीस पडलेले सामर्थ्य होण्याचे सुमारास एक चार मंडळीत गोष्टी सांगत असतां ते एगदम उठून स्नानास गेले या गोष्टी स्नान व भोजनोत्तरच होत होत्या तेव्हां हा प्रकार पुष्कळास विस्मयोत्पादक भासल्यास नवल नाही. त्यांनी बोवास त्याचे कारण विचारल्यावर ''अमुक गावीं अमुक गृहस्थ आतांच वारला- तेव्हा स्नान करून घेतले; आतां आपला मोकळा'' असा त्यांनी जबाब दिला व आश्चर्य हें कीं पुढें ती गोष्ट त्यावेळीच घडल्याचे मंडळीचे प्रत्ययास आले.

या अद्भुत दृष्टीविषयीं पुष्कळ लोक साशंक होतील पण असेच चमत्कार करणारे लोक इकडल्याप्रमाणेच अन्य देशांतहि असूं शकतात इतके दाखविले व त्याबद्दल त्यास पटेसा पुरावा दिला कीं मग थोडा विचार करण्याची त्यांस इच्छा होईल या समजुतीवर आम्ही एका वजनदार जर्मन पाक्षिकांतली हकीगत येथे घेतो. असल्या प्रकरणावर विचार आम्ही सवडी प्रमाणे सादर करूं.

0

काऊंट गटर रोझेन हेगन हे उमराव सांगतात कीं, कांही वर्षापूर्वी आपण अपल्या एका मित्राचे लग्नाची हकीगत ऐकत होतो. हा गृहस्थ सैन्यांतील मोठा कामदार होता. या गृहस्थाचे बायकोचे अंगी अलौकिक शक्ति आहे असे त्यांनी ऐकल्यानंतर त्यांनी कोणती शक्ति म्हणून चौकशी केली आणि ''अप्रत्यक्ष विषय दर्शन'' या बाईला होत असते हें ऐकतांच प्रथमतः त्यांस हसेंहि आलें! पण इकडील लोकांप्रमाणे ते तितक्यावरच थांबले मात्र नाहीत - तर त्यांनी या गोष्टीचा बाहेरून अगोदर शोध चालविला. कांही दिवसांनी हे गृहस्थ त्या बाईचे घरीं गेले. नवरा दुर्दैवाने घरीं नव्हता तरी घरोबा असल्याने उभयतांत संवाद चालत होता. बाहेर उष्मा फार होत होता व ऊन प्रखर पडले होते त्यामुळे खिडक्या बंद होत्या संभाषण चालूं असता मध्येच त्या बाईने घाबरल्यासारखे केलें आणि म्हणाली ''माझा नवरा बरा नाहीसे वाटते. रस्त्याने तो चालत आहे पण वेड्यासारखे चाळे करतो आहे. पुढे येतो आणि मागे जातो काय प्रकार आहे कोण जाणे''

पुढे हे पतिराज एकदाचे घरी आले आणि काय चमत्कार असेल तो असो वाटेंत असे चालले होते असे शाबीत झाले! आश्चर्यचकीत होऊन कौंट याची पुन्हा परीक्षा पाहिली पाहिजे म्हणत आपल्या घरीं गेले!

लवकरच पुढें फ्रान्स व जर्मनीचे युद्ध जुंपले दोघेहि बंदुक बहाद्दर त्यांत होतेच. ही बाई जेथे राहत होती त्या नजीकच मोठे हॉस्पिटल होते. त्यावर कौंट अधिकारी म्हणून होते व बाईचा नवरा रणांगणावर लढत होता. कॅप्टन व्ही. एम्. जखमी होऊन मेले ही बातमी त्यांचे कुटुंबास कळवा' अशी तार एके दिवशी त्यास आली. ती घेऊन ते बाईकडे जातात तों तिची प्रसन्न मुद्रा पाहून त्यांस आश्चर्य वाटले. त्यांचा यथायोग्य आदर

करून कमजास्त काय आहे म्हणून विचारतांच तें वर्तमान कौंट साहेबांनी तिला सांगितले. त्यावर बाई हंसून म्हणाली ''या आठवड्यांत मी तिकडले वर्तमान ऐकले नाही. तरी माझा नवरा अगदी खुशाल आहे.''

कौंटला आश्चर्य वाटले. तो म्हणाला, ''तुमची अगदी खात्री आहे? अहो, ही सरकारी तार पहा'' पण ती बाई म्हणाली ''ती तार असो, तें सर्व अज्ञानच आहे माझा नवरा मेला नाही.''

तारेला जबाब देऊन काऊंटची ही खात्री करण्याकरितां त्या बाईने 'नवरा मेला असला तर त्याचे प्रेत पाठवा' म्हणून उलट तार केली. प्रेताची पेटी आली व इतरांस अगदी खात्री वाटली - पण तिने आनंदाने वरचे झांकण काढले व म्हटले पहा, अहो, हा माझ्या नवऱ्याचा भाऊ आहे?''

पुढे काही दिवसांनी कौंट या बाईबरोबर जेवीत असतां तिने एकाएकी किंकाळी फोडली - ''राहूं द्या आतां हे असेच, माझा नवरा आतांच मेला! संपले सगळे आतां'' असे म्हणून ती साध्वी- योगिनी तेथून निघून गेली! ती वेळ, ते मिनिट, कौंटने टिपून ठेवले आणि बरोबर त्याच वेळी तो कॅप्टन मारला गेल्याचे पुढे शाबीत झाले! अहाहा! अशा थोर योगिनींचें दर्शन केवढे पुण्यप्रद असेल बरे?

भारतधर्म

मुंबई माघ व. १ गुरुवार

'थिऑसॉफिकल ग्लीनर' नामे प्रसिद्ध मासिक पुस्तकाने दोन महत्वाच्या खबरा दिल्या आहेत. व त्यांतील सिद्धांतांचे धोरण चाणाक्ष वाचकांचे लक्षांत येण्याजोगे आहे.

(१) पहिली खबर, एका सहा वर्षाच्या मुलाच्या गायन विशारदत्वाबद्दल आहे. मूल मुळीच शिकलेले नाही - त्यास बाराखड्यांहि पुरत्या येत नाहीत - असे असतां त्याचे अंगी ही शक्ती - इतक्या लहान वयांत आणि अगदी नैसर्गिक आहे.

(२) दुसरी खबर, तेलीचरी येथील एका महंताबद्दल आहे. या गांवाच्या एका साधूस, तेथील एक मुसलमान शिंपी फार त्रास देई व बरेच दिवस साधू शांतपणे सहन करी. साधूची त्याने पुरीच पाठ पुरविली. इतका प्रकार होतांच एके दिवशी त्या शिंप्यास एकाएकी वेड लागले. त्याचे नातलगांनी साधूचा शोध केला व त्या जवळ क्षमा मागितली. कृपाळू होऊन साधूचे थोडे दूध आणवून अर्धे आपण पिऊन बाकी त्यास पाजतांच त्याचे वेड कोठच्या कोणीकडे गेले ! तो बरा झाला.

स्वप्न संचार

भारतधर्म, मुंबई ता. १७ आक्टोबर १९०२

परलोकवासी प्रोफेसर मोक्षमूलर यांनी एके ठिकाणीं असें म्हटले आहे की, ''हिंदु लोकांसारखे दुसरे धार्मिक राष्ट्र या भूतलावर नाही. त्यांचे सर्व व्यवहार धर्माने बद्ध झालेले आहेत खाणें, पिणें, बसणें, बोलणें, चालणें, निजणे, फार तर काय, पण भिक्षा मागणे हे देखील धर्माच्या अनुशासनाप्रमाणेच केले पाहिजे.

उदाहरणार्थ - मौंजीबंधनानंतर भिक्षा मागावयाची. ती ब्राह्मणांनी 'भवान्भिक्षां ददातु'' असे म्हणून मागावी, क्षत्रियांनी 'भिक्षां भवान्ददातु' असे म्हणून मागावी अशा प्रकारची धर्म शास्त्राची आज्ञा आहे. सारांश, हिंदु लोकांची स्थितिगति धर्मतत्त्वाने इतकी ओतप्रोत भरलेली आहे कीं, त्यांच्या अगदी क्षुल्लक व आबाल वृद्धांच्या मुखोद्गत असणाऱ्या अशा ज्या म्हणी किंवा त्यांचे जे अगदी प्राकृत समज, त्यांत देखील गूढ आध्यात्मिक किंवा नैतिक तत्त्व भरले आहे असे सूक्ष्म विचारांती आढळून येते.''

हे भारतधर्माचे खरे स्वरूप वर्णन केले आहे. आमच्या नवीन उद्धारक मंडळीने याचा पुरतेपणीं विचार केल्यास त्यांस आमच्या धर्मांत दृष्टिदोषाने दिसणारा अंधकार नाहीसा होऊन सर्वत्र उज्वल प्रकाश दिसूं लागेल. आपल्या लोकांत असाएक प्राकृत समज आहे कीं, क्वचित् प्रसंगीं मनुष्य गाढ निद्रेत असतांना त्याचा जीवात्मा शरीरांतून बाहेर जाऊन विचरतो व पुन्हा परत येतो. म्हणून निजलेल्या मनुष्याच्या तोंडास रंग वगैरे लावून तें विरूप करूं नये. कारण, त्यापासून त्याचा जीवात्मा बाहेर गेला असल्यास त्यास परत आल्यावर आपले शरीर ओळखण्यास अडचण पडण्याचा संभव असतो. हें अगदी अशिक्षित लोकांचे मन्तव्य आहे. तथापि जीवात्मा, मनुष्य निद्रावस्थेंत असतांना बाहेर जातो व प्रसंगवशात् परकाया प्रवेश होऊं शकतो, ही महान् आध्यात्मिक तत्त्वे यांत प्रतिपादन केली आहेत. एखाद्या अशिक्षित मनुष्याने आपला उक्त समज, एखाद्या नवशिक्षित मनुष्यास सांगितला असतां, तो त्याचा उपहास केल्यावाचून राहणार नाही.

भगवद्भाष्यकार श्री शंकराचार्यांनी पंडित मंडन मिश्रास शास्त्रार्थांत जिंकल्यानंतर त्यांची स्त्री सरस्वती हिने आचार्यांस कित्येक काम विषयक प्रश्न केल्यावरून, त्यांनी अमरू नांवाच्या राजाच्या मृत शरीरांत प्रवेश करून, त्यां ठिकाणी त्या विषयाचा अभ्यास केला व राजशरीरांतून पुनः आपल्या शरीरांत येऊन सरस्वतीच्या प्रश्नांची उत्तरे दिली. हा इतिहास शांकरदिग्विजय ग्रंथांत प्रसिद्ध आहे. परंतु यावर अनेक कुकल्पना करून ही केवळ दंतकथा आहे असे ठरविण्याचा प्रयत्न, हल्लीं कांही मंडळी करीत असते. असें होणे शक्य आहे, याबद्दल वेदांत शास्त्रांत प्रमाण व युक्तिद्वारा पूर्णपणे निर्णय केलेला आहे, म्हणून त्याची उपपत्ति देण्याच्या भरीस न पडतां, आम्ही त्या विषयीची अगदी अलीकडची

उदाहरणे देऊन, प्रोफेसर मॅक्समूलरच्या म्हणण्याप्रमाणे, आमच्या सामान्य धार्मिक मन्तव्याच्या प्राकृत आवरणाखाली किती सुसंस्कृत विचार आहेत हे दाखविणार आहो.

या निबंधाच्या लेखकास स्वतः अशा प्रकारचा अनुभव आलेला आहे. परंतु तो सांगण्यापूर्वी, लंडनच्या स्पेक्टॅटर नांवाच्या प्रसिद्ध पत्रांत नुकत्याच आलेल्या हकीकतीचा उतारा देत आहो. कारण, ती अनुभवणाऱ्या मनुष्यास आमचा सिद्धांत माहित नसून, त्याने तिचे एक अद्भुत चमत्काराच्या स्वरूपांत वर्णन केले आहे. ती हकीकत आम्ही त्यांच्याच शब्दांत पुढे देत आहों.

0

''मी एकदा माझ्या समवयस्क मित्राबरोबर नॉर्थ वेल्स प्रदेशांत प्रवास करीत होतो. बँगोर पासून कारनारव्हनच्या दरम्यानचा मार्गक्रमण करीत असतां, एकाएकी मोठ्या जोराचा पाउस आल्यामुळे आम्ही जवळच्या एका उंचशा कुंपणाच्या आड जाऊन बसलो. त्या दिवशीं फार चालून आल्यामुळे मी अगदी थकून गेलो होतो आणि बसतांच त्या ठिकाणी मला गाढ झोंप लागली. कांही थोड्या वेळाने माझा जोडीदार मला एकाएकी जोराने हालवून जागा करूं लागला. व मोठ्याने हाका मारूं लागला. तो काय करीत होता याचे किंचित मात्र मला भान होते; परंतु उठतांहि येईना व बोलताहि येईना. कांही वेळ असे झाल्यावर मला एक विचित्र प्रकारचा आनंददायक भास होऊन मी जागा होऊन डोळे उघडले व तेथून आम्ही निघालो. त्यावेळी माझि चित्तवृत्ती विलक्षण झाली होती. पुढे कांही चालून गेल्यावर दिसणाऱ्या सर्व वस्तु माझ्या परिचयांतल्या वाटूं लागल्या. पुढे जातां जातां माझी अशी पक्की खात्री झाली कीं, त्या भागांतल्या सर्व वस्तु मी पूर्वी पूर्तेपणी पाहिल्या होत्या. शेवटी ही गोष्ट मी आपल्या बरोबरच्या मित्रास सांगितली. त्यावर तो हसूं लागला. कारण, वस्तुतः मी त्यापूर्वी वेल्स देशांत पाऊल ठेवले नव्हते.

आणखी कांही वेळाने, माझी त्या भागाच्या वस्तूंशी इतकी चांगली ओळख पटत चालली कीं, मी माझ्या म्हणण्याच्या पुराव्यादाखल पुढे येणाऱ्या एका सडकेचे वर्णन केले. ते त्या ठिकाणी जाऊन पाहतां इतके हुबेहुब जुळून आले कीं, माझा मित्र अगदी चकीत झाला. मी पुढच्या प्रत्येक जागेची खूण देऊ लागलो व याप्रमाणे जोडीदारास अगदी स्तब्ध करून टाकिले. कांही थोडे अंतर चालून गेल्यावर माझा पाय एकाएकी थांबला व माझी दृष्टी आकाशाकडे फिरली. त्या ठिकाणी मी एक मोठा काळा ढग पाहण्याच्या आशेने बघितले होते. परंतु पाहतो तों ढग वगैरे कांही नसून, त्या जागीं आकाश स्वच्छ दृष्टीं पडलें मी अगदी घोटाळून गेलो व निराश होऊन त्या ठिकाणी कांही वेळ उभा राहून घडलेल्या सर्व हकीकतीचा विचार करूं लागलो. सरतेशेवटी माझी पक्की खात्री झाली कीं, निद्रावस्थेंत माझ्या जीवात्म्याने येऊन तो प्रदेश पाहिला होता. ज्या

ठिकाणी मी उभा राहिलो त्या ठिकाणी माझी प्रगति बंद झाली होती. कारण, यापुढचे सर्व मला नवीन भासूं लागले. स्वप्नसंचारांत मी आकाश मेघाच्छादित पाहिले होते. तें आतां. स्वच्छ दिसूं लागले.

0

या लेखकाचाहि अनुभव असा आहे कीं त्यास एकदां पहिल्याच खेपेस नाशिकास जावयाचे होते. म्हणून त्याने तेथील एका गृहस्थास पत्र लिहून त्याच्या घरी उतरण्याचा प्रबंध करविला होता. निघावयाच्या पूर्व दिवशीं रात्रीं असे स्वप्न पडले की, हा नाशिकास जाऊन त्या गृहस्थास भेटला व राहण्याची जागा वगैरे सर्व पाहिली. दुसऱ्या दिवशी तो नाशिकास गेला असतां, त्यास ज्याच्या येथे उतरावयाचे होते त्याचे घर, घराचा रस्ता, घरांतील माणसे वगैरे सर्व गोष्टी दृढपरिचित असल्या सारख्या आपोआप कळल्या.

असाच प्रकार, दुसऱ्या एकावेळी झाला होता. या हकीकतीवरून सार ग्रहण करावयाचे तें हें कीं आपल्या धर्मासंबंधी कोणतीहि बाब कितीहि क्षुल्लक दिसली तरी तिचा अनादर न करितां, त्यांत काय गूढ तत्व आहे याचा विचार करावा.

वैद्यवर पंडित प्रयागराज तिवारी

(भारतधर्म, मुंबई,१४ जाने.१९०४ वर्ष ३ अंक ६)

आमची सर्व शास्त्रें धर्मसाधनासाठी आहेत. मनुष्य प्राण्यास ज्ञान देण्यांत परमेश्वराचा मुख्य हेतु 'धर्मसाधन' हाच आहे असें आमच्या विख्यात पूर्वजांनी ठरविले आहे. धर्म, अर्थ, काम व मोक्ष असे चार पुरुषार्थ मनुष्याने साधावयाचें आहेत. यांना 'पुरुषार्थ' हे नांव देण्यांतच मोठे शहाणपण आहे. मनुष्याने साधावयास योग्य व आवश्यक म्हणून यास पुरुषार्थ असें म्हटले आहे. या पुरुषार्थांत पहिला धर्म असून, धर्मास अनुसरून अर्थ (ऐहिक संपत्ति) व काम (मानसिक इच्छा) यांची प्राप्ति या लोकांत करून, त्या धर्माच्या जोरावरच मोक्ष साधावयाचा आहे. पहिला व शेवटचा यांची एकवाक्यता असल्यामुळे, मध्यंतरीचे दोन (ऐहिक) पुरुषार्थ अपायकारक होत नाहीत. अशा पद्धतीने, मोक्ष साधनापर्यंत मनुष्याने जाण्यास, शरीर संपत्ति ही प्रधान असल्यामुळे, आमच्या धर्मज्ञ ऋषींनी आयुर्वेदाची व्यवस्था करून ठेविली आहे. अर्थात आयुर्वेद (वैद्यक) हें धर्मास साधक आहे आणि तसे असेल तरच तें शास्त्र होय हे उघड आहे. अशा आयुर्वेदाचा उपक्रम करून जे धर्मसाधन करतात व करवितात, अशी माणसे प्रस्तुत फारच थोडी आहेत. इतकेंच नव्हे तर आतां पुढच्या पिढींत अशी माणसे निपजणेहि जवळ जवळ अशक्य होऊन गेले आहे. कारण, आयुर्वेदाचे धर्मस्वरूप जाऊन, त्यास केवळ ऐहिक स्वरूप देण्याचा आधुनिककालीं जबरदस्त प्रयत्न चालूं आहे. हा प्रयत्न आतांच चालूं आहे असे नाही ! या दिशेस लागून बरीच शतके लोटली आहेत आणि आज मित्तीस आयुर्वेदास ती दिशा बहुतांशी लागली आहे.

कलियुगाच्या प्रभावानुरूप हें हि सदर तसे होणे साहजिक आहे. परंतु असे होणे म्हणजे धर्मरक्षणाचे कुंपणच शेत खाऊं लागल्यासारखे आहे. म्हणून या दिशेस यथाशक्ति अडथळा करणे हे विचारी पुरुषाचे कर्तव्य आहे. असे कर्तव्य बजविणारे भारतांत प्रस्तुत जे कांही थोडकेसे आहेत, त्यांच्या चरित्राने इतरांवर सत्परिणाम व्हावा. असा आमचा हेतु आहे. आणि म्हणून अशा धर्म स्वरूपी दुर्मिळ वैद्यस्वरूपी दुर्मिळ वैद्यवरापैकीं एकाचे चरित्र आम्ही आज देत आहो.

भवानीदीन बीन छन्नु पोतदार, राहणार शिवराजपूर - राजा (दंवडिया खेर बैसवाडे भितर, जात कान्यकुब्ज ब्राह्मण, उपनांव तिवारी. हे आपल्या पुत्रासह (रामदीन), गृहकलहामुळें वऱ्हाडांत आले. समागमें गंगारामसिंह ठाकूर होतें. ते वऱ्हाडांत मालेगांव येथे आले. दोघे कांतीने व शक्तीने चांगले होते. मालेगांवास त्यावेळेस राजुऱ्याचे गांव होते. राजेसाहेबांचे दर्शनास गेल्यावर तिघास सिधासामान मिळाले. तें घेऊन भोजनोत्तर भवानीदीन व गंगाराम सिंह हे भेटण्यास गेले. त्यापूर्वीच राजेसाहेबांनी रावास सांगितले कीं, ''हिंदुस्थानी दोन मनुष्ये व एक मुलगा आला आहे. त्यांनी आठ शेर आटा, एक शेर तांदूळ, एक शेर डाळ व दोन शेर तूप इतका सिधा दिला. त्यापैकी तीन पोळ्या वांचून कांही शिल्लक ठेविले नाही.''

रावसाहेब (राजुऱ्याचे) म्हणाले. 'तुम हिंदुस्थानी फकत खा खाके गोबर करनेवाले है. करामत कुछ है या नही?''

हे ऐकतांच भवानीदीनाचे उठून, रावसाहेबांचे शेजारी एक गृहस्थ होता त्याची मान एका हाताने धरली व दुसऱ्या हाताने रावसाहेबाची मान धरून दोघांना उचलून म्हटले -

''दोघांच्या टकोऱ्या फोडू का? तुम्हास सुटून जाण्याची जर करामत असेल तर ती करा. तुमचे जवळ शस्त्रे आहेत, त्यांचा उपयोग करा.''

इतक्यांत राजेसाहेबांनी दोघास सोडवून घेतले. दुसरे दिवशी रावसाहेबांनी राजुऱ्यास नेले. सिधा सामान देऊन समक्ष जेवतांना पाहून रहाण्याचा ठराव करून घेतला - प्रसन्न होऊन सांगितले कीं ''तुम्ही आमच्या फौजेस रसद पुरविणे''

अशा प्रकारे ते त्यांच्या आश्रमीं राहून, दोन वर्षानंतर देशी जाऊन कुटुंब आणिले. देशाहून आल्यावर नानासाहेबांचे पातुरांत राहिले. नंतर तेथून आकोल्यास आले. आकोल्यास भुशी, मीठ व बगड (तांदूळ न सडलेले) यांचा व्यापार करूं लागले. त्याच्या बरोबर प्रस्तुत चरीत्र नायक यांची आजी आनंदीबाई, आत्या दुर्गाबाई, सापत्न माता भागोती (भगवती) व पिता रामदीन इतकी मंडळी असे. भगवती बाईचा १३ वे वर्षी, संग्रहणीनं अंत झाला. आत्या, विद्यापूरचे सुकूल सिताराम यांचे पुत्र बाबू सुकूल (भारद्वाज

गोत्र) यांस दिली होती. तेहि वऱ्हाडांत आले. त्यानी रिसाल्यांत नौकरी केली. थोडेच दिवसांनी त्यांचाहि काल जालन्यास झाला. अशा रितीने मुलास व मुलीस दुःखित पाहून, भवानीदीन (चरित्र नायकाचे आजे) यांनी अन्न वर्जिले. त्यांना त्यावेळेस दररोज तीन शेर गहूं लागत असत. परंतु पुढें ते फक्त तीन चार शेर दुधावर निर्वाह करूं लागले.

कोण्या शक्तिस्पर्धकाने त्यांस पानाच्या विड्यांत आस्वलाचे केंस खाण्यास दिले. तेणेकरून त्यांचा कंठ मिळून गेला. दूध व पाणीहि बंद झाले. याप्रमाणे ४७ दिवस दूध पाण्यावांचून राहून अंत झाला. ह्यावेळेस त्यांना पंधरा हजार रूपये कर्ज होते. माल फक्त ७० खंडी बगड, दोन मिठाचे कोठे व भुशीचे दुकान यावांचून काही नव्हते. पुढे त्यांच्या वडीलांनी कर्जाची फेड होण्याकरिता व्यापार जोराने केला. पातूरशेख बाबू उर्फ नानासाहेब येथे यात्रा भरत असे. नाना प्रकारचे व्यापारी येत व तेथे दररोज हजारो रूपयांची घडामोड होई. तेथे जाऊन, सर्व यात्रेंतील सुपारी खरीद केली. पांच हजार रूपये बयाणा दिला. (य.२१ पा.३५५) सर्व सुपारी मोजून घेतली. सुपारीशिवाय दुसरा माल नाही. भावाची दिडी करून, सुपारी फरोक्त केली. त्या व्यापारांत सर्व खर्च वजा जातां ११ हजार रूपये राहिले. घरीं येऊन कर्जाची फेड केली. बगड, मीठ कायम ठेऊन, कर्ज फेडल्याबद्दल सावकारास आश्चर्य वाटलें. तेथून पुढे भुशीचे दुकान बंद करून आपण स्वतः एलिचपूर जिल्ह्यांत चांदूरबाजार या गावीं जाऊन १५० गाड्या गूळ खरेदी करून, गाड्यासह एलिचपूरास आले. तेथे मुक्काम केला. एलिचपुरास श्री सदानंद पंडित, नबाब नामदारखा साहेब यांच्या आश्रयाने राहत असत; त्यांची भेट घेतली. भाषणांत यांचे सोयरेपणाचे नाते निघाले. त्यांचे येथे त्यांचे मृत शालक मनसाराम दुवेदी (उपमन्यु गोत्री) यांची कन्या उपवर झाली होती; ती देण्याचे त्यांनी कबूल केले. तेथून आल्यावर थोड्याच दिवसांनी लग्न झाले. लग्न झाल्यावर आजीच्या आज्ञेप्रमाणे देशी जाऊन, तिकडून गंगास्नान (प्रयाग, काशी, गया येथे जाऊन तीर्थ विधि) करून आले. पुढे कांही दिवसांनी प्रस्तुत (य.२१ पा.३५६) चरित्र नायकासह क्रमाने पांच मुलें व चौघी मुली नव्या कुटुंबास झाल्या. पहिला शिवदीन, दुसरा प्रयागराज, तिसरा गयाप्रसाद, चौथा तुळजा प्रसाद व पांचवा गणेशप्रसाद व चौघी मुली.

महान् साधूचे दर्शन

(अकोला येथील शिवचरणदास महाराज)

चरित्र नायकाच्या वडिलांनी पांच महिने व्यापार करावा; सात महिने घरी बसायचे. ह्या सात महिन्यांत पुराण श्रवण, साधु समागम व विजयासेवन ह्यांत काल क्रमावा. त्यांना एके दिवशी जुन्या नमाजग्याजवळ वेड्यासारखा एक मनुष्य दिसला. त्याच्याशी हे बोलूं लागलें परंतु त्याने यांना एकाही प्रश्नाचे उत्तर दिले नाही. तरी यांना

असें वाटे कीं याला सोडून घरी जाऊं नये. हा कोणी तरी बैरागी किंवा फकीर असावा, असें चर्येवरून वाटूं लागले. पुढे हे दररोज त्यांच्या दर्शनास जात असता एके दिवशी त्या वेड्याचा शोध करीत करीत निघाले. नव्या नमाजग्याजवळ एका मुसलमान शेतकऱ्याच्या (य.२१ पा.३५७) शेतांत शेतकऱ्याजवळ जेवतांना पाहिले. त्यावरून वाटले कीं हा मुसलमान असावा. पण फकीर आहे; दर्शन घेऊन परत आले. नित्य त्याच्या दर्शनास जात व त्याच मुसलमानाचे शेतांत यांची गांठ पडे.

या मुसलमान वेड्याची हकीकत अशी आहे की एकदां मुसलमान आपल्या शेतांत भाकरी घेऊन जात असतां, त्यास वेडा म्हणाला. ''क्यों बे हमकोभी कुछ देवेगा''

मुसलमान म्हणाला ''हां जो कुछ है सो आपकाही है'' असे म्हणून आणिलेल्या दोन भाकरी दोघांनी खाऊन तृप्त झाले. दुसरे दिवशी त्या मुसलमानाने दीडच भाकर आणिली. मुसलमान जेवणार, इतक्यांत वेडा येऊन पोंचला. त्याहि दिवशी दोघे जेऊन तृप्त झाले. ''काल मी नित्याप्रमाणे दोन भाकरी आणिल्या, तितक्यांत दोघे जेवलो. आज दीडच भाकरीत दोघांचे जेवण आटोपले. ही वेड्याची करामत असावी'' असा विचार करून, त्या दिवसापासून मुसलमानाचा त्या वेड्याच्या ठिकाणी पूज्यभाव जडून, सर्व दिवसभर वेड्याजवळ राहूं लागला व त्याच्या सांगण्याप्रमाणे वागूं लागला. पुढे कांही दिवसांनी त्या मुसलमानास असें वाटूं लागले कीं दिवस कधीं निघेल व वेड्याची कधी भेट होईल. कांही दिवसांनी असे झाले कीं मुसलमान वेड्याजवळ रात्रंदिवस राहूं लागला.

एके दिवशी वेडा मुसलमानास म्हणाला ''बच्चा, दोपहर रात हो गई. अब इसी वक्त घरको जाके आव.'' हे म्हणणे त्याने शिरसामान्य करून घरी गेला. जातांना मनांत म्हणूं लागला. कीं, ''आपणास साईने वाळके पेरण्यास लाविली, त्यावेळेस बराच फायदा झाला. मागच्या वर्षी केवढा दुष्काळ! पण मजला शेतांत गवत राखावयास लाविले; त्या गवताने मी श्रीमंतासारखा, दुष्काळास न जुमानितां काळ घालविला.''

इतक्यांत घर आले; आंत जाऊन पाहतो तो बायको आजारी आहे. तिच्याने बोलवत नाही. काष्ठवत् उताणी पडलेली आहे. तोंडांतून लाळ वाहते आहे. डोळे अर्ध मिचके; पापण्या स्तब्ध झाल्या आहेत. चलन व्यापार बंद झाला. असे पाहून तो घाबरला. बायकोस धरून कुशीवर केले, तरी ती पूर्ववत उताणी झाली. काही वेळाने तोंडातून एकसारखा, श्वासासारखा वारा निघूं लागला. दोन्ही नाकपुड्या वाहूं लागल्या. यास चार घटकाहि लोटल्या नाहीत तो तिने उचकी देऊन प्राण सोडला. त्याने तिचा प्रेताविधि जात्यनुरूप सारून, भाकरी घेऊन शेतांत येऊन बसला. त्याच्या चर्येवर बायको मेल्याचे तिळमात्रहि दुःख दिसले नाही. वेड्याच्या संगतीत कालक्षेप केला.

एके दिवशीं वेडा म्हणाला ''बच्चा, आज तेरे घरका सामान यहांही लाव.''

त्याप्रमाणे त्याने केले. घरांत कांही राहूं दिसले नाही. त्या दिवशी सव्वा प्रहर रात्रीच्या वेळी मुसलमानांचे वस्तींत आग लागली. एकच गलबला झाला. वारा जोराने वाहूं लागला. आग विझविण्याची कोणाची छाती होईना. एकंदर १२५ घरे जळून फस्त झाली. त्यांत याचेहि घर जळाले.

पुढें कांही दिवसांनी यांस दहीहांडे (ता. आकोट) येथील सोयरीक आली. वेड्याचे सांगण्यावरून रूकार दिला, आणि सांगितले कीं लग्नाचे दिवशींच इतर सर्व विधी करूं असे बोलणे करून, लग्नाची तारीख नेमिली. जवळ कांही नाही. जे आणावे ते वेड्याजवळ द्यावे. लग्नाची तारीख येऊन ठेपली. स्वतःस भान नाही.

वेडा म्हणाला ''गाडी-बैल लाव''

मुसलमान - 'सांई, एक बैल तो थक गया है. उसे ला के क्या करोगे?''

त्यावर वेडा म्हणाला, ''वैसाही लाव. अच्छा हो गया है, और वह अमीरके खेत में चरता है''

मुसलमान- ''अच्छा साई, लाता हूं'' असे म्हणून, बैल आणून गाडी जुंपून तयार केली. वेड्यास बसवून घेतले दही हांड्याचे मार्गाने चालले. मुसलमान मनांत म्हणूं लागला, ''आपण तेथे जाऊन काय करणार? निकेखानीची तारीख आजची, लग्नसंबंधी विधीचे साहित्य जवळ कांहीच नाही. जवळ पैसाहि नाही. पाणी पिण्याच्या पात्रावांचून अन्य पात्र व अंगावरील मळक्या वस्त्रावांचून वस्त्र नाही. जी वस्त्रें होती, तीं चांगली चांगली वस्त्रें मागेच वेडे पिरांनी जाळून राख केली. मी तेथे जाऊन काय करणार? या विचारांत मग्न होऊन, त्याला गाडी हांकणेहि सुचेना. इकडे, गाडी दहीहांड्याजवळील पूर्णा नदीत येऊन ठेपली.

गांवाकडून घोडेस्वार, सांडणीस्वार येऊन त्यांनी बंदुकीचे बार केले हे पाहून मुसलमान हजरतची दाळ पातळ झाली. ''पूत मंगाने गई अरु खसम खोके आई'' ही म्हण आठवली. पांचावर धारण बसली ''हे लुटारू असावेत हे आपले गाडीबैल घेऊन मजला मारून टाकतील व वेड्याचे हाल करतील. हे परवरदिगार, मजला या संकटांतून वेड्यासह सोडविण्यास कोणीच समर्थ नाही.'' इतक्यांत स्वार जवळ आले. त्यांनी यांस पकडून धक्के मारीत एका राहुटीत नेले. तेथे यांच्या अंगावरील कपडे काढून, हजामत करविली. उटणीं लाऊन न्हाइले. तरी हजरत म्हणूं लागले ''अय अल्ला, मेरा सांई कीधर गया. अब उसका अनहक कहना कहा है. इस गुन्हेसे मुजपर यह तोहमत गुजारी. ''दील हौसी कर्म गंडीया, पकाई खीर हो गई दलीया'' एक तो बडे मुसीबतका वख्त आ पहुंचा ''

यास उत्तम वस्त्रालंकार दिले तरी यांचें मन स्थिर झाले नाही. ''माझी गाडी

नाहीं, बैल नाही, सांई नाही. हे झाले तरी कसे? जिकडे तिकडे राहुट्या, घोडे, गाड्या, उंट, हत्ती इत्यादी दिसतात; पण माझा सांई नाही. यावरून व सोहळ्यावरून असे वाटते की, मजला बळी देतात, किंवा फाशी देतात हे कांही समजत नाही व कोणी कांही सांगतहि नाहींत. नाही म्हणावे तर मला अलंकार भूषणे घातली आहेत व मिरवणूकीची तयारी दिसते. पहा काय ह्या वाजंत्र्यांचा थाट! बंदुकीच्या ध्वनीने तर धांदरून दिले. एका घोड्यावर हजरतास बसविले. वाजत गाजत नवरीच्या मंडपात आले. हजरत पाहतात तो आपला सासरा. इष्टमित्र सोयरे पाहिले. अमळ धीर आला.

इकडे पूर्वीच बरी (वस्त्र, अलंकार, साखर, पान सुपारी, मेवा इत्यादि) येऊन पोचली होती. बरी पाहून लोकांस आश्चर्य वाटलें आणि म्हणूं लागले, अशा अमीराशी सोयरीक केली हे ठिक झाले नाही. याच्या वरातीस जेवण देणे, त्यांचा मान राखणे हे काम सोपे नाही. पांच सहाशे गाड्या, घोडे, उंट, हत्ती, अशा रीतीच्या वरातीस फक्त मेवाच पुरवितां पुरवितां घाण होणार, मग वैरण पाण्याची काय दशा? या प्रकाराने गांवचे लोक व नवरीचा बाप घाबरलेला पाहून पोक्त पोक्त मनुष्ये म्हणूं लागली, ''तुम्ही काळजी करूं नका. सर्व गांव, पाहुण्यासह आमच्याकडेस भोजनास या मौज पहा. जिकडे तिकडे आनंदच आनंद आहे.'' ठिक ठिकाणी नाच सुरूं झाले. अत्तर गुलाबांची रेलचेल! डेगी ठिकठिकाणी चढल्या आहेत. उत्तम पक्वान्ने आहेत. गांवकरी, सोयरे धायरे, खाऊन धाले! आजन्मांत जे मिळणे दुर्मिळ, तसे पदार्थ यांस मिळाले. लग्नसमारंभ होऊन ती प्रमाणे निकेखानी झाली. महेर बांधला. वरात बिदा होऊन आकोल्यास आली. रात्री मिरवणूक होऊन हजरत नवरदेव आनंदांत मग्न झाले.

वऱ्हाडी एका क्षणांत नाहीसे झाले. फक्त वेडेपीर जवळ! ते म्हणाले , ''बच्चा, जो हुआ सो अच्छा हुआ. अब फिरसे मेरे तरफ नही आना. आवेगा तो फजीत होवेगा. '' हजरत, वेड्याच्या पायाशी लोळूं लागले.

वेड्याने सर्व वित्त त्यास दाखवून दिले आणि तेथून निघाले नंतर एका ब्राह्मणाचे मोरींत येऊन बसले. दोन प्रहर रात्र झाली. आकाश ढगाच्छादित होऊन पाऊस आला. पाणी वाहूं लागले. वेड्याचे मस्तकावर पडूं लागले. वेड्याने रूद्रास प्रारंभ केला. घर घोंगे यांचे होते. घोंगे विद्वान व निस्सीम देवभक्त! इतक्या अपरात्रीं अपरिचित, वेदध्वनी करणारा, कोणता ब्राह्मण असावा? ह्या विचारांत व शोधांत लागले. हातात दिवा व डोक्यावर सूप घेऊन पाहूं लागले. तर कोणी वैदिक ब्राह्मण आपल्या मोरींत, काळोख्या रात्री पडला आहे. त्यास मार्ग न सुचल्यामुळें पावसाने त्रासून सोडले असावे असे जाणून व स्तवन वेदमंत्रांनी करितो अशी कल्पना करून, त्यास उभयतः स्त्री पुरुषांनी बाहेर काढून घरांत नेले. आंग धुऊन स्वच्छ केले. महाराज नग्न झाले. सर्व वस्त्रें मोरीत गेली,

त्याबरोबर जानवेंहि गेलें असावे असे जाणून, नेसण्यास वस्त्र व यज्ञोपवीत घालून, त्यास तितक्या रात्री जेऊं घातले. नंतर कुशल प्रश्न विचारूं लागले तों स्वारींनी मौन धारण केले. एकाचेहि उत्तर दिले नाही. शास्त्री बोवांनी त्यास शय्येवर निजवून, आपणहि निजले. दुसरे दिवशी स्वारी गुप्त झाली. सर्व हकीक्त.(य.२१ पा.३६५)शेजाऱ्या पाजाऱ्यांनी पाहीली. आश्चर्य करूं लागले.

पुढे कांही काळाने, कुंजीलाल शेट साहू आगरवाले वाणी मोठे भक्त, हे काशीनाथ महाराजांचे शिष्य असता गुरूंनी मार्ग दाखविला, त्याची गोडी गुरूच्या समाधीनंतर लागली. मार्ग चुकून भटकूं लागले. प्राणायाम करण्याची उत्कंठा लागली. चरीत्र नायकाचे वडील रामदीन यांचा शेटजीशी बराच स्नेह असे. त्याचप्रमाणे सर्व घराशीहि प्रेम परस्पर असे. रामदीननी शेटजीस वेड्याची हकीकत सांगितली. लालांनी वेड्याची भेट घेतली. स्नेह संपादून, आपली इच्छा दर्शवून, त्यांस घरी आणिले.

एके दिवशी रात्री भोजनात्तर लाला व वेडा, जेऊन निजण्याचे खोलीत गेले. इतक्यांत चरीत्र नायकाची आत्या भेटीकरितां गेली. बाईशी (कुंजीलालचे कुटुंबाशी) बोलूं लागली. बाई जेवण्यास बसली होती. तिचे भोजन आटोपल्यावर, नित्याप्रमाणे पानाचा विडा कुटून, लालाजीस देण्यास गेली, पाहते तों त्यास निद्रा लागलेली. हाका मारिल्या, हालविले तरी जागे होत नाहीत. म्हणून चरित्रनायकाच्या माझ्या आत्येस म्हणाली, ''बीबीजू! देखो भला, लालजी कैसे हुये.''

आत्येने येऊन पाहिले तों समाधी लागली आहे. तेव्हां म्हणाली, ''बाई, लालाको निंद नही, यह समाधी है. यह मोक्षके लिये है. मै जिस वक्त आपके यहां आई, उस वक्त शिवचरणदास महाराज (वेडा) अंदर थे, उनको बाहेर जाते समय मैने देखे. समर्थ के साह्यसे लगी हुई समाधी पूरी है''

असे ऐकतांच बाईने सूर काढिला. मंडळी जमा झाली. यथा विधी संस्कार करून घेऊन चालले. इतक्यांत शिवचरणदास महाराजांनी आत्याबाईस म्हटले, ''दुर्गा, इसका मस्तक शंखसे भेदना''

इतके बोलून स्वस्थ बसले. त्याप्रमाणे सर्व घडले.

दुसरे महात्मे : लालजी महाराज

दुर्गाबाईने, शिवचरण दास महाराज हे नांव वेड्यास दिले, त्याविषयी हकीकत.

याच सुमारास आकोल्यास तपे मारुती हा आकोल्याच्या उत्तर बाजूस व नमजा दक्षिण बाजूस आहे. वर एक लालजी महाराज नांवाचे साधु आले होते. त्यांच्या दर्शनाचा लाभ रामदीन व दुर्गाबाईस झाला. भक्ति जडून, दोघांनी उपदेश घेतला. हेहि महान् समर्थ होते. यांचेहि चमत्कार पाहून आकोल्यांतील बरीच मंडळी सेवेस लागली होती

एके दिवशी सोमवार अमावास्या (सोमवती) आली. मंडळी महाराजा जवळ बसली होती. त्यापैकी एक म्हणाला ''महाराज, आज महात्मा लोक गंगास्नान करते है. आपनी गंगा 'मोरना' (हे आकोल्याच्या नदीचे नांव) है वहां जावेंगे''

त्यावर महाराज म्हणाले, (हे विहिरीच्या एका मोठ्या कमानीत बसत) ''मन है चंगा तो ताके में है गंगा'' असें म्हणून त्यांनी खालील पद्य म्हटले -

''धन धन मात गंग, चाहत मुनिजन प्रसंग,
प्रगटी रघुनाथ चरण करण सुखविहारी ॥
दीनी विधु बुंद डार, अरि अनंग शीशधार,
आई मृत मध्यलोक, संतनको प्यारी ॥
पर्वत, द्रुम लता तोड, स्वर्ग अरु पाताळ फोर,
भागीरथ कर्णधार, सगरतनय तारी ॥
अमित वारी अति उतंग, चाहत अति रूपरंग,
दर्शन स्पर्श मज्जन कर, पापपुंज हारी ॥
माता मै याचे तोहि, रामभक्ति देह मोहि,
शरण गई तुलसीदास, दीन हो पुकारी ॥''

अशी प्रार्थना केली. शालिग्राम मूर्ति हातांत घेतली ''हे गंगे'' म्हणून स्नानास बसले, तों भिंतीतून उंसाएवढी धार आली. महाराजांनी स्नान केले. धार एक सव्वा प्रहर होती. पुष्कळांनी धारेंत स्नान केले. कित्येकांनी गंगोदकाची परिक्षा पाहिली. माहर ऊन करून मोजीव पाण्यांत सोडली. पुनः पाणी मोजून पाहतां रतीभरहि कमी झाले नाही. वार्ता पसरली; भक्त मंडळी वाढूं लागली. अनेक चमत्कार घडले. त्यांतून एक अघटित चमत्कार सांगतो. -

ह्या वेळेस वऱ्हाड प्रांत निजाम सरकार कडेस असे. तो मक्त्याने देत. जो मक्ता घेई, त्यास मामलत दार म्हणत. ह्या वेळेस मामला, लाला दिलसुकराय बहादर, कायस्थ, याजकडेस होता. मामलतदार हैद्राबादेस होते. त्यांचे कुटुंब राउलीबाई एके दिवशी म्यान्यांत बसून लालजी महाराजांचे दर्शनास गेल्या. इजला संतान नव्हते. संतानाची इच्छा धरून ती म्हणाली, ''महाराज, प्रसन्न होऊन, दासीसहि प्रसाद मिळावा.''

त्यावर महाराजांस एक विडा तेथे कोणी करून दिला होता, तो घेऊन त्यांनी बाईस दिला, आणि सांगितलें - ''माता खा जाओ.'' तिने तो खाल्ला. त्या दिवसापासून बाईस गर्भ राहिला. तीन पाळ्या चुकल्या बाई संकटांत पडली. पति विदेशी व मी पोटाशी, हें जनविरुद्ध झाले. साधूचा प्रसाद खरा, पण जनवार्ता मजला हल्लीच्या वैभवांतून मुक्त करील; अशी भीति उत्पन्न होऊन, तिने लालजी महाराजांकडे येऊन

सांगितले, कीं, ''परिणाम असा आहे. पति हैद्राबादेस गेले आहेत. हा प्रकार पाहून मजला व्यभिचारिणी म्हणतील''

हें ऐकतांच महाराजांनी धुनींतील राख दिली, आणि समोर शिला होती, तिजवर थुंकण्यास सांगितले. थुंक्यासरशी एक पिशवी तोंडांतून पडली. त्यांतील विडा काढून देण्यास सांगितले. त्याप्रमाणे बाईने केले याबद्दल बऱ्याच सुज्ञ मंडळींनी तिचा धिक्कार केला. असे अनेक चमत्कार घडले.

एके दिवशी लालजी महाराज रामदीनास बरोबर घेऊन, सोमवारीं आकोलकोटावर बाजार भरत असे, तो पाहण्यास निघाले. अकस्मात शिवचरणदास महाराजांची भेट झाली. क्षेम कुशल विचारून आपापल्या स्थळी गेले.

दुसरे दिवशी लालजी महाराजांनी कुच करण्याची तयारी केली. रामदीनांनी त्यांना पाहुणचार पुरणाच्या पोळीचा केला. महाराजांनी सर्व पात्रांतील अन्नाचा एक गोळा करून खाल्ला. त्यावर रामदीनने म्हटले, ''महाराज, इसकी लज्जत पाई नही'' त्यावर लालजी महाराज म्हणाले, ''कढीसे रामरस बडा है'' हे ऐकून सर्व जेवणार मंडळी चकित झाली.

महाराज जाणार ही वार्ता गवली बाईने ऐकून, तिनेहि महाराजांस आग्रह करून एक दिवस ठेऊन घेतले. मेजवानी केली. महाराज जाऊं लागले, तेव्हां दुर्गाआत्यानी म्हटले ''आता दर्शन कधी होईल?''

तेव्हा लालजी म्हणाले. ''हमारा गुरुभाई यहां है, उस में और हमारे में दुजाई नही रखना'' त्याजबद्दल माहिती विचारिली असतां, त्यांनी सांगितली ती येणे प्रमाणे:-

हिंदुस्थानांत बैस वाड्यांत टेडा निघापूर नांवाचे गांव आहे. तथील हे दीनानाथ सुकुल- बिघापूरचे हैशीया, गोत्र भारद्वाज त्रिप्रवरी; कानकुब्ज, यांचे हे तृतीय पुत्र. हे व मी दिल्ली- गलथ्याचे गादीचे स्वामी यांजवळ अभ्यास करीत असूं. आमच्यावर गुरुप्रीति विशेष असे.

समाधिसमयीं आम्हास गादीवर बसण्याबद्दल विचारले. पण आमच्यापैकी दोघांसहि तसे करणे रूचले नाही. नंतर दुसऱ्याबंधूस गादीवर बसवून, महाराजांनी समाधि घेण्यापूर्वी सांगितले कीं, देशोदेशी उपदेश करून लोक सन्मार्गास लावावे. त्याप्रमाणे आम्ही देशोदेशी जाणार. परस्थली निघालेलो आम्ही चौघे आहो. एकाच ठिकाणी सर्वांनी राहावे अशी गुरूची आज्ञा नाही. काल शिवचरण महाराजांची भेट झाली; त्यावेळेस रामदीन होताच; त्याला सर्व समजले आहे. असे म्हणून महाराज निघून गेले.

पुढे शिवचरणदास महाराज विहिरी जवळ धुमी लावून बसले. खाणेपिणे सोडून दिले. राख उधळावी; धोंडे फेकावेत, शिव्या द्याव्या; हा क्रम सुरूं केला. तेथून उठून सोनाराच्या ओट्यावर, तेथून राकडोवर, तेथून गंजाचे वेशीत व शेवटी सिताराम दलाल

वाणी याच्या दुकानाच्या माडीवर राहिले.

स्वप्नांत मिळालेला गुरूचा मंत्र

॥ श्री ज्ञानेश्वर माउली ॥

आमची स्त्री ही एक वर्षपर्यंत अत्यंत आजारी होती. अन्न वर्ज्य झाले होते. त्यामुळे आम्ही अत्यंत काळजींत होतो. असें असतां एके दिवशीं बहुतेक कार्तिक शु. ९ किंवा १० असेल, सरासरी पहाटे ३ वाजतां आमचे उभयतांचे श्रीगुरू श्रीहयग्रीव स्वामी हे आमचे उभयतांचे स्वप्नांत आले. प्रथम आमचे स्त्रीचे स्वप्नांत येऊन तिचे आंगावरून हात फिरवून तिला सांगितले कीं, भिऊ नको. मी सांगतो ह्या मंत्राचा जप कर म्हणजे प्रकृति ठीक होईल. असे म्हणून ''नमो भगवते वासुदेवाय'' हा मंत्र दिला. यावेळी सांगितला. त्यानंतर माझे स्वप्नात येऊन मलाहि दर्शन देऊन सांगितले कीं, मी तुझे स्त्रिला ''ॐ नमो भगवते वासुदेवाय'' हा मंत्र सांगितला आहे. तिला आठवण राहणार नाही तर तूं तिला तो सांगावा. सकाळी उठल्यावर माझे स्त्रीने ही हकीकत मला सांगितली. मी तिला विचारले कीं तुला मंत्र पाठ आहे काय? तर तिने सांगितले होय. असे म्हणून मंत्र म्हणून दाखविला. मंत्राचा जप सुरूं आहे व तेव्हांपासून आतां प्रकृति चांगली आहे. फक्त अशक्ति मात्र आहे. ही गोष्ट ह्याच वर्षातली शके १८३४ तली आहे.

सही मुक्काम चांदा २२-१-१९१३

शतावधानी बाल गणिती

(केसरी ७ मे १९१२)

अर्नाकुलम् (मद्रास इलाखा) येथील एका युरोपियनाने 'मद्रास मेल' पत्रांत एका बाल शतावधान्याची गणित्याची - विलक्षण हकीकत दिली आहे. या मुलाचे नांव 'अरुमागं' असे असून तो साळी जातीचा आहे. आपण आठ वर्षाचे असतांना सुब्रह्मण्यमाचे यात्रेस गेलो होतो; तेथे एका रात्रीं आपले स्वप्नांत येऊन सुब्रह्मण्यम देवाने आपलें जिभेवर 'गणित' असा शब्द लिहीला. व तेव्हांपासून आपणास ह्या विद्येंत प्राविण्य आपोआप झाले, असे या मुलाचे म्हणणे आहे. वाटेल त्या मोठ्या रकमांची बेरीज, गुणाकार येवढेच नव्हे तर वर्गमूळ, घनमूळ व गणिताची इतर कोणतीहि बिकट उदाहरणे तो मनांतच सोडवून सांगतो; इतकेच नव्हे तर कोणतेहि गणित करण्यास त्यास ५/६ सेकंदाहून जास्त वेळ लागतच नाही. शतावधान्यांच्या युक्त्या याजपाशी मुळीच नसून उदाहरणांची उत्तरे हा एकदम स्वयंस्फूर्तीनेच देतो असे पहाणारांस वाटते. अशा अपूर्व मुलावर दारोदार द्रव्य मागत फिरण्याचा प्रसंग यावा, ही फार शोचनीय गोष्ट होय; मानसशास्त्राचाच अभ्यास करणारांनी या मुलाच्या अद्भुत मानसिक शक्तीचे सूक्ष्म निरीक्षण करावे, अशी वरील युरोपियन लेखकाची सूचना आहे.

टिटॅनिक बोटीचे स्वप्न

अमेरिकेंतील एका रेल्वे कंपनीचा मिडलटन नांवाचा व्हाइस प्रेसिडेंट असून त्याने टिटॅनिक बोटींतून जाण्याचे टिकीट २३ मार्च रोजी घेतले होते. परंतु एप्रिलच्या ३ व ४ तारखांचे रात्रीं म्हणजे अपघाताचे आधी दहा दिवस त्यास लागोपाठ दोन दिवस अशीं स्वप्नें पडली कीं, भर दर्यांत टिटॅनिक बोट बुडून हजारो उतारू पाण्यांत बुडत आहेत! हे स्वप्न त्याने त्यावेळी पुष्कळांस सांगितले होते. स्वप्न पाहिल्यानंतर मिडलटन याने टिकीट रद्द करून प्रवासाचा बेत तहकूब केला. (७ मे १९१२)

0

(पुरवणी ज्ञानप्रकाश ता. २८-५-१९१२)

रा.रा.ज्ञानप्रकाशकर्ते यासः-

खालील गोष्ट चमत्कारिक वाटल्यामुळे आपणाकडे पाठवीत आहेः-

येथील वर्कशॉपच्या कंपाउंडच्या भिंतीचे दोन दगड रोज दुपारी आपोआप वर येतात व सकाळी दहा ते साडेपाच वाजेपर्यंत उंच असतात. उंची सुमारे ६ इंच असते व नंतर जसेचे तसेच होतात. दगड जेव्हां वर येतात त्यावेळेस त्याच्यावर किती जरी वजन वगैरे ठेविले तरी ते खाली जात नाहींत. तेव्हां हा काय प्रकार आहे ? ह्याचा शोध मुळीच लागत नाही. कारण, आज २० वर्षाच्या मुदतींत असे न होतां याच वर्षी होत आहे, ह्याचे काय कारण असावे.

आशा आहे कीं आपण हें प्रसिद्ध करून ज्यांना या संबंधाने माहिती असेल ते पुन्हा प्रसिद्धकरतील. - आपला, ना. कृ. भिडे.२५-५-१९१२

पिशाच योनीचे अस्तित्व

ता. ४ मे १९१२ च्या ॲडव्होकेट ऑफ इंडिया, या पत्रांत ''कलकत्त्याकडील भुते'' या सदराखाली एक लेख आला आहे, त्याचा भावार्थ येणे प्रमाणे :-

थोड्या दिवसापूर्वी चिनसुरा येथे कै. बाबू भगवानचंद्र पाल - जे पूर्वी सिमला येथील अलायन्स बँकेत कॅशियरच्या जागेवर होते - त्यांच्या घरी दररोज भूतचेष्टा होत असत. पण एका पंचाक्षऱ्याच्या मदतीने तें भूत शनिवार ता. २७ एप्रिल रोजी बरद्वान डिव्हिजनचे कमिशनर यांच्या पत्नीचे ठरविले व तें वाईट बुद्धीने घरांत शिरले हो असें सांगण्यांत आलें.

कै. बाबू भगवानचंद्र पाल ह्यांचा सर्वांत लहान मुलगा श्री चरण पाल याने सहा आठवड्यापूर्वी आपल्या घरांतील मंडळीला सांगितले कीं, काल मध्यरात्रीं मला कोणसेसे म्हणूं लागले की, ''मुला, मी तुला पुष्कळसे द्रव्य देत आहे. तें तूं घे'' घरांतील मंडळीने या गोष्टीकडे दुर्लक्ष केले. पण दुसरे दिवशीं आदल्या रात्रीं घडलेली गोष्ट तो मुलगा

पुन्हा जेव्हां सांगूं लागला, तेव्हां घरांतील मंडळी पाळतीवर बसली. प्रत्येक रात्रीं आदल्या रात्रीपेक्षां जरा लवकर पिशाचाची चाहूल ऐकूं येत असे, पण पिशाच तर कोणालाहि दिसत नसे, असा क्रम चालूं होता. तिसरे रात्रीं कुमार पालला व त्याच्या घरांतील मंडळीला पुढील शब्द ऐकूं आले :- ''मुला, तुला द्रव्य पाहिजे? मंडळी! तुम्हाला द्रव्य पाहिजे?''

सर्वांनी 'होय' म्हणतांच पिशाच आपली हकीकत सांगूं लागले :- ''मी इंग्लंडांतील एक सावकार होतो. पुष्कळ वर्षामागे मी कलकत्त्यास येऊन चौरंगी येथे राहूं लागलो. कै. बाबू भगवान माझे परम स्नेही होते. एके दिवशी चिनसुरा येथे कमिशनरच्या घरीं मी मेजवानीस गेलो होतो व सायंकाळी घरीं परत आल्यावर मला वारवां होऊन मी मरण पावलो. कुमार श्री चरण पालाला एके दिवशी सायंकाळी माझे थडग्यावरून जातांना मी पाहिले व ह्या मुलाबद्दल मला मोह उत्पन्न होऊन ह्याचे कल्याण करावे असे माझ्या मनाने घेतलें.''

पिशाचाचे हे भाषण बंगाली भाषेंत झाले. तें घरांतील व आजू बाजूच्या सर्व मंडळीने ऐकले. पिशाच मधून मधून बंगाली भाषेंत व मधून मधून इंग्रजी भाषेंत सर्वांबरोबर सारखे बोलत असे व कुमार पालाच्या आईला तर तें असें म्हणूं लागले कीं, ''तुला मी मोठ्या महालांत नेऊन बसवीन. तुझा मुलगा श्री चरण तुझ्या जवळ राहील व मी जवळ राहून त्याचा सांभाळ करीन.''

पिशाचविद्येचा अभ्यास करणारे डॉ. राजेन्द्रनाथ घोसल ह्यांनी सदर पिशाचाची भेट घेण्याची आपली इच्छा दर्शविली व कुमार श्रीचरण पालाच्या आईने ती मान्य केली. पुढे राजेन्द्रनाथ घोसल हे पिशाचाच्या भेटीला कुमार पालाच्या घरीं आले. पिशाचाचा फोटो काढण्याचा आपला मानस डॉक्टरसाहेबांनी कळविला व पिशाचाने त्याला झिडकारून टाकले, शेवटी डॉक्टर साहेब आश्चर्यचकीत होऊन म्हणाले, ''थिऑसाफिस्टांचा असा समज आहे कीं, पिशाच मंडळ मध्यस्थाच्या साह्यावाचून मानवी प्राण्याबरोबर कदापि बोलत नसते'' या संदर्भाला डॉ. साहेबांनी ॲनिबिझांट बाईचे नांव जोडल्याबरोबर पिशाच बिझांट बाईंना शिव्या देऊं लागले.

बाबू रोमेशचंद्र मंडळी यांची पत्नी एके दिवशी सायंकाळी पिशाचाच्या भेटीला येऊन त्याला तिने विचारले की ''माझा मुलगा बरेच दिवस घरांतून गेलेला आहे, तरी तो आतां कोठे आहे?''

या प्रश्नाला पिशाचाकडून असा जबाब मिळाला कीं ''तूं जबलपूरला जा, तिकडे तुझा मुलगा दरमहा रू.३५ च्या नोकरीवर आहे.''

आतां असा चमत्कार झाला कीं, ते रोज येणारे पिशाच दुसरे दिवशी गैरहजर

राहिले व तिसरे दिवशी रोमेश बाबूंच्या पत्नीला तें सर्वा समक्ष सांगू लागले :- ''मी काल जबलपूरला गेलो होतो व तिकडे जाऊन तुझ्या मुलाचे मन मी वळविले, आणि इकडे परत येण्याचे मला वचन देखील दिले.''

आपल्या मुलाच्या शोधार्थ रोमेश बाबूंच्या पत्नीने कांही माणसे जबलपूरला रवाना केली. पण तिकडे त्या मुलाचा पत्ता लागला नाही. इतर गृहस्थांना पिशाचाने पुष्कळ गोष्टी सांगितल्या; शिवाय अलायन्स बँकेचे कॅशियर व त्यांचे असिस्टंट्स आपल्याबद्दल काय काय म्हणत असत, ते सर्व पिशाच आपल्या रोजच्या भाषणांत सांगत असे. कुमार श्रीचरण पालचे आजोबा भूत पिशाच कांहीच मानीत नसत, म्हणून पिशाच आपल्या नैसर्गिक स्वभावाला अनुसरून त्याला फार त्रास देत असे. आता जबलपूरला रोमेश बाबूंच्या मुलाचा पत्ता न लागल्यामुळे - शिवाय पिशाचाच्या सांगण्याप्रमाणे पुढे घडून येणाऱ्या गोष्टीचा रोखठोक ताळा न मिळाल्यामुळे - आणखी कुमार श्रीचरण पालच्या आईला ''तुझा मुलगा मला बळी देशील तर मी तुला लाखो रुपये देईन'' ही अट पिशाचाने घातल्यामुळे सर्वांची अशी खात्री झाली कीं, तें पिशाच सैराट वृत्तीचे असले पाहिजे. व त्याला घरांतून हांकून लाविले पाहिजे. हिंदु लोकांत असा समज आहे कीं, दुष्ट पिशाच मनुष्याला तीन वेळा हाक मारीत असतें. या समजाप्रमाणे कुमार पालला त्याच्या आईने सांगितले कीं, ''तूं पिशाचाच्या तीन हाकाना जबाब देऊ नको, चौथ्या हाकेला दे.'' त्यावर हुकूम त्या मुलाने तीन हाकांना जबाब दिला नाही व तो चौथे हाकेची वाट पहात बसला, पण पिशाचाने चौथी हांक दिली नाही. असा प्रकार होतांच कुमार पाल जमीनीवर बेशुद्ध पडला. ज्या ठिकाणी पिशाच नेहमी येत असे तें ठिकाण दररोज फुलांनी सुशोभित करीत असत. पण ज्या दिवशी कुमार पाल मुर्च्छित होऊन खाली पडला त्या दिवशी पिशाचाने सर्व फुले इकडे तिकडे अस्ताव्यस्त करून टाकली. जेव्हां कुमार पाल शुद्धीवर आला तेव्हां तो भयभीत होऊन गेला. व घरांतील मंडळीला म्हणला की, ''मी एक भयंकर पिशाच पहात आहे.'' हा प्रकार पाहून घरांतील सर्व मंडळी घाबरून गेली व एका पिशाचाचा बंदोबस्त लावणाऱ्या पंचाक्षऱ्याला - ज्याला बंगाली भाषेत ''रोजा'' असे म्हणतात त्याला त्यांनी पाचारण केले. प्रख्यात पंचाक्षरी गंगा मोपरा यांचे नातू बाबू विनोद बिहारी मोदक हे कुमार पालाच्या घरी गेल्या एप्रिल २७ तारखेस सायंकाळी ७ वाजतां आले. त्या पिशाचाला आपल्या ताब्यांत आणण्याचे श्रम बाबू मोदकांना फार झाले. पण शेवटी त्यांना त्यांत यश आले. पिशाचाने कबुली जबाब दिला की, ''मी एका मरण पावलेल्या कमिशनराच्या पत्नीचे पिशाच आहे. बाबू मोदकांना यश आल्याची प्रतिती येणे प्रमाणे दाखविण्यांत आली. एक मोठी पाण्याने भरलेली घागर कुमार पालाने दातांनी उचलून ती रस्त्यांत नेऊन ठेविली, नंतर खाली पडला, रोड झाला व त्याचा हाडाचा

सांगाडा दिसूं लागला. परंतु पिशाचाबरोबर पूर्व संकेत केल्याप्रमाणे बाबू मोदकांनी कुमार पालावर थोडे पाणी शिंपडले व कुमार पाल पूर्व स्थितीवर आला. त्या दिवसापासून कुमार पालाच्या घरी पिशाच चेष्टा होण्याचे बंद झाले.

मनुष्य जातीच्या नित्य व्यवहारांत पिशाचांचा फारसा संबंध येत नसला तरी पिशाच योनीचे अस्तित्व नाकबूल करण्याचे धाष्ट्र्य कोणीहि समंजस माणसाने करूं नये हें बरें. श्रीहरीच्या अनंत सृष्टीचा मनुष्यास कोठे पत्ता लागत आहे! पिशाच योनी नाही कशावरून! निबंधमालाकारांचा भूतपिशाचांवर व ज्योतिषावर विश्वास नव्हतां म्हणून आमचे कित्येक नव शिक्षित लोक त्या विषयांची हेटाळणीं करूं लागले आहेत, पण हे बरोबर नाही. ढोंगे, लबाड्या, भ्रम, नीति इत्यादि कारणांची केवळ मीमांसा केल्याने (य.२१ पा.३८३) पिशाच योनीचे अस्तित्व बाधित होत नाही हे 'पिशाच' नामक पुस्तकांचे चौकस, विद्वान व मार्मिक कर्ते रा. रा. रामचंद्र विनायक कुळकर्णी, तासगांव, यांनीहि लक्षांत ठेवावे. आमच्या वाचकांचे परिचित ''गोविंदसुत'' यांनी चिपळून मुक्कामी पिशाच व पिशाचांच्या चेष्टा समक्ष पाहिल्याचे आज सकाळींच आम्हांस सांगितले!

संपादक - 'मुमुक्षु'

सती गेलेली स्त्री

(इंदुप्रकाश, सोमवार १६ माहे सप्टेंबर १९१२)

राजपुतान्यांत जयपूर येथे एक स्त्री सती गेल्याचे विलक्षण उदाहरण घडल्याची बातमी प्रसिद्ध झाली आहे. गेल्या ता. ५ ऑगष्ट रोजी एक तरुण इसम मरण पावला तेव्हां त्याची स्त्री त्याच्या प्रेताभोंवती एक प्रदक्षिणा घालून त्याच्या पायाजवळ बसली व त्याच्या तोंडाकडे निरखून पाहूं लागली. त्यानंतर ती ''मी यांच्या मागोमाग जाईन, यांच्या बरोबरच मी मरेन'' असें बोलून बेशुद्ध झाली. ती फिरून उठली नाही. नंतर नवराबायकोस स्मशानांत नेऊन एकाच चितेवर दहन करण्यांत आले.

स्वप्नांत देवतेनी दिलेल्या औषधाचा दृश्य परिणाम

सुमारे तीस वर्षापूर्वी मजला एकांत्रा ज्वर प्रत्येक वर्षी शरद - ऋतूंत येई व तो पांच सात पाळ्या शिवाय औषधाने व बांधण्याचे मंत्राने व तोडग्यानेहि बंद होइना. प्रत्येक ज्वरांत ओकाऱ्या इतक्या जोराने येत कीं त्या फार दूर पावेतो ऐकूं जात व अन्न बिलकुल पोटांत राहीना. अशा वेदना प्रत्येक वर्षी सरासरी आठ दहा वर्षे पावेतो म्हणजे सरासरी संवत १९४८ किंवा १९४९ पावेतो होत राहिल्या. विक्रम संवत १९४८ किंवा ४९ च्या शरद ऋतुंतील अश्विन मासांत प्रतिवार्षिकाप्रमाणे एकांत्रा ज्वर आला व त्याच्या तिसऱ्या पाळीच्या दिवशीं आमचे उपाध्ये वेदमूर्ति वासुदेव भटजी यांनी एकांत्रा बंद होण्याकरितां मला देण्यासाठी औषधाचा विडा तयार करून ठेवला व तो ज्वर येण्याचे सुमारास मला

देणार होते. ज्वर आल्यावर जेवण जाणार नाही. याकरितां मी सुमारे दहा वाजतां दिवसा जेवण करून आतां नेहमी प्रमाणे ज्वर येणार अशी वाट पाहत बिछान्यावर बसून तकियावर डोकें ठेवून ओणवा पडलो. इतक्यांत माझा डोळा लागून मला स्वप्न पडूं लागले, ते असे कीं, कोणी एक पुरुष उत्तम देखणा, गोरा व तेजस्वी असून सुदृढ बांध्याचा, पांढरे शुभ्र धोतर नेसला असून अंगांत पांढरा अंगरखा व डोक्यावर मोतिया रंगाची दिल्लीवझेची लहान पागोटी घातलेला असा माझेजवळ आला व मला हालवून म्हणाला कीं, ''कां असा पडला आहेस.''

त्यावरून मी त्यांस उत्तर दिलें कीं मी एकांत्रा ज्वराने पीडित आहे. आपण कोण आहा म्हणोन विचारतां त्यांनी सांगितले कीं, मी वैद्य आहे. त्यावरून मी हात पुढे करून त्याजला नाडी पाहण्यास सांगितले. तेव्हा त्यांनी उत्तर दिले कीं, आम्ही हाताची नाडी पाहत नाही. अंगास स्पश करून पाहून घेतले व औषधहि दिले. तुला आता एकांत्रा येणार नाही. असें सांगितले. मी लगेच जागा होऊन पाहतो तों तेथे कोणीच दिसेना. तेव्हां त्वरित पलंगावरून उठून निजलेल्या खोलीचे व बाहेरून घरांत येण्याचे दार पाहिले तर सर्वदारें मी लाविली होती तशीच बंद आहेत असें दिसले. घरांतील मंडळी, मातोश्री व उपाध्ये वगैरे सर्व जेवीत होते, तेथे जावून मी आईस म्हणालो कीं मला याप्रमाणे स्वप्नांत दिसले. त्यावरून मला माझ्या आईने सांगितले की श्रीमांगिरीशच स्वप्नांत आले. आतां तूं वासुदेव भटजीचे औषध घेऊं नको. त्याप्रमाणे मी त्यांचे औषध घेतले नाही व स्वप्नांत आलेल्या दिव्य पुरुषांनी सांगितल्याप्रमाणे त्या दिवसापासून आज मिती पावेतो सुमारे एकवीस वर्षांत मला पुन्हा एकांत्रा ज्वर आला नाही.

- रघुनाथ वामन केकरे जमीदार मु. हरदा.कार्तिक शुद्ध २ शके १८३४

अडीच वर्षाच्या वयाची गर्भार मुलगी

(आर्यभिषक, वर्ष २१ अं.३आषाढ शु.१ शके १८३२ ता. ७-७-१९१०)

'वीरभारत' नांवाच्या पत्राचा मिरझापूर येथील बातमीदार कळवितो, कीं मिरझापूर पासून थोड्या अंतरावर मोजा हंसीपूर नांवाचे एक गांव आहे. या गांवी एका चांभाराची दोन किंवा अडीच वर्षाच्या वयाची एक मुलगी आहे. या मुलीस इतक्या अल्प वयांतच ऋतुप्राप्त होऊन तिचा स्तनप्रदेश वाढत चालला आहे. डॉक्टरांना दाखवितां ते म्हणतात :- ''मुलीस गर्भ प्राप्त झाला आहे व ती योग्य काळी प्रसूतहि होईल असे वाटतें''

ख्रिस्ती धर्म संस्थापक येशूख्रिस्त आपल्या मेरी मातेस कुमारपणांतच झाला होता. आतां वरील चांभार कन्या कुठल्या साधु पुरुषास प्रसवते तें पहावे. या कुमारिकेस पाहण्यास पुष्कळ इंग्रज लोक येत आहेत व कित्येक तिला आपल्या घरी नेऊन तिचा उत्सव करीत आहेत.

विलक्षण नवस

आमचे सासूला मुले असूनहि जर मला मुलगी होईल तर मी जावयाचे हातचे ५ खेटर खाईल याप्रमाणे तिने नवस केला, तो लग्नामध्ये वुसळाखाली फेडने भाग पडला (मी आपले सासूस ५ खेटरे मारली.) संततिकरिता झालेल्या संततीची विष्ठाहि खाण्याचा नवस माझे ऐकण्यांत आहे.

सही - बाजीराव तुकारामजी देशमुख मोकदम मौजे काजळी. पाटील सनदी.मुकाम माधान. २/३/१९१३ ई.

औषधीवांचून व्याधिहरण

माझा मुलगा नामे शंकर याला पांडूरोग झाला असतां औषध वगैरे न देतां महाराजांच्या कृपेखालीच आठ दिवसांत सुधरला.

दैविक साक्षात्कार

श्रीमंगलमूर्ति विलायतेहून परत आले

मुमुक्षु - ता. १० ऑक्टोबर १९१२

युरोपियन व्यवसायी मेसर्स जार्डिन स्कीनरचे कलकत्ता शहरांत एक प्रसिद्ध कार्यालय आहे. तेथे मि. यूलसाहेब हे विमाखात्याचे म्यानेजर असून रोमन क्याथोलिक धर्माचे दृढ निश्चयाचे व सरळ अंतःकरणाचे आहेत. त्यांनी आपले उद्गार दर्शविले ते येणेप्रमाणे :-

''कांही दिवसापूर्वी आम्ही कांही मातीची चित्रे खरेदी केली होती. त्यांत जयपूरची बनविलेली एक गणपतीची मूर्ति होती. त्या सर्वांना पेटींत बंद करून विलायतेस गेले. व तेथे एक उत्तम रमणीय घर तयार करून आम्ही राहिलो. पुढे आमच्या मेम साहेबांनी म्हटले की, आपण भरत खंडांतून जी कांही चित्रे आणिली आहेत त्यांनी हे घर सुशोभित करावे. यावरून आम्ही आपली आणलेली पेटी उघडून पाहत असतां त्यांत विलक्षण प्रकार दिसला कीं, ज्याच्या योगाने मी थोडा विस्मित झालो. जयपुरीं केलेली गणपतीची मूर्ति तेथे दिसेनाशी होऊन त्या ठिकाणी अद्भुत चमत्कार असा दिसला कीं, तेथे गणपतीचे जागीं दुसरीच मूर्ति उत्पन्न झाली. त्या देदीप्यमान नूतन मूर्तीला पेंटीतून काढून उत्तम ठिकाणी ठेविले. पुढे चमत्कार असा झाला कीं, आमच्या व आमच्या मेम साहेबांच्या स्वप्नांत येऊन ती मूर्ति म्हणूं लागली की, ''मला भरत खंडांत पोंचवून द्यावे.''

स्वप्नावर विशेष विश्वास ठेविला नाही. म्हणून त्यापासून पुढे फार त्रास होऊं लागला. रात्रौं अकस्मात दरवाज्यावर कांही आवाज होऊ लागे. एके दिवशी आमच्या मेहुण्याने छपरी मध्ये गणपतीला फिरतांना आपले नजरेने पाहिलें. अशा प्रकारे पुष्कळ चमत्कार दिसले म्हणून आमची त्या गणपतीचे ठिकाणी पूज्य बुद्धि झाली. गणपती

महाराज विलायतेवरून भरत खंडांत कलकत्ता शहरी परत आले. व जॉर्डीन स्कीनर कंपनीचे हेडक्लार्क यांच्या घरी आहेत. हे बाबूसाहेब बहुबाजार स्ट्रीटवर ७/१ नंबरच्या घरांत राहतात. असे ऐकिवात आहे की, यूलसाहेबांचा विचार आहे कीं, कलकत्ता येथे सदर मूर्तीची स्थापना करावी. तेथे बड्या बाजारांत थोडी जमीन मिळाल्याबरोबर साहेब बहादूर मंदिर बांधवून श्री गणपतीची स्थापना करणार आहेत!

- व्यापारी

०

नानाजी कविमंडन हे प्रेसच्या व्यवस्थेकरितां आक्टोबरांत दिवाळींत नागपूरला गेले होते. तेव्हां मी हर्द्याला होतो. एके दिवशीं मला असे स्वप्न पडले कीं नानाचे पत्र आले व त्यांत असें लिहिले होते कीं, माझी प्रकृति चांगली नाही, मी ५/६ दिवसांनी येतो. नंतर नाना ४/५ दिवसांनी तार गेल्यामुळे आले व त्यांनी सांगितले कीं माझी खरीच प्रकृति बिघडली होती. प्रकृतिसंबंधाने पत्र वगैरे कांहीच आले नव्हते. याप्रमाणे स्वप्न खरें ठरलें.

सही - नारायण पैकाजी पंडित.९/११/१९१३

विलक्षण चमत्कार

(जगद्वृत्त ता. १४/९/१९१३)

पुढील विलक्षण हकीकत बेळगांव चिकित्सक पत्रांत प्रसिद्ध झाली आहेः-

अंमळगांव, जिल्हा पूर्वखानदेश येथील शाळेचे हेडमास्तर रा. वा. भ. भामकर हे खालील आश्चर्यकारक हकीकत कळवितातः-

आमच्या बंधूच्या कुटुंबास विलक्षण प्रकार होतात तेः-

ताप वगैरे कांही नाही. १) डेळ्यांत काजळ येते २) अंगास हळद लागते. ३) अंगावर बिब्याच्या फुल्या येतात, ४) न्हाऊं घातल्याप्रमाणे डोके ओले होऊन त्यात गुलाल येतो व केसांतून पाण्याचे थेंब गळतात, ५) गळ्यांतील पोत, ताईत, दोरा वगैरे नाहीशी होतात ती पुन्हा सांपडत नाहीत, ६) जीभ काळ्या दोऱ्यांनी बांधली जाते व वाचा बंद होते. ७) बांगड्या आपोआप फुटतात व त्याचा भुगा होतो, ८) शेंदूर लावलेले दगड अंगाला लागतात व जवळ पडतात, ९) लुगडे पेटते, १०) पाठीत बुक्या मारल्या जातात व ११) कपाळास तेलांत कालविलेल्या शेंदुराचा किंवा कुंकवाचा मळवट भरला जातो. (य.२१ पा.३९३) हे सर्व प्रकार तीन महिन्यापासून चालूं आहेत. या प्रकारांत आलेले शेंदुराचे दगड व काळे दोरे संग्रह करून ठविले आहेत. हे सर्व प्रकार कसें होतात हें मुळीच कळत नाही. लोक आपापल्या समजुतीप्रमाणे निरनिराळ्या कल्पना करितात. परंतु खरे कांही कळत नाही, करिता यांची प्रसिद्धि केली आहे. याबद्दल कोणीतरी माहितगार मनुष्य खुलासा करील तर यापासून सर्वांचाच फायदा होईल. इच्छा असेल

त्यास प्रत्यक्ष पाहून शंका निवृत्ति करिता येईल.

0

Spirits in Scientific Age

(Indian Daily News D/18-9-1913)

The editor, The Indian Daily News

Sir,

Will you kindly allow me a little space in your daily chronicle for publishing an authenticated fact in regard to the existence of ghostly spirits in the very atmosphere of this modern world of science and truth the undersigned was the eye witness of the case and himself a spokesmanto the ghost. Place of occurance is at Howrah and the date is Saturday, the 6th instant the following fact is published "pro bono publico"

There was living a Brahmin family at Howrah with a wicked spirit among them for two years. This so-called spirit exhibited herself in many ways, by throwing filthy substances which made the house destitute of beds and furniture, by attacking the younger members of the family with fists and slap's and by her terribly ugly appearance at all times. One Benod Roja of Hidaram Banerjee's Lane, Calcutta tried his best to drive the evil spirit out of the house and kept it peaceful for two ar three months. But last June the head member of the family fell seriously ill and was placed under the treatment of Dr. Suresh Chandra Dutt, M.D., the best physician of that place for two months but got no appreciable relief. He was suspected of being under the influence of a spirit as he was then reduced to Skelton, and Nepal Nibaru, the efficient Roja, wascalled in from Navadwip. Mean while a baby of 8 months fell ill in that house with high fever and after suffering for four days succumbed on friday last. The Roja came on saturday evening and began his work at the approach of night. He invoked the evil spirit of the house is another member & that family and through him revealed the mystery of the thing.

I was ordered to speak with the ghost. The head member - i.e. the patient - and there others were all witnesses to this case. The gost began speaking after a shower of questions had been put to her in regard to the name, address, caste etc. She said that she was living in the same house with twelve others who were relations of that family. She had killed two boys of that house during her two years stay there and had taken the life of the baby the night previous who was with her. She was afterwards forced by the Roja to leave the patient and she did so on the condition that "Pindee" for those twelve dead would be given at Gaya during the Puja vacation. The patient and the second inmate of the house, through whom the ghost appeared, looked better after half an hour of the event. The next morning the patient rose fresh and felt a new life in him.

The Roja intimates that he has got under his command three stronger spirits by whom he can eradicate every evil done by the wicked spirits living in the atmosphere.

Yours to (sd) Byowpesh chatterjee

0

॥ श्री ज्ञानेश्वर माउली समर्थ ॥

सुमारे ६ वर्षे झाले मी मुंगावलीस (ग्वाल्हेर) सब असिस्टंट सर्जन असतां माझी मुलगी चि. इंदिरा ही सुमारे एक वर्ष पावेतो कन्व्हल्शनस ॐतर्तण्थिङ्ढतत्थ ने फारच आजारी असे. मी पुष्कळ औषधें देऊन दमलो. एक दिवस कन्व्हल्शनसचा इतका जोर राहिला कीं, सुमारे तीन चार मिनिट पावेतों श्वास नाही. डोळे वटारलेले. नाडीचीहि गति फारच मंदावल्यामुळे स्थिती फारच वाटूं लागली. अखेर स्वभावतः श्री महाराजांचा धावा करून नवस केला कीं, हिची स्थिति सुधारताच मुलीस श्रीमहाराजांचे पायापाशी आणू. आश्चर्य कीं लगेंच काही वेळाने ती शुद्धीवर आली. व दोन चार दिवसांत तिची प्रकृती हुशारीवर येताच तिला श्रीमहाराजांचे चरणीं आणली व त्यांचे आज्ञेप्रमाणे तिला फक्त श्री ज्ञानेश्वर महाराजांचे तीर्थ रोज देणे चालूं ठेवले होते. औषध देणे बंद ठेवले. त्या दिवसापासून आज पावेतो तिला मग कधीहि तो रोग झाला नाही.

- बळवंत माधव केकरे ता. १२-११-१९१२
सब असिस्टंट सर्जन मालगुजार - छिंदगांव

भावनेचा विलक्षण परिणाम

संवत १९३० सालीं आम्ही नेमावर मुक्कामीं राहत असतां आमच्या येथे रायजू (लक्ष्मण सखाराम अंबडकर) या नांवाचे एक महाराष्ट्र ब्राह्मण राहत असत. यांचे हस्ताक्षर व व्यवस्था फारच नीट नेटकी होती. हे आमचे गुरूच होते. यांचा स्वभाव फारच भोळसर व श्रद्धाळु असे. यांना मुगाची डाळ खाण्यांत आल्यास रेच होत असत व तुरीची डाळ खाण्यांत आल्यास कांही अपाय होत नसे. मुगाची डाळ रेचक व तुरीची चांगली ही भावना यांच्यांत एवढी दृढ झाली होती कीं, मुगाची डाळ सांगून तुरीची डाळ खाण्यांत घातली तरी रेच होत असत व तुरीची म्हणून मुगाची डाळ खाण्यांत घातली तरी काही अपाय होत नसे. यांना, तुम्हाला दृष्ट झाली, तुमचे डोळे पिवळे दिसतात असे म्हटल्याबरोबर ज्वर येत असे व मग दृष्ट वगैरे काढल्यावर ज्वर नाहीसा होत असे. ही गोष्ट प्रत्यक्ष पाहण्यांत आली. हे गृहस्थ आमचे येथे संवत १९१६ जेष्ट महिन्यांत राहण्यास आले व संवत १९३० कार्तिक शुद्ध प्रतिपदेस आजनास मुक्कामी संपले.

सही - कृष्णराव नारायण आजनाकर मु. हरदा.

0

॥ श्री ज्ञानेश्वर माउली समर्थ ॥

श्रीगुरुमुर्ती वासुदेवानंद सरस्वती स्वामीमहाराज हे विदेह मुक्त झाल्याची बातमी श्री गुलाबराव महाराज यांना शुक्रवार ता. २६/६/१९१४ रोजी समजली तें दिवशी त्यांचे

मुखांतून असे उद्गार निघाले कीं ''स्वामी महाराज यांजला सा. महाराजाकडून विषप्रयोग झाला.''

श्रीगुलाबराव महाराजांनी हे शब्द खुद्द मलाच कळविलें. त्यानंतर रा. रा. सखाराम शास्त्री व रा. रा. पंत यांज बरोबर ता. १३-७-१९१६ सोमवारी मी पुन्हा महाराजांचे दर्शनास गेलो असतां सदरहु शास्त्रीं यांनी महाराजांना मजकूर कळविला तो असा. समाधी घेण्याचे एक मास अगोदर स्वामी महाराज म्हणाले कीं ''मला कांही दिवसांपूर्वी विषप्रयोग झाला आहे. माझे वय ६० वर्षाचे झाले आहे. मला आता प्रतिकार करणे नाही. तुम्हा कोणास करणें असल्यास माझी हरकत नाही.'' असे म्हणून स्वामी महाराजांनी समाधि लावली ती शेवटचीच होती. हे शास्त्री स्वामी महाराजांचे शिष्य असून स्वामीच्या समाधिकाळीं येथे हजर होते. त्यांचे मुखांतून वरील वृत्तांत ऐकून श्री गुलाबराव महाराजांनी पूर्वी जे उद्गार काढले होते, त्याचे मला एकदम स्मरण झाले व ऐतिहासिक दृष्टीने त्या शब्दाची प्रचिती मला पटली.

- कल्याण गंगाधर देशपांडे.१७-७-१९१४ उमरावती.

0

॥ श्रीकृष्ण जयराम ॥

मु. कलोल- उत्तर गुजराथ.२७-७-१९१४

श्री परमपूज्य परमात्मस्वरूप साधुवर्य श्रीगुलाबराव महाराज यांस अज्ञान बालक लक्ष्मण सखाराम याचा त्रिकाल चरणीं मस्तक ठेऊन शीर सा. न. वि. वि.

आपल्या सारख्या संतांचा अवतार आम्हां अज्ञान्यास भवसागरांतून बाहेर पडण्याचा मार्ग दाखविण्याकरितांच आहे, अशी माझी समजूत आहे. पारमार्थिक गोष्टी संबंधाने समाधान करून घेण्यास कोणीहि संतचरणापुढे भीख मागणाऱ्या मुमुक्षूस परिचय वगैरे संबंधाने संकोच करण्याचे कारण नाही, अशा अल्प समजुतीनें मी अज्ञान बालक आपल्या पवित्र चरणीं प्रार्थना करीत आहे कीं -

माझ्या धर्मपत्नीने देहत्याग केल्यानंतर तिच्या आत्म्याने स्वप्नांत जो दृष्टांत दिला त्यासंबंधाचे ''नाम संकीर्तनाचा ताजा अनुभव'' या सदराखाली ''मुमुक्षु'' पत्रांत छापलेलें पत्र या सोबत श्रीचरणी पाठविले आहे.

सदर पत्रांत प्रसिद्ध केल्याशिवाय आणिक एक असाहि चमत्कार पाहण्यांत आला कीं दहन क्रियेचे दुसरे दिवशीं तिच्या चितेंतून अस्थि निवडून घेतांना एक अखंड बांगडी निघाली.

माझ्या मृत पत्नीच्या आत्म्याने स्वप्नांत जो दृष्टान्त दिला त्याचा स्पष्टार्थ आम्हा अज्ञान्यांस कळत नाही. त्या स्वप्नाचा स्पष्टार्थ काय? ती पंढरीस गेली तर आता श्री

विठ्ठल चरणीं तेथेच लीन होणार किंवा पुनः जन्म घेणार! अशा जीवाची मरणानंतर गती काय होते? या प्रश्नाचे स्पष्टीकरण केल्यास आम्हावर आपले थोर उपकार होतील. व भगवद्भजनाकडे वळलेली आमची वृत्ति दृढ होईल, इतकेच नव्हे तर भक्ति मार्गाला लागलेले आमचे गांवातील लोकांची वृत्ति भक्ति मार्गाला वज्रलेप चिटकेल. आपल्या ((......)) ती आमच्या बंधुकडे आली व तिला पडलेल्या स्वप्नाची हकीकत गुजराथी भाषेंत सांगूं लागली. ती म्हणाली ''मी एक भजनी मेळा पाहिला. ते लोक पंढरपूरास आषाढी एकादशीसाठीं जात होते. त्या मेळ्यांत तुमची भावजय (माझी पत्नी) भजन करीत असलेली मी पाहिली.

मी विचारले– अग, एकटी कुठे चाललीस? तुझी मुले कुठे आहेत?

ती म्हणाली- मी कलोलहून ज्येष्ठ वद्य ११ स निघाले आहे व आषाढी एकादशी पंढरपूरास साधावयाची आहे. हा संसार तर अशाश्वत! कोणाचे मूल व कोणाचा नवरा! सगळाच मिथ्या बाजार! मला माझ्या मंडळीबरोबर गेले पाहिजे. आमचा मुक्काम बार्शीजवळ होणार आहे.

असें बोलून ती पुढें मेळ्याबरोबर चालूं लागली. ह्या स्वप्नाने मला आश्चर्यचकित केले आहे म्हणून मी तुम्हास सांगण्यास आलें.''

त्या परस्थ बाईची हकीकत ऐकून आम्हास आश्चर्य वाटलें. एकादशीचे दिवशीं हरिदिनीस भगवच्चिंतनांत पत्नीचे मरण, वय पंचविशीचें आंत, एक मुलगा ५ वर्षाचा व दुसरा ११ दिवसाचा. संसार चांगला थाटलेला, अशा स्थितींत केवळ नामसंकीर्तनाने मायापाश तोडला जाऊन तिच्या वासनात्मक देहाने एकादशीला पंढरी साधली ! जर आमच्या घरांतल्या मंडळीस हें स्वप्न पडते तर ''मनी वसे ते स्वप्नीं दिसे'' या म्हणीप्रमाणे गौण मानलें असतें, परंतु परस्पर व परभाषा बोलणाऱ्या बाईकडून हा दृष्टान्त मृताच्या आत्म्याने द्यावा त्यावरून केवळ ईशचिंतनाने, श्रवणानें, ध्यानाने, मनुष्य इच्छित स्थितींत जातो व श्रीविठ्ठलचरणीं लीन होतो हे संतवचन त्रिकाल अबाधित सत्य असेंच दिसतें. त्या स्वप्नाचा कोणी जास्त स्पष्टार्थ सांगेल काय? कळावे हे विनंती.

आपला दासानुदास - लक्ष्मण सखाराम देवळालीकर
मुक्काम कलोल उत्तर गुजराथ ता. ११-७-१९१४

माझ्या परिक्षेसंबंधी श्रीमहाराजांनी केलेले भविष्य

॥ श्री ज्ञानेश्वर माउली समर्थ ॥

गुरुवार ता. ११ माहे जून १९१४ रोजी श्री महाराज जेवण झाल्यावर पलंगावर वामकुक्षी करीत असतां त्यांनी मला विचारले कीं, ''दिनकर, तूं वकिली कोठे करशील?''

मी उत्तर दिले की, ''अजून परीक्षेचा निकाल लागला नाही. निकाल लागण्यापूर्वी

कांहीच सांगता येत नाही.''

त्यावर श्री महाराज म्हणाले ''अरे निकाल लागल्यावर तूं पास होणारच.''

आज ता. २८ ला निकाल लागला व महाराजांच्या म्हणण्याप्रमाणे मी पास झालो.
- श्री महाराजांचा चरणसेवक - दिनकर वामन गोखले उमरावती ता. २८ जून १९१४

0

माझा बाप गणेशदासजी यांची आत चंपाबाईची उमर आज सरासरी १०२ वर्षाची आहे. ता. १०-५-१९१४ इसवी. ती संगमनेर येथे राहत आहे.
सही - अंबादास रामरख मा. या.

प्रमोद सिंधु

ता. २७ जुलै १९१४

ज्योतिषाचा ठोकताळा कसा येतो, ह्याचे एक जुने उदाहरण, कर्नल मिडोस टेलर हे पश्चिम हिंदुस्थानांतील एका संस्थानचे रेसिडेंट असतां घडून आलेले, क्रानिकल पत्रांत प्रसिद्ध झाले आहे. – त्या संस्थानचे राजे अल्पवयी असतांच त्यांचा मृत्यु २१साव्या वर्षी आहे असे भविष्य राजकुटुंबांतील ज्योतिष्याने वर्तविले. रेसिडेंट कर्नल टेलर साहेबांस ती गोष्ट कळतांच त्यांनी ह्या राजाची पत्रिका घेऊन आपल्या दप्तरीं बांधून टाकिली व सदर भविष्याबद्दल चकार शब्दहि कोणापाशी बोलतां कामा नये, असे ज्योतिषी बुवाला निक्षून सांगितले.

त्यांनी ते कबूल केले, पण पुनः सांगितले कीं तुम्ही कांही करा, राजाचा मृत्यु कधी चुकणार नाही. ती वेळ आली म्हणजे काळ गांठणारच.

पुढें राजा वयांत येण्याचे सुमारास ५७ सालच्या बंडाच्या धुमाकूळी झाली. त्या बंडांत सदर बालराजा सामील आहे असा त्याजवर आरोप येऊन खटला चालला व त्याला फांशीची शिक्षा ठरविण्यांत आली. त्यावेळी ज्योतिषी बुवांनी रेसिडेंटास भविष्याचे स्मरण दिले, परंतु त्यांनी सांगितले कीं, ''हवे ते प्रयत्न करून राजाला फाशी देण्याचे आपण टाळू.''

त्याप्रमाणे टेलर साहेबांनी सरकारला लिहिले. त्यावेळी ज्योतिषांनी पुनः सांगितले कीं, ''लागेल ते प्रयत्न करा; राजाचा मृत्यु खास चुकणार नाही.'' पुढे रेसिडेंट साहेबांचे लिहिण्यास सरकारने मान देऊन त्यांची फाशीची शिक्षा रद्द केली व त्यास मद्रासच्या किल्ल्यांत ठेवण्याचा हुकूम केला. तो हुकूम रेसिडेंट साहेबांनी ज्योतिषी बुवांस दाखविला व आतां कसे? म्हणून विचारिले. परंतु त्याचे उत्तर एकच की, राजाचा २१ च्या वर्षांतील मृत्यु कालत्रयी चुकणार नाही.

पुढें मद्रासच्या किल्ल्यांत एका युरोपियनाचे ताब्यांत सदर राजे साहेब असतां ते युरोपियन कामगार जवळच फिरावयास गेले होते. त्यांचे पिस्तुल मागे राहिले होते, तें राजाच्या हातीं लागले व आपल्या नशिबीं आलेला जन्माचा बंदिवास चुकवावा अशी कालप्रेरणा त्याला झाली, आणि गोळी घालून घेऊन राजाने २१ व्या वर्षीच आत्महत्या करून घेतली.

०

माझा एक म्याट्रिक्युलेशन परिक्षेचा पेपर बिघडला हे कोणासच माहित नसतांना श्री गुलाबराव महाराजांनी सर्वां समक्ष बिघडला म्हणून सांगितले.

- यशवंत कृष्ण रेगे.

माझ्या समक्ष वरील गोष्ट घडली. ती खरी आहे. सही - कृष्णराव नारायण रेगे

वरील गोष्ट घडली तेव्हां मी हाजर होतो. सही - नारायण कृष्ण रेगे.

0

॥ श्री ज्ञानेश्वर माउली ॥

माझ्या नवीन घरांत श्री गुलाबराव महाराजांनी भोजनास यावे व गुरुवारची पालखी काढावी अशी मी त्यांस विनंती केली होती व त्यांनी आपल्या इच्छेस वाटेल त्या दिवशीं येण्याचे कबूलहि केले. परंतु कार्तिक शुद्ध १५ च्या आंत महाराजांनी आपले येथे आले पाहिजे अशी माझी फार इच्छा होती व तसे न घडले तर प्रयागास जाऊन त्रिवेणींत रात्रौ आपला देह समर्पण करण्याचा मनांतच निश्चय केला होता. त्याप्रमाणे कार्तिक शुद्ध पूर्णिमेच्या आंत ता. ६-११-१९१३ रोजीं गुरुवारी महाराज माझ्या येथें भोजनास आले व पालखीहि तेथेच काढली.

१) साक्ष- वामन केशव चारवेकर

प्रयागास जाऊन त्रिवेणींत देह समर्पण करण्याचा वरील निश्चय रमाबाईने माझ्याजवळ बोलून दाखविला होता. ता. ७-११-१९१३

सही - रमाबाई माहा

१) साक्ष - पौर्णिमेच्या आंत श्रीमहारांज आपले नवीन घरीं न आल्यास आपण प्रयाग त्रिवेणींत जाऊन प्राणत्याग करणार आहो असे गं. रमाकाकू मजकडे ता. ६-११-१९१३ पूर्वी दोन तीन वेळ मज जवळ बोलल्या होत्या.

(sd) B.V. Kekre
Sub. Asstt. Surgeon 10-12-1913 Harda

१) साक्ष - विनायक मजलीकर ता. ६-११-१९१३

प्रयागास जाऊन त्रिवेणीस देह समर्पण करण्याच निश्चय रमाबाईनें माझ्यासमोर बोलून दाखविला होता.

0

॥ श्री ज्ञानेश्वर पांडुरंग माउली समर्थ ॥

६/६/१९१६ ज्येष्ठ व ॥११ शके १८३८ उमरावती श्री ज्ञानेश्वर संस्थान

आज रोजी सकाळच्या प्रहरीं सुमारे १०/११ वाजतां मी माडीवर निजलो असतां मला एक स्वप्न पडले तें येणे प्रमाणे:-

श्री महाराजांनी खांद्यावर पालखी घेतलेली आहे, पालखीत श्री ज्ञानेश्वर महाराज बसलेले आहेत, त्यांची कांति भव्य व तेजःपुंज असून गळ्यांत टवटवीत पुष्पहार घातलेले आहेत व पालखी बरोबर पुष्कळ जनसमूह चालत आहे व मी पालखीला हात लावून पालखी बरोबर जात आहे, असा देखावा दिसला.

त्या गर्दीतून एक इसम मजजवळ येऊन विचारूं लागला कीं तुमचे महाराज कोठें आहेत? हें ऐकून मला त्याच्या मूर्खपणाचे मोठे आश्चर्य वाटले व उपेक्ष बुद्धीने मी त्याला उत्तर दिले नाही.

इतक्यांत दुसरा एक आवाज माझ्या कानावर आला. तो म्हणाला, महाराज उत्तर कानडा मुलखांत चालले आहेत. तिकडील काम आटपून **ल**वकरच परत येतील. याप्रमाणे पाहिलेलें स्वप्न मी लिहून दिले आहे.

सही - दत्तात्रय गणाजी भूयार.

मासोळयांची व रक्तमांसाची वृष्टी

रा. आत्माराम मुळे यांचे पत्र ता. १२ जानेवारी १९१७ चे इंदुराहून त्यांचे वडिल बंधु वेद. बाळकृष्ण शास्त्री मुळे यांस - मु. हर्दा येथे आले, त्यांत ते म्हणतातः-

''आश्चर्याची गोष्ट की, ५/७ दिवसांत कोट्यास मासोळ्यांची वृष्टि झाली व सवाई माधव पुरास मांस व रक्ताची वृष्टि झाली. ईश्वरी नेमानेम व संकेत काय असेल ते त्याचे त्यालाच माहीत.''

श्रीमंत नानासाहेब पेशवे यांचे स्वप्न

पानतपचे मोहिमेंत श्रीमंत भाऊसाहेबांस साह्य करण्याकरितां नानासाहेब पन्नास हजार फौज घेऊन पुण्याहून निघाले. वाटेंत त्यांचा मुक्काम नर्मदा तटाकीं पडला, तेवेळीं मकर संक्रांतीचा सण आला. ते दिवशीं रात्रौं नानासाहेबांस स्वप्न पडलें तें ''पानपतची मोहिम'' या पुस्तकांत पृ. ६२४ वर छापलें आहे तें येणें प्रमाणेः-

रात्रीं नानासाहेब व गोपिकाबाई यांनी एकांती एकमेकांस सांप्रदायाप्रमाणे तिळगुळ देऊन शयन केलें. त्याच रात्रीं पहाटेच्या वेळेस नाना साहेबांना एक दुष्ट स्वप्न पडून ते दचकून जागे झाले. उजाडल्यानंतर शास्त्री, ज्योतिषी, उपाध्ये, मुत्सद्दी, सरदार वगैरे

मंडळीस बोलावून नाना साहेब म्हणाले ''मला आज पहाटेस एक भयंकर स्वप्न पडले, तेव्हांपासून मी अगदी घाबरून गेलो आहे. तें स्वप्न असे :-

मी नर्मदेच्या काठी उभा असून दोन अक्राळ विक्राळ स्त्रिया उत्तरेकडून येऊन नर्मदा उतरून दक्षिण तीराला येऊन उभ्या राहिल्या. ह्या भाला भाला उंच होत्या. त्यांचे केंस रांठ, पिंगट व लांब असून पाठीवर पायापर्यंत मोकळे सुटलेले होते. त्यांनी कपाळाला शेंदराचे मळवट भरले होते. गळ्यांत नाग सर्पांचे हार व ताज्या रूंडमाळा रूळत होत्या. त्यांतून गळत असलेल्या रक्ताचा त्यांच्या आंगावर शिडकाव झाला होता. त्यांच्या नाकपुड्या वाघाच्या दरी सारख्या मोठ्या होत्या. खालवरचे ओंठ बुरजासारखे फुगीर व जाड होते. इंगळासारख्या लाल जिभा ओंठाबाहेर. लळलळा लोंबत होत्या. दांत नांगराच्या फाळासारखे, भिवया कमानी सारख्या वाकड्या आणि डोळे बटबटीत व तांबडे लाल होते. प्रत्येकीला नऊ नऊ हात होते. एक घोड्यावर आणि दुसरी हत्तीवर बसलेली होती. एकीने एका हातीं लगाम धरिला होता व दुसरीने अंकुश घेतला होता. बाकी राहिलेल्या आठ हातांत भाला, बर्ची, तलवार, बंदूक, तोमर, मुसल, परशु आणि धनुष्य अशीं आठ आयुधें धारण केलीं होती. स्तनयुग्मे रांजणाएवढीं स्थूल होती. त्याच मानाने इतर अवयवांची मांडणी होती. पोषाक केशरी रंगाचा होता. आंगाचा रंग काळसर असून सोनें, रूपें, मोती व हिरे यांचे अलंकार त्यांनी धारण केले होते. वयाने बऱ्याच पोक्त होत्या. स्त्री जाति असून त्यांचा बांधा पुरुषासारखा रांकट होता. त्यांच्या बरोबर कित्येक धिप्पाड यवनांचाहि समुदाय होता. यवनांच्या हातीं भाले, बरच्या, कोयत्या वगैरे अनेक हत्यारे होती. कित्येकांच्या हातीं ताजे रक्तमांस भरलेले कटोरे होते. त्यांतून जमिनीवर रक्त निथळत होते. त्याच्यापुढें आमचे भाऊ व विश्वास दोघे हात जोडून उभे होते. त्यांचे दंड दोऱ्यांनी आवळलेले असून दोन बाजूला दोघे यवन हातीं हत्यारे घेऊन उभे होते. इतक्यांत त्या दोघांनी दोघांची शिरें उडविली. तीं चेंडूसारखी वर उडून नर्मदेच्या पात्रांत जाऊन पडलीं, आणि धडें कोलमडून माझ्या आंगावर पडतांच मी मोठ्याने किंकाळी फोंडून जागा झालों. त्याच वेळेंस तिलाहि दुष्ट स्वप्न पडले एक विधवा बायको तिच्याजवळ येऊन तिनें तिच्या हातांतले चुडे फोडिले व धुळीने ओटी भरली, असे पाहतांच तीहि दचकून जागी झाली. अशी आम्हा दोघांनाहि एक्याच वेळेस अनिष्ट सूचक स्वप्नने पडलीं. तेव्हांपासून मनाला अतिशय चिंता व हुरहुर लागली आहे. पानपताकडील स्वारीचा परिणाम मला बरा दिसत नाही.

वरील स्वप्न श्रीमंतांनी सांगितल्यावर राजपुरोहित त्याचा परिहार सांगत आहेत तोंच एक जासूद येऊन त्याच्या जबानी व त्याने आणलेल्या लखोट्यावरून पानीपतच्या युद्धाचा परिणाम सर्वांस कळला.

शके १८३८ इ.स.१९१६ च्या कात्यायनीचा आरंभ

ह्या वर्षाची कात्यायनी उमरावती नजीक वलगांवास करण्याचा प्रथम मंडळीचा विचार ठरला. इतक्यांत ता. १६ किंवा १७ नोहेंबर रोजी मला स्वप्न दिसलें कीं हरद्याहून श्री महाराजांचे पत्र मंडळीला आलें व त्यांत लिहिले होते कीं एक वर्षापासून मी हर्दा येथे आहे. मी तुम्हांस सोडून गेलों ही तुमची गैरसमज आहे. आतां पादुका व देव वगैरे घेऊन सर्व मंडळी कात्यायनीकरता हरद्यास या. हें स्वप्न मी पंडितजी प्रभृती मंडळीस सांगितले.

पुढें ता. १९ दिवशीं पहाटे सौ. विशाखा बाईस स्वप्न पडले की, श्री महाराज देवाच्या खोलीत आले व सौ. दुर्गा आईस म्हणाले कीं, ''मला मोठी भूक लागली आहे. दोन तासांत स्वयंपाक करून दे.'' असें बोलून महाराज देवाच्या खोलींतच पंडितजी बरोबर हांसत हांसत कांही बोलत बसले व कांही वेळ बोलणे झाल्यावर खोलीच्या बाहेर येऊन मोठ्याने म्हणालें ''चला हो त्रिपुरवार उद्या हरद्यास.'' हेहि स्वप्न पंडितजी व नानाजी वगैरे मंडळीस समजले. तेंच दिवशीं रात्रौ पंडितजी, नानाजी, सौ. रंगूबाई व दुर्गाआई ही मंडळी आळंदीस गेली. जातेवेळी पुनः एकवेळ देवापुढे किंवा निजतेवेळी संकल्प करून निजण्यास व कांही दृष्टांत झाल्यास तारेने कळविण्यास पंडितजी व नानाजी मला सांगून गेले. त्याप्रमाणे मी निजलो असतां पुन्हां दृष्टांत वगैरे कांही झाला नाही. परंतु ६/७ दिवसांनी ता. २६ नोहेंबर रोजी उमरावतीस प्लेगची विशेष गडबड दिसूं लागली. म्हणून दुसरेच दिवशी आम्ही पादुका व देव घेऊन हरद्यास रवाना झालो.
सही - त्रिपुरवार

॥ श्री ज्ञानेश्वर माउली समर्थ ॥

सारजा आजीचें स्वप्न

कार्तिक वद्य १२ ता. ५/१२/१९२३ बुधवारी पहाटे ४ वाजतां श्रीक्षेत्र आळंदी. गाई, वाळवंट, पिंपळ झकझकाट प्रकाशमान दिसूं लागले. डोळे दिपले. श्रीमहाराज ज्ञानेश्वर महाराजांच्या पादुकांस अभिषेक करूं लागले. ब्राह्मण आळंदीचे अभिषेक सांगत होते. महाराजांचे मंडळीपैकी त्रिपुरवार, पंडित, अनंता, मामा, भक्त, नाना प्रभृती सगळे महाराजांचे भोंवताल उभे होते. गाई, मंदिर सगळे चमकत होते. मंदिरांत गाई फिरत होत्या. अभिषेक मंत्राचा घोष चालूं होता. भजनाचा गजर नेहमीचा. मंदिरांतील सप्ताह चालूं होता. डोळे दिपून गेले म्हणून आजी उठून बसली. देखावा संपला. वरील स्वप्न यथार्थक श्रीमहाराजांचे आगमन सूचक आहे. सही - राजेश्वरराव त्रिपुरवार

श्री ज्ञानेश्वर मंदिर, उमरावती कार्तिक वद्य १२ बुधवार ता. ५-१२-१९२३

०००